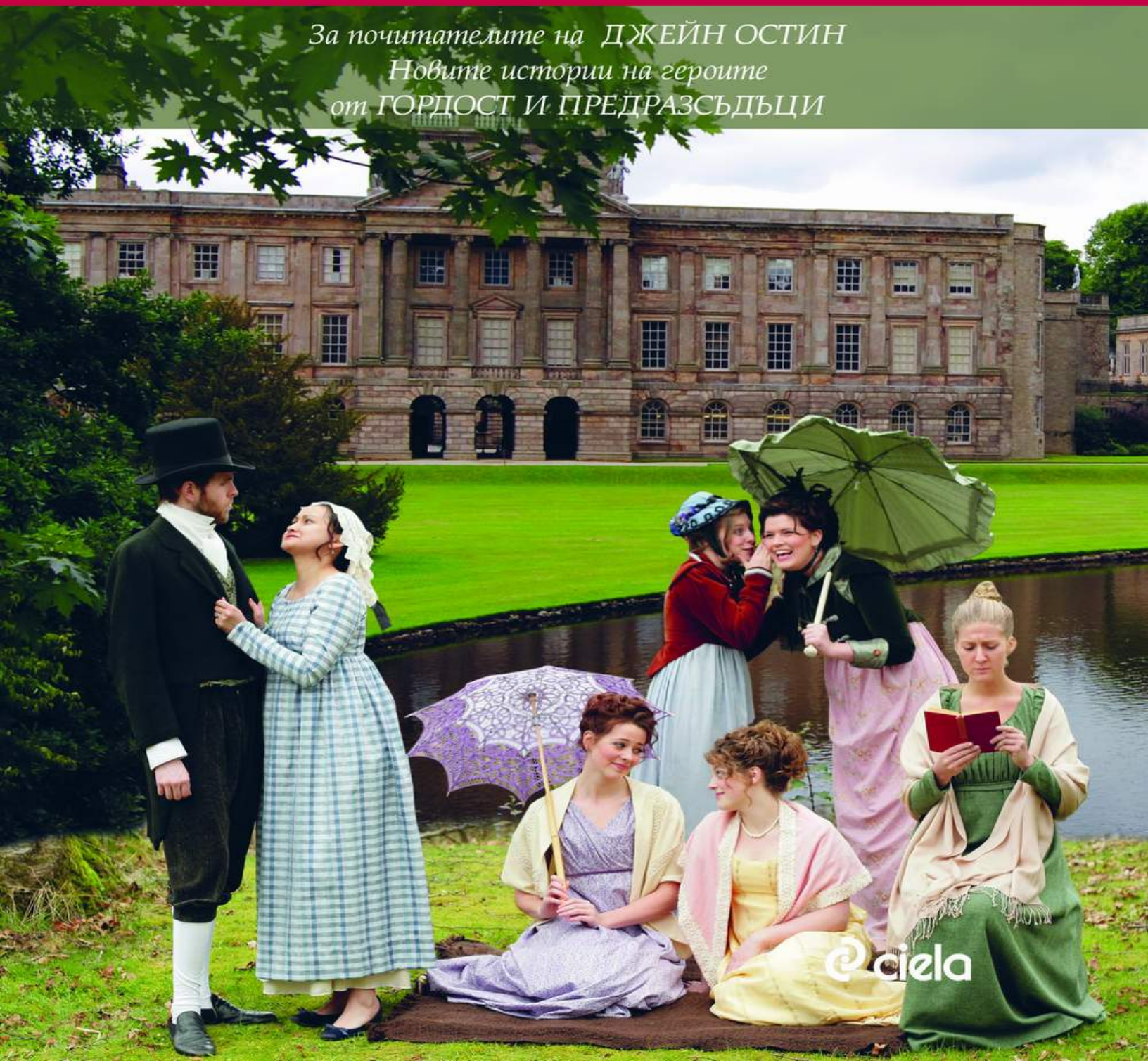

Ребека Ан Колинс

ХРОНИКИТЕ на ПЕМБЪРЛИ

За почитателите на ДЖЕЙН ОСТИН
Новите истории на героите
от ГОРДОСТ И ПРЕДРАЗСЪДЪЦИ

@ciela

РЕБЕКА АН КОЛИНС ХРОНИКИТЕ НА ПЕМБЪРЛИ

Превод: Зорница Стоянова

chitanka.info

ПРЕДГОВОР

Почитателка на Джейн Остин още от дете, Ребека Ан Колинс прочита за първи път „Гордост и предразсъдъци“ на дванадесетгодишна възраст и се влюбва в героите ѝ. Оттогава тя е успяла да събере богата информация за авторката и произведението, опитвайки се да си изгради възможно най-пълна представа за епохата и битата на семействата от имението Пембърли.

Две са причините очарователната ѝ страст да намери днешния си израз: великолепната продукция на BBC^[1], която така живо пресъздава брилянтно остроумните истории и герои във впечатляващ визуален контекст, и нароилите се продължения, предлагани в книжарниците. Някои от тях превръщат живота на героите в сапунена опера, в които изведнъж Елизабет и Дарси, към които читателят изпитва трайна обич и възхищение, започнат да се държат като герои от сериала „Династии“. Това е контекстът, в който мис Колинс започна да работи върху хрониките, разполагайки любимите си герои в тяхната естествена среда — Англия от XIX век.

Тя нито за миг не опитва да копира стила на Джейн Остин, нито пък да нарушава основната същност на главните действащи лица, които са така добре обрисувани в романа — с толкова сложни характери и особености в поведението, че почти не е за вярване. Ребека Колинс ги вписва в контекста на тогавашната епоха на дълбоки икономически, политически и социални промени — може би най-динамичният и със сигурност най-интересният период в историята на Англия.

Тя проследява пътя им на фона на променящия се пейзаж, като се намесва от позицията на разказвач само в отделни моменти — промяна и посоката, акцентите или пък времето на действието. В основните си черти всички главни герои си остават познатите герои на Джейн Остин, с единствената особеност, че променят възрастта си, съзряват, улягат и понякога напускат сцената.

Раждат се деца, а други от героите — и млади, и стари, умират — така, както се е случвало във всяко едно семейство, което мис Остин е познавала лично. Трагедиите отстъпват място на триумф. Както е било винаги. Докато семействата се изправят пред промените, с които се сблъскват всички хора в Англия, мис Колинс, за която не е достатъчно да прикачи над тях сладникавото обобщение „и заживели щастливо“, наблюдава въздействието на промените върху живота им. Как Елизабет, за която Пембърли е въплъщение на изтънченост, стабилност и любов, превъзмогва личната си трагедия, е също толкова важно, колкото влиянието на новите посоки на развитие в търговията на мистър Гарднър върху поземлената аристокрация, изправена пред ретесия в селскостопанския живот.

Посредством псевдонима си авторката възприема името и идентичността на Ребека Колинс^[2] и това се оказва находчив похват, който ѝ позволява свободата на вътрешен наблюдател и разказвач, който черпи информация от биографични, анекдотични и документални източници за хората, свързани с Пембърли, но без да си позволява твърде лични наблюдения.

Сюжетните линии са ясно очертани, а героите наблюдавани със съпричастност и внимание, каквито биха се очаквали от човек от тяхното близко обкръжение. Всички, заинтригувани от историята в „Гордост и предрасъдъци“ и от историческия и социалния ѝ контекст, ще харесат това продължение.

Ако и вие, както милиони други зрители, сте гледали запленени как двете двойки младоженци се отдалечават в каретите си, докато на телевизионния екран текат финалните надписи и звучи вълшебната музика, и сте се питали накъде ли би ги повел животът, тогава прологът от Емили Гарднър, с който започват хрониките, ще ви поведе на това пътешествие.

Ребека Ан Колинс е създала „Хрониките на Пембърли“ за тези читатели, а не за специалистите по творчеството на Джейн Остин или за литературните критици. Книгата се посвещава колкото на тях, толкова и на самата обичана мис Джейн Остин.

Ноември, 1997 г.

[1] „Pride and Prejudice“ (1995) — телевизионен сериал на BBC в 6 епизода, екранизация по романа на Джейн Остин. — Б.пр. ↑

[2] Ребека Колинс — една от дъщерите на мисис Шарлот Колинс в „Хрониките на Пембърли“ — Б.пр. ↑

С ПРИЗНАТЕЛНОСТ

Използвани са цитати от Уилям Шекспир; Уилям Блейк; Емили, Шарлот и Ан Бронте; Шарлот Смит и „Песен на песните от Соломон“. Авторката се обръща с голяма признателност към всички тях и най-вече, разбира се, към самата мис Джейн Остин, чиито персонажи са „заимствани“ с любов.

Изказвам благодарност на мисис Клаудия Тейлър, библиотекар, за помощта ѝ при издирването на много от материалите.

Специална благодарност и към Бевърли Фароу от „The Pink Panther“, на чиято инициатива и кураж, проявени в един прекрасен неделен следобед през 1997 г., дължа първото издание на тази книга и чиято подкрепа беше жизненоважна за успеха на това начинание.

ПРОЛОГ

Сватбеното тържество е вече приключило. Навсякъде са пръснати листенца розов цвят. Джейн и Елизабет Бенет са венчани за господата Дарси и Бингли в един сияен есенен ден и всички присъстващи греят в усмивки, съпричастни на тяхното щастие.

— Бяха по-прекрасни от принцеси — въздъхнаха малките шаферки Каролайн и Емили Гарднър, които, заедно с Кити Бенет и Джорджиана Дарси, бяха придружавали булките.

— Е, имаше ли някой, който да изглежда по-щастлив от Лизи! — възкликна леля й.

— Нямаше — съгласи се полковник Фицуилям, — с изключение на Джейн, която направо светеше цялата.

Младоженците бяха чудесни. Естествено, в центъра на вниманието на всички беше чаровният мистър Бингли. Но дори и онези, които имаха извести резерви по отношение на мистър Дарси, смятайки го за високомерен и необщителен още от първата му поява в Недърфийлд, не можеха да отрекат, че е безупречен — строен и хубавец, с радостно озарено лице, когато двамата с Елизабет пристъпиха в слънчевата светлина навън.

Сър Уилям Лукас не спираше да повтаря, че графството се прощава с най-гиздавите си украшения и че мистър Дарси се е оказал голям дявол, защото никой не бил предполагал, че Лизи му е била на сърцето, за разлика от Бингли, за когото още от първата вечер всички били разбрали, че си е загубил ума по Джейн. Сър Уилям дори си приписа и заслуги за сватбата им — той пръв бил посетил мистър Бингли и поканил него и компанията му в Меритън. Изтъкна се дори и пред мистър и мисис Гарднър, които знаеха доста повече по въпроса, тъй като бяха близки приятели и на мистър Дарси, и на Елизабет, те обаче само се усмихнаха и го оставиха да си приказва.

По-късно, на път към вкъщи си казаха, че ако сър Уилям знаеше, че и мистър Дарси тогава е забелязал за първи път красотата на Лизи и

е пожелал да се запознае с нея, вероятно би си внушил още по-безумната идея, че е изиграл роля и за тяхното събиране.

Джейн и Чарлс Бингли отпътуваха за Лондон, където Чарлс искаше да представи съпругата си, а Лизи и Дарси се отправиха първо към Оксфорд, преди да продължат към именията по границата между Чешър и Уелс, които бяха част от фамиленото наследство на Дарси. Докато помагаше на Лизи и Джейн да приготвят багажа си за пътуването, мисис Гарднър беше отбелязала, че самата тя никога не е била в Уелс и мечтае да го види. Всички щяха да се срещнат в Лондон след около шест седмици на вечеря у семейство Гарднър.

Слугите са захванаха да разчистват ливадата и гостите започнаха да се разотиват. Но имаше и такива, които не бързаха да си ходят. Мистър Бенет беше готов за тръгване, мисис Бенет обаче продължаваше да бърбори захласнато в присъствието на мисис Лонг, леля Филипс, лейди Лукас и всички, които нямаха нищо против да я слушат, като в подробности описваше радостта си от това, че двете ѝ най-красиви дъщери са се омъжили и наредили така сполучливо. Беше се информирала добре за Джейн и Чарлс и за пътуването им до Лондон и искрено съжаляваше, че не е разбрала почти нищо за плановете на Елизабет и Дарси, с изключение на това, че ще си бъдат в Пембърли за Коледа. Все още беше твърде респектирана от него, за да го попита направо.

И така, семейство Бингли се отправиха към Лондон, а Дарси се надяваше времето и красивата природа на граничната област да им дадат възможност най-сетне да останат с Лизи насаме, далеч от суетнята на роднините и приятелите в Лонгборн.

В началото прекъснаха пътуването си за няколко дни и отседнаха в една доста прилична странноприемница в близост до университетската част на Оксфорд. В Оксфорд Дарси, сам той възпитаник на Кеймбридж, запозна съпругата си с един свой стар приятел — свещеник, който беше служил известно време в Кимптън в Дарбишър, преди да се върне в Оксфорд, за да продължи образованието си по теология. Д-р Франсис Грантли беше две години по-възрастен от Дарси, образован и остроумен и съвсем не така мрачен и надменен, както повечето духовници. „Бедната Шарлот!“ — въздъхна Елизабет, потръпвайки при спомена за празноглавия мистър

Колинс. Д-р Грантли беше напълно различен. Това писа тя и на мисис Гарднър, преди двамата с Дарси да отпътуват от Оксфорд:

„Сигурна съм, мила ми лельо, че ти безспорно много би го харесала. С мистър Дарси са много близки приятели — познават се от доста години — откакто Грантли е бил на служба при свещеника в Кимптън (красивата малка енория, която посетихме миналото лято в Дарбишър). Прекарахме целия ден с него и той ни разведе из някои от прекрасните библиотеки и църкви на колежа, показа ни и своя колеж — «Сейнт Джонс», в който има известен църковен хор и прекрасни градини: Мистър Дарси покани д-р Грантли да дойде през ваканцията си в бенефиция в Кимптън, който в момента е свободен и аз лично бих го приела с удоволствие — няма да ни натежи още един джентълмен с образование и вкус в Пембърли.“

На това място Елизабет беше прекъсната от съпруга си, който влезе да се преоблече за вечеря, след като беше дал нужните нареждания за отпътуването им за Бристол на следващия ден. Носеше ѝ роза, откъсната току-що от градината със затрогващото намерение да я изненада (както често щеше да прави в бъдеще). Разказвайки за това на леля си, Елизабет сподели, че такива неочаквани и спонтанни изрази на привързаност я радват много повече от показната вежливост, демонстрирана от много от мъже от светските кръгове.

Позволи му да прочете писмото ѝ, докато тя се приготви. За първи път позволяваше на друг, освен на Джейн, да види някое от писмата ѝ и добре съзнаваше какво говори това за отношенията помежду им. Че е доволен от прочетеното, тя разбра по усмивката му, когато ѝ върна листа, и по топлотата, с която я прегърна, преди да излязат от стаята за вечеря. Помежду им щеше да има откритост, която щеше да увеличи близостта в брака им, и тя беше развълнувана от този добър знак за общото им бъдеще.

По-късно вечерта, когато съпругът ѝ заспа, Елизабет тихичко се измъкна от леглото и довърши писмото си до мисис Гарднър:

„Сигурно ще се радваш да научиш, мила лелю, че моят скъп съпруг одобрява отличната ми преценка — не само симпатията ми към д-р Грантли, но най-вече любовта и уважението ми към него самия, той ме уверява, че тези чувства са напълно взаимни. Няма нужда да повтарям колко сме щастливи заедно, но се опасявам че ако не го кажа, може да не узнаеш колко безусловно сигурна съм в правилността на решението си да се омъжа за мистър Дарси. Знам, че любимият ми татко имаше известни съмнения, но ти, сигурна съм, не ги споделяше. Всъщност след ужасното бягство на Лидия в писмото си до мен ти беше изключително щедра в оценката си за мистър Дарси по отношение на ролята му за разрешаването на проблемите, причинени от глупостта на Уикъм и Лидия, и аз, все още неосъзнала, че го обичам, бях, разбира се, принудена отново да видя колко ценно е това. Толкова съм щастлива, че макар да не се нуждаех от такова убеждаване, бях принудена да разбера колко дълбоко ме вълнува той; добре беше, че имах и твоето потвърждение за добродетелите му. От тогава насам всяка наша среща, насаме или в присъствието на други, е била в подкрепа на доброто ми мнение за него. Мила ми лелю, той е изключително щедър и благороден джентълмен, а от сватбата ни насам открих и един истински любящ съпруг.

Благодаря ви отново, скъпи мои лелю и чичо, за това, което направихте, за да се съберем, за това, че ме убедихте да посетя Пембърли в онази прекрасна сутрин. Често сме говорили за онези летни дни в Дарбишър и мистър Дарси е съгласен с мен, че те винаги ще бъдат част от най-скъпите ни спомени. Той ви изпраща обичта и почитанията си.“

Изненадващ звук навън стресна Дарси в съня му. Страхувайки се да не го обезпокои, Елизабет побърза да довърши писмото си:

„Мистър Дарси казва, че д-р Грантли се е съгласил да прекара следващата си ваканция в Пембърли, където ще може да ползва библиотеката за работата си. Разбрах, че е теолог с добро име. И което е още по-хубаво, той ще бъде с нас по Коледа и ще можете да се запознаете с него, което, уверявам ви, ще бъде удоволствие за вас. Джорджиана също ще е с нас — още по-приятна компания, която да очаквате с нетърпение.

Утре задминаваме за Бристол, където ще отседнем в Клифтън^[1] в «Ричмънд Теръс» за десет дни, така че ще имаш време да ми върнеш отговор.

Вече е късно и трябва да завърша писмото и да си лягам, тъй че то ще бъде в ръцете ти възможно най-скоро. Предай обичта ни на децата и им кажи, че нямаме търпение да ги видим отново. (Каролайн и Емили бяха най-очарователните малки шаферки и въпреки че Джорджиана и Кити бяха много красиви, всички погледи бяха обърнати към тях!)

Пожелавам ви лека нощ с обич!

Ваша любяща племенница, Лизи“

На следващата сутрин след закуска те потеглиха за Бристол Елизабет с трепет чакаше пътуването, по време на което щяха да минат през графство Глостършър^[2], което тя не познаваше. Дарси пък често беше минавал от там на път за Челтнъм, Глостър и фамилните имения в Уелс. Затова беше добре информиран и можеше да подготви Лизи за гледките, които предстоеше да видят, и да ѝ разкаже за местата, които щяха да посетят.

Всичко наоколо беше ново и интересно за нея — имаше толкова възхитителни неща да се видят. Дарси беше чудесен учител, а пък Елизабет беше любознателна. Това беше толкова удовлетворяващо и вълнуващо преживяване за нея. Търпението, с което съпругът ѝ отговаряше на всичките ѝ въпроси, я очароваше и обезоръжаваше и тя с удивление осъзнаваше колко ѝ харесва да бъде зависима от него.

Когато късно следобед пристигнаха на уреченото място, Елизабет беше капнала от умора, затова Дарси, с безгранично

внимание към нея, настоя тя да се качи направо в стаята им, докато той донесе багажа. В следващия половин час тя не само беше настанена в просторен и удобен апартамент с изглед към реката, далеч от оживлението на Бристол, но и една приветлива млада жена и се представи, предлагайки ѝ услугите си като камериерка. Малко по-късно дойде Дарси, а с него се появи прислужник, който носеше поднос със студено месо, сирене, хляб и плодове за пътниците, както и вино и голяма кана с ободряващ чай.

И за да бъде щастието ѝ пълно, Дарси държеше писмо от Джейн, което беше пристигнало в „Ричмънд Теръс“ преди тях. Елизабет нададе радостен вик и в прилив на силни чувства скочи да прегърне съпруга си, което доста го изненада, но и го зарадва — той беше напълно непривикнал към такива явни прояви на привързаност. За Лизи обаче и най-бурният израз на благодарност изглеждаше недостатъчен в сравнение с вниманието и щастието, които той ѝ даряваше.

Както писа на сестра си Джейн по-късно:

„Не бих могла да желая нищо повече, с изключение може би на това да споделя удоволствието си с теб, мила ми Джейн, което и правя сега.“

След като се нахраниха, Дарси излезе да се поразходи из търговската част, като настоя съпругата му да остане да си почине. Елизабет въобще и не помисли да му възрази. Удобно сгушена върху канапето в затоплената от камината стая, в която влизаше приятният полъх на есенния бриз, тя отвори писмото на Джейн. Точно както беше очаквала, то преливаше от щастие, загриженост и съпружеска любов. Джейн с мъка беше търсила подходящите думи да предаде на сестра си насладата от всички свои нови изживявания. Бракът ѝ, вълненията, предлагани от живота в Лондон с неговите балове, приеми и препълнени магазини, изобилието от нови места и хора — всичко това я беше оставило почти без дъх. Едва ли не с облекчение тя съобщаваше на Лизи, че ще прекарат една седмица извън Лондон — в Мейдънхед, по покана на приятели на Бингли.

„О, Лизи, трябва да ти призная, че и двамата очакваме пътуването с нетърпение, най-вече заради спокойствието и тишината. Били сме насаме толкова малко време, тъй като винаги сме заобиколени от любезни приятели, които настояват да вечеряме или да идем на бал заедно с тях. Те всички са много мили и изключително очарователни, но вече се уморих от всичко това и копнея да се сгуша на дивана и да помечтая как двете с тебе...“

Елизабет звънко се разсмя точно това правеше и тя в момента. Продължи да чете, знаейки прекрасно какво е имала предвид Джейн:

„Скъпи ми Лизи, помниш ли разговора ни от вечерта преди сватбата?“

Разбира се, че го помнеше. Когато в онази вечер сестрите се прегърнаха на раздяла, независимо от увереността, че и двете са взели правилното решение, омъжвайки се за двама от най-достоините, изтънчени и красиви млади мъже, които някога биха могли да срещнат, в тях все още се прокрадваше безпокойство. Че обичат избраниците си, те не се и съмняваха, тъй като бяха носили тайната в сърцат си месеци наред. Убедени бяха, че са дълбоко влюбени в двамата мъже, които ги бяха превърнали в обект на завист на дамите на мили разстояние в околността.

И все пак тревога имаше. Вероятно поради липсата на пример за щастлив брак в собствения им дом — въпреки че рядко говореха за това, Джейн и Елизабет знаеха, че липсата на взаимно унижение и разбирателство, както и очевидната несъвместимост на родителите им бяха допринесли за един окаян брак. Двете сестри се бяха зарекли никога да не попадат в такава клопка, колкото и голямо да е изкушението.

Елизабет си спомни мъдрия съвет на леля си, когато тя, доста притеснена, беше помислила, че Лизи може да се влюби и Уикъм, и потръпна при мисълта за бягството на Лидия.

Щастието на Джейн и увереността ѝ в любовта, която беше открила у Чарлс Бингли, изпълваха страниците на писмото ѝ:

„Мила ми сестрица, много ми се иска да не се тревожиш за мен. Аз съм така благословена, че нямам дори и най-малкото съмнение и наистина не мога да си представя как съм могла да се съмнявам. Мистър Бингли ме направи толкова щастлива! Лизи, аз съм най-щастливият човек на света!“

Елизабет отново се засмя, този път тихичко и с доволство, а умът ѝ плавно се прехвърли върху собствената ѝ женитба и щастието, което тя и мистър Дарси откриваха във всеки нов ден, който прекарваха заедно. Писмото падна на пода загледала се беше в далечината отвъд реката, оставила мислите си да се реят свободно. В такъв блажен унес я намери Дарси, когато се върна от разходката си.

След като прочете писмото на Джейн, той разбра настроението ѝ и охотно го сподели с нея през останалата част от вечерта. Както и друг път, когато бяха оставали насаме, никой от тях нямаше нужда от много думи, за да изрази съхранените дълбоко чувства — чувства, срещу които Дарси се беше борил месеци наред, и Елизабет не беше предполагала, че може да изпитва. И сега, след като биха открили колко много копнеят един за друг, тези чувства се изляха естествено и леко. И както винаги, помежду им имаше и плам, и игривост, и любов, и смях, което беше доказателство, че страстта им няма да натежи от излишество и пресищане. Отличното чувано за хумор на Елизабет и сдържаното чувство за достойнство на Дарси винаги щяха едновременно да разведряват и да балансират брака им.

Елизабет реши да отложи с никой и друг ден отговора си до Джейн. Нуждаеше се от време да осмисли и да се наслади на изживяванията, които споделяше със съпруга си. Чувстваше се неспособна да прехвърли емоциите, които изпиташе, на белия лист. Едва можеше да ги обясни дори на съпруга си, при това с немалко стеснителност и много любящо насърчаване. Искаше ѝ се да сподели радостта си с обичаната си сестра, но сега имаше нужда да я задържи по-дълго в собственото си сърце.

* * *

В Клифтън и прекрасните му околност Елизабет и Дарси имаха възможността да прекарат часове наред в забавления. След посещаването на толкова замъци, колкото никой от тях не се беше надявал да види през живота си — и стари, и по-нови, някои от които в странен псевдоготически стил — сега те решиха, че няма да разглеждат повече забележителности и ще се наслаждават на спокойно пътуване из западните територии на Англия. Спряха в Кингсуестън, за да се полюбуват на възхитителната гледка към три графства, които се откриваше от там, а после продължиха, пресичайки границата и навлизайки в напълно непознатите за Елизабет планински местности и долини на Уелс.

Девствеността на уелската природа, на момент почти непреодолима, добави нови нотки към приятните им изживяванията. Пътувайки бавно, без да бързат за никъде, Дарси и Елизабет приемаха времето и уединението като напълно съзвучни със собствената им нагласа. У Елизабет не беше останала и капчица съмнение, че Дарси я обича всеотдайно и от цялото си сърце. Учеше се да се наслаждава на любовта, която получаваше, и с вълнение откриваше, че нейната любов към човека, на когото се възхищаваше и когото уважаваше, става все по-голяма. обстоятелството, че този човек беше сега неин съпруг — обстоятелство, немислимо само до преди шест месеца, — я караше да се усмихва.

Тя все повече копнееше за дните, когато ще бъдат заедно в Пембърли — мястото, където беше сигурна, че ще намерят най-голямото щастие и където най-съкровениите им желания ще бъдат осъществени. Докато пътуваха, обсъждаха бъдещите си планове и Дарси уверяваше Елизабет, че сега тя ще бъде законната господарка на Пембърли и че ще се чувства много добре в тази роля. Настояваше, че трябва да разговаря с мисис Ренълдс и да даде предложения за промените, които смята за необходими.

— Не бива да се притесняваш да предложиш всичко, което сметнеш за нужно, Лизи, защото сега Пембърли е твоят дом и аз ще разчитам на теб да ми кажеш какво е нужно да се направи, за да стане по-добре.

Безсмислено беше да му противоречи, твърдейки, че в този прекрасен дом има много малко за подобряване. Дарси отговаряше, че винаги има какво да бъде подобро, и в известен смисъл беше прав.

Дарси осъзнаваше, че все повече започва да харесва приятната лекота и чувството за хумор, с които Лизи постоянно разнообразяваше съвместния им живот. В противоречие с природата си, той се забавляваше от шегите ѝ и често се улавяше, че ѝ отговаря в същия тон. Както по-късно сподели с Бингли, Лизи беше достатъчно умна, за да балансира с лекота между закачливото настроение и трезвото отношение към нещата, без да прекалява нито с едното, нито с другото, а тънката ѝ чувствителност ѝ показваше къде точно е границата и тя нито за миг не притесни съпруга си с каквото и да било. Въпреки че всичко това беше ново за Дарси, то внасяше ведрина и живец в доскоро твърде сериозния му живот. След смъртта на баща му цялата отговорност за семейството беше паднала на неговите плещи и за безгрижие почти не беше останало място.

Скоро щеше да навърши тридесет и години и възнамеряваше да изживее следващото десетилетие по много по-вълнуващ начин в сравнение с изтеклото. И беше сигурен, че с Елизабет до себе си ще постигне това с лекота.

Преди да тръгнат обратно за Лондон, Лизи писа на Джейн за всички очарователни места, които бяха посетили, без да крие копнежа си да я види отново:

„Щях да пиша и по-рано, мила ми Джейн, ако не беше безсилието да допра писалката до листа, знаейки, че трябва да изминат седмици, докато те видя. Сега, след като остават не повече от пет дена до идването ни в Лондон, вече мога да пиша и значи, че не повече от ден-два след като това писмо бъде в ръцете ти, ще те видя отново.

Не мога да повярвам, че са изминали пет седмици, откакто напуснахме Лонгборн! Докато вие с мистър Бингли с нетърпение се отправихте към вълненията на Лондон, ние с мистър Дарси пътешествахме из няколко графства, без ни най-малко да бързаме. При все това, и твоето писмо, и моите собствени чувства доказват, че и двете сме щастливи

в еднаква степен. Моля се, мила ми Джейн, винаги да бъде така.“

Следваше пояснение, че мистър Дарси има работа в Лондон, която касае и Бингли, и чичо им Гарднър. Той беше предложил дамите да отидат на театър, да обиколят лондонските магазини, а защо не и да посетят някое соаре в лондонските салони.

„Не мога да ти опиша колко високо мистър Дарси оценява съветите на чичо Гарднър. Това, мила ми сестрице, особено много ме радва, защото аз вече добре знаех, че още от случайната ни среща в Пембърли миналото лято той храни най-хубави чувства и към чичо, и към леля. Обаче това, че се допитва до тях за съвет, доказва едно ново ниво на уважение, което няма нищо общо с желанието му да ми достави удоволствие.“

Високото мнение на Дарси за опита и преценката на мистър Гарднър и за добрия вкус и изтънчените обноски на мисис Гарднър, му беше спечелило симпатиите на Елизабет още в самото начало на връзката им. Новите доказателства за уважението му сега още повече увеличаваха respekта и любовта ѝ към него.

Писмото от мисис Гарднър, което Елизабет беше получила, също дълго беше останало без отговор — до момента, в който бяха вече на два дни път от Лондон и беше взето решение да гостуват на семейство Гарднър за обяд. В кратката си бележка, която Дарси щеше да изпрати експресно с някакви документи за чичо ѝ, Лизи настойчиво молеше леля си да ѝ прости за това, че не е по-обстойна, но я уверяваше, че ще имат на разположение много часове заедно, когато ще могат да се наприказват за всичко, което искат да споделят една с друга, докато съпрузите им се занимават със своите дела:

„Обещавам ти, мила ми лельо, че двете с Джейн ще бъдем на твое разположение и ще бъде почти същото, както

беше през миналото лято. О, колко много неща се случиха оттогава досега! Мистър Дарси и аз с нетърпение очакваме да бъдем заедно с вас съвсем скоро. Той изпраща обичта си на всички ви.

Твоя любяща племенница, Лизи“

[1] Clifton (англ.) — един от районите на град Бристол. — Б.пр. ↑

[2] Glostershire (англ.) — графство в Югозападна Англия. — Б.пр. ↑

ЧАСТ ПЪРВА

ГЛАВА ПЪРВА ОТНОВО ЗАЕДНО

Откакто се беше омъжила за мистър Дарси преди седем седмици, Елизабет не се нуждаеше от нищо друго в допълнение към щастието си, с изключение на възможността да види сестра си Джейн отново. Ето защо, когато влязоха в Лондон и малко преди обяд приближиха дома на мистър Бингли на Гровнър Стрийт, вълнението ѝ се увеличи неимоверно. Съпругът ѝ не можа да скрие усмивката си, когато тя извика „Ето ги!“ като малко момиченце при първото си посещение в града и едва дочакала каретата им да се приближи достатъчно, се впусна да прегърне сестра си.

Чарлс Бингли, който беше застанал редом до Джейн, се усмихна широко, когато с Дарси си размениха поздрав, сега вече като роднини. С изражения на добронамерена съпричастност, примесена с известно чувство на безпомощност, те изчакаха, докато сестрите се наситят на своята топла и трогателна прегръдка. Бингли се обади пръв, когато багажът на пътниците беше разтоварен. Обгръщайки сърдечно с ръка съпругата си и сестра ѝ, той ги подкани:

— Искате ли да влезем, за да внесат багажа?

Введе ги вътре, а Дарси ги последва, носейки копринения шал на Елизабет, който се беше плъзнал по раменете ѝ, докато траеше сестринската прегръдка.

Преминаха през вестибюла и влязоха в уютна и приятно затоплена стая, където огънят пращеше в камината, а за новодошлите пътници бяха сервирани най-различни храни и напитки. Господата застанаха пред камината, за да се подкрепят с шери, а Джейн и Лизи се оттеглиха на горния етаж, за да може Елизабет да преоблече дрехите си за път и да се преобуе.

Когато сестрите останаха насаме — единственото, за което мечтаеха в момента, — те се прегърнаха и се целунаха отново и заговориха една през друга. Бяха единоподушни, че много са си липсвали, бяха неописуемо щастливи, че имат най-добрите съпрузи на света и пожелаваха на всеки да бъде така благословен, както бяха те

самите. Единственото нещо, за което не можеха да стигнат до единомислие, беше въпросът коя от двете е по-щастлива.

Имаха толкова много да си разказват, но трябваше да проявят малко търпение — Джейн увери сестра си, че ще имат на разположение целия следобед, тъй като Бингли възнамеряваше да заведе Дарси в клуба, за да се срещнат с общи приятели.

Докато слизаха по стълбите, на вратата се появиха Джорджиана Дарси и мисис Ансли, които бяха решили да се отбият на гости — бяха отседнали в елегантната къща на мистър Дарси на Портман Скуеър и Джейн ги беше поканила да се видят със завърналите се младоженци. Джорджиана, чиято обич към брат ѝ беше съизмерима единствено с обичта ѝ към новата ѝ снаха, която тя приемаше като своя сестра, за каквато беше мечтала винаги, поздрави Елизабет топло и радушно. В този момент на Джейн ѝ се прииска да можеше и тя с такава увереност да почувства същата привързаност и одобрение от страна на новите си роднини Каролайн Бингли и мисис Хърст. И доста се натъжи, когато видя искреното задоволство на Дарси, докато Лизи и Джорджиана се прегръщаха и разговаряха за какво ли не, като обичащи се сестри.

Но, вярна на себе си, тя скоро се отърси от всякаква меланхолия, когато съпругът ѝ се доближи до нея и прошепна:

— Ще имам грижата да изпратя Джорджиана и мисис Ансли до Портман Скуеър, след което с Дарси ще идем до Брукс за около час-два — така с Лизи ще имате достатъчно време да останете заедно насаме. Какво ще кажеш, любов моя?

Джейн отвърна, че ще бъде много щастлива и добави, че му е благодарна от все сърце за разбирането, с което той я радваше постоянно. А по-късно сподели с Лизи:

— Още не мога да повярвам, че един толкова добър и мил мъж като него предпочете мен пред толкова други, след като знае, че може да има, която си пожелае от десетките млади дами, които разполагат с много повече богатство и престиж в обществото от мен.

На което Лизи отговори с укорителното напомняне, че сестра ѝ не бива да се поддава на вродената си скромност и да се подценява:

— Защото аз не познавам друга като теб — толкова благородна и толкова мила. Повярвай ми, Джейн, мистър Бингли е напълно наясно с това и приятелите му го смятат за мъж с изключителен късмет.

След лекия обяд от пресни хлебчета, шунка, сирене и плодове, поднесен с чай, горещ шоколад и вино по избор, Джорджиана и спътницата ѝ си тръгнаха, придружени от двамата джентълмени, които обещаха да се приберат за вечеря. Докато прислугата разтребваше масата, двете сестри се върнаха на горния етаж в уютния будоар на Джейн, за да прекарат останалата част от следобед в весело размяне на новини и мнения, така, както могат само две скъпи една на друга приятелки — и двете наскоро омъжени и блажено щастливи. Новините от Лонгбърн обаче не бяха добри. Мисис Бенет, която никога не се бе гордяла с цветущо здраве, не се чувстваше добре, изтерзана от това, че е дала и двете си дъщери наведнъж. В последното си писмо до Джейн баща им беше помолил Лизи да приключи пътуването си необезпокоявана от тези новини.

— Досещаш се, че клетата мама щеше да настоява да ни събере всички за Коледа, но твоята мила покана към нас и чичо и леля Гарднър да прекараме Коледа в Пембърли тази година ѝ е спестило подобни терзания. И тъй като пътуването до Дарбишър няма да ѝ се отрази добре, а Мери и Кити ще пътуват на север с леля Гарднър, татко е решил да остане с нея в Лонгборн — поясни Джейн.

При тази новина Лизи извика — толкова много се беше надявала да посрещне баща си в Пембърли, искаше ѝ се той да види колко щастлива е тя наистина, особено след съмненията, които беше изказал, когато Дарси ѝ беше направил предложение.

Джейн опита да я утеши:

— Лизи, с мистър Бингли говорихме за това. Знаехме колко разочарована ще бъдеш, ако татко не може да дойде при теб, и затова имаме план. Какво ще кажеш ако аз и мистър Бингли се върнем у дома за Нова година и поканим мама в Недърфийлд, така че татко да ти погостува за няколко седмици?

— Той съгласен ли е? — попита сестра ѝ изненадана.

— Все още не, но мислим, че ще се съгласи, ако мистър Дарси го помоли утре.

— Утре ли?

Недоумението на Елизабет нарасна още повече, когато Джейн обясни:

— Той ще бъде у леля Гарднър, където, както си спомняш, всички сме поканени на вечеря утре.

Към радостта на Елизабет от новината, че ще види баща си по-скоро, отколкото беше очаквала, сега се беше добавила и радостта от това, че бракът е дал на сестра ѝ Джейн неподозирана увереност. Ако имаше нещо, за което Джейн можеше да бъде упрекната, въпреки цялата благост и сила на характера ѝ, това беше нейната неувереност — нежеланието ѝ да взема решения. На Елизабет ѝ се струваше, че тази малка слабост, както някой би я определил, е изчезнала, откакто е вече съпруга на мистър Бингли. Не каза нищо обаче, тъй като не желаше да я притесни. А освен това имаше толкова много да си кажат за новия си живот, за съпрузите си, за пътуванията и за изобилието от обич и щастие, че почти изгубиха представа за времето, докато една прислужница не изтича по стълбите, за да съобщи, че господата са се върнали.

Лизи пожела да се изкъпе, преди да се преоблече за вечеря, и удоволствието от горещата вана, ароматизирана с лавандулово масло, приготвена ѝ от личната прислужница на Джейн, ѝ припомни, че е в Лондон, а не в странноприемниците на Глостър или Уелс, които, въпреки цялото си очарование, бяха далеч от съвременните удобства.

Когато се присъединиха към господата долу, за своя най-голяма изненада те намериха и полковник Фицуилям там — не го бяха виждали от сватбите си насам, когато той тържествено изпълняваше задълженията си като шафер на Дарси.

След като сърдечно поздрави двете сестри и изрази задоволството си от това колко добре изглеждат, полковникът остави Бингли да обясни присъствието му.

— Срецнахме го в клуба, където е отседнал вече цяла седмица — каза Бингли, при което Джейн възнегодува, че не е дошъл при тях.

— Можете да отседнете тук. Имаме толкова свободни стаи.

— Не исках да се натрапвам — оправда се Фицуилям, — а и нямах представа кога очаквате Дарси и Елизабет.

— Е, сега си вече тук и трябва да останеш — каза Бингли твърдо и ултимативно, — докато корабът ти отплава.

Надигнаха се възклицания на недоумение: „Какъв кораб?“, „Къде ще отплава?“ Фицуилям обясни, че след края на войната с Франция нямало какво да прави и когато му предложили място на един кораб, заминаващ за новите колонии в Цейлон и Индия, той приел.

— Та това е на другия край на света — ахна Елизабет, но Фицуилям я увери, че тези земи се развиват бързо и все повече хора се насочват натам.

— Искаше ми се да сменя пейзажа — добави.

За Джейн това обяснение не беше достатъчно. По-късно тази вечер тя припомни на сестра си твърдението на Шарлот, че миналата година в Розингс Фицуилям е бил влюбен в нея, преди да се появи мистър Дарси. Елизабет се засмя и определи това като измислица, по всяка вероятност плод на романтичното въображение на младата Марая Лукас. Фицуилям си беше тръгнал с обещанието на следващия ден да дойде отново, за да посети заедно с тях семейство Гарднър, с които искаше да си вземе довиждане.

Когато си легнаха вечерта, Дарси и Елизабет единодушно отбелязаха забележителната промяна у Джейн след женитбата. Според Дарси тази промяна беше от полза както за Джейн, така и за приятеля му Бингли.

— Така тя ще бъде по-силна и по-добра съпруга, което пък ще направи него по-силен и по-добър мъж — каза той и добави внимателно: — Тази страна от характера на прекрасната ти сестра ме притесняваше, обич моя, защото знаех колко важно е това за Бингли.

Винаги готова да се пошегува със съпруга си, Елизабет попита дали е имал някакви съмнения относно силата на нейния характер, на което Дарси отговори категорично:

— Никога, защото, любима моя, ти никога не си ми давала повод за съмнения, още от самото начало. Всъщност това твое качество беше първото нещо, което ме впечатли у теб... е, и хубавите ти очи, разбира се.

Отговорът толкова се хареса на съпругата му, че тя спря да се шегува и се отдаде на милувките му. Дарси никога не се беше съмнявал в чувствата ѝ към него. Бракът им беше основан на такава искреност, че всякакво притворство или заобикалки бяха немислими.

Решено беше на следващия ден да отидат до магазините в другия край на града, тъй като дамите искаха да посетят шапкарите и майсторите на обувки. Преди още масата от закуската да бъде разчистена, пристигна една карета, от която, за голяма радост на племенничките им, слязоха мистър и мисис Гарднър. Макар и неочаквани, гостите бяха топло посрещнати. Особено от мистър Дарси.

С голяма радост Елизабет забеляза очевадното удоволствие, с което той ги поздрави, и тази негова искреност заличи всякакво съмнение в респекта и симпатиите му към тях.

Спонтанната реакция на мистър Дарси към нейните чичо и леля при първата им среща в Пембърли миналото лято — открито дружелюбна и почтителна, беше изиграла повратна роля за оценката, която тя самата беше дала на характера му. Върху тази основа връзката им беше напредвала бавно и все по-уверено и беше укрепвала. И всеки път, когато се срещаха със семейство Гарднър, което изключително много уважаваха Дарси, Елизабет намираще подкрепа от тяхна страна за мнението си. Забележително беше, че Дарси, в чието семейство социалното положение винаги е било (по собствените му думи) неразумно високо мерило за чест, беше развил толкова здрава връзка с мистър и мисис Гарднър. Това, че поведението му към тях, в разрез с всякакви норми на етикета, се отличаваше с искреност и приятелска близост, които той им засвидетелстваше всеки път, беше доказателство за Елизабет, че съпругът ѝ е мъж с изключителни качества. А това, че тя можеше да бъде толкова влюбена в мъж, когото само преди година едва ли не ненавиждаше, беше направо чудо!

Елизабет знаеше, че ниското му мнение за безразсъдната ѝ сестра Лидия и за глуповатата ѝ майка не биха могли да бъдат пречка за брака им, никога обаче не би приела до себе си човек, който не споделя обичта и отношението ѝ към любимите ѝ леля и чичо. Сега тя беше напълно сигурна във взаимното им уважение. То беше съществена част от любовта им един към друг.

Дамите решиха да отидат до магазините с каретата на мистър Гарднър, а господата щяха да останат назад, за да обсъдят някакви търговски дела. Скоро бяха донесени канели, шалове и бонета и дамите бяха готови за тръгване, решени да не се изкушават от френската линия, която, изглежда, беше на мода. Седнали заедно в каретата, Лизи и Джейн бяха нетърпеливи да узнаят какви дела имат да обсъждат съпрузите им. Мисис Гарднър можа да внесе малко яснота по въпроса:

— Не съм наясно с подробностите, мили мои, но смятам, че съпрузите ви явно са проявили достатъчно разум, като са осъзнали великолепните възможности за търговия с новите колонии и са

изразили желание да инвестират в бизнеса на чичо ви. Мисля, че става въпрос за предложение за партньорство.

Партньорство! И двете сестри бяха заинтригувани. Наясно бяха с връзките на семейство Бингли с търговията — това беше източникът на благосъстоянието им, но Дарси?

Елизабет не се съмняваше, че той ще ѝ каже всичко, когато има какво да казва. След като беше задоволила донякъде любопитството им, мисис Гарднър подчерта, че за нея е далеч по-интересно да чуе как се чувстват любимите ѝ племеннички като омъжени жени. За момичетата никак не беше трудно да убедят леля си колко са щастливи тя го виждаше сама.

— А какви са плановете за Коледа? — поинтересува се тя.

— Вече е решено — за Коледа всички сте поканени в Пембърли — отговори Елизабет.

Тръгнаха по магазините в прекрасно настроение и прекараха там повече от час, Лизи си купи няколко чифта нови ботуши — каза, че нейните са се износили по време на пътуването, а мисис Гарднър настоя да купи за племенничките си два чифта френски ръкавици в най-модните цветове за сезона. Приятно ѝ беше да вижда Джейн и Лизи толкова щастливи. Достатъчно млада беше да разбере упойващия ефект на любовта и брака върху две прекрасни млади жени, наскоро омъжени за двама от най-забележителните млади мъже, които някой може да се надява да срещне.

Когато се върнаха на Гровнър Стрийт, те се разделиха почти веднага, тъй като семейство Гарднър трябваше да се прибере възможно най-бързо, за да посрещне мистър Бенет, който щеше да пристигне с пощенската кола около обед. На път към Грейсчърч Стрийт и мистър Гарднър, както съпругата си, беше нетърпелив да научи новините за племенничките си:

— А как са мисис Дарси и мисис Бингли, скъпа моя? Какви чудесни имена само! — каза той с жест, почти копиращ жестовете на сестра му, мисис Бенет.

Мисис Гарднър с удоволствие му разказа колко са щастливи.

— Толкова се радвам, Едуард, като че са мои собствени дъщери. Всъщност бих била много доволна, ако Каролайн и Емили имат поне наполовина късмета на Джейн и Лизи.

Тя повтори същото и пред мистър Бенет, когато обядваха, в отговор на настояването му да чуе новините за дъщерите си. Съпругът ѝ добави:

— И тъй като наскоро прекарах известно време с мистър Дарси, с положителност мога да потвърдя това, братко. Няма други двама млади мъже, които повече да заслужават твоите възхитителни дъщери, от мистър Дарси и чудесния му приятел мистър Бингли.

Мистър Бенет нямаше търпение да дочака вечерта, кога го щеше да види обичаните си Джейн и Лизи отново. Спомените му за сватбения им ден бяха смесица от суетене, усмивки и нескончаемото бърборене на жена му. Дъщерите му ужасно му бяха липсвали и копнееше да се увери, че са щастливи. Когато групата от Гровнър Стрийт пристигна, мистър Бенет забеляза, че Джейн и Лизи изглеждат изключително добре.

Младите госпожици Гарднър — Каролайн и Емили, получили специално разрешение да останат до късно, за да вечерят с братовчедките си, бяха очаровани от великолепните скъпоценни камъни, подарък от съпрузите им, и от прекрасните им тоалети и замолиха Лизи да им разкаже за всички впечатляващи места, които е посетила.

След вечеря дойде ред на обичайното време за музика. Лизи се съгласи да изпълни една песен и покани Каролайн и Емили да изпеят заедно с нея чудесната балада, която бяха учили миналото лято. Получи се много добре и публиката незабавно поиска да чуе още нещо. След тях излезе Фицуилям, който имаше чудесен тенор, и впечатли всички, като изпя очарователен малък дует с младата мис Каролайн Гарднър, чийто сладък и ясен глас беше в съвършена хармония с неговия. Мистър и мисис Гарднър изглеждаха толкова горди — на Джейн ѝ се стори, че леля ѝ, която седеше до нея, едва сдържа сълзите си, тя обаче просто стисна здраво ръката на племенницата си и бурно аплодира дъщеря си, когато песента свърши. Полковник Фицуилям се поклонил ниско и с много галантен жест целуна малката ръка на мис Гарднър, при което Бингли скочи на крака и отново ги аплодира.

Мистър Бенет нямаше нужда да пита дали дъщерите му са щастливи. Озареното лице на Джейн и блясъкът в очите на Лизи говореха, че те ни най-малко не съжаляват за избора, който са

направили. Наблюдавайки зетъвете си, застанали наблизо и впадени в оживен разговор, той се обърна към Лизи, които току-що му беше донесла кафе:

— Трябва да отбележа, Лизи, че мистър Дарси изглежда доста по-весел и по-освободен. Женитбата му е повлияла доста добре и това май е благодарение на тебе, нали?

— Какво искаш да кажеш, тате? — попита Лизи, преструвайки се, че въобще не схваща намека му.

— Ами никога не съм виждал мистър Дарси да се усмихва толкова много и да изглежда толкова доволен. Даже съм уверен, че го чух да се шегува... освен ако не е бил Бингли.

— Нали те уверявах, че е изключително мил?

— Така е, милата ми... — започна той, но в този момент се приближи мистър Дарси и Лизи отиде при него, а баща ѝ остана усмихнат, напълно убеден в щастието на дъщеря си.

Късмет ли беше, или съдба, или пък в крайна сметка мисис Бенет щеше да се окаже права? Горкият мистър Бенет никога нямаше да узнае отговора. По-късно, когато гостите се бяха разотишли и двамата с брата на съпругата му седяха пред тлеещия в камината огън, той отново подхвана темата:

— Имат късмет, че се омъжиха за толкова сериозни младежи — в крайна сметка Джейн и Лизи заслужават най-доброто.

Мистър Гарднър веднага се съгласи и добави, че макар мистър Бингли да е изключително чаровен и приветлив младеж, Лизиният мистър Дарси, чието благородство, щедрост и съпругеска всеотдайност са спечелили симпатиите им, е техният любимец.

— С мисис Гарднър сме единодушни че ако вашата Лизи беше наша дъщеря, пак той щеше да е мъжът, на когото щяхме да поверим щастието ѝ, и никой друг.

Това наистина беше висока оценка и мистър Бенет беше доволен. Можеше да се завърне в Лонгборн и смело да понесе брътвежите на мисис Бенет за всичките слуги, карети и чудесни дрехи, които са могли да имат, знаейки, че и двете му дъщери са обичани и щастливи.

Много рано на следващата сутрин, преди още да е станало време за пощенската кола на мистър Бенет, дойде Дарси, за да отправи покана към тъст си да прекара няколко дни с тях в Пембърли през януари, след като за съжаление не може да се присъедини към

семейството на Коледа, поради здравословното състояние на мисис Бенет.

— Ако ме ориентирате за датата и часа на пристигането си, сър, ще изпратя каретата си да ви вземе в Ламбтън — каза Дарси, като добави, че всички с нетърпение ще очакват гостуването му в Пембърли.

Вежливостта, отзивчивостта и добронамереността му напълно спечелиха мистър Бенет, който за много кратко време беше променил мнението си за мистър Дарси. Той с радост прие поканата, като добави, че с нетърпение ще очаква възможността да се възползва от отличната библиотека на Пембърли, за която толкова много е слушал. Дарси изглеждаше много доволен и те се разделиха с още по-голям респект един към друг в очакване на следващата си среща.

Когато Дарси се върна на Гровнър Стрийт, намери Лизи в спалнята им, загледана в пустата улица долу. Беше станала късно и беше решила, че е отишъл да пояде заедно с Бингли. При разказа му за срещата с баща ѝ, тя се обърна към него просълзена:

— Мили, казвала съм му, че си добър и мил човек, но съм пропуснала да кажа, че си съвършен!

При което той се изчерви и затърси думи да ѝ отговори, като каза, че това е резултат от любовта му към нея.

Елизабет отново беше в закачливо настроение:

— Ако още в самото начало ми беше дал да разбера колко мил и щедър си в действителност, щяхме да сме си спестили толкова главоболия...

Трогнат от обичта ѝ, изразена по толкова очарователен начин, Дарси изглеждаше напълно сериозен, когато я придърпа в прегръдка към себе си:

— Как бих могъл, Лизи? Как бих могъл да показвам качества и ценности, които едва познавах, докато ти, скъпа моя, не ме накара да прозра колко съм бил заблуден?

Тя се опита да го накара да замълчи, не желайки да разбужда спомените за своите укори и неговата агония при тях, но Дарси беше решен да говори за това.

— Не, мила ми Лизи, всичко е твоя заслуга. Ако съм направил някои хубави неща, ако съм станал по-малко себичен и високомерен,

това е благодарение на теб, защото те обичах и се стремях да получа твоята любов в отговор.

Гласът му беше много приглушен, непривично развълнуван и Лизи, познавайки силата на чувствата му, го остави да говори, отвръщайки му само с нежна целувка.

По-късно дойде Джорджиана и остана за обяд. Обсъдиха как ще организират предстоящото пътуване — Джорджиана и камериерката й щяха да тръгнат за Пембърли във вторник, за да предупредят мисис Ренълдс да направи нужните приготовления за пристигането на мистър и мисис Дарси и семейство Бингли седмица по-късно. Те щяха да останат в града до отплаването на Фицуилям. Мисис Ренълдс трябваше също така да се погрижи за престоя и на другите гости за Коледа. Лизи отбеляза, че в списъка не са включени семейство Хърст и Каролайн Бингли. Джейн вече я беше предупредила, че досадните сестри Бингли и мистър Хърст са поканени в Розингс от лейди Катрин де Бърг.

— Всъщност — добави Лизи, — те със сигурност ще си прекарат чудесно. Без съмнение ще могат да дадат воля на възмущението си, че съм посмяла да пренебрегна нарежданията на Нейно благородие и да се омъжа за племенника й!

Останалите гости щяха да бъдат семейство Гарднър и децата им — Кити и Мери Бенет, и д-р Грантли, който се очакваше да пристигне на Бъдни вечер. Дарси отбеляза, че на Бъдни вечер сестра му винаги организира празненство за децата от семействата в Пембърли. Джейн определи идеята като чудесна, а Джорджиана поясни, че я е дал брат й, когато тя била малка и тъгувала, че децата на прислугата и наемателите им нямат коледно тържество.

Той организира първото и се получи толкова хубаво, че започнахме да го правим всяка година.

Лизи се замисли колко добре прилягаше това на образа, който мисис Ренълдс беше обрисувала — грижовен господар, на когото наемателите и прислугата се отплащат с безпримерна лоялност.

Тя погледна Дарси срещу себе си и се почувства горда, че е негова жена — горда от почтеността и добротата му, които сега бяха толкова ясни за нея. И я досрамя за предразсъдъците, които беше позволила да помрачат преценката й, когато се бяха запознали, но после бързо прехвърли вината върху Уикъм за това, че беше отровил

ума ѝ с лъжи. Отново погледна съпруга си — този път погледите им се срещнаха и двамата се усмихнаха.

Семейство Бингли възнамеряваше да остане в Недърфийлд Парк само до пролетта, когато щеше да изтече договорът за наем. Чарлс вече беше потърсил съвета на Дарси за покупка на подходящо имение недалеч от Пембърли. „Освен ако — беше казал той, — не искаш Джейн и Лизи вечно да скърбят една за друга“. Дарси се беше съгласил, че това никак не е желателно, и беше обещал да проучи за подходящи предложения из околността. Тази идея беше направила Джейн и Лизи истински щастливи. Елизабет знаеше, че мистър Бингли харесва блясъка и суетата на Лондон, а сестра ѝ Джейн, за която този свят беше нов и вълнуващ, явно подкрепяше ентусиазма му. Дарси пък ненавиждаше социалните обвързаности и фалшивите ритуали на лондонския светски живот, Елизабет също не се блазнеше от тях. И двамата нямаха търпение да заминат за Пембърли, но преди това трябваше да се подпишат някои договори и да бъде изпратен Фицуилям, затова останаха в Лондон, като се преместиха в къщата на Дарси на Портман Скуеър.

Прекараха доста време в галериите и музеите, посетиха едно соаре и един камерен концерт, а в случаите, когато се хранеха насаме у дома, като истинска влюбена двойка се наслаждаваха на уединението щастливи, че са избрали да бъдат един с друг.

Следващата неделя (последната, която щяха да прекарат в Лондон), докато семейство Бингли бяха на гости на приятели в Уиндзор, Дарси и Лизи се възползваха от рядката възможност да се порадват на зимното слънце и се отправиха към Ричмънд. На това прекрасно моемо на брега на Темза, което беше станало доста модно сред кръговете на лондонското висше общество, те намериха така мечтаното усамотение.

Заговориха за Джейн и Бингли, защото и двамата бяха забелязали, че Джейн вече изразява чувствата си доста по-смело, Елизабет добре си спомняше колко дълго сестра ѝ беше крила какво изпитва към Бингли и колко много време беше отнело на самия Чарлс да разкрие любовта си към нея. И затова сега беше щастлива, че те се бяха оказали така влюбени и толкова малко заинтересовани от хорските приказки. Дарси сподели, че според него и двамата са станали значително по-зрели през последната година. Елизабет се

съгласи и заразсъждава на глас дали всички са толкова предпазливи в такива ситуации, но забелязвайки ироничната усмивка на съпруга си, внезапно замълча и прихна да се смее.

— О, боже — възкликна, докато Дарси също се смееше и клатеше глава, — опасявам се, че май съвсем не сме били толкова предпазливи.

Припомниха си онзи случай в Хънсфорд, когато Дарси най-неочаквано ѝ се беше обяснил в любов, оставяйки всякаква предпазливост настрана, а Елизабет беше отказала предложението му с острота, на която не беше предполагала, че е способна. Тя го помоли да не ѝ припомня болката, която му беше причинила с укорите си, Дарси обаче не се съгласи, заявявайки, че именно честността и достойнството ѝ са били това, от което се е нуждаел, за да го разтърси и да го измъкне от самодоволството и надменността му.

— Това ме накара да се погледна отстрани и да осъзная, че нямам право да се смятам за джентълмен, ако не се държа като такъв с хората, с които се срещам и общувам. Не, Лизи, ако си беше замълчала и не ми беше дала урока, който трябваше да науча, може би никога нямаше да разберем, че имаме чувства един към друг.

Страните на Лизи поруменияха, а той продължи:

— Виж ни сега — щяхме ли да бъдем толкова щастливи, ако не бяхме честни и откровени един към друг?

— Може и така да е, но, мили, не мислиш ли, че току-виж сме станали и мъничко самодоволни и надменни?

Отново се шегуваше с него, той обаче отговори сериозно:

— Не, Лизи, не и докато ти даваш такъв безупречен пример.

Лизи се усмихна и каза:

— Трябва да призная, че заедно ни е много хубаво и спокойно. Страхувах се, че може да сме твърде резервирани един към друг, но явно не съм била права.

— Това е, защото, мила моя, при твоята откритост и честност човек просто не може да бъде резервиран — каза той усмихнат и добави: — Ето това ме плени в тебе тогава и едва успях да му устоя.

Този път Елизабет нямаше как да не се пошегува с него. И е блеснал поглед весело подметна:

— А така упорито се опитваше да устоиш!

Дарси я прекъсна, възразявайки, че е доказал любовта си и ако трябва, пак би го направил.

— Какво ще кажеш да си вървим у дома? — попита тя нежно и почувствал промяната в настроението ѝ, Дарси веднага стана и ѝ помота да се качи в каретата.

Имаше нещо много специално помежду им. Бракът им не беше от онези „неравни“ бракове, за които я беше предупреждавал баща ѝ — в които единият от партньорите с мъка може да събуди уважение у другия и към които спадаше съюзът между нейните родители. От такъв брак Елизабет се беше страхувала през целия си живот. Двете с Джейн често се бяха заричали по-скоро да останат неомъжени, отколкото да паднат толкова низко. Сега Елизабет вече знаеше, че бракът ѝ с Дарси е в съгласие със собственото ѝ сърце и уверено можеше да каже, че любовта им черпи сила от уважението, което изпитват един към друг.

Потеглиха обратно към града, потънали в изпълнено със споделени чувства мълчание, и се отправиха направо към къщата на Дарси на Портмън Скуеър.

— Ето ни у дома! — каза той, помагайки на Лизи да слезе от каретата.

Тя се отпусна в прегръдката му и заедно поеха нагоре по стълбите, като оставиха палтата и шалове си във вестибюла.

По-късно на вечеря дойдоха Фицуилям и семейство Бингли. На следващата сутрин полковникът щеше да отплава за Цейлон и Индия, където щеше да работи за Уестиндийската компания най-малко три години. Призна, че изведнъж му е станало тъжно, че заминава, знаейки, че дълго време няма да може да види Англия и приятелите си отново. Предишната вечер беше вечерял у семейство Гарднър и сбогуванията вече му бяха дошли в повече.

Усетила тъгата, която сякаш беше сподавила доскорошния му ентузиазъм, Елизабет сподели това със сестра си, Джейн беше убедена, че всичко идва по-скоро от раздялата му с Лизи, отколкото от раздялата с Англия. Съпрузите им от своя страна бяха много по-заинтересовани от предстоящите възможности за търгуване, отколкото от състоянието на Фицуилям и въобще не му обърнаха внимание.

Два дни по-късно семействата бяха вече на път с намерение да се отклонят за кратко на север, докато времето все още позволяваше.

Когато беше взето решение да спрат в Оксфорд, Елизабет се зарадва, защото това щеше да даде възможност на Джейн да се запознае с д-р Грантли. Джейн, която вече беше слушала от сестра си толкова много за него, напълно сподели мнението ѝ, след като се срещнаха на вечеря. Забележителната му външност, ерудицията и впечатляваща му репутация отначало я сковаха, но скоро ведрото му приятелско отношение ѝ помота да се окопити.

Когато след една особено приятна и зареждаща вечер сестрите останаха насаме, Джейн изрази изненадата си от това, че той не е женен. Лизи се засмя и я предупреди да не го сватосва — което беше злата орисия на живота им у дома. Джейн възрази, че няма намерение да прави нищо подобно, но добави:

— Лизи, той е толкова чаровен и образован джентълмен, че няма начин да не си намери подходяща жена, щом пожелае да се ожени. Той, разбира се, не смята да остане ерген, нали?

Лизи се засмя и ѝ напомни, че д-р Грантли е само няколко години по-възрастен от мистър Дарси, което означавало, че още има надежда за него!

И така, напред към Пембърли...

ГЛАВА ВТОРА В ОЧАКВАНЕ НА ПРАЗНИКА

Пътуването към Пембърли ги поведе през гористи местности, тук-там оголени от зимните ветрове. Въпреки че Елизабет беше ходила два пъти в Пембърли — преди и след годежа си с Дарси, сега беше завладяна от силни емоции, които я оставиха непривично притихнала. Съпругът ѝ също беше мълчалив и замислен, но това не беше особено нетипично за Дарси. Заради съпругата си Чарлс Бингли продължаваше да приказва и обръщаше внимание на всичко интересно и красиво наоколо, доста смело изтъквайки колко е запознат с внушителното имение на приятеля си. По земята нямаше сняг, небето също беше ясно и синьо, но облаците, които се събираха напред в далечината, предвещаваха, че може и да завали.

Мислите на Елизабет все я водеха назад към първия път, когато беше минавала по тези места на връщане от Ламбтън заедно с леля си и чичо си, надявайки се просто да разгледа Пембърли като посетител, без ни най-малко да подозира, че ще срещне самия собственик, който се беше завърнал неочаквано рано. Припомни си объркването, когато го видя да стои там на не повече от двадесет ярда от нея с лице, пламнало в гъста руменина. Тя се усмихна наум, като си спомни срещата им и всичко, което беше последвало от нея.

Нима наистина се беше случило миналото лято? Тя въздъхна и бавно обърна поглед от студената зимна гора към съпруга си. Беше възнаградена с топла усмивка, която потвърди подозренията ѝ, че той също се беше върнал назад в спомените. Не желаейки да развали магията на момента, ти не каза нищо, знаейки, че няма нужда от думи. Вълшебството обаче внезапно изчезна, когато Бингли се обади:

— Не остана много, нали, Дарси?

На което Дарси отговори:

— Не, само половин миля надолу по пътя и вече ще бъдем в парка.

Отнасяйки се отново и мислите си, Лизи си припомни как изглеждаше всичко миналото лято, когато се спуснаха в долината и

наближиха господарската къща на Пембърли. Великолепието на каменната сграда, разположена в прекрасния парк на фона на гористите хълмове, я беше оставило без дъх, докато чичо ѝ и леля ѝ изразяваха възхищението си от елегантните ѝ линии и класическите и пропорции.

Когато бяха тук през есента, след годежа им с мистър Дарси, тя имаше повече време да се полюбува на вълшебството на цветовете в прошарените гори над къщата, и на потоците и склоновете надолу. Дарси с удоволствие ѝ беше показал любимите си места, бяха се разхождали по течението на потока до мястото, където се вливаше в реката, лъкатушеца през прекрасна долина докъдето стигаше погледа. Когато тя беше казала, че мястото е чудесно за пикник, Дарси веднага беше обещал да си направят един още следващото лято в чест на първото ѝ посещение в Пембърли. Тогава тя деликатно и закачливо го беше попитала дали наистина иска да запази завинаги спомена за този толкова наситен с вълнения ден и за двама им. На което Дарси беше отговорил:

— Всъщност, мила моя, след първоначалното объркване, мисля, че започнахме да се разбираме наистина прекрасно. Що се отнася до мен лично, това беше денят, който ознаменува възраждането на надеждите ми. Никога няма забравя щастието, което почувствах, когато те видях тук, в Пембърли.

Този път Елизабет, която никога не беше виждала имението през зимата, почти онемя при гледката на къщата — застинала с изящната си архитектура в покоя на зимния пейзаж на фона на тъмната зеленина на боровете и елите наоколо.

Джейн, която беше сменила позицията си, за да вижда пътя напред по-добре, задаваше въпроси за имението, а Дарси отговаряше с вежливостта на любезен домакин.

Слушайки ги, Елизабет за пореден път се питаше как е могла да повярва така сляпо на подлите лъжи на Уикъм, които бяха обрисували мистър Дарси като надменен и избухлив мъж, който не зачита онези, които смята за по-низши от него. Всяко обстоятелство досега ѝ беше доказвало, че е грешала, тъй като тя чувстваше не само любовта и привързаността на Дарси към нея самата, но в много по-голяма степен щедростта и искрената му благосклонност към всички членове на нейното семейство. Като съпруг, брат и приятел, мистър Дарси беше

издържал всички изпитания. Лизи неволно се усмихна и Бингли я забеляза. Бингли, чието възхищение към приятеля му нямаше граници, също се усмихна широко и вметна по своя приветлив начин:

— Казах на Джейн, че Дарси е човекът, който ще ѝ разкаже за Пембърли, той е толкова влюбен в това място.

— Мога да разбера защо — каза Лизи, когато каретата приближи главния вход.

Те слязоха от каретата и се изкачиха по стълбите във вестибюла, където бяха посрещнати от мисис Ренълдс, икономката, която не ги беше виждала от сватбата. Радостта ѝ от това, че господарят си е у дома, беше толкова явна и трогателна, особено за Елизабет, която тя поздрави с толкова топлота и почитателност, питайки дали са пътували удобно и въвеждайки ги в салона, където гореше весел огън и беше сервиран следобедният чай. Там ги очакваше Джорджиана, която ги посрещна също толкова топло и сърдечно, както се бяха разделили само преди седмица. Тя беше безспорно щастлива, че брат ѝ си е у дома, а привързаността ѝ към него сега се беше прехвърлила и към Елизабет.

Джейн беше впечатлена от размера и изяществото на стаите и от елегантността на мебелите и декорациите.

— О, Лизи — прошепна тя, — прекрасно е!

Очите на Елизабет проблеснаха, но тя се въздържа и не се пошегува със сестра си, както беше направила онази вечер преди много месеци, когато сестра ѝ беше отдала първите пълнения на любовта ѝ към Дарси на възхищението ѝ от прекрасното имение.

След чая бяха настанени в стаите си на втория стаж, за да си поотпочинат преди вечеря, която през зимата винаги се поднасяше в седем часа, с изключение само на случаите, когато имаха гости, външни за семейството. Мисис Ренълдс, правейки всичко възможно те да се чувстват удобно, предостави на Елизабет и Джейн камериерка — племенницата си Джени — младо селско девойче, което много приличаше на леля си. Мисис Ренълдс се надяваше тя да им бъде в услуга, а Лизи, която винаги беше делила една камериерка с майка си и четирите си сестри, я увери, че помощта на Джени ще им бъде много полезна. Преди да се оттегли, мисис Ренълдс използва възможността да обясни, че след като се допитала до мис Дарси, била решила да представи прислугата на новата господарка на Пембърли веднага щом

тя пристигне от дългото пътуване, но персоналът щял да я очаква във вестибюла преди вечеря. Лизи ѝ благодари за любезното отношение и добави, че тя също очаква да се срещне с тях. Разбрала беше формалния протокол, а както Дарси ѝ обясни по-късно, този ден беше много важен и за прислугата. Не беше имало господарка на Пембърли от много години — от смъртта на майката на Дарси.

— Ти ще бъдеш ли там? — попита тя малко неспокойно и усещайки нервността ѝ, той се усмихна и отговори:

— Разбира се, мила.

При което тя веднага се успокои.

Когато слязоха за вечеря, Лизи се зарадва, че беше облякла новата си копринена зелена рокля и бижутата, които съпругът ѝ беше дал, защото всички от прислугата бяха много елегантно пременени. С мистър Дарси до себе си, тя изказа почитанията си на всеки поотделно и прие техните добри пожелания и приветствия, произнесени от мисис Ренълдс. Едно малко момиченце — дъщеричка на един от мъжете — се приближи с букетче градински кукуряк^[1] и всеки беше очарован, когато Лизи, съвсем спонтанно, се наведе да я целуне за благодарност. Наблюдавайки отстрани, Дарси разбра, че тези мъже и жени, точно както той самият, са заплени не само от красотата, но и от непресторената искреност на господарката си. Той познаваше повечето от тях от дете и можеше да усети удоволствието и одобрението им.

Поднесена им беше скромна, но много вкусна вечеря — супа, риба и пилешко месо, запечени зеленчуци и десерт (който беше обявен като любимия на Дарси), заедно с най-добрите вина от избата. Елизабет трудно можа да сдържи усмивката си при това изключително внимание към господаря, което явно беше нещо особено важно за тях.

След вечеря дойде време да поговорят за плановете за Коледа, при което Джорджиана подчерта, че остават не повече от десет дни до Коледа и до нейното тържество за децата от Пембърли. Лизи и Джейн обещаха да помогнат и решиха още на следващата сутрин след закуска трите да се съберат и да обсъдят какво ще правят. Дарси и Бингли щяха да ходят до Ламбтън, така че те можеха да разполагат с предобеда.

По-късно Джорджиана и Лизи се съгласиха да изпълнят по нещо и докато пееха и свиреха, спомените от миналото лято отново се върнаха (само дето Джорджиана сега беше много по-спокойна от тогава). Когато Елизабет погледна към Дарси, тя видя отново

изражението, което беше видяла за първи път в същата тази стая. Тогава то я беше озадачило по отношение на чувствата му към нея, сега тя вече знаеше, че е потвърждение на тях. Последния път, когато бяха там и тя свиреше заедно с Джорджиана, и двамата може би предпочитаха да прикрият чувствата си както един от друг, така и от присъстващите; сега бяха влюбени и нищо не криеха. Усмивката на мисис Ренълдс, когато внесе свещите и пожела лека нощ на всички, подсказваше, че тя също го знаеше. Лизи си припомни разговора им, когато миналото лято бяха посетили Пембърли като гости — мисис Ренълдс не беше сигурна дали ще се намери жена, достатъчно добра за господаря ѝ, който, както ги беше уверила тогава, „е най-благородният и мил млад мъж на света“. Дори да имаше известна пристрастност, породена от нейната привързаност към него, безспорно беше, че такава оценка наистина е много висока. Сега Лизи можеше уверено да твърди, въз основа на личните си наблюдения, че той се е превърнал от най-благородния и мил млад човек в най-добрия съпруг на света. Тя самата се смяташе за най-голямата късметлийка сред жените, затова, че я е избрал за своя съпруга. От впечатленията си за начина, по който беше посрещната, от загрижеността и уважението, проявени към нея, Лизи имаше причина да вярва, че мисис Ренълдс одобрява избора му.

Когато си легнаха тази вечер, тя каза на Дарси за този разговор и получи уверението, че той невинаги е бил безупречното малко момче, което мисис Ренълдс си спомня. Призна, че може да е бил доста себичен и твърдоглав в поведението си като младеж.

— На теб ли, милата ми, трябва да казвам, че госпожа Гордост също ме навестяваше?

— О, недей така! — прекъсна го Лизи, не желаейки да разваля прекрасната вечер със спомени за взаимни обвинения.

Дарси обаче настояваше тя да разбере колко голямо влияние е имала върху него и колко дълбока промяна е претърпял благодарение на нея.

— След като толкова искаш да прехвърлиш върху мен отговорността за това щастливо преобразяване, аз, разбира се, ще я поема — каза тя, — но повярвай ми, аз самата често съм се обвинявала за строгостта на оценката си, за жестокостта на думите си и за болката, която може би съм ти причинила. Затова защо и двамата да не

приемем, че имаме вина, и да си обещаем никога да не се нараняваме един друг отново? Искаш ли?

Дарси кимна, хвана двете ѝ ръце в своите и я притегли към себе си — не можеше да намери думи, с които да изрази щастието си в този момент, тя също, но това нямаше значение, защото и двамата не се нуждаеха от тях.

На следващата сутрин мистър и мисис Дарси станаха късно, облякоха се и слязоха долу, за да разберат, че много от останалите бяха направили същото. С изключение на Бингли, който винаги си беше ранобуден. Лизи се досети колко рано се отбиваше у тях в Лонгборн за голямо объркване на мисис Бенет. Тя припомни на Джейн деня, в който и беше направил предложение, пристигайки, когато все още никой от тях не се беше облякъл, и за абсолютния хаос, който беше внесъл в плановете на майка им. При спомена сестрите се разсмяха, отбелязвайки колко прекрасни последствия е донесъл този ден и живота им.

— Повярвай ми, Лизи, няхах никаква представа, че с мистър Дарси сте били влюбени и толкова близо до годеж тогава — пошегува се Джейн, карайки и Дарси, и Лизи да възразят, че те самите са имали съвсем бегла представа по това време и че последвалото просветление, което всъщност е довело до годежа им, дължат на забележителната намеса на лейди Катрин де Бърг.

Джейн се засмя весело и доволно, като хвана ръцете им и ги притегли към себе си:

— Добре си спомням визитата на лейди Катрин в Лонгборн, и, кълна се, никога не бих повярвала тогава, че който и да е от вас ще дължи щастието си на нея!

Елизабет хвърли бърз поглед към Дарси, но той се смееше заедно с тях и сам продължи, твърдейки, че много скоро лейди Катрин ще трябва да се примирява с още осуетени планове, когато малко след Коледа открие, че племенникът ѝ Джеймс, брат на полковник Фицуилям, се е сгодил за мис Розамънд Камдън, дъщеря на един от съседите на Дарси.

Лизи и Джейн не знаеха нищо за това, Дарси продължи да обяснява, че двамата са се срещнали преди година, когато семейство Фицуилям е било на гости в Пембърли.

— Розамънд е с няколко години по-голяма от Джорджиана — обясни Дарси — и е много представителна млада дама. Естествено, Джеймс прекара повечето от времето заедно с нея. Те имат доста общо помежду си — и двамата произхождат от сходни фермерски семейства — и аз не бях изненадан да чуя от Фицуилям, че съжалява, задето ще пропусне сватбата на брат си, която вероятно щяла да се състои по Великден.

— А защо си толкова сигурен в ефекта, който това ще има върху лейди Катрин? — попита Елизабет, не разбирайки защо мис Камдън не е подходяща за съпруга на братовчедата на Дарси.

Дарси се усмихна.

— Защото, както добре знаеш, скъпа моя, леля ми обича да управлява живота на хората и се надяваше на благоразположението на Джеймс към една определена дама, която и двете добре познават — каза той и, естествено, сестрите пожелаха да разберат коя е.

Той сниши глас:

— Мис Бингли.

Джейн и Лизи останаха изумени.

— Мис Бингли? Каролайн? — извикаха, невярващи на ушите си.

Дарси се изсмя тихичко:

— Ами да. Нейната зестра е два пъти по-голяма от тази на Розамънд Камдън. Тя и сестра ѝ са представени в кралския двор и притежават скъпа къща в Лондон, а за леля ми това има много по-голямо значение, отколкото каквото и да било друго. В допълнение към всичко, мис Бингли се отнася много почитателно към лейди Катрин и мис Де Бърг, което също е много високо оценявано. Всъщност те май щяха да гостуват в Розингс за Коледа.

Джейн потвърди.

— Лейди Катрин ще се надява и Джеймс Фицуилям да се присъедини към тях, без да знае, че той е вече у семейство Камдън в Ръшмор Фарм, близо до Ламбтън, където ние с Бингли ще ходим покъсно днес — каза Дарси, очевидно забавлявайки от това, което разказваше.

— Това наистина е най-забавната история, която някога съм чувала — каза Джейн и Лизи трябваше да признае, че съпругът ѝ безспорно ги е изненадал.

Бингли, който беше излязъл на езда доста рано, се върна, когато останалите вече приключваха закуската, и появата му прекрати разговора, тъй като никой от тях не желаше да го засегне по някакъв начин. Той седна да закусва, уверявайки Дарси, че няма да закъснее за разходката им до Ламбтън, добавяйки:

— Нямам търпение да видя конете, Джеймс. Фицуилям ми препоръча едно особено добро пони.

Лизи и Джейн си размениха погледи, но Дарси, естествено, не каза и дума на приятеля си за плановете на леля му относно Каролайн Бингли!

След закуска господата се отправиха към Ламбтън и Ръшмор Фарм. Лизи и Джейн веднага се оттеглиха с Джорджиана в дневната, където разгорелият се огън в камината доста усилваше бледата светлина, която се процеждаше през облаците.

Непривикнала с капризите на времето на север, Джейн потрепери, а Джорджиана, загрижена, помоли да ѝ донесат шал. Лизи, предупредена от съпруга си, се беше преоблякла в по-дебели дрехи и явно се чувстваше достатъчно удобно, но се притесняваше за сестра си, която беше по-крехка физически.

Скоро пристъпиха към плановете за тържеството. Мисис Ренълдс също трябваше да е наясно с подробностите, за да даде нужните нареждания на готвача, прислугата и иконома. След няколко часа Лизи вече се чувстваше доста уморена, а имаше още много за обсъждане покрай забавленията за децата.

На Джорджиана ѝ се искаше да има нещо ново, различно от втръснатите на всички познати игри, а пък не на всички деца можеше да се има доверие с фойерверките.

— Те могат ли да пеят? — попита Елизабет неочаквано.

Джейн и Джорджиана, доста озадачени, в един глас възкликнаха:

— Да пеят ли?

— Ами да — поясни Елизабет. — Все пак нали е Коледа — могат да пеят коледни песни.

— О, Лизи — ахна Джорджиана, — каква прекрасна идея!

— Чудесна идея, Лизи, но как ще ги научат? — попита Джейн.

— Ще трябва да ги съберем заедно и да порепетираме.

— Имаш предвид като хор ли?

— Да, точно така, детски хор — каза Лизи. — Детският хор на Пембърли.

Джейн и Джорджиана бяха очаровани и незабавно се въодушевиха. Мисис Ренълдс, която влезе да попита искат ли чай, беше помолена да даде имената на децата, които могат да бъдат научени да пеят коледни песни. Малко объркана и неуверена отначало, скоро се ориентира и предложи около двадесет имена. До завръщането на господата доста от работата вече беше свършена. На тях не им се вярваше особено, че един такъв детски хор може да се научи да пее коледни песни за по-малко от десет дена, но бяха готови да помогнат на дамите да опитат. От този момент насетне музикалният салон и прилежащата към него дневна се оживиха до неузнаваемост от приготовленията за подготовката на Детския хор на Пембърли, която взе превес над всичко останало. Дарси беше особено доволен да види как добре Джорджиана се разбираше с Джейн и Елизабет.

Хората от прислугата, чиито деца щяха да бъдат обучавани да пеят, бяха толкова доволни, че се чудеха как да бъдат полезни — много от тях оставаха, след като привършеха работата си, за да помагат с костюмите и украсата. Трябваше да бъде направена сцена в единия край на голямата стая, която винаги беше ползвана за празника. Бингли надзираваше дърводелците, докато мистър Дарси се беше заел с прекарването на децата. На тях, изглежда, им харесваше да пеят, но малцина, с изключение на едно младо момче с висок мек глас, някога бяха пели в хор. Елизабет свиреше, а Джорджиана пееше заедно с тях, докато Джейн ги гощаваше с чай и джинджифилови хлебчета — специалитета на готвача. Работата не беше никак лека и Елизабет доста често се питаше какво я беше накарало да даде предложението за хора! По-късно те щяха да се държат и да пеят като ангелчета и тя щеше да се убеди, че всичко си е струвало. Посред приготовленията от странноприемницата в Ламбтън дойде съобщение, че семейство Гарднър са пристигнали заедно с Мери и Кити и ще пътуват към Пембърли на следващия ден. Новината, която Дарси прошепна на Елизабет в разгара на репетициите, веднага повдигна духа ѝ, защото щеше да има още няколко помощници и още няколко чудесни гласа сред тях. А това щеше да внесе значителна промяна в техния малък хор.

* * *

Когато на следващата сутрин Елизабет и Джейн слязоха за закуска, от облаците, които през целия изминал ден заплашваха със снеговалеж, нямаше и следа — силният вятър през нощта ги беше разсеял. Градинарите бяха навън отрано и разчистваха нападалите листа и изпотрошените клони, пръснати из целия парк. Бледото слънце плахо надничаше над хоризонта.

Дарси и Бингли се върнаха от сутрешната си езда и мисис Ренълдс незабавно донесе току-що приготвен топъл чай и топла храна за господата, които идваха премръзнали отвън. Специалното внимание, което прислугата оказваше на мъжете в семейството тук, вече беше направило впечатление на Джейн и Лизи и те си бяха говорили за него. Израснали в къща, пълна с жени, където баща им прекарваше не малко време в старание да стои настрана от женското им царство, те намираха ситуацията в Пембърли за доста забавна. Според Джейн обяснението беше в това, че мисис Ренълдс бе поела грижата за децата след смъртта на майка им. Лизи пък приемаше, че причината е във взаимната им зависимост едни от други, което трябваше да означава, че хората от прислугата приемат изключителното внимание към прекрасния си господар и сестра му за свой дълг, а господарят им и сестра му едва ли могат да си представят как биха живели без тях.

— О, Лизи — възразила беше Джейн, — мисля, че си твърде сурова. А пък и не виждам нищо лошо в това.

— Аз също, но трябва да признаеш, че такава връзка се крепи на взаимно доверие и то силно ги сплотява. Което едва ли е възможно в Лонгборн, не мислиш ли?

Джейн беше признала, че е съгласна, и беше добавила, че макар слугите в къщата на Бингли на Гровнър Стрийт да са особено отзивчиви и внимателни, помежду им няма такива едва ли не роднински отношения, каквито има в Пембърли.

— Вероятно има нещо общо с това, че са в провинцията — бе предположила тя.

Елизабет не беше напълно съгласна, но беше запазила мнението за себе си, за да не обиди или нарани обичната си Джейн, изтъквайки, че колкото и знатен да е домът на Бингли, все пак не е Пембърли,

където службата при семейство Дарси е потомствена. Ако прислугата на Гровнър Стрийт беше наета заради отличните си качества, то повечето от слугите в Пембърли бяха родени като такива и лоялността беше най-силното им качество. Разбира се, Дарси и Джорджиана имаха пълно доверие на хората си и с удоволствие бяха оставили по-голямата част от управлението на домакинството и ръцете на мисис Ренълдс. Мистър Дарси беше настоял Елизабет да даде инструкции на икономката за посрещането на гостите за Коледа. Още на следващия ден след пристигането им самата мисис Ренълдс беше попитала Елизабет, извинявайки се, че я притеснява, дали има някакви специални изисквания към менюто. Елизабет ѝ беше благодарила, но беше вмъкнала, че засега предпочита да не прави промени и да остави нещата в нейните способни ръце, като вероятно през новата година, след като посвикне и се ориентира, може да пожелае да направи някои предложения. Щастливата усмивка на икономката я беше убедила, че е постъпила правилно.

Сутринта вече преваляше, когато звук от конски тропот и колела на карети по настланата с чакъл алея привлече Джейн и Лизи към прозорците на дневната на втория етаж. Щом зърнаха семейство Гарднър, те се впуснаха да ги посрещнат. Докато слугите помагаха на пътниците да слязат от каретите и да разтоварят багажа си, Лизи и Джейн прегръщаха леля си и чичо си, децата им и по-малките си сестри Мери и Кити, които не бяха виждали от сватбата през октомври. Кити беше много развълнувана, след като толкова ѝ бяха липсвали по-големите и сестри, а Мери се беше запасила с толкова книги и ръкописи, че явно беше дошла, подготвена за дълго учене и упражняване на пианото.

Дарси също беше дошъл да посрещне мистър и мисис Гарднър и да ги приветства с идването им отново в Пембърли. Елизабет не се съмняваше, че те всички добре помнеха последния път, когато бяха стояли на същото място заедно. Колко много неща се бяха променили от тогава! Тя срещна погледа на леля си и двете се усмихнаха.

Мисис Ренълдс покани всички вътре да се насладят на топлината на огъня и сервирания чай в дневната. Джорджиана, която се упражняваше в музикалния салон, се присъедини към тях и стаите на Пембърли, които бяха толкова тихи и спокойни преди половин час,

изведнъж се изпълниха с много гласове, сред които и тези на младите дами Гарднър.

Каролайн Гарднър, която се срещаше с Джорджиана за първи път след сватбата на Джейн и Лизи, беше поласкана, че я поканиха да помага в подготовката на хора. След чая мисис Гарднър се качи на горния стаж заедно с племенничките си, за да види стаите им, да разопакова подаръците си и да се наприказва с любимите си момичета. Този път тя имаше добри новини за тях. Майка им се чувствала много по-добре и планирала да пътува на север в Нюкасъл при Лидия и Уикъм, които очаквали първото си дете през пролетта. Джейн и Елизабет мислено благодариха, че не са в Лонгборн, за да споделят ентузиазираниите и скъпоструващи приготовления за раждането на първото ѝ внуче.

Имаше и още новини — за семейството на Лукас, — оказало се, че сестрата на Шарлот, Марая Лукас, била ухажвана от новия доктор в Меритън.

— Марая Лукас! — възкликна Джейн. — Та тя е по-малка от Кити!

— Само няколко месеца — каза Лизи, — но въпреки това е изненадващо. Как се случи?

— Ами лейди Лукас не се чувствала добре и изпратила да доведат мистър Джоунс, аптекаря, който обаче бил отишъл на гости при дъщеря си. Вместо него дошъл едни млад мъж — д-р Джон Фолкнър, лекар, който наскоро бил пристигнал в Меритън, за да практикува в града — обясни мисис Гарднър и виждайки, че племенниците ѝ изгарят от любопитство да научат повече, продължи: — Разбира се, младата Марая Лукас била там, за да се грижи за майка си и после предложила чай на д-р Фолкнър.

— Това ли е всичко? — Лизи звучеше разочарована, но леля и имаше още за разказване.

— Майка ви ми каза, че бил посетил лейди Лукас четири пъти за последните две седмици, а пък готвачът на семейство Лукас твърдял, че прекарва повечето време от визитата си в пиене на чай и разходки в градината с младата мис Марая.

— Обзалагам се, че мама е много наскърбена — остроумно забеляза Лизи, — че младият доктор не е предпочел Кити.

— Да, но Кити няма намерения да си търси ухажор, колкото и да го желае мама — каза Джейн.

Мисис Гарднър се съгласи, казвайки, че Кити изглеждала напълно незаинтересована от завоеванието на приятелката си Марая и интересът ѝ се изчерпвал само с думите: „Д-р Фолкнър е доста по-малко досаден от мистър Колинс!“

— Което ще рече, че Кити явно одобрява избора на Марая — отбеляза Джейн, но Лизи възрази, че изборът едва ли е направен от Марая, ами по-скоро д-р Фолкнър е този, който е избирал.

Лея им реши да прекрати това сватосване.

— Нека не прибързваме толкова, милички, все още никой не е споменал нищо за годеж, още по-малко пък за сватба — настоя тя, а Лизи се засмя:

— Да, а ние добре знаем, че тези романтични връзки невинаги се развиват, както човек очаква. Не искам обаче да мислите, че не желая доброто на мис Марая. Тя е много приятно момиче и аз искрено се надявам да бъде щастлива.

Джейн и мисис Гарднър се съгласиха и разговорът внезапно приключи, тъй като влязоха Емили и Каролайн, за да съобщят, че обядът е сервиран.

По-късно децата дойдоха да репетират за тържеството, което беше истинско удоволствие за гостите. Когато свършиха с избрания репертоар — повечето от най-хубавите традиционни английски коледни песни — и бяха бурно аплодирани от публиката, състояща се от членове на семейството и прислугата, Елизабет и Джорджиана поканиха четирите деца на Гарднър да се присъединят.

Както десетгодишната Каролайн и седемгодишната Емили, така и Ричард и Робърт, които бяха на шест и на четири години, можеха да пеят чудесно и направиха важен принос към числеността и качеството на хора. Мери с удоволствие помогна при акомпанимента, което даде възможност на Елизабет да седне при гостите, докато Кити беше изцяло погълната от правенето на коледни шапки за децата. Мис Гарднър предложи по-големите деца да държат малки свещи — европейски обичай, който беше харесала по време на пътуването си до Франция.

По-късно, след като шоколадът и кейкът бяха изядени, както си му е редът, Джорджиана убеди Каролайн да изпее една коледна песен и

двете избраха нежната „Люлчина песен на Девата“, която почти разплака слушателите. Чудесната работа, която дамите бяха свършили, получи много похвали, а мистър Дарси никога не беше изглеждал толкова щастлив.

* * *

Предколедното утро настъпи мразовито и ясно.

След закуска всички, които пожелаха, се облякоха топло и отидоха в гората да събират елови клонки, борови шишарки и бодлива зеленика за украса на стаите и сцената. Малките особено харесаха тази част от подготовката и прекараха целия следобед в правене на гирлянди за прозорците.

Малко преди обяд пристигна д-р Грантли, който се извини за закъснението, но увери всички, че на драго сърце ще се включи в подготовката.

— Изцяло съм на ваше разположение — предложи той услугите си, а Лизи, видяла как Джейн и Джорджиана работят усилено в салона, го изпрати да им помага.

Из цялата къща кипеше трескава подготовка. Бингли и Дарси влизаха и излизаха от стаите, удивени от това, което се случваше. Дарси заяви, че не помни някога в Пембърли да е имало толкова оживление.

До късния следобед всичко беше готово. Всички деца бяха доведени и облечени като малки хористи. Огънят в камините гореше ярко и хвърляше отблясъци по тъмното дъбово дърво, по медните съдове и по червените плодчета в гирляндите по стените и прозорците.

До шест часа стаите бяха изпълнени с гости и съседи и всички онемяха от изненада, когато децата влязоха със свещи в ръце. По озарените им лица и в блесналите им погледи се четеше голямо възбуждане.

Джейн, Елизабет и Джорджиана ги отведоха до местата им, а после д-р Грантли прочете историята за Коледа от Библията. Това беше чудесно допълнение, предложено от Джорджиана и с радост прието от д-р Грантли. Когато децата започнаха да пеят — отначало малко нервни, но след минута вече по-уверени и много очарователни, сълзите

в очите и усмивките по лицата на слушателите говореха достатъчно. Родителите на децата от имението бяха все домашни прислужници, градинари, коняри или най-много дребни фермери. Никога преди децата им не бяха получавали възможност като тази да участват в празненствата в Пембърли. Щом се разбра, основно благодарение на Джени и мисис Ренълдс, че заслугата е основно на мисис Дарси, нейната популярност сред тях нарасна. Когато направиха малка пауза, за да дадат почивка на младите гласчета, Елизабет се приближи до Дарси, който беше седнал до семейство Гарднър. Искаше само неговото уверение, че всичко върви добре, а получи щедри похвали от всички наоколо. Елизабет грейна, а мистър Дарси едва можа да сдържи радостта си. Ако мисис Гарднър беше търсила някакво доказателство за успеха на този съюз, за който тя и съпругът ѝ се чувстваха частично отговорни, сега тя го намери пред себе си, когато Дарси се пресегна и хвана ръката на Елизабет с думите:

— Не си спомням да е имало по-щастлива Коледа още от времето, когато бях дете.

Когато се качиха на горния етаж, Елизабет прегърна леля си.

— Ако не беше ти, можеше никога да не дойда в Пембърли миналото лято, никога да не го срещна отново при такива щастливи обстоятелства и никога да не открия щастието, което имаме днес — каза тя.

Мисис Гарднър никога не се беше съмнявала, че Джейн и Бингли могат да имат щастлив съюз, защото толкова много си приличаха, бяха в такова съгласие един с друг, че не беше трудно да си ги представи в хармоничен брак. С Лизи и Дарси беше по-сложно — и двамата имаха силни характери, високи критерии и високи очаквания; независимо от любовта им един към друг, тя се опасяваше, че превес ще вземе индивидуалността им и дори да не искат, ще доведе до напрежение и липса на щастие. Когато ги видя в Лондон преди няколко седмици, тя беше много впечатлена от изгледите за зрялост на връзката им. Виждайки ги заедно в Пембърли сега, тя стана още по-уверена, че надеждите ѝ ще се сбъднат. Това наистина беше най-щастливата двойка, която тя някога беше имала удоволствието да познава. Само можеше да се моли и бъдещето им да бъде така благословено, както настоящето.

По-късно Дарси и мистър Гарднър се присъединиха към тях. Усещайки неизказания въпрос в очите на Лизи, Дарси обясни, че Джейн и мистър Бингли са седнали да изиграят една порция вист^[2] с Джорджиана и д-р Грантли.

— Вист! — възкликнаха едновременно двете дами, неспособни да повярват, че в края на този ден някой може да има достатъчно останала енергия за партия вист.

— Е, всъщност за някаква по-весела версия, отколкото обичайно — уточни Дарси.

— Току-що казвах на мистър Дарси, че съм впечатлен колко добре се справиха Лизи и мис Дарси с празника тази вечер. Никой не може да повярва, че повечето от децата никога не са пяли в хор досега — сподели мистър Гарднър.

Дарси ентусиазирано се съгласи и обгръщайки съпругата си с ръка, каза:

— Много съм горд с тях, особено с Лизи, която даде идеята. Никога не съм имал по-хубава Бъдни вечер, а което е още по-хубаво, мила моя, д-р Грантли е толкова впечатлен, че предложи да пеят, когато отслужва Вечернята в църквата утре.

Лизи и мисис Гарднър бяха зарадвани.

— Това е истинска чест. Като се има предвид доброто име на хора на „Сейнт Джоунс“, трябва да призная, че това е голям жест от страна на д-р Грантли — прие предложението Лизи, добавяйки, че четирите деца на семейство Гарднър съществено са допринесли за успеха на вечерта.

Семейство Гарднър учтиво помолиха да се оттеглят с претекста, че трябва да слагат съществено допринеслите си деца по леглата. Дарси и Елизабет се усмихнаха и не се опитаха да ги задържат. Въпреки че обичаха семейство Гарднър, едва сега за първи път за последните 24 часа можеха да останат насаме и удоволствието от това беше толкова голямо, колкото и неочаквана беше тази възможност.

* * *

През нощта беше завалял слаб сняг и като в сцена от някоя коледна картинка семейството и гостите се отправиха към църквата в

селото под имението Пембърли, където д-р Грантли щеше да отслужи коледната служба заедно с местния свещеник мистър Дженкинс.

Малката църквица беше изпълнена от малките „хористи“, седнали един до друг отпред. Пеенето им беше сладкогласно и звучно. Елизабет беше щастлива да чуе гласовете на децата в такава хармония. Разменяйки погледи с мисис Гарднър и съпруга си, тя твърдо реши да продължи да работи с детския хор на Пембърли.

— Ще го превърнем в традиция, която ще бъде гордост за Пембърли — каза си тя наум, докато слушаше.

По-късно младият свещеник ѝ поднесе своите поздравления:

— Никога не съм имал такова прекрасно пеене тук, мисис Дарси. Предполагам, че на Вас трябва да бъдем благодарни.

Елизабет поруменя.

— О, не, мистър Дженкинс, много хора, включително и мис Дарси и сестра ми, мисис Бингли, помогнаха. А в крайна и сметка самите деца — те толкова много искаха да се научат да пеят.

— Струва ми се, че можем да поставим основите на истински хор тук, в Пембърли — каза мистър Дженкинс, който беше родом от Уелс и наследник на забележителна традиция в хоровото пеене.

— Аз също смятам, че трябва да развием това чудесно начало — съгласи се Елизабет, а съпругът ѝ добави:

— Мисля, че ти постави едно чудесно начало тук, скъпа моя.

Те поканиха мистър Дженкинс да се присъедини към тях за Вечернята в Пембърли и да остане за вечеря, покана, която с готовност беше приета от младия свещеник.

Коледният обяд беше истински пир. Мисис Ренълдс беше надминала себе си, а готвачът беше приготвил възхитителни ястия от дивечово и пилешко месо по традиционни рецепти, както и разнообразие от вкусни разядки и мезета за настроение в студения следобед. Пунш и ароматно греяно чернено вино бяха поднесени преди ястията, рейнско вино и бордо придружаваха основните ястия, а накрая бяха сервирани коледният пудинг и празничният специалитет с пресни плодове и сметана с малки купички ядки и сушен джинджифил.

Елизабет беше очарована. Тя благодари на мисис Ренълдс и помоли да я заведат в кухнята, за да благодари на прислугата там и особено на готвача за прекрасните ястия. Никоя господарка досега не

беше правила такова нещо. В кухнята бяха изненадани и поласкани от жеста и благодариха на мисис Дарси за вниманието. Безспорно беше, че тя беше направила отличен дебют в Пембърли.

Празничното настроение беше завладяло всички — когато станаха от масата, възрастните се пренесоха в музикалния салон, а гласчетата на децата, играещи на криеница и на „Открий пантофката“^[3], зазвънтяха из стаите и коридорите на къщата. Обикновено мрачната атмосфера на величествения господарски дом беше разведрена от прилива на веселие върху наслояваните поколения наред формалности и традиции.

Дарси също се беше отърсил от стеснителността си, която често приемаше формата на сдържаност и необщителност, и беше разкрил една изцяло нова страна на природата си. Гостоприемството и вниманието към гостите му бяха безупречни, нещо повече — бяха топли и искрени. Джейн, поуморила се да забавлява децата, дойде при Елизабет, която беше седнала малко встрани от компанията.

— Изглеждаш уморена, Лизи — каза тя, сядайки до нея.

Лизи кимна, а после добави:

— Така е, но съм толкова щастлива, Джейн... Чак не ми се вярва, че преди година всички бяхме толкова тъжни и унили.

Джейн се усмихна, както само една истински щастлива жена може, и каза:

— Разбирам те прекрасно, Лизи. С мистър Бингли забелязахме колко много се е променил мистър Дарси толкова по-общителен е, не стои настрана, както правеше преди. Почти сме сигурни, че е благодарение на теб, Лизи. Той е по-щастлив и затова по-открит спрямо всички. Бингли е изключително зарадван.

Елизабет се усмихна и се замисли над мъдрите думи на сестра си — в сърцето си знаеше, че Джейн е права, но не искаше да приеме цялата заслуга за себе си. Побърза да каже, че Дарси винаги е бил внимателен и никога не се е възгордявал, че привидната му надменност е била всъщност грешно разбрана стеснителност и неувереност в мнението на околните. Джейн я прегърна:

— Няма защо да ме убеждаваш в това, мила Лизи, мистър Бингли винаги е казвал, че приятелят му е мъж за пример, а аз знам, че ти не би го приела, ако не беше така.

След това дойде Джорджиана и седна до тях. Докато наблюдаваха как Дарси се движи сред гостите, тя каза:

— Лизи, нямам думи да изразя колко прекрасна Коледа беше това! — говореше с такава топлина и искреност, че Елизабет не можеше да се съмнява, че думите ѝ са много повече от любезен израз на благодарност. — Не помня някога да съм се забавлявала толкова много и съм уверена, че и брат ми чувства същото. Трябва само да го погледне човек и ще види колко е щастлив. Лизи, всичко е твоя заслуга и аз съм ти толкова благодарна.

Елизабет пламна от задоволство и смущение — не беше очаквала всички тези комплименти и колкото и да се радваше на признанието, малко се притесняваше да приеме толкова много похвали. Дарси, виждайки ги заедно, се приближи и ги прегърна и двете пред очите на всички. За никого нямаше съмнение, че господарят на Пембърли не беше имал по-щастлива Коледа от много години.

В края на прекрасния ден, след като си бяха разменили подаръци, всички изпълниха малкия параклис на Пембърли за Вечерня. Този път към хористите се присъединиха и семейството, и гостите. Мери, Кити и децата на семейство Гарднър, заедно със звучния уелски тенор на мистър Дженкинс, който караше въздухът да звънти с най-прекрасните звуци, чувани някога в тази величествена къща. Дарси, застанал до съпругата си, за първи път почувства, че има свое собствено присъствие като господар на Пембърли — с Елизабет до себе си той беше уверен, че това е само началото на един нов период. Елизабет почувства щастието му и нежно и съпричастно пъкна ръката си в неговата. Бингли и Джейн погледнаха към тях и срещайки погледа на сестра си, Елизабет се усмихна и щастието ѝ беше видимо за всички.

* * *

На следващата сутрин^[4] слугите и работниците в имението Пембърли получиха своите традиционни коледни възнаграждения. Щедростта на Дарси беше видима от богатите възнаграждения, които раздаде на хората, служили на семейството през годината. През деня в Пембърли посрещаха наемателите и децата им. По-късно мистър Дарси и Джорджиана поканиха Елизабет да ги придружи до далечния

край на имението, за да посетят две семейства, които не бяха съумели да присъстват на коледните тържества в къщата.

Бащата в семейство Лоусън беше инвалид — получил беше травма на гърба при злополука по време на работа във фермата и майката години наред с мъка успяваше да се грижи за децата, едно от които беше чирак в конюшните на Пембърли. Джорджиана обясни на Елизабет, че брат ѝ винаги настоява да посещава това семейство лично. Тъй като беше традиционният ден за благотворителност, заедно с традиционните коледни възнаграждения те донесоха и кошница с празнична храна, подготвена от мисис Ренълдс. Виждайки радостта, която донесе това на цялото семейство Лоусън и особено на отрудената майка, Лизи си припомни думите на мисис Ренълдс за щедростта на Дарси и за грижите му към наемателите.

Джорджиана показа, че е научила ценни уроци от брат си. Грижовна и мила, тя беше трогната от нещастieto на семейство Лоусън. Говореше със съчувствие, без следа от намек за превъзходство, разпитваше от какао има нужда семейството и също като брат си беше готова да предостави всякаква помощ, която е по силите и. Когато научи, че едно от децата е болно и има сериозна кашлица, тя обеща да изпрати транспорт още същия следобед, за да може детето да бъде закарано в лечебницата в Ламбтън.

Това, че Джорджиана даде обещание, без да се допита до брат си, подсказа на Елизабет, че братът и сестрата бяха единомдушни по отношение на тези отговорности и не беше нужно тя да иска одобрението му. Кое то говореше за голямата отговорност, поета от мистър Дарси към хората в имението му. Потвърждението дойде от следващото посещение при един много възрастен човек на име Том Хобс — някогашен коняр, който беше загубил крака си при злополука и от много години живееше в страдания като инвалид.

Докато Джорджиана даваше останалата храна и разговаряше с дъщеря му, Елизабет чу момичето да казва: „Той не спира да говори за Вас и мистър Дарси, мис. Знае колко добри сте към нас. Толкова мило от Ваша страна да дойдете в такова време!“ Елизабет си припомни отново думите на мисис Ренълдс от миналото лято: „Той е най-добрият господар и сред наемателите му няма такъв, който да не може да каже добра дума за него.“

Тогава бяха допуснали, че в отношението ѝ има известна пристрастност поради дългогодишната ѝ обвързаност със семейството, но сега Елизабет отново и отново виждаше доказателства в подкрепа на думите ѝ. Искрената загриженост и внимание в действията и отношението на Дарси към хората, които живееха и работеха в имението Пембърли, бяха видими за всички. Той не говореше за това, но силното чувство за отговорност, което показваше, я убеждаваше, че съпругът ѝ е наистина „чудесен човек“ и „най-добрият господар“.

По-късно тя сподели наблюденията си с леля си и сестра си, докато си почиваха в една от стаите ѝ, наслаждавайки се на маслените бисквити и чая. Мисис Гарднър също си припомни думите на мисис Ренълдс и добави, че никога не ѝ е било трудно да приеме нейното високо мнение за мистър Дарси, защото е виждала потвърждение за него в забележителната му щедрост и в отношението му към Лидия и Уикъм.

— Осъзнавам, Лизи, че всичко е било от любов към теб, но независимо от това, отношението му към чичо ти и към мен самата винаги е било много добро, много по-искрено в сравнение с отношението на толкова други господа, които познаваме, че просто нямаше как да не го приемаме за чудесен човек — каза мисис Гарднър за голяма радост на племенницата си.

Вечерта, докато по-малките участници в празника се преобличаха и маскираха за пантомимата с костюми, сестрите наблюдаваха как съпрузите им помагат в подготовката на сцената за представлението. Джорджиана и д-р Грантли отговаряха за музиката, а мисис Гарднър помагаше на прислужниците в довършването на последните приготовления по костюмите. Джейн и Лизи, чиято задача беше да отсъдят кое изпълнение е най-добро, бяха седнали отделно от останалите в дъното на стаята. Не беше нужно да говорят — помежду им имаше толкова тясна връзка, че можеха да се наслаждават на щастието си, без да кажат и дума. Колкото до успеха на първата Коледа на Елизабет в Пембърли, той беше безспорен.

[1] Градински кукуряк (*Helleborus niger* — лат.), наричан още снежна роза, зимна роза, коледна роза — нискостеблено градинско растение с тъмни и гладки листа и бели цветове, което цъфти през зимата и традиционно се свързва с Коледа и Нова година. — Б.пр. ↑

[2] Игра на карти — Б.пр. ↑

[3] Hunt the Slipper (англ.) — популярна детска игра, в която децата сядат в кръг и бързо си прехвърлят пантофка от ръка на ръка, а един от играчите, застанал вътре в кръга, трябва да познае у кого е пантофката. — Б.пр. ↑

[4] По традиция 26 декември (Boxing day — англ.) е ден за благотворителност във Великобритания, Канада, Австралия и др. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРЕТА

ПЕЧАТ, ПОЛОЖЕН НА СЪРЦЕТО^[1]

След деня на благотворителността времето се влоши и пътуването стана много по-трудно. Единодушно беше прието, че най-добрият възможен вариант е да не се излиза навън и за да не скучае никой, бяха организирани различни забавления. Мери с удоволствие прекарваше часове наред в библиотеката или в салона, забравила и времето навън, и хората вътре в къщата. Децата на семейство Гарднър си измисляха какви ли не игри, в които се включваше и Кити, която все още беше достатъчно близка по възраст до тях.

Д-р Грантли, който работеше върху доклад за старинната църковна музика в Англия, беше благодарен за помощта, която Джорджиана му оказваше, и двамата прекараха много време в библиотеката и салона, преглеждайки голямата колекция, събирана поколения назад в семейството на Дарси.

Елизабет също постоя известно време с тях и остана впечатлена от богатството и числеността на наличните източници в Пембърли. Тя предложи на Дарси да предостави стипендия, вероятно в памет на майка си, за студенти по музика, които биха искали да ползват библиотеката. Тя беше убедена, че съкровищата от колекцията в Пембърли могат да бъдат споделени с хора, които иначе не биха имали възможността да ги оценят.

— Това е толкова рядка колекция, твърде ценна, за да остане скрита — каза тя, добавяйки, че Грантли е споделил, че има негови студенти в Оксфорд, които биха могли да се възползват от посещение в библиотеката. Дарси обеща да го обмисли и да говори с д-р Грантли.

Всъщност той беше особено зарадван от това, че жена му, също като майка му, е разбрала богатството и стойността на наследството на Пембърли. Почувства се виновен, че въобще е имал съмнения дали Елизабет е подходяща за господарка на Пембърли. Отхвърли тази мисъл с абсолютната увереност, която почувства в този момент, в

способностите ѝ да изпълнява тази роля с достойнство и да бъде гордост за тяхното семейство.

* * *

На следващия ден посред вилнеещата снежна буря (ако въобще можеше да се нарече буря — толкова свирепо и мразовито беше времето) дойдоха група гости от Ръшмор Фарм. И въпреки че не беше най-подходящият ден за гостуване, това даде на Елизабет и Джейн възможност да се запознаят с Джеймс Фицуилям и Розамънд Камдън, които се бяха сгодили на Коледа. Припомняйки си забавния разказ на Дарси за напразните надежди на лейди Катрин да омъжи Джеймс за Каролайн Бингли, Джейн и Лизи не можеха да не се учудят на лошата ѝ преценка, защото този джентълмен беше толкова неподходящ за мис Бингли, че цялата идея изглеждаше безумна.

Джеймс Фицуилям беше типичен фермер. Изразяваше се простичко и изглеждаше съвсем обикновено и просто беше немислимо толкова изтънчена и изискана дама като мис Бингли да бъде подходящ партньор за него, независимо от потеклото му. Розамънд Камдън, от друга страна, очевадно беше чувствителна млада жена с достатъчно лични качества, за да изпълни ролята си, когато съпругът ѝ намери мястото си в обществото. Мистър и мисис Гарднър се съгласиха, че двамата са един за друг и не се съмняваха, че Джеймс Фицуилям не би сключил сполучлив брак, ако беше последвал съветите на леля си Катрин, вместо собственото си сърце. Преди гостите да си тръгнат, отправиха покана към всички в Пембърли да заповядат на вечеря в Ръшмор Фарм на следващия ден.

След дните на лошо време, които бяха прекарвали предимно вътре, всички, и особено децата, с нетърпение зачакаха гостуването в Ръшмор Фарм, където Бингли им обеща, че ще могат да видят известните коне на Ръшмор. За нещастие тези планове бяха помрачени на следващия ден, когато Джейн се почувства зле и трябваше да остане в леглото си. Мисис Гарднър реши да остане с нея. Елизабет също не искаше да остави сестра си, но Джейн и мисис Гарднър я убедиха, че е длъжна да придружи съпруга си.

За Елизабет и Бингли, чиято тревога за Джейн не можеше да бъде скрита, вечерта сякаш нямаше край. Елизабет се извини на домакините за състоянието си и едва склони да акомпанира на пианото на Каролайн и Джорджиана, когато се съгласиха да попеят след вечеря.

Виждайки голямата ѝ тревога, Дарси предложи да си тръгнат рано и те поднесоха извиненията си на домакините. По време на краткото им пътуване към Пембърли той се опита да я успокои. Напомни и, че Джейн не е особено издръжлива и е предразположена към простуда и треска — даде пример с неприятното ѝ разболяване преди две години по време на едно пътуване до Недърфийлд.

Щом се върнаха в Пембърли, Бингли слезе от каретата и се втурна по стълбите към стаята, където Джейн беше останала да си почива, докато Лизи тръгна да търси леля си. Намери я в дневната да пие чай и да си говори с мисис Ренълдс, бяха спокойни и явно нямаше лоши новини. И двете жени се усмихнаха, когато Лизи влетя вътре, сваляйки шапката си. Преди да успее да каже нещо, мисис Гарднър стана и се приближи до нея.

— Седни, Лизи — каза, виждайки неспокойното ѝ изражение. — Джейн ще се оправи.

— Какво каза докторът? — попита Лизи, озадачена от усмивката на леля си. — Кажи ми, моля те, какво става?

Мисис Гарднър заговори внимателно:

— Каза това, което очаквах да каже, Лизи, но нямах право да говоря, докато докторът не я види — сестра ти чака дете.

Елизабет извика, очите ѝ се напълниха със сълзи, тя скочи от мястото си и изхвърча от стаята, после отново влетя вътре, прегърна леля си и мисис Ренълдс и се втурна по стълбите към стаята на сестра си. Намери Джейн седнала в леглото с Бингли до нея, и двамата изглеждаха истински щастливи. Сестрите се прегърнаха просълзени.

Бингли реши да ги остави сами за минута и слезе долу да съобщи на Дарси добрата новина. Те почти не можеха да говорят от вълнението, което ги беше обзело.

— О, миличка Джейн, какъв прекрасен коледен подарък!

— Лизи, не мога да повярвам каква късметлика съм. Ужасно съжалявам, че толкова те разтревожих! — каза Джейн.

— О, замълчи, страх ме беше, че може да си хванала треска в това лошо време, но леля каза, че е очаквала мнението на доктора.

Трябва да кажа, Джейн, мила, че нямам търпение да стана леля.

Гласът на Лизи преливаше от щастие, сестра ѝ се пресегна и стисна здраво ръката ѝ.

— Вече решихме, че вие с мистър Дарси ще бъдете кръстници — каза тя и Елизабет много се зарадва.

Дарси беше толкова щастлив за Джейн и Бингли, че на Елизабет тайничко и се прииска и тя да може да му съобщи такава новина. Покъсно тази вечер, приготвяйки се за сън, тя опита да се пошегува с него за това, че ще бъде кръстник на детето на Бингли. Той обаче вече беше усетил намеренията ѝ и отказа да се върже на закачката, казвайки само, че знае колко много означава това за Джейн и Бингли и че двамата ще бъдат чудесни родители.

— Бингли много обича децата и ще бъде отличен баща — отбеляза той.

— Какъвто, сигурна съм, ще бъдеш и ти — каза Елизабет, решена да разбере какво мисли той по въпроса.

Този път Дарси направи точно това, което тя искаше, когато хвана ръката ѝ и каза:

— Разбира се, мидата ми, когато имаме наши деца, без съмнение и двамата ще бъдем отлични родители!

После добави с усмивка:

— Знаем, че ще направиш всичко възможно да бъде така.

Следващата неделя времето се беше подобрило достатъчно, за да позволи на семейство Гарднър и семейство Бингли да отпътуват от Пембърли за Лондон, а от там за Недърфийлд Парк и за Лонгборн. Бингли категорично беше отказал да подлага жена си на риска да пътува в сурово време и лоши пътища. Елизабет беше много трогната от изключителната загриженост, която той показваше към сестра ѝ.

Раздялата едновременно и с мисис Гарднър, и с Джейн беше съкрушителна в този момент Лизи осъзна, че остава сама в Пембърли. Изведнъж се почувства самотна без леля си и сестра си, независимо от любящата подкрепа на съпруга си и възхищението и привързаност на сестра му. Това я накара да предложи на Кити да остане, когато Мери си тръгне.

— Можеш да останеш и след като татко пристигне, и да се върнеш в Лонгборн с него напролет — предложи тя и беше малко изненадана от веселата готовност, с която Кити прие, като помоли само

да предадат на майка ѝ да опакова две от любимите ѝ рокли и едно боне, които да изпрати заедно с багажа на баща им, когато тръгне за Пембърли.

Елизабет беше доволна. Наскоро с Джейн бяха обсъждали промяната, настъпила в Кити, откакто е разделена от Лидия.

— Да — беше казала Джейн, — и смятам че ако се върне в Лонгборн, мама най-вероятно ще я вземе със себе си на север в Нюкасъл, когато пътува натам през март, и всичко хубаво, което сме постигнали, ще отиде на вятъра.

— Безспорно ще стане така и съм сигурна, че няма да бъде в интерес на Кити да се влюби в човек, с какъвто биха общували Уикъм и Лидия — беше отбелязала Лизи, като, докато говореше, си мислеше, че не бива семейството им още веднъж да се изправя пред катастрофа като тази, която ги беше сполетяла благодарение на Лидия и Уикъм.

Можеше да си представи яростта на лейди Катрин де Бърг и язвителните коментари на Каролайн Бингли, което със сигурност щеше да вгорчи собствения ѝ брак, ако такова обстоятелство изникне отново. Търпението и щедростта на Дарси биха били подложени на сурово изпитание и нито той, нито Бингли щяха да се чувстват добре, ако се опитват да оправдават друга глупост, направена от сестрите им.

За Кат също щеше да бъде далеч по-добре да завърши развитието си, влизайки в общество, далеч по-добро от онова, които заблудената ѝ сестра можеше да ѝ осигури в Нюкасъл. Колкото и да е странно, Кити беше стигнала до същото заключение, защото прекарваше много време с Джорджиана, упражнявайки се на пианото, помагайки ѝ в музикалните ѝ занимания и детския хор.

Елизабет се разрида при раздялата си с Джейн — бяха се сближили дори повече, от както се бяха омъжили, и предчувствието, че Джейн вероятно нямаше да се върне за сватбата на Розамънд Камдън и Джеймс Фицуилям по-късно тази година, много я натъжи.

Дарси забеляза колко е разстроена, и реши да успокои двете сестри с обещанието, че със сигурност ще посетят Недърфийлд скоро. След много сърдечни прегръдки и целувки, и обещания с надежда да си пишат едва ли не веднага, те заминаха, изпратени със сълзи на очи от всички, защото дори слугите се бяха привързали към прекрасната мисис Бингли. С благия си характер и внимателно отношение тя беше спечелила обичта им.

Малко след тях потегли и каретата на семейство Гарднър с мистър и мисис Гарднър, Мери и децата на Гарднър, надвесени през прозорците, изпратени със също толкова прегръдки и сълзи. Когато двете карети се изгубиха в далечината и Елизабет обърна поглед настрана, до нея беше съпругът ѝ. Без дори да се опитва да скрие сълзите си, тя хвана ръката му и двамата влязоха заедно вътре.

[1] „Положи ме като печат на сърцето си, като пръстен на ръката си, защото любовта е силна като смърт...“ — Песен на песните от Соломона, 8:6, цитат според: Библия. София, Издателство на Св. Синод, 1993, с. 754 — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ПИСМА

През следващите месеци много писма пропътуваха разстоянията между Пембърли, Лондон, Недърфийлд Парк и Лонгборн. Изминали бяха само няколко дни и Елизабет закопня да хване писалката. В будоара ѝ с изглед към парка тя размишляваше върху всичко, което я заобикаляше в Пембърли. Не бяха просто годините традиция и семейна истории, нито изключителните съкровища на предците на Дарси, нито присъствието на армията от прислужници и наематели, които се отнасяха към съпруга ѝ с толкова много преданост и респект. Беше много повече от това — усещането за сигурност, заобикалящите и изтънченост и хармония доминираха над всичко и успокояваха всекидневните грижи, като създаваха стабилност. Това беше същата онази стабилност, която тя беше започнала да цени у съпруга си, с неговото непоколебимо постоянство в поведението, резултат от чувството му за достойнство и отговорност. Заедно с постоянството и нежността на взаимната им любов и уважение, това беше идеалът, за който Елизабет само беше мечтала някога.

Нямаше съмнение обаче, че обичната ѝ сестра много ѝ липсваше. В писмото си до нея се беше опитала да предаде мислите си с думи:

„През многото изминали часове се опитвах да си представя как най-добре да ти предам, мила ми Джейн, усещането за загуба, което чувствам след заминаването ти от Пембърли. Всяка вечер, откакто ти и любимите ми леля и чичо ни напуснахте, оставаме за кратко на масата след вечеря, после ставаме и се качваме в дневната на горния етаж и после с копнеж говорим за изпълнените със смях дни, които наскоро отминаха. О, Джейн, толкова ни липсвате и на двама ни. Дарси обеща, че скоро ще ви посетим — вероятно, когато татко се върне в Лонгборн. Няма нужда да ти казвам как копнея да те видя отново.

Междувременно не бива да оставям у теб впечатление, че сме потънали в тъга и отчаяние, защото това не би било честно спрямо усилията на мистър Дарси да ангажира вниманието ми по най-разнообразни начини. Утре се надяваме времето да бъде добро, както днес, което означава само студено и сухо, вместо студено и влажно, защото сме поканени на прием в чест на дука на Уелингтън в имението на графа на Ликфийлд в Стафърдшър. Организирано празненство в чест на дука, заради великолепните му постижения при Ватерло и на други места, след като сега войната е вече свършила. Семейството в Пембърли има отколешни взаимоотношения със семейство Ейсън, роднини на графовете от Ликфийлд. Мисис Ренълдс ми каза, че бащата на Дарси, който се е радвал на голяма обич и уважение, е бил близък приятел на покойния граф.

Дарси обеща, че след това ще посетим Ликфийлд, където е роден любимият ми д-р Джонсън, за да присъстваме на хоров рецитал във великолепната катедрала там. Това е удоволствие, за което само бих могла да мечтая, миличка Джейн, и на което ще се наслаждавам двойно повече, знаейки, че Дарси ще го сподели с мен. Той има отличен усет за музиката и често помага на нас двете ни с Джорджиана в разчитането и изпълнението на някои от новите европейски произведения. Това е особено добре за мен, тъй като моите познания в областта на музиката са по-скоро познания на самоук, както знаеш, и не особено обширни. Джорджиана и д-р Грантли ще ни придружат; въпреки че не са поканени на приема, те ще посетят замъка и Хай Хаус в Стафърдшър. Д-р Грантли изключително много се интересува от църковна музика, а Джорджиана му помага с материалите от колекцията в Пембърли и той много цени интереса ѝ към работата му.

Надявам се да ми простиш, мила ми сестрице, ако споменавам това с известна тревога, но се опасявам, че Джорджиана има опасност да се влюби в д-р Грантли. Не съм споменавала и дума за това си подозрение пред никого, освен пред теб, затова те моля и ти да не го споделяш с

никого. Не ме питай дали чувствата й са споделени, скъпа Джейн, защото д-р Грантли е с една година по-възрастен от Дарси, а тази възраст и присъщата й зрялост дават възможност на човек да запазва чувствата вътре в себе си. Джорджиана — по-млада от Кити, е на такава крехка възраст, че той вероятно не би желал да я окуражава по никакъв начин. Ако съпругът ми знае нещо за това, не ми го е показал, но аз съм сигурна, че е забелязал, че са заедно по много часове всеки ден. Нека оставим това, докато се срещнем — дотогава може да има още какво да се каже, а възможно е и да няма, тъй като д-р Грантли се завръща в колежа си в Оксфорд напролет. Сега трябва да свършвам, но ще ти пиша отново, когато се върнем от Стафърдшър. Предай обичта ни на Бингли и, мила ми Джейн, умолявам те, грижи се за себе си. Винаги си в мислите ми.

Твоя с цялото си сърце,
Лизи“

Когато се върнаха от Стафърдшър, Елизабет намери две писма да я чакат. Първото, от баща й, тя очакваше от известно време, тъй като мистър Бенет беше приел поканата на Дарси да посети Пембърли през новата година. Елизабет беше много щастлива да прочете, че най-накрая той идва, след като се беше уверил, че мисис Бенет е заминала безпрепятствено за Нюкасъл. Той молеше Елизабет да каже на съпруга си, че пощенската кола ще пристигне в Ламбтън в събота сутринта, тъй като Дарси беше предложил да изпрати карета за него.

„При все че съжалявам, че отложих визитата си в Пембърли, смятам, скъпа моя, че ще се съгласиш, че съм го направил за добро, защото, изчаквайки майка ти да замине за Нюкасъл с камериерката си, съм спестил на сестра ти Джейн старанията да забавлява и майка ти, и Мери в продължение на няколко седмици. Бих се почувствал виновен, ако не бях направил това, и нямаше да се наслаждавам на престоя си при теб толкова, колкото ми се иска. Мери замина за Недърфийлд Парк, а Хил и Джон ще

наглеждат Лонгборн, докато аз се възползвам от Дарбишър като цяло и от Пембърли в частност. Моля те, кажи на съпруга са, че очаквам с огромно нетърпение да се заровя в забележителната му библиотека, за която имам такива отлични отзиви.“

Елизабет изтича да намери съпруга си и да му предаде новината. Намери го в дневната да чете писмо от мистър Гарднър, който им благодареше за гостоприемството по Коледа и настояваше да помислят за пътуване до Лондон, за предпочитане преди да отидат в Недърфийлд през пролетта. Когато му подаде писмото от баща си, Елизабет беше доволна да види искреното удоволствие, с което той го прочете. Сетне, обръщайки се към нея, каза:

— Ето така, мила моя, знаех си, че скоро отново ще се усмихваш. Зная колко много ти липсваше баща ти — вече изглеждаш по-добре.

Елизабет знаеше, че е искрен, независимо от закачливата нотка в гласа му.

— Ще помоля Хобс да приготви каретата и да го посрещне, освен ако ти и Кити не искате да отидете също.

Елизабет се замисли, но реши, че предпочита да изчака баща си в Пембърли с Дарси до себе си. Каза го и по одобрителната му усмивка разбра, че това е бил правилният избор.

Чаят беше сервиран и докато другите останаха долу, Елизабет взе своята чаша и се качи на горния етаж, нетърпелива да прочете второто писмо, което беше получила, в уединението на собствената си дневна. По почерка се досети, че е от Шарлот, а пощенското клеймо беше от Хънсфорд. С радостна възбуда, още преди да го е отворила, предположи, че Шарлот със сигурност трябва да има новини от Розингс, където лейди Катрин вероятно е дала прием по Коледа, на който са присъствали и са ѝ засвидетелствали подобаващо уважение сестрите Бингли и мистър Колинс.

След като го отвори, Елизабет го прочете бързо от край до край и после го препрочете, както беше свикнала да прави, когато искаше да се наслади на удоволствието от писмо от някой любим човек. Първите няколко параграфа съдържаха всякакви подробности, свързани с разни

неща от домакинството, а после имаше новини от имението на лейди Катрин де Бърг.

Ето какво пишеше Шарлот:

„Скъпа Елайза,

Вероятно няма да се изненадаш, ако ти кажа, че бракът ти с мистър Дарси не срещна одобрението на леля му. Тя като че ли смята, че си го направила нарочно или за да се подиграеш с волята на Нейно благородие. Това беше становище, с което, изглежда, мисис Хърст и мис Каролайн Бингли явно бяха готови да се съгласят, въпреки че трябва да се каже, че мистър Хърст не желаше да бъде замесван. Той споделяше мнението, че мистър Дарси «е хвърлил око на мис Елайза Бенет още от деня на бала в Недърфийлд», което пък хвърли всички в недоумение. Ще останеш доволна, струва ми се, да разбереш, че мистър Колинс и аз твърдо останахме настрана от каквито и да било злословия за вас и когато ми се удаде възможност, аз отбелязах пред мис Бингли, че съм сигурна, че и брат ѝ, мистър Бингли, и неговият приятел, мистър Дарси, са смятани за изключителни късметлии, че са се оженили за две от най-красивите дами в графството“.

— О, Шарлот, обзалагам се, че никак не е останала доволна — каза си Лизи през смях, представяйки си сцената в Розингс, и забавлявайки се със смущението, което това е причинило на мис Бингли, според описанието на Шарлот.

За Елизабет беше доста трудно да бъде добронамерена към сестрите Бингли поради отношението им към Джейн миналото лято. Така и не можеше да си обясни как е възможно брат им да бъде така благороден и искрен джентълмен, при положение че е израснал заедно със сестрите си, чиято неговорчивост и абсолютно себелюбие бяха трудни за скриване. Не можа да сдържи смеха си, когато прочете за реакцията на лейди Катрин при провалените ѝ планове да покани племенника си Джеймс Фицуилям в Розингс за Коледа.

„Нейно благородие се оказа много разочарована, когато на Бъдни вечер пристигна съобщение, че племенникът ѝ Джеймс Фицуилям, брат на полковник Фицуилям, е задържан на север и не може да се върне в Кент за Коледа. Мистър Колинс опита да разбере защо лейди Катрин толкова държи той да бъде тук, но се оказа, че никой не знаеше.“

Припомняйки си разказа на Дарси за плановете на лейди Катрин за племенника ѝ, Елизабет звънко се изсмя. Когато Дарси се появи, тръгнал да я издирва, Елизабет вече беше стигнала до последната страница на писмото на Шарлот:

„Основната причина, поради която ти пиша, скъпа Елайза, е за да ти кажа, че ще бъда в Лукас Лодж от началото на март до раждането на милото ми детенце през май и вероятно още месец след това. Обичните ми родители ме помолиха да остана и мистър Колинс е съгласен с мен, че ще се чувствам много по-сигурна с д-р Джоунс, който полага грижи за почти цялото ни семейство, отколкото с доктора, препоръчан ни от лейди Катрин. Отново ще кажа, че се съмнявам, че Нейно благородие е останала доволна от решението ми, но съм убедена, че трябва да направя така, както смятам за добре.“

Елизабет нададе радостен вик, сякаш да насърчи Шарлот за открито предизвикателното ѝ поведение и тъй като Дарси стоеше и я гледаше в недоумение, тя го запозна с причината за това задоволството. Подаде му писмото, след като беше прочела и последния параграф, в който приятелката ѝ изразяваше желание Лизи непременно да ѝ отиде на гости, когато дойде в Лонгборн. Елизабет знаеше за състоянието на мисис Колинс, защото беше чула за него на собствената си сватба през октомври, но сега към радостта ѝ се прибави новината, че Шарлот ще си идва в Лукас Лодж, при това

вероятно без досадния си съпруг, така че срещата им щеше да бъде истинско удоволствие.

— Ще бъде почти както навремето — каза тя, а мистър Дарси, който винаги беше хранил добри чувства към кротката, чувствителна и изстрадала Шарлот, се съгласи.

И двамата се посмяха на новините от Розингс, особено на забележката на мистър Хърст по отношение на Дарси и Елизабет и на разказа на Шарлот за раздразнението на лейди Катрин от това, че племенникът ѝ не е дошъл.

— Не може да не е разбрала за годежа му с Розамънд — каза Дарси, добавяйки, че се радва, че не е в Розингс, за да бъде свидетел на реакцията ѝ.

Виждайки го в това изключително ведро настроение, Елизабет настоятелно го помоли да отидат по-рано при сестра ѝ в Недърфийлд, за да може да се види и с Шарлот през това време. Не беше трудно да изтръгне обещание, че когато баща ѝ си тръгне за вкъщи след четири седмици, всички ще заминат заедно и вероятно ще минат през Лондон. В допълнение той и запозна със своите планове:

— Знам колко много значи това за теб, мила каза, — и вече съм организирал престоя ни в Лондон, вероятно за четири дни. Чаках само пристигането на мистър Бенет, за да разбера дали той би желал да се присъедини към нас, или би предпочел да остане тук с д-р Грантли и Кити. След като разберем неговите предпочитания, можеш да правиш каквито си поискаш уговорки и мисис Гарднър за това как ще прекарваш дните си, докато аз и мистър Гарднър се занимаваме с нашите търговски дела. Освен това чичо ти се е сдобил с билети за Операта и трябва да потвърдим намеренията си възможно най-скоро.

Елизабет беше много щастлива. Хвърли се да прегърне мистър Дарси и бурно му благодари, което едновременно го зарадва и изненада. Веднага щом решението беше взето, тя реши да пише на Джейн и на Шарлот и да им съобщи добрата новина. Колкото до мисис Гарднър, Елизабет отдавна се канеше да ѝ пише и реши, че трябва да го направи незабавно.

Навън все още беше зима, но в сърцето ѝ вече беше пролет. Това усещане за лекота се пренесе и в писмото ѝ.

„Скъпа ми лельо,

Толкова съм щастлива да ти пиша с добри новини, при това с толкова много добри новини. Първо, татко пристига в събота за четири седмици, след като се е убедил, че майка ми е заминала безпроблемно за Нюкасъл, за да бъде с Лидия. Той се извинява за това, че е закъснял с идването при нас, но е уверен, че е за добро, защото така не се е наложило милата Джейн и Бингли да търпят мама две седмици преди да отпътува на север. Убедена съм, че Джейн и Бингли са изключително благодарни, въпреки че и двамата са твърде възпитани, за да го кажат.

Втората добра новина е, че получих писмо от Шарлот Лукас, която ми съобщава, че ще бъде в Лукас Лодж през следващите три месеца, докато се роди бебето ѝ. А най-добрата новина, мила лельо, е, че се налага мистър Колинс да остане в Хънсфорд, тъй като духовните нужди на неговите енориаши и желанията (или по-скоро нарежданията) на неговата покровителки лейди Катрин са на първо място. Което означава, че когато татко се върне в Лонгборн следващия месец, ние също ще заминем. Ще мога да видя Шарлот без постоянното внимание и натрапване на съпруга ѝ. Какъв късмет! Можеш ли да си представиш? Ще останем също така и една седмица на гости на Джейн и Бингли в Недърфийлд Парк, което аз очаквам с огромно нетърпение. Тъй като мама я няма, Мери ще остане при Джейн в Недърфийлд, докато татко и Кити се върнат. Като стана дума за Кити, тя започна да се упражнява на пианото отново и става доста добра. С удоволствие ни помага с детския хор, който напоследък се превърна в едно от постоянните ни занимания. Миналата неделя пасторът — преподобният Хю Дженкинс, който е от Уелс и сам има великолепен глас, изказа голяма благодарност на Кити за усърдния труд, който полага за хора. Тя видимо беше много доволна от специалното внимание към нея. Всички сме единодушни, че промяната у Кити е наистина нещо много хубаво.

А ето и една още по-добра новина — мистър Дарси се е погрижил да останем в Лондон за четири или пет дни. Датата още не е определена, но ще изпратим вест на чичо Гарднър веднага щом стане ясно.

Чакам с нетърпение да дойдем в Лондон през март, което пък е съвсем близо до Великден. Надявам се да отидем заедно с вас на опера, но трябва да си поръчам нов тоалет за случая. Тъй като не съм била на опера в Лондон, ще ти бъда много благодарна за всеки съвет относно това какво е подходящо за случая. Мисля, че ще трябва да си купя и нова шапка, ако ще се разхождахме заедно из Хайд Парк. Би ли ме посъветвала дали твоят шапкар може да ми предложи нещо? Сега трябва да прекъсна за малко, защото мисис Ренълдс иска да огледам стаите, които са приготвили за татко. Ще продължа довечера.“

Мисис Ренълдс придружи Елизабет до крилото, което наричаха „тихото крило“ на къщата, тъй като се намираше далеч от основните дневни и от стаите за децата. Библиотеката беше разположена в една много приятна стая, от прозорците на която се откриваше гледка почти към цялото имение, с изключение на гората зад къщата: беше изискана и впечатляваща със забележителната си колекция, подредена в поредица от великолепни стелажи. Масите за четене и удобните столове, всички разположени така, че да имат достъп до естествената светлина, идваща от прозорците, правеха стаята особено приветлива, напълно различна от онези студени и потънали в плесен помещения, които служеха за библиотеки в много от домовете, които Елизабет беше посещавала. Уверена беше, че баща ѝ ще хареса това място. Мисис Ренълдс искаше да ѝ покаже едно специално писалище и един стол, които мистър Дарси беше преместил в една ниша до един от прозорците с изглед към парка.

— Господарят каза, че мистър Бенет ще ги хареса, госпожо — обясни мисис Ренълдс и когато Лизи попита откъде са взети, беше изненадана от отговора:

— От кабинета на бащата на мистър Дарси.

Удовлетворението на Елизабет беше ясно изписано на лицето ѝ, когато мисис Ренълдс я поведе надолу по коридора и през главното фоайе към група стаи, включващи средно голяма спалня със собствена тоалетна стая в съседство и една малка дневна, обзаведена отново със собствено писалище и шкаф за книги.

— Господарят нареди да приготвим тези стаи, за мистър Бенет, госпожо, но настоя да ви питам дали ги одобрявате и дали има нещо друго, което искате да бъде направено.

Лизи се беше просълзила, виждайки стаите и беше толкова впечатлена от щедростта и любезността на съпруга си, че не можа да ги скрие от мисис Ренълдс. Икономката каза кротко и с разбиране:

— Това е съвсем естествено за господаря, госпожо — както ще разберете, той е изключително гостоприемен и без да пести усилия, се стреми към най-доброто за приятелите си. Той каза, че мистър Бенет е образован и начетен човек, който предпочита спокойна атмосфера, госпожо. Така че това беше подходящата стая за него, а пък е и съвсем близо до Библиотеката.

Елизабет се съгласи:

— Прав е, библиотеката е любимата стая на баща ми.

Мисис Ренълдс се усмихна.

— И мистър Дарси така каза, госпожо. Той е много прозорлив.

Елизабет си спомни за мнението на баща ѝ за Дарси — мнение, в голяма степен подхранено от собственото ѝ невежество и предубеденост, и от очите ѝ бликнаха сълзи и се застичаха по страните ѝ, но звукът от приближаващи стъпки — познатите стъпки на мистър Дарси — я накараха да се овладее.

Мисис Ренълдс се дръпна в коридора, когато Дарси влезе в стаята и виждайки Елизабет, каза:

— Ето къде си била, мила, къде ли не те търсих!

— Току-що показвах на мисис Дарси стаите, които сме приготвили за мистър Бенет, сър — обясни мисис Ренълдс и когато Дарси се обърна да ѝ благодари, се оттегли, оставяйки ги насаме.

Той веднага попита:

— Какво ще кажеш, Лизи? Харесват ли ти?

Гореше от нетърпение да получи одобрението ѝ — точно както миналото лято, когато се бяха срещнали за първи път в Пембърли. Но виждайки сълзите ѝ, веднага се притесни:

— Милата ми, не си ли доволна? Пропуснали ли сме нещо?

— О, не, не, съвсем не. Толкова мило от твоя страна, че си положил всичките тези усилия! — каза тя, но щом той хвана ръцете ѝ, се разрида и трябваше да бъде успокоена.

— Нали ти харесва? — толкова му се искаше да я направи щастлива.

— Разбира се, че ми харесва, прекрасно е. Татко ще бъде очарован от библиотеката и от тази възхитителна стая.

— Така и исках да бъде и се надявах ти също да си съгласна. Имам чувството, че баща ти е превърнал библиотеката си в убежище от негодите на домашното ежедневие и реших, че ще се радва на подобна атмосфера и тук. Ако има нужда от компания, трябва само да слезе по стълбите и ще се озове пред голямата всекидневна.

Елизабет вече се беше окопитила и се усмихваше на старанието му да я убеди.

— Скъпи, разбира се, че ще му хареса, точно по неговия вкус е. Както знаеш, баща ми не е от най-общителните хора — обича книгите си и собствената си компания. Трябва да ти благодаря от цялото си сърце за това, че си загрижен да се чувства добре.

Вечерта Елизабет завърши писмото си до мисис Гарднър. Писа ѝ за приготовленията, които мистър Дарси беше направил за гостуването на баща ѝ.

„За разлика от чичо, с който, както си спомняш, Дарси се сприятели лесно още от първата им среща, с татко му беше трудно да се сближи, а ужасната история с Лидия и Уикъм само утежни положението.

Дарси, който е много грижовен брат, приема ролята си на защитник много сериозно и тъй като е изключително внимателен към малката си сестра, не можеше да разбере небрежното отношение на родителите ми към поведението на Лидия. Сега обаче толкова се е променил, така му се иска да поправи и най-малката вреда, която може да е нанесъл, че е мил и щедър до крайност. Имам чувството, че съм най-щастливото създание на света, мила лельо, кажи, познаваш ли друга като мен?“

* * *

Мистър Бенет пристигна в Пембърли в събота сутринта, след като каретата беше изпратена да го вземе от странноприемницата в Ламбтън след закуска. Елизабет го очакваше заедно с Дарси и Кити. Тя добре съзнаваше, че това е първият път, в който баща ѝ посещава Пембърли и първият път след сватбата, в който тя и мистър Дарси трябваше да го посрещнат заедно.

Въпреки зимния студ Пембърли изглеждаше великолепно на фона на зимното небе и Лизи се надяваше, че баща ѝ, чийто усет към изкуството и литературата беше повлиял на собствения ѝ вкус, ще забележи елегантността на линиите и пропорциите на красивата къща. Не остана разочарована. Още със слизането си от каретата той прегърна дъщерите си — Лизи прегърна два пъти, направи комплимент на Кити колко добре изглежда, а после се обърна към мистър Дарси, който сърдечно го поздрави и го приветства с добре дошъл в Пембърли. Мистър Бенет отвърна с искрено възмущение:

— Имате прекрасно имение, мистър Дарси — не са много местата, които успяват да не изглеждат мрачни и студени през зимата; Пембърли със сигурност е едно от тях. Паркът с тези вечно зелени дървета няма нищо общо с оголените пейзажи, които видях по пътя си насам.

На Дарси определено му стана приятно и след като покани госта си вътре, обясни, че и паркът, и градините на Пембърли са създадени с любов от покойната му майка.

Елизабет и Кити, вървящи близо зад тях, си размениха погледи и се усмигнаха. Припомниха си, че баща им беше този, който имаше отношение към оформлението на парка на Лонгборн, докато мисис Бенет не показваше никакъв интерес към него. Когато влезе вътре, мистър Бенет се обърна отново към любимата си дъщеря:

— Лизи, изглеждаш толкова добре, трябва да похваля съпруга ти. Мистър Дарси, поздравления — кълна се, че никога не съм виждал Лизи толкова лъчезарна. Семейният живот очевидно се отразява добре и на двете ви с Джейн — видях ги с Бингли, преди да напусна Лонгборн, и мога да кажа, че изглеждат чудесно.

Смутена от шеговитата забележка на баща си, Лизи се обърна към съпруга си и го подкани да не ѝ обръща внимание, но Дарси, в духа на настроението на мистър Бенет, беше решен да се включи в играта.

— Благодаря Ви, сър, напълно съм съгласен с Вас — не съм виждал Лизи по-красива, отколкото е сега. Не мога да приема обаче, че заслугата е изцяло моя — откакто получихме Вашето писмо със съобщението, че ще ни гостувате, тя е по-щастлива от всякога.

Елизабет поруменя — най-вече от удоволствието да чуе с каква лекота и галантност съпругът ѝ и баща ѝ си разменяха тези любезности. И все пак в тона на Дарси имаше уважение и почит, които ѝ доставяха истинска радост.

По-късно тя писа на Джейн:

„Не мога да ти опиша топлотата и искреността, с които мистър Дарси посрещна татко. И в разговорите, и с поведението си — във всяко едно отношение беше толкова отзивчив и толкова толерантен към татко, без каквато и да било намеса от моя страна. Говорихме си толкова много, Джейн. Ти знаеше ли, че татко е толкова загрижен за това, че децата на много фермери арендатори остават неуки? На вечеря към нас се присъединиха д-р Грантли и Джорджиана, а татко изрази гнева си, че макар Британия да «прелива от национална гордост» след войната с Наполеон, за децата на хората от народа има само посредствени и лоши училища и само синовете на богатите са привилегирани. Изненадващо д-р Грантли и мистър Дарси също се съгласиха с татко, а Дарси дори каза, че баща му някога е искал да открие училище за децата на арендаторите в Пембърли, но срещнал съпротивата на тогавашния свещеник на Кимптънската енория, който вероятно го е приел като заплаха за властта на църквата, която осигурява само неделно училище.

Замислих се за това, Джейн, и смятам да попитам Дарси дали не можем да опитаме отново, тъй като сега в

Кимптън нямаме енорийски свещеник. Би било хубаво да имаме училище за децата в имението.

Мила Джейн, когато си мисля как ние сме научени да обичаме четенето, ми става много мъчно, че толкова много дечица остават напълно необразовани. Д-р Грантли изтъкна, че учените в Оксфорд са основно синове на заможни хора и всички ценят учението високо. Но много от великите ни мъже са самоуки, а за наш срам само няколко жени са образовани въобще. О, мила ми Джейн, изглежда, се увлякох, прости ми, но беше толкова вълнуващ ден. Татко е доста уморен от пътуването и се оттегли в стаята си, но се надява утре рано да се събуди бодър, защото Дарси обеща да го разходи с каретата из парка и да му покаже голяма част от околностите. Ще продължа това писмо по-късно, когато се надявам да бъда по-сигурна относно плановете ни за Лондон.

Лека нощ, мила Джейн!“

Престоят на мистър Бенет в Пембърли донесе и на него, и на дъщерите му толкова удоволствие, че надмина всичките им очаквания. За Елизабет и Кити това беше възможност да видят баща си в нова светлина. Далеч от доминиращото, натрапливо присъствие на майка им, баща им даде воля на мислите си по въпроси, скъпи на сърцето му, въпроси, за които той никога не беше правил опити да говори. Тъй като знаеше, че те не представляват интерес за жена му, мистър Бенет неоснователно беше решил, че дъщерите му също не се интересуват от тях.

Но сега в Пембърли, в компанията на Дарси и д-р Грантли, той стана много по-открит и заговори за много пеша, които го вълнуваха, за проблеми, които бяха наболели като напредващото ограждане на фермерските земи и отнемането на общинските мери или бързото и необмислено вдигане на рентите.

В лицето на зет си и на д-р Грантли той беше намерил мъже със сходно мислене, добре образовани, начетени и отворени към просветени идеи. Елизабет слушаше с нарастващо вълнение как реформисткия му устрем се разпалва и се удивляваше на

ограниченията, които е трябвало да търпи през изминалите повече от двадесет години, без да има и най-малката възможност да изрази мнението си сред сродни души.

— Вероятно сте го забелязали и в това графство, мистър Дарси — каза той веднъж след вечеря. — Аз категорично го виждам навсякъде из Хъртфордшър — всеки земевладелец с малко земя и прилична къща е решил да преправя, да разширява, да подобрява — както искате го наречете — имота си, като е присвоил земя от тук, като е оградил ливада от там, или още по-лошо — като е добавил някой и друг елемент от класическата архитектура към безупречната си английска къща.

И Дарси, и д-р Грантли веднага се съгласиха, а за Елизабет да чуе позициите им беше като глътка свеж въздух.

Д-р Грантли сподели, че хората в Лондон са атакувани от една новопоявила се група декоратори и дизайнери, които пре моделират всичко в класически стил, независимо дали подхожда или не. Дарси каза, че на два пъти при него са идвали възпитаници на Хъмфри Рептън, които предлагали да прокарат потока, който тече през парка в поредица от каскади, езерца и фонтани, орнаментирани с класически скулптури! При тези му думи Елизабет извика, но съпругът ѝ я увери, че това е последното нещо, което би позволил да се случи в Пембърли. Мистър Бенет го поздрави за добрия вкус и преценка.

— Защото — каза той, господарският дом на Пембърли е красива, величествена сграда, която не се нуждае от подобно разкрасяване. Потокът кара къщата и парка да изпъкнат именно поради своята простота и съвсем не се нуждае от фонтани и пауни.

Всички се засмяха при идеята за пауни в парка на Пембърли, но д-р Грантли изтъкна, че лорд Дарси току-що е пристроил ново крило с трапезария с изглед към градина, в която са събрани екзотични птици, внесени от Индия! Споменаването на Индия напомни на Елизабет за екзотичния вкус на Уорън Хейстингс, видим в интериорния дизайн на известната му резиденция Дейлсфорд, която бяха посетили по време на пътуването си. Дарси беше отбелязал, че е твърде претрупан и екзотичен за неговия вкус.

Вечерите минаваха в музикални забавления и отлични разговори на ниво, нещо, на което Елизабет рядко се беше наслаждавала в Лонгборн. Радваше я това, че баща ѝ доказва, че е равен на който и да

било друг джентълмен, както и чичо ѝ Гарднър беше направил преди. И досетеше ли се за срещата си с лейди Катрин, Лизи си позволяваше по някоя самодоволна усмивчица. Приятно ѝ беше да вижда с каква лекота баща ѝ се включва в разговорите с Дарси и д-р Грантли и как те с уважение приемат мнението му. Често на вечеря им гостуваше енорийският пастор мистър Дженкинс и добавяше своите възгледи към разговорите или пък се включваше в песните с отличния си глас, докато Кити акомпанираше на пианото. Елизабет беше забелязала, че той често оставаше до късно и смяташе, че е доста самотен и се чувства добре в тяхната компания.

На мистър Бенет му беше толкова приятно, че никак не му се искаше да се връща в Лондон; той изрази желанието си да се присъедини към д-р Грантли, Джорджиана и Кити в пътуването им до Пийк дистрикт^[1]. Каза, че е слушал много за района от Лизи и семейство Гарднър след пътуването им до там миналото лято. Елизабет беше изненадана, че Кити предпочита да си остане, но по-късно нещата си дойдоха на мястото, когато се разбра, че младият мистър Дженкинс, пасторът, е бил поканен да се включи в компанията.

Довършвайки накратко писмото си до Джейн, тъй като трябваше да се подготвя за път, Елизабет спомена за интереса на Кити към дейността на малката църква в Пембърли и добави, че вероятно пасторът е също толкова важен обект на интерес, колкото и делата в енорията. „Той е много възпитан и разумен младеж и мистър Дарси го харесва“ — писа тя, но настоя Джейн да не споделя за това с никого, докато не се срещнат и не говорят лично. Към Шарлот Елизабет беше особено мила, тъй като чувстваше, че дължи на приятелката си от детинство специално отношение. Приятелството им беше разклатено, когато Шарлот се омъжи за мистър Колинс, и Елизабет имаше нужда да поправи стореното.

Тя писа:

„С такова нетърпение очаквам да се видим, мила Шарлот. Дано даде Бог да се срещнем през май, преди да се роди бебето ти, и ще можем да си говорим надълго и нашироко, както правехме някога. Бог да те благослови!

Твоя приятелка, Лизи“

[1] The Peak District (англ.) — Планинска област в Централна и Северна Англия, обхващаща северната част на графство Дарбишър. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТА

РОДНИНИ И ПРИЯТЕЛИ

През пролетта на 1816 г. Лондон беше кипящ от живот и вълнуващ град и политически, търговски, социален и културен център. Много хора идваха тук за търговски дела, да установят политически и социални контакти или просто да видят и бъдат видени на правилните места с правилните хора.

За Дарси и Елизабет идването в големия град означаваше много повече от това. Въпреки че Дарси имаше търговски дела за уреждане, а Елизабет възнамеряваше да понапазарува в модните магазини, които леля й, й беше препоръчала, основното, което ги вълнуваше, беше да се порадват на компанията на семейство Гарднър, с които споделяха изключително удовлетворяващо приятелство. Било то в разговорите по работа, било то в забавленията из околностите на Лондон, и Дарси, и Елизабет се чувстваха прекрасно с мистър и мисис Гарднър. По отношение на нещата, засягащи тях или семействата им, можеха да говорят честно и открито, тъй като помежду им имаше силно чувство на доверие и искрена загриженост.

Дарси и мистър Гарднър трябваше да обсъдят едно предложение за разширяване на общата им търговия, основано на информация, дадена от Фицуилям за възможностите, включващи вноса на чай и подправки от източните колонии в Индия и Цейлон.

Въпреки че Дарси имаше малък опит в търговските дела, той беше достатъчно прозорлив, за да види посоката, в която се движеше британската търговия, и тъй като не беше вече заслепяван от снобизъм, намираще работата с практичния и дружелюбен мистър Гарднър за благодатна и много интересна. Предпочиташе да остави същинската организация и управлението в ръцете на мистър Гарднър, но живо се интересуваше от това как вървят делата. Освен това Дарси беше наясно с последствията от все по-стремителното разрастване на индустрията и търговията в Англия. То сериозно го притесняваше.

Веднъж след вечеря той захвана темата за новите производства, развиващи се из страната:

— Знаете ли — подхвана той тихо, — че има фабрики, открити на места като Шефийлд и Бирмингам, които наемат малки деца? Получих писмо от Фицуилям, който с ужас разказва за детския труд в колониите. Питам се дали знае, че това се случва и тук, в самото сърце на Англия.

Елизабет и мисис Гарнър си размениха погледи. От изражението и тона на Дарси ставаше ясно, че говори напълно сериозно. Мистър Гарднър се обади предпазливо, изразявайки съмнение, че може би тази практика не се е разпространила навсякъде.

Но Дарси продължи:

— Разбирам, че е много често срещана в обработката на памук — каза той, добавяйки с известен сарказъм: — Смята се, че децата са достатъчно малки, за да пропълзят под машините и да ги почистват.

Чувайки възклицанието на Елизабет, той погледна към нея и добави:

— Знам го от сигурен източник, мила. Така е, изглежда невероятно, но е истина. А освен това научих, че из цяла Средна Англия и на места в Усет Райдинг и Чешър всичко е почерняло от изкопи и дим, а пълноводните потоци са затлачени с химикали за чистене на вълна и багира.

Звучеше ядосан и мистър Гарднър, осъзнавайки, че Дарси винаги е бил пристрастен по отношение на природата, се съгласи, че всичко това е много обезпокоително. Елизабет и мисис Гарднър отначало запазиха мълчание, но после се включиха в подкрепа на Дарси, при което се оказа, че гостът им — банкиер, беше твърдо на мнение, че това е бъдещето.

— Това с прогрес — заяви той — и той си има цена.

— Ако е вярно, не искам да имам нищо общо с това — каза Дарси с такова убеждение в гласа, че за никого от присъстващите около масата не остана съмнение относно силата и искреността на думите му. — Не желая да виждам полята и реките на Англия замърсени, а обикновените трудови хора поробени от собствениците на мини и фабрики, чиято единствена цел е да натрупат богатство.

Мисис Гарднър беше приятно изненадана да чуе думите на Дарси. Тъй като беше от същата част на Англия, тя споделяше разбирането му за разграбването на земята и беше щастлива да го чуе как говори разпалено. Тя прошепна на племенницата си:

— Лизи, това е страна на мистър Дарси, която не сме познавали досега.

Елизабет сподели с леля си, че е свидетел на тревогите на Дарси от сватбата насам и знае, че това е от изключителна важност за него.

Гордостта на Елизабет от съпруга и стана още по-голяма, след като чу думите му. Никога преди не го беше слушала да говори за тези неща толкова разпалено, но знаеше, че има проблеми, защото от време на време получаваше новини, които го обезпокояваха.

Наскоро се беше разбрало, че работници от фермите са били изхвърлени от работа, след като господарите им оградиха имотите си и общинските мери^[1] и започнали да използват „спестяващи труда“ машини. Семействата на работниците, лишени от храна и подслон, сега се скитали бездомни и просели по пътищата.

Имаше нещо още по-лошо — приети бяха закони, според които ловът на дивеч се наказваше с депортиране, а в някои случаи и със смърт. Хората, които се опитваха да хванат див заек, риба или фазан, за да нахранят семействата си, можеха да се окажат арестувани, обвинени и осъдени на заточение в Ботъни Бей^[2]. Жените и децата им също отиваха с тях или гладуваха.

Елизабет знаеше, че на срещата на земевладелците от околността Дарси е протестира сериозно срещу това потъпкване на бедните. Чула беше за това от Розамънд Камдън, чийто баща се беше съгласил с Дарси и подкрепил позицията му. Много други не бяха сторили така. Бяха се втурнали да произвеждат повече с по-малко средства и да забогатяват за сметка на непритежаващите земя бедни, които бяха работили за тях от поколения.

Банкерът, мистър Флечър, беше непоклатим.

— Означава ли това, че няма да прибавите общинските мери към собствеността си, мистър Дарси? — попита той.

— Със сигурност не бих — отговори мистър Дарси с пламнало лице. — Общинските мери и част от горите са заделени за ползване от всички. Би било груба несправедливост да си ги присвоя и да лиша селяните от земя.

Малката Каролайн Гарднър, която беше повикана от майка си да ѝ помогне за чая и да посвири на пианото след вечеря, чу част от разговора и когато се отвори възможност, попита майка си защо мистър Дарси е толкова разгневен. След като получи отговор, тя изрази

пълна съпричастност към неговата позиция и както мисис Гарднър по-късно каза на Елизабет, тържествено обеща, че никога няма да се омъжи за някого, който си е присвоил чужди земи и е отнел прехраната на работниците.

— Тя изцяло подкрепяше мнението на мистър Дарси — каза мисис Гарднър, когато Елизабет реши да се оттегли с чаша чай в ръка — Каролайн смята, че двамата с мистър Дарси сте най-прекрасната двойка на света, Лизи, а тази вечер беше толкова впечатлена от красноречието и гнева му, че няма да се учудя, ако скоро поиска да се присъедини към реформистките или дори към радикалистите на мистър Кобет!

Елизабет се засмя и когато си отиде в стаята, разказа за това на Дарси, който обаче не се съгласи, че Каролайн е твърде малка за подобни мисли, а каза, че е по-интелигентна от нормалното за крехката ѝ възраст и за него е истинско удоволствие да открие, че едно малко момиче, ненавършило още тринадесет години, може да бъде така развълнувано от несправедливостта.

По-късно тази вечер Елизабет довери на съпруга си, че думите му по време на вечеря са събудили у нея гордост и чувство за справедливост. Добави, че ѝ се ще да знае повече за търговията с текстил, защото така би имала мнение за това, за което ѝ пишеше Джейн — че новите ѝ роднини, семейство Хърст, са инвестирали в тази нова и доходна дейност.

— Знам всичко за това и предполагам, че сестрите му и мистър Хърст всъщност са накарали Бингли да купи акции. Смятам да го убедя, че в тази работа има много вреда и ако мога, ще го придумам да продава — каза Дарси.

— Да продава? — Елизабет не можеше да повярва на ушите си. — Смяташ ли, че ще го направи?

В изражението и гласа на Дарси се усещаше онази непреклонност, която Елизабет знаеше, че няма как да бъде пречупена.

— Със сигурност смятам да направя всичко, което е по силите ми, любов моя, надявам се да го убедя, че ценното му наследство ще бъде далеч по-добре оползотворено, ако послужи за купуването на някой хубав имот в Лестър на не повече от двайсетина мили от Пембърли — каза той с многозначителна усмивка, а следващите му думи предизвикаха бурна радост у Елизабет: — Тъй като скоро ще

става баща, безспорно вече е време да се сдобие със семеен дом. Често ме е молил да се оглеждам за подходящо имение. Сестра ти, естествено, изгаря от желание да бъде близо до нас, затова съм изпълнил молбата му и съм уверен че ако ти и Джейн добавите неустоимата си убедителност към моята, лесно ще склоним Бингли да се съгласи, че е разумно да прехвърли парите си от грозната нечистотия на текстилната индустрия във все още зелените и приветливи долини на Лестършър.

Елизабет, която досега не беше чувала Дарси да говори с такава страст и красноречие на тази тема, беше много впечатлена от плана му. Не можеше да не се възхищава на решителността и всеотдайността му, но двойно повече беше зарадвана от мисълта, че семейство Бингли могат да се преместят в Лестършър на двайсетина мили от Пембърли.

— Ще ми кажеш ли къде се намира този рай? — попита тя и Дарси поясни, че става дума за един от имотите, продавани от лорд Томпсън, който вече беше твърде стар, за да напуска солидното си имение в Хампшър^[3] и да пътува из страната. Два от по-малките му имоти — единият в Лестършър, а другият в Стафордшър — трябваше да бъдат продадени, въпреки че това не беше публично разгласено. Дарси познаваше и двата имота и беше уверен, че този в Лестършър е точно като за Бингли.

— Какво ще кажеш да го разгледаме на път за Лонгборн и Недърфийлд следващия месец? — предложи той.

— Не знам дали има нещо, което да искам повече — отвърна съпругата му и вече беше решено, че ще го направят.

Когато дойде време да тръгват, дълго и с много тъга се сбогуваха със семейство Гарднър. Дарси и мистър Гарднър бяха направили успешни планове за предстоящи сделки, докато Елизабет и мисис Гарднър бяха прекарвали много часове заедно, необезпокоявани от никого, в присъствието единствено на малките Каролайн и Емили, и бяха водили най-съкровени разговори. Обичта на Елизабет към леля ѝ отстъпваше единствено на любовта ѝ към сестра ѝ и сега и двете — и сестрата, и лелята — копнееха да се видят с Джейн през август, когато се очакваше да се роди детето ѝ. Тогава семейство Гарднър щяха да отседнат в Лонгборн.

— По настояване на баща ти — каза мисис Гарднър с усмивка. — Накара ме да обещаая, че ще бъда там, за да успокоявам майка ви.

Елизабет се засмя. Знаеше точно какво е имал предвид баща ѝ, но с надежда добави, че присъствието ѝ до Лидия в предродилните ѝ часове може да се окаже от полза и да ѝ помогне да запази спокойствие.

Благодарна беше на леля си, че не я беше питала за нейните собствените планове за деца. Веднъж бяха говорили за това, когато Лизи, изпаднала в потиснато настроение, беше признала, че е малко притеснена, а мисис Гарднър беше побързала да я успокои, казвайки, че все пак няма и година, откакто е омъжена.

Когато се върнаха в Пембърли, намериха всички щастливо отдадени на своите занимания. Д-р Грантли, който беше завършил изследователската си работа в библиотеката и скоро щеше да се връща в Оксфорд, работеше с Кити, Джорджиана и пасторът, мистър Дженкинс обмисляха нов репертоар за детския хор. Както обясни Кити, важно беше да подберат подходяща музика — не твърде амбициозна, но по-разнообразна, отколкото тази за първото им представяне. Розамънд и Джеймс се бяха отбили и бяха помолили хорът да пее на сватбата им през есента. Джорджиана и Кити бяха приели това за голяма чест и едва намираха думи да изразят радостта си от поканата. Толкова много имаше да се свърши, че Джорджиана помоли Кити да остане в Пембърли, за да помага. За радост на Елизабет приятелството им беше станало много крепко. Мистър Дженкинс заяви, че едва ли биха се справили без Кити и д-р Грантли потвърди, че тя е „толкова добра с децата“, че направо е незаменима. При такова единодушно мнение Дарси и Елизабет нямаха причина да не се съгласят и оставиха мистър Бенет да даде окончателния отговор.

Когато поискаха разрешение от него, той изглеждаше искрено изненадан.

— Може да остане, разбира се. Лизи, мила, не мога да повярвам, че тя е същото онова глупаво девойче, което трябваше да мъмря толкова често у дома — каза той шеговито. — Твоето влияние и отличният пример на младата ти зълва напълно са променили лекомисленото ѝ глуповато поведение. Та това направо не е нашата Кити! Позволи ѝ да остане, Лизи, колкото по-дълго, толкова по-добре — стига вие с мистър Дарси да нямате нищо против.

По отношение на последното, спор нямаше и затова решението беше взето. Кити щеше да остане. Усмивките, изписани на лицата на

всички, доказваха всеобщото им въодушевление.

Тази неделя, след Вечерня, мистър Дженкинс остана за вечеря. Явно беше, че той и Кити имаха много неща да си кажат, и то не само във връзка с хора. След като се прибра в стаята си тази вечер, Елизабет не можа да се сдържи да не попита Дарси дали е забелязал нарастващата им близост, при което той веднага се усмихна и каза:

— Разбира се, че съм, милата ми, трябва да съм спял, за да не забележа. Мисля, че без притеснение можем да кажем, че мистър Дженкинс сериозно се е увлякъл, а пък и Кити не е напълно безразлична.

При все, че усещаше закачливия му тон, Елизабет беше впечатлена от точността на наблюденията му. Чудеше се как е възможно да не е забелязал същите признаци и в отношенията между сестра си и приятеля си д-р Грантли. Всъщност той не беше казал нищо за тях, а пък и Лизи не искаше да се меси.

Към Кити обаче той беше дори по-щедър в похвалите си, отколкото беше баща ѝ, като откровено признаваше, че е бил твърде строг в първоначалното си критично мнение за нея, тъй като е твърде млада и характерът ѝ е все още твърде неоформен, за да бъде съдена. Елизабет беше приятно изненадана от думите му:

— Кити се превръща в едно много приятно младо момиче. Джорджиана я харесва много и съм уверен, че при малко контрол и позряло влияние в живота ѝ ще изненада всички ни.

Елизабет беше толкова смаяна от това изказване, че пропусна да се възползва от момента и да го попита дали смята, че мистър Дженкинс може да бъде достатъчно зряло влияние, защото тъкмо в този момент той вече се обърна и я беше придърпал в обятията си, сякаш за да даде знак, че са говорили достатъчно за другите и той би желал да се съсредоточи върху себе си.

* * *

Два дни по-късно д-р Грантли отпътува за Оксфорд, след като беше изказал благодарност на всеки по отделно и се беше сбогувал с най-добри пожелания и обещание да дойде отново.

Лизи напразно беше очаквала някакъв знак, че двамата с Джорджиана са постигнали съгласие — знак така и не се появи. „Може пък, след като са прекарвали толкова време заедно — мислеше си тя, — да са стигнали до извода, че не са подходящи един за друг.“ В крайна сметка той беше по-възрастен от Дарси, а Джорджиана приемаше брат си едва ли не така, сякаш и беше баща. Нямахме никакъв намек за тъга при раздалата им, нито следа от по-специално приятелство, с изключение единствено на милата ѝ усмивка в момента, в който той се обърна да им помахва за последно, преди да се качи в каретата, с която щеше да стигне до Ламбтън, за да се прехвърли на пощенската кола там. Елизабет трудно можеше да скрие разочарованието си. Дарси не беше казал нито дума, Джорджиана също.

В писмото до леля си Гарднър, тя даде израз на объркването си:

„Не мога да повярвам, че след всички тези седмици, през които прекараха толкова време заедно, не се е появила някаква близост помежду им. Отначало я смятах за твърде млада, за да го оцени, но колкото повече ги наблюдавах, толкова повече интереси сякаш започваха да споделят и толкова повече изглеждаше, че си подхождат. Наистина съм разочарована, мила ми лельо, че Дарси не проговори за това въобще, въпреки, че ми е неприятно да го кажа.

Вероятно наистина трябва да не се занимавам с това и да не се тревожа, но, както знаеш Джорджиана вече е изживяла едно голямо разочарование, когато е била на петнадесет, и аз много бих се радвала да я видя с някой, който държи на нея, а д-р Грантли безспорно е такъв човек. Нищо подобно обаче не се случи — той си замина за Оксфорд и няма да го видим няколко месеца.

Що се отнася до мен, време е да се съсредоточа върху пътуването до Недърфийлд, което се надявам всичко да бъде наред със скъпата ми Джейн и с Шарлот. Бях забравила, че Лидия трябва да роди съвсем скоро — трябва да се молим за леко раждане и при нея. Вероятно скоро ще имам новини и за Кити. Татко ще пътува с нас за Лондон и

предполагам, че мистър Дженкинс ще реши да заяви намеренията си преди неговото заминаване.“

Две седмици по-късно, в следобед преди да потеглят за Лонгбърн заедно с мистър Бенет, Кити се приближи към Елизабет в нейната дневна. Беше забележително спокойна, макар и леко поруменяла, здраво стиснала ръцете си една в друга. Елизабет веднага разбра, че е дошъл моментът на истината. Предположи, че мистър Дженкинс може да ѝ е направил предложение. И беше права. Наистина ѝ беше предложил сутринта на връщане от църквата и Кити беше приела, Елизабет беше озадачена от лекотата, с което го беше направила, въпреки че се радваше за нея. Протегна ръце към сестра си, но Кити, вместо да ги поеме, още по-здраво стисна своите и каза:

— Лизи, мислиш ли, че татко ще ни даде съгласието си? Беше ми толкова ядосан, когато Лидия и Уикъм... — гласът ѝ заглъхна, а Елизабет я прегърна.

— Разбира се, че ще го даде, Кити! Ако мистър Дженкинс го попита и ако и двамата сте напълно сигурни, че наистина го желаете. Защо да не го даде?

— О! Ами не зная, аз разказах на Хю — на мистър Дженкинс — всичко, дори за глупавото държание на Лидия, и той каза, че няма значение, той ме обича, Лизи!

Елизабет се почувства искрено загрижена за малката си сестра, осъзнавайки колко малко време са отделяли родителите им, за да подготвят дъщерите си за превратностите на живота и любовта! Майка им, отделно от манията ѝ да ги омъжи за подобаващи (и за предпочитане богати) млади мъже, не беше направила много, за да им даде съвети за капаните по пътя към брака. Баща им също, загрижен основно за това да бъдат добре осигурени в материално отношение, не беше показал особен интерес към дъщерите си.

Джейн и Елизабет имаха късмета да развият близки отношения и пълноценна връзка с леля си, мисис Гарднър, но останалите си нямаха никого с такава чувствителност или зрялост, на когото да се опрат, и до голяма степен бяха оставени да се справят, както могат. Осъзнавайки, че е необходимо незабавно да подкрепи сестра си, Елизабет заговори утешително и предпазливо, намеквайки, че баща им вече не ѝ се сърди

и дори е доста добре разположен към нея. Тогава Кити попита дали е уместно мистър Дженкинс да се обърне към мистър Бенет, докато е още в Пембърли. Тъй като не бяха сигурни в етикета, те не смееха да направят нищо, което може да обиди някого. Елизабет беше сигурна, че мистър Дарси няма да има нищо против, но искаше да се увери лично. Тя убеди Кити да не се притеснява, избърса сълзите ѝ и отиде да намери съпруга си.

Междувременно Дарси, който беше започнал да се чуди защо жена му толкова закъснява с обличането си за вечеря, беше изненадан да я вида, но въобще не се изненада от новината, която му съобщи. Всъщност той сподели с Елизабет, че мистър Дженкинс вече му се е доверил и е получил уверение в благословията и подкрепата му, в случай че мистър Бенет даде своето съгласие.

— Ти какво му каза? — попита тя, приятно изненадана от този нов обрат на събитията.

— Трябваше да се уверя, че те са напълно сигурни в решението си. Не се съмнявах, че са, и се съгласих че ако могат да почакаат до Коледа с женитбата, мога да подготвя пасторския дом за тях и бих могъл да увелича неговото заплащане с договорена сума за всяка година, за да може той спокойно да се грижи за съпругата си.

Радостта на Елизабет беше толкова голяма, че не можа да се сдържи да не сподели новината с Кити. Кити беше изумена.

— Мистър Дарси ли каза това? — попита и когато Елизабет кимна утвърдително, додаде: — О, Лизи, той е прекрасен човек, мистър Дженкинс също смята така. Винаги съм се притеснявала малко от него, но, боже мой, сега и аз мисля така.

След като Лизи увери Кити, че би било напълно уместно мистър Дженкинс да се обърне към баща им след вечеря, когато той се оттегли в библиотеката, сестрите се прегърнаха и слязоха по стълбите. Кити отиде право при зет си и му благодари. Той се усмихна и ѝ пожела да бъде много щастлива. Дарси беше напълно наясно, че е подценил Кити, чиято единствена вина беше в това, че е много млада. Липсата на контрол от страна на родителите ѝ и погрешният пример на сестра ѝ Лидия временно я бяха изложили на риск. Наблюдавайки я през последните няколко месеца, той се беше убедил, че Кити, отделена от влиянието на Лидия, беше станала тотално различна млада жена — по-внимателна, по-кротка и по-разумна. Той беше доволен да признае

това пред себе си и пред съпругата си, както беше направил предишната вечер.

Малко по-късно мистър Дженкинс се приближи до Елизабет и се извини, че не е поискал най-напред нейното одобрение. Елизабет го увери, че не се е почувствала ни най-малко засегната, тъй като Кити е на осемнадесет години и напълно способна сама да взема решения. После добави, че подкрепя решението на сестра си и им желае щастие. Мистър Дженкинс беше безспорно щастлив от отговора ѝ. След което прекара остатъка от вечерта, погълнат от разговори с Кити.

След вечеря мистър Бенет се оттегли в библиотеката, предупреден от Елизабет да очаква мистър Дженкинс.

— Ако се отнася за Кити, мила моя, трябва да кажа, че съм съгласен. Той изглежда напълно порядъчен и чувствителен младеж, още повече, че знае, че Кити няма собствено наследство.

Елизабет отбеляза, че според нея той няма никакви предразсъдъци за това и информира баща си за намесата на Дарси по въпроса. За момент той се замисли, после се усмихна широко и каза:

— Мили Боже, Лизи, какво ще каже майка ти, когато разбере, че съм сватосал Кити, докато тя е била в Нюкасъл?

Мистър Дженкинс отиде в библиотеката и много скоро се върна със съобщение за Кити — баща им искал да ги види и двамата. Кити все още не се беше успокоила, но мистър Бенет, виждайки сълзите ѝ, ѝ каза, че е добро момиче и заслужава добър съпруг. Добави, че е уверен, че мистър Дженкинс ще се грижи за нея по-добре, отколкото собственият ѝ баща го е правил през изминалите осемнадесет години. Преди Кити да възрази, той ги отпрати.

— Помни, миличка, че сестрите ти Джейн и Лизи са най-добрите ти приятелки и най-добрите ти примери. Ако трябва да благодариш на някого за сегашното си щастие, можеш да благодариш на тях.

* * *

Мистър Бенет, мистър Дарси и Елизабет потеглиха за Лонгборн на следващата сутрин. Тръгнаха ден по-рано, отколкото се очакваше, за да могат да видят имота в Лестършър и да се отбият у семейство Гарднър в Лондон.

И това сбогуване не мина без сълзи, но истинска тъга нямаше. Кити и Джорджиана бяха станали като сестри, тъй като бяха на възраст, в която младите момичета обичат да си споделят една с друга и копнееха за достатъчно време, което да прекарат заедно насаме, Елизабет вече беше уведомила мисис Ренълдс за сгодяването на Кити за мистър Дженкинс. Тя не беше изненадана, тъй като прислугата в Пембърли го очакваше от известно време. Мисис Ренълдс обеща да се грижи добре за двете дами. Мисис Ансли, която беше ходила на гости при приятели, се беше върнала, така че момичетата оставаха в отлични ръце. Стабилността и сигурността на Пембърли и всичко, което следваше от тях, бяха дали на Елизабет увереност, която тя особено ценеше — също както бракът с Дарси ѝ беше дал емоционалното удовлетворение, за което беше копняла през целия си живот. Когато като девойка беше мислила върху брака, често се беше колебала дали мечтите ѝ за страстна връзка могат да бъдат реализирани. Това я беше направило предпазлива и дори недоверчива към ухажорите. И въпреки това в топлата и щедра любов на Дарси, Елизабет беше намерила пълно щастие.

Докато пишеше писмо до леля си Гарднър, Елизабет си спомни преломния момент в живота ѝ с Дарси, когато чувствата им бяха споделени:

„Не че някога съм се съмнявала в правилността на решението си, но това, че преминах през много противоречиви емоции във връзката си с него в продължение на една година, ме направи неспособна първоначално да подредя чувствата си. Днес обаче, когато се отдалечавам от Пембърли, вече познавам силата и добротата на съпруга си и любовта, която споделяме, е самият център на тези чувства и тя ще ни съпътства, без значение къде отиваме или какво ни поднася съдбата. Знам, че ще разбереш, мила лельо, защото ти самата си благословена с щастлив брак. Моля се това, което чувствам сега, да е началото на подобно бъдеще и за нас с Дарси.“

Писмото беше изпратено от Лондон и изненада мисис Гарднър, пристигайки ден след като самите Дарси и Елизабет бяха вече на Грейсчърч Стрийт. След като го прочете обаче, тя безпогрешно разбра защо е било написано.

[1] Ограждане („enclosure“ англ.) — утвърдена със закон промяна в правата на собственост и селските области на Англия от периода. Най-общо — ограждане и забрана на достъпа до земи, собственост на едри земевладелци, които дотогава са били предоставяни за общо ползване, от което е зависело преживяването на много хора — Б.пр. ↑

[2] Botany Bay — Ботъни Бей (англ.) — британска колония в Австралия за осъдени на изгнание затворници — Б.пр. ↑

[3] Хампшър (Hampshire — англ.) — графство в Южна Англия. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТА СЕМЕЙНИ ДЕЛА

Елизабет чакаше с нетърпение да види имота в Лестършър, макар и само заради това, че беше достатъчно близо до Пембърли и щеше да позволява чести гостувания. И мистър Дарси, и мистър Бингли бяха напълно наясно с близката и много емоционална връзка между съпругите си. И добре оценяваха това, че сегашното разстояние помежду им е изпитание и за двете. Съпругът на Джейн отдавна беше обещал да търси разрешение на тази ситуация, възнамерявайки, когато изтече договърът за наема, да се преместят от Недърфийлд Парк в къща, която да бъде купена за техен семеен дом. Това, че беше потърсил помощта на Дарси за намирането на подходящо имение, беше знак за доверието към вкуса и преценката на приятеля му, както и за решителността му да се сдобие с най-добрата собственост, която може да си позволи.

Елизабет не познаваше Лестършър и разчиташе на Дарси да насочи вниманието ѝ към местата, които представляваха интерес. Това беше район, богат на исторически забележителности — останки от римско време, нормански църкви, руини на средновековни замъци и абатства, както и мястото на битката при Босуърт^[1] — всички, разположени на близки разстояния една от друга. Фермерите, обработващи земите си, можеха като нищо да се натъкнат на находки от тези исторически периоди. Нито Хъртфордшър — където Елизабет беше прекарала по-голямата част от живота си, нито Дарбишър — където очакваше да прекара останалата част от него, бяха толкова близо до същността на английската история, колкото Лестършър. Мистър Бенет попита за Оукъм Касъл^[2] — място, за което имаше спомен, че е посещавал преди много години, и Елизабет беше изненадана колко много съумя да разкаже Дарси за него като образец на норманската архитектура от XII век.

Там, където пресякоха реката и древния римски път, който водеше на север към Нотингамшър, от полегатите поляни с тучна паша за големи стада овце и едър добитък изведнъж се възправяха отвесни

оголени скали или „зъбери“. Пейзажът беше много по-различен от всичко, което Елизабет познаваше, неочаквано по-суров и по-вълнуващ в сравнение с опитомените поля и гори на Юга, но според нея по-малко величествен от пленителните Пийк, Матлок и Давдейл, на които се беше наслаждавала по времето на пътуването си из Дарбишър миналото лято.

Преминавайки през селцето Ашфордби, пътят към Мелтън — Моубрей се разклоняваше на север и те постепенно се изкачиха на широко било, откъдето се разкриваше великолепно гледка към цялата долина на югоизток и към стръмните ридове на север.

Имението Ашфорд се простираше върху местност с лек наклон, опасно беше от красива гора и включваше обширен парк, малко стопанство и овощна градина. И местността, и къщата веднага плениха Елизабет, макар да не притежаваха спиращото дъха въздействие на Пембърли. Ашфорд Хаус — солидна сграда в яacobински стил^[3] с обрамчени с арки прозорци и островърхи скосени покриви, обляна в светлината на лятното слънце и украсена с дървета, хвърлящи шарена сянка на ливадата, беше типична английска провинциална къща. Склоновете зад нея бяха гъсто залесени, а малко по-нататък на фона на ясното синьо небе се извисяваше камбанарията на стара норманска църква. Елизабет беше очарована.

Дарси поохлади ентузиазма ѝ с предположението, че макар да изглежда много добре отвън, където природата си казва думата, предишните наематели може да не са били толкова грижовни към сградата отвътре. Това обаче беше само поредното доказателство за обичайната му предпазливост, тъй като прислужникът, който ги посрещна, ги информира, че господарят е наредил всичко да бъде изрядно състояние за посещението на мистър Дарси, което беше самата истина — отвътре къщата беше безукорна.

От топлия и гостоприемен вестибюл до елегантната библиотека, през всекидневните, салоните, кабинетите и превъзходната трапезария с изглед към розова градина, всичко вътре създаваше усещане за уют и удобство. Всичко, което Елизабет видя — красивите камини, изящните гоблени и мебели и няколкото елегантни спални, я убедиха в правилността на преценката на Дарси. Това място беше за Джейн. Тя се обърна към Дарси и се усмихна, когато той попита:

— Какво мислиш, мила, подходяща ли е?

Тя отговори без колебание:

— Няма по-подходяща. Няма как да не препоръчам това място на Джейн — прекрасно е!

Дарси се усмихна доволен, когато и мистър Бенет дойде да похвали избора му:

— Ако, както казваш, Бингли наистина желае да купи имение, без съмнение това ще бъде прекрасен избор — каза той.

Близо час се любуваха на откриващата се от прозорците гледка — към залесените склонове на север или към полегатите пасища и бързия пълноводен поток на изток. Сред предимствата на имението бяха едно малко удобно помещение за обработване и съхраняване на млечни продукти и един парник за отглеждане на плодове и свежи зеленчуци през студените сезони. Накрая Лизи трябваше да бъде насила изведена от просторната кухня с килер и безупречна зеленчукова градинка, за да могат да стигнат навреме в Лондон.

Ентусиазмът на Елизабет не секна и по пътя, докато накрая Дарси не подхвърли шеговито:

— Скоро ще започна да се притеснявам, че харесваш Ашфорд Хаус повече от Пембърли, Елизабет — което предизвика толкова бурна реакция, че той незабавно трябваше да си вземе думите обратно.

В Лондон се отправиха директно към къщата на Дарси на Портман Скуеър и след като поотдъхнаха и пиха чай, по-късно следобед отидоха за вечеря у семейство Гарднър.

Елизабет и мисис Гарднър едва успяваха да сложат по някоя хапка в устата си, толкова заети бяха да си разказват новостите една на друга. Първо беше новината за годежа на Кити и мистър Дженкинс, когото семейство Гарднър бяха срещнали, но за когото си спомняха малко, с изключение на забележителния му глас. Мисис Гарднър искаше да знае повече, а Елизабет впечатли всички с изказването си, че няма да познаят Кити, когато я видят — толкова различна е сега от предишното наивно и лекомислено младо създание.

— Не искам да изглеждам самодоволна, лельо, но съм убедена че ако успеем да опазим Кити, което ще рече да я държим далеч от Нюкасъл, където е най-голямата опасност за нея, ще спечелим една забележителна сестричка с обещаващо бъдеще каза Елизабет, поглеждайки към съпруга си за подкрепа.

Мисис Гарднър обърна поглед към него с усмивка:

— Истина ли е това, мистър Дарси? Или Лизи ме заблуждава с тази история за забележителното преобразяване на Кити? — попита тя. Дарси, който обикновено избягваше да изказва мнение пред роднините на Лизи, този път беше напълно на страната на съпругата си.

— Наистина, мисис Гарднър, Лизи е напълно права. Бяхме много горди от начина, по който Кити работи със сестра ми Джорджиана да подобри уменията си на пианото и, разбира се, всички бяха възхитени от всеотдайната ѝ работа, която свърши с детския хор — потвърди той, при което мистър Бенет и Елизабет щастливо се усмихнаха.

За Елизабет, която беше болезнено наясно с ниското мнение, което мистър Дарси имаше за неуместното и глупавото поведение на по-малките ѝ сестри, това беше специален момент и в този миг тя го обичаше още повече за това, че беше произнесъл тези думи пред семейството ѝ в нейно присъствие. Колкото до мистър Дженкинс, Дарси ги увери, че д-р Грантли, който го познава от „Сейнт Джоунс“ в Оксфорд, е гарантирал за него, когато е кандидатствал за работа в Пембърли, и от тогава Дарси не е имал причина да се съмнява, че той е един прекрасен и искрен младеж, който освен това е истински запленил от Кити.

Мистър Бенет също пожела да сподели мнение:

— Ще бъда вечно благодарен на Елизабет и мистър Дарси, задето дадох възможност на Кити да увеличи и подобри едновременно както кръга на приятелите си, така и ума си — съвпадение, което невинаги е било видимо в случая на Кити.

— И за кога планират свадата? — попита мисис Гарднър, неспособна да устои на неизбежния въпрос.

— Вероятно след Коледа — каза Лизи, обяснявайки, че мистър Дарси планира да обнови пасторския дом, което му спечели още повече одобрение от страна на семейство Гарднър, чисто мнение за него беше вече изключително високо.

После дойде ред на възхищението на Елизабет от Ашфорд Хаус, за което смяташе, че свършено подхожда на Бингли и Джейн. Беше толкова развълнувана, че мистър Гарднър шеговито забеляза, че му се струва, че Ашфорд Хаус явно и харесва повече от Пембърли, и за втори път през този ден Елизабет беше принудена да отрича това твърдение.

Този път на помощ ѝ се притече баща ѝ:

— Причината за вълнението на Лизи е напълно ясна за мен — каза той. — Тя знае, че сестра и ще разчита изцяло на нейното мнение и при положение че Бингли е толкова уверен, че мистър Дарси е най-добрият съветник за такива неща, те просто не може да си позволят да сгрешат. Бих се обзаложил, че Лизи ще настани сестра си в Ашфорд Хаус — на не повече от двадесет мили от Пембърли — до Коледа.

* * *

Не бяха изминали и четири месеца от последната среща на Елизабет и Джейн в Пембърли и въпреки това и двете сестри се обляха в сълзи и бяха изключително развълнувани, когато се видяха отново. Предвидливо бяха тръгнали от Лондон в ранни зори и се бяха отправили направо към Недърфийлд Парк, където пристигнаха около обяд.

В Хъртфордшър топлото лято се усещаше повече и естественият здрав тен на Джейн беше подсилен с приятен загар, който Елизабет забеляза веднага:

— Мила ми Джейн, изглеждаш прекрасно! — извика тя, сравнявайки собствената си недокосната още от слънцето бледност със здравето, което се излъчваше от сестра ѝ.

При този комплимент Джейн поруменя, а всички единодушно се съгласиха, че изглежда забележително добре. Елизабет се просълзи. Джейн притежаваше рядка красота. Сега спокойствието, което бракът ѝ беше осигурил, я подчертаваше по забележителен начин.

Двете сестри имаха толкова много неща да си кажат, че трябваше да се усамотят на горния етаж. Възползваха се от същата просторна стая, която бяха споделяли преди няколко години, когато, застигната от дъжда и в резултат на един от глупавите планове на майка си, Джейн се беше разболяла сериозно и трябваше да остане в Недърфийлд с Лизи, която пък беше дошла да се грижи за нея по време на треската. Стаята ги върна към толкова много спомени, че и двете бяха обзети от мисли за всичко, случило се от последния път, когато бяха там заедно, досега. Когато най-накрая можаха да се овладеят, Джейн попита:

— Кажи ми, Лизи, какви са новините за Кити? Не мога да повярвам, че вече е сгодена за мистър Дженкинс.

Елизабет взе да разказва и тя отначало не можеше да повярва, но когато чу всичко, включително и за добрината и щедростта на мистър Дарси към младата двойка, се разплака от щастие и прегърна Елизабет:

— О, Лизи, да знаеш колко се радвам, че не направи грешката да се омъжиш за Уикъм и изчака мистър Дарси! Колко съм благодарна, че и двете сме благословени с добри и щедри съпрузи! Горката Шарлот в Лукас Лодж — скоро ще ражда и по всичко личи, че ще бъде далеч от мистър Колинс. Не бих могла да понеса да бъда разделена от Бингли в такъв момент, и не мога да не си мисля, че трябва да е толкова трудно да си сама.

— Не и когато имаш глупак за съпруг — каза Елизабет язвително, все още ядосана, че скъпата ѝ приятелка Шарлот беше направила толкова голям компромис с възможностите си за достоен и щастлив брак, омъжвайки се за глуповатия мистър Колинс. — Можем да се отбием да я видим утре. Ще изпратя съобщение, когато татко се върне в Лонгборн, че ще я посетим по-късно.

В приказки и планове времето отлетя бързо — долу беше сервиран обядът и Бингли, който беше научил от хубавите думи на Дарси и тъст си за безспорните предимства на Ашфорд Хаус, се качи при дамите да ги подкани да се присъединят към тях.

* * *

Веднага след закуската на следващия ден Мери, която беше на гости в Недърфийлд от Коледа насам, и баща ѝ заминаха за Лонгборн. Мистър Бенет беше харесал престоая си на север, но въпреки това нямаше търпение отново да седне до собствената си камина и в собствената си библиотека. И тъй като за негово щастие жена му беше все още при Лидия в Нюкасъл, перспективата за пълна тишина и спокойствие в Лонгборн много го привличаше.

Елизабет изпрати бележка на Шарлот, която Джон трябваше незабавно да предаде, защото дамите възнамеряваха да ѝ гостуват по-късно за следобедния чай. Шарлот не беше виждала скъпата си приятелка Елизабет от девет месеца и беше много развълнувана, че ще ги посрещне с Джейн следобед. Едва-що бяха слезли от каретата и тя изтича навън да ги поздрави, възхищавайки се и на двете и

интересувайки се как е Елизабет. Размениха си прегръдки и топли поздравяи.

— Скъпа Елайза, изглеждаш невероятно добре! Какъв прекрасен тоалет! Виж я само, Марая, не е ли истинска дама? — подхвана Шарлот, а младата Марая Лукас, която за последен път беше виждала Лизи на сватбата ѝ, сега беше изцяло заплени от нея, зяпнала с широко отворени очи.

Тя кимна в знак на съгласие с по-голямата си сестра, но беше нетърпелива да чуе новините за Кити, разочарована, че приятелката и не е с тях сега. Новината, че Кити ще се сгодява и по Коледа вероятно ще се омъжва, беше изненада и за двете момичета.

— Кити сгодена! — възкликна Марая. — А се кълнеше, че никога няма да се омъжи, след като Лидия... — и замлъкна, притеснена, че беше отворила забранената тема за бягството на Лидия с Уикъм.

Но Елизабет вече не се притесняваше от тази тема и докато Джейн леко се изчерви, тя се засмя и подмина казаното с думите:

— Ами явно си е променила мнението, след като вече почти година е далеч от вятърничавото влияние на Лидия. Повярвайте ми, станала е напълно неузнаваема и зряла млада дама. Уверявам те, Марая, че е напълно преобразена и ние всички много се гордеем с нея.

Самата Шарлот беше изненадана от новината, която Елизабет съобщи, но за разлика от по-малката си сестра, благодарение на собствената си кротка мъдрост, си даде сметка как отличните бракове на Елизабет и Джейн и възможностите за нови контакти, открити пред тях, бяха помогнали и на Кити.

Когато накрая задоволиха изцяло любопитството на Марая за Кити и мистър Дженкинс, Елизабет и Джейн бяха поканени от Шарлот в салона, където им беше сервиран превъзходен чай. Шарлот каза, че лейди Лукас не се чувства много добре и се извини за отсъствието на майка си, а сър Уилям се очакваше да дойде по-късно, тъй като беше на лов в едно от съседните имения.

Междувременно Шарлот настоя да ѝ разкажат всичко.

— Елайза, малко преди да напусна Хънсфорд, лейди Катрин съобщи, че ти и мистър Дарси не само сте я разочаровали с вашата женитба, но сега сте отговорни и за провалянето на плановете ѝ за

другия ѝ племенник Джеймс Фицуилям, братовчедът на Дарси. Така ли е наистина?

Дори Шарлот не можеше да остане равнодушна и изгуби контрол, когато ѝ казаха за неуспелите планове на лейди Катрин да сватосва племенника си Джеймс и Каролайн Бингли.

— Мис Бингли? — Шарлот не можеше да повярва на ушите си. — О, Елайза, ние се срещнахме с нея и сестра ѝ мисис Хърст. Моля те да ме извиниш, Джейн, но както разбирам, не си напълно безкритична към зълва си.

Джейн кимна и се усмихна, за да покаже, че не възразява на тази забележка, а Шарлот продължи:

— Та както казвах, тя беше в Розингс на Коледа и, боже опази, беше невъзможно да ѝ се угоди. Все нещо не ѝ беше наред, въпреки че не смееше да го каже на лейди Катрин. Но Елайза, честно ти казвам, не мога да си я представя като негова съпруга.

Двете сестри се съгласиха, че също не могат да си я представят, изтъквайки, че са се срещнали с Джеймс Фицуилям и бъдещата му съпруга Розамънд Камдън и не биха могли да повярват, че лейди Катрин може да му намери по-добра съпруга.

— Ако изникне възможност, Шарлот, може би ще искаш да успокоиш Нейно благородие. Мистър Дарси и аз нямаме нищо общо с този съюз — те си бяха вече сгодени, преди да ги срещнем на Коледа — каза Елизабет със закачливо пламъче в очите. — Едва ли ще си промени мнението за мен, но пък току-виж взела, че разбрала, че още един от племенниците ѝ е достатъчно зрял, за да се погрижи сам за брака си без нейна намеса.

От намека ѝ Шарлот разбра, че има някакви по-ранни опити лейди Катрин да се меси, където не ѝ е работа, и беше решена да чуе историята. Елизабет, която беше отличен имитатор, им достави удоволствие с толкова живо описание на визитата на лейди Катрин в Лонгборн и усърдните ѝ усилия да накара Елизабет никога да не приема мистър Дарси, че истински ги разсмя.

Шарлот, чието възхищение към приятелката ѝ ставаше все по-голямо, докато слушаше, призна, че не се е смяла така от месеци.

— Чудя се как да остана сериозна, когато се върна в Розингс — вметна тя, когато Лизи продължи да обяснява, че лейди Катрин не само

не е предотвратила сгодяването на племенника си за нея, но дори го е ускорила.

В такива и други приятни разговори следобедът се изниза и когато сестрите вече се готвеха да си тръгват, пристигна сър Уилям Лукас. Радостта му да ги види увеличи удоволствието от добрия ден с приятелите му, след който той носеше у дома доста голям улов. След като разбра докога ще останат Елизабет и Дарси в Недърфийлд, сър Уилям обяви намерението си да организира вечеря в тяхна чест в Лукас Лодж и ги накара да обещаят, че всички ще дойдат.

На път за вкъщи Джейн, която беше доста мълчалива през целия следобед, заговори меко:

— Видя ли какво имам предвид за Шарлот, Лизи?

Елизабет кимна сериозно и хвана ръката на сестра си.

— Права беше, мила Джейн, щастието на Шарлот е единствено в очакването на раждането на детето ѝ. Нито веднъж не спомена мистър Колинс, този противен човек! О, Джейн, чувствам се виновна, че аз и ти можем да бъдем толкова щастливи, толкова благословени със съпрузите си, а Шарлот, която има не по-малко право на същото щастие и добър късмет, трябва да се примирява с такова жалко копие на щастлива женитба.

— Ясно е, че е щастлива да се върне в Лукас Лодж.

— Безспорно с облекчение е избягала от критиките на лейди Катрин де Бърг — каза Елизабет, припомняйки си дългото мъчително търпение на Шарлот в Розингс, когато лейди Катрин надзираваше всяко тяхно действие, докато раболепният мистър Колинс само насърчаваше грубата ѝ намеса.

Джейн се съгласи:

— Как ли се е чувствала Шарлот под зоркия ѝ поглед, когато се омъжи и отиде да живее в Хънсфорд?

— И да очаква да се изправи срещу лейди Катрин по всяко време, когато ѝ хрумне да ги удостои с честта да ги посети! Не мога да си представя нито по-лошо от това — каза Елизабет развълнувано и откровено. — Тази груба, нахална старица! О, Джейн, трябва да е било непоносимо!

Изражението на Джейн говореше, че тя не би се примирила с подобна ситуация.

— Трябва да кажа, че когато мистър Бингли и аз се оженихме и отидохме в Лондон, бях щастлива да откроя, че имаме къщата на Гровнър Стрийт само за себе си, освен слугите, разбира се.

Елизабет се съгласи, припомняйки си колко ценно беше за нея и мистър Дарси времето, което можаха да прекарат заедно след сватбата си, пътувайки из няколко графства и спирайки, където пожелаят, освободени от изпитателните погледи на приятели и роднини.

Все още не се беше стъмнило напълно, когато каретата влезе в алеята на Недърфийлд Парк. Когато спряха пред къщата, видяха Бингли и Дарси на поляната.

— Какво ли се е случило? — озадачи се Джейн, съзнавайки, че е несвойствено за двама джентълмени да бъдат навън по това време.

Щом слязоха, мистър Бингли се приближи до Джейн и, хващайки ръката ѝ, я въведе вътре. Мистър Дарси направи същото с Лизи, а когато влязоха, прошепна, че е пристигнало експресно съобщение за Джейн от Нюкасъл. Лизи бързо отиде в главния салон, където намери Джейн седнала, а Бингли току-що беше отворил експресното писмо. Сигурна беше, че новините се отнасяха до сестра им, която се очакваше да роди всеки момент. Когато Джейн взе писмото от Бингли, Лизи приседна до нея. Написано беше с почерка на Уикъм и известяваше за раждането на сина им — Хенри Джордж. Краткото съобщение гласеше, че бебето и Лидия са добре и че предстои да пристигне писмо. Следваше молба новината да бъде съобщена на мистър Бенет и Елизабет, а в края бяха добавени обичайните пожелания. Подписано беше от Джордж Уикъм.

Сълзите на Джейн дадоха израз на облекчението ѝ, че Лидия и детето са добре и вън от опасност. Щастлива беше, че родителите ѝ са благословени с внук и побърза да изпратя прислужник със съобщение за баща ѝ, Елизабет, от друга страна, не можеше да почувства същата искрена радост, припомняйки си всичко, което се беше случило досега около Уикъм и Лидия, а също и собствената си безразсъдна симпатия към Уикъм, преди двуличието му да излезе наяве. Тя никога нямаше да забрави, нито пък да прости болката, която това беше причинило на Дарси, чиито качества бяха толкова несправедливо поставени под съмнение.

Мисълта, че първият и племенник и първият внук на баща ѝ е всъщност син на Уикъм, помрачаваше радостта ѝ от раждането.

Помнейки всичко през което беше преминал Дарси заради глупостта на сестра ѝ и безчестното поведение на Уикъм, тя не беше способна да се радва така искрено както се радваше Джейн.

Усетил вълнението ѝ, Дарси се опита да я увери, че отдавна е спрял да се терзае заради Уикъм и че тя не трябва да позволява на това, което се е случило в миналото да я разстройва всеки път, щом докосне живота им.

— Твърде сме щастливи, за да бъдем разстройвани от тези спомени, мила ми Лиза. Няма причина Джейн и ти да не бъдете щастливи от случилото се.

Благодарна за великодушието му и за показаната съпричастност от негова страна, тя значително се поразведри и отиде да потърси Джейн.

Намери я на горния етаж да съчинява писмо за Лидия, в което я поздравяваше и я умоляваше да се грижи добре за себе си и за бебето. Беше непринудено и искрено, каквито винаги бяха реакциите на Джейн. Когато се появи сестра ѝ, тя спря да пише.

— Искаш ли и ти да напишеш нещо? — попита.

Но Елизабет не пожела.

— Не, Джейн, най-добре ти пиши от името на всички ни. Прати и обичта ни с най-добри пожелания и да се надяваме, че ще бъде по-малко глупава за в бъдеще — сега вече е майка.

Джейн беше поразена от остротата в гласа на сестра си.

— О, не, Лизи, не бива да говориш така. Сигурна съм, че Лидия ще се вразуми.

Елизабет поклати глава.

— Не бъди толкова сигурна, мила Джейн, не забравяй, че Лидия още няма осемнадесет и при това си е все така вятърничава и неразумна, каквато е била винаги. Освен ако по някакво чудо безотговорният ѝ съпруг не се превърне в зрял и отговорен човек, не мога да си представя сестра ни като разумна майка.

Виждайки Джейн така слисана и разтревожена, тя омекна:

— О, миличка Джейн, недей да се разстройваш! Може пък и да греша, дано да е така, може да се превърнат в родители за пример с безупречни дечица.

— О, Лизи, недей така, наистина ли мислиш, че Лидия е непоправима? — попита Джейн, почти просейки малко надежда.

— Не зная. Джейн, как мога да зная! Не сме я виждали вече повече от година. Може да се е поправила, въпреки че не ми се вярва.

Вече не така уверена, Джейн сгъна и запечатата писмото и двете слязоха, за да го предадат за изпращане, след което се присъединиха към господата за вечеря.

Независимо от добрите намерения на сър Уилям, вечерята в Лукас Лодж не се състоя. Първо беше отложена заради влошилото се здраве на лейди Лукас, а следващата седмица самата Шарлот неочаквано получи родилни болки.

Елизабет и Джейн бяха дошли да я видят в един топъл следобед и докато пиеха чай, Шарлот внезапно почувства силни болки. За щастие д-р Фолкнър се беше отбил да навести лейди Лукас и беше останал за чая и за да продължи ухажването на Марая, с която се разхождаше в градината по това време. Елизабет изтича да ги извика. Д-р Фолкнър доказа, че е много способен, като хладнокръвно организира всичко, давайки ясни инструкции и действайки бързо, за да осигури, колкото е възможно повече спокойствие за Шарлот.

Помоли Елизабет да изпрати човек от прислугата за мистър Джоунс и нареди сестра ѝ да бъде закарана вкъщи.

— Аз ще остана, ако Шарлот има нужда от мен. Може да изпратите каретата да ме вземе по-късно — обясни тя на Джейн, която прие всичко спокойно, съгласна, че е за нейно добро.

Без да знае какво точно би могла да направи за Шарлот, но много искайки да бъде до приятелката си в този момент, Елизабет отиде при нея и остана до леглото ѝ, докато камериерката и икономката се суетяха наоколо, заети с приготовленията под наставленията на доктора. Мистър Джоунс пристигна след час, през това време Шарлот се беше поуспокоила, а малко след като акушерката дойде, Лизи трябваше да излезе от стаята. Тя прекара няколко мъчителни часа, без да може да направи нищо, за да помогне, освен вероятно да се моли и затова седна да нахвърля кратко съобщение за леля си, но не можа да напише повече от първите два реда. Излезе навън в беседката, където някога четяха с Шарлот, и намери там младата Марая, свита на кълбо, много уплашена и напълно безпомощна.

Сякаш след цяла вечност дойде д-р Фолкнър и след като видя разлялото се по лицето му облекчение, Елизабет разбра, че новините трябва да са добри.

— Момиченце е и... — не можа да продължи, защото Марая се беше хвърлила в ръцете му и Елизабет, знаейки, че вече е безполезно да се опитва да чуе от него нещо по-свързано, изтича в къщата, където намери Шарлот малко бледа, но иначе в добро състояние. Елизабет веднага отиде при нея и хвана ръката ѝ.

Шарлот се усмихна и благодари на Елизабет, че е останала. Дъщеричката ѝ лежеше в кошче до нея.

— Елайза, запознай се със съименничката си — Катрин Елизабет Колинс — прошепна тя, а Елизабет не можа да се сдържи и се разплака от радост. — Щях да те попитам, но тя стана нетърпелива, също като теб, и няха друга възможност.

Елизабет я увери:

— Радвам се, че си и дала моето име, Шарлот.

— Съжалявам за името Катрин, но се опасявам, че няха избор — мистър Колинс настояваше, ако е момиче, да бъде Катрин, но за мен тя винаги ще си бъде „малката Елайза“.

— За мен също — прошепна Лизи и след като пожела „Лека нощ“ си тръгна.

Елизабет и Дарси с радост отпътуваха за Пембърли, тъй като дойде известие, че мистър Колинс е тръгнал от Кент с пощенската кола, след като разпратил експресни съобщения, оповестяващи раждането на дъщеря му, до всички в графството. Видяла странното писмо, което баща ѝ беше получил по-рано тази седмица и в което мистър Колинс си беше позволил да предупреди мистър Бенет за предстоящото раждане на мъжки наследник и за последствията от това върху реда на наследяването в Лонгборн, Елизабет нямаше никакво желание да го среща.

— Глупаво, омразно човече! — не се сдържа тя пред Джейн в последната им вечер заедно в Недърфийлд. — Само си представи — да пише такова писмо на татко! Не е загубил и капчица от надутото си самодоволство! Горката Шарлот, как може да го търпи!

По-късно посетиха Шарлот и след като предадоха поздравите си за съпруга ѝ и оставиха подарък за малката Елайза, си взеха довиждане.

Джейн и Елизабет се сбогуваха неохотно. Бингли също потегли на път, защото Дарси го беше убедил да продаде акциите от нечистата текстилна индустрия и да инвестира парите, заедно с останалата част

от наследството, в Ашфорд Хаус. Той обаче искаше да види имението лично, преди да вземе окончателно решение.

Джейн с удоволствие се беше доверила на оценката на съпруга си и зет си, знаейки, че препоръката на Елизабет е напълно достатъчна да я убеди в това, че имението е подходящо. Джейн имаше такова доверие във вкуса и одобрението на сестра си (както беше казал баща им по друг случай), че при допълнителното предимство мястото да бъде само на двадесет мили от Пембърли, тя нямаше какво повече да желае.

Този път сестрите се разделиха с усмивка, заричайки се, че скоро отново ще бъдат заедно. Джейн трябваше да роди през август.

— Само си представи, Лизи — прошепна тя, когато се прегърнаха, — можем да бъдем в Ашфорд Хаус преди Коледа.

— Ще се моля за това! Грижи се за себе си, миличка Джейн! — сбогува се Елизабет с увереността, че тя и Дарси ще направят всичко по силите си това да се случи. Ако Бингли купеше Ашфорд Хаус, със сигурност щяха да бъдат там преди Коледа.

[1] Битката при Босуърт (The Battle of Bosworth — англ.) — решаваща битка от Войната на розите и Англия на 22 август 1485 г. — Б.пр. ↑

[2] Oakham Castle (англ.) — замък от XII век, един от образците на норманската архитектура. — Б.пр. ↑

[3] Стил в архитектурата и изкуството в Англия от началото на XVII век — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДМА НОВО НАЧАЛО

Когато се завърнаха в Пембърли, Елизабет и мистър Дарси намериха Кити и мистър Дженкинс сгодени. Кити носеше пръстен, който предполагаше голямо вложение от страна на мистър Дженкинс. За всеобщо успокоение се оказа, че пръстенът е принадлежал на майка му и въобще не се е налагало мистър Дженкинс да обеднява заради покупката му. Елизабет си отдъхна. Те бяха ролкова явно щастливи един с друг, че сърце не и даваше да им каже нещо, което може да ги разочарова. Възхитиха се на пръстена, пожелаха им щастие и отвориха празнична бутилка шампанско. По-късно обаче Елизабет изрази известно несъгласие с това, че двойката е избързала с годежа и не е изчакала първо да посети Лонгборн и мисис Бенет да се запознае с бъдещия си зет.

— Убедена съм — каза тя на съпруга си, когато се преобличаше за вечеря, — че мама ще обвини мен — ще реши, че аз преднамерено съм я пренебрегнала и не съм я информирала за годежа на Кити.

— Това не трябва да те притеснява, Лизи — каза Дарси, — Не повече, отколкото мен ме интересува дали лейди Катрин вярва, че аз имам вина за осуетяването на плановете ѝ за Джеймс Фицуилям и мис Бингли.

Елизабет се засмя, като си припомни това, но не се успокои. Нямахше желание да разстройва майка си или да причинява проблеми между мисис Бенет и Кити.

— Мисля — каза тя неуверено — да пиша направо на татко и да го накарам да изпрати на мама писмо. Мен може и да не ме спаси от неодобрението ѝ, но ще спести на Кити и на мистър Дженкинс големи усложнения.

Дарси се съгласи.

Освен информация за безпроблемното завръщане в Пембърли и за годежа на Кити писмото на Елизабет до баща ѝ съдържаше и едно предложение:

„И двамата с мистър Дарси смятаме, че е най-добре да се каже на мама за годежа ни Кити колкото е възможно по-скоро. Съгласни сме също, че е за предпочитане новината да дойде от теб, тате, вероятно с обещание, че мистър Дженкинс ще бъде поканен в Лонгборн да се срещне с мама, когато тя се върне от Нюкасъл.“

Вечерта Лизи поиска мнението на съпруга си за писмото и получи похвала:

— Много дипломатично, мила, наистина. Не виждам никаква причина никой да бъде обиден — каза Дарси.

Когато седмица по-късно дойде отговорът на баща ѝ, и двамата бяха развеселени:

„Що се касае до годежа ни Кити, всичко е направено, мила ми Лиза, точно както вие с мистър Дарси предлагате. Не се притеснявай, тъй като ти имаш пълни родителски права, докато Кити е в Пембърли, не забравяй, че аз им дадох благословията си да се сгодят. Казал съм на майки ти достатъчно, като прибавих повечко хвалби по адрес на мистър Дженкинс. Сигурен съм, че когато майка ти го прочете и осъзнае, че ще се освободи от още една от прекрасните си дъщери, ще бъде толкова извънмерно щастлива, че нищо друго няма да има значение.

И при все това, предложението ти мистър Дженкинс да бъде поканен в Лонгборн, когато мисис Бенет се завърне, е чудесно. Смятам да отправя такава покана веднага. Вярвам, мила моя, че мистър Дарси и ти можете да се справите и без него за около седмица наесен. Ние с Мери сме добре. Мисис Хил и Джон правят всичко по силите си за нас, но много ни липсват, Лизи, особено вие двете с Джейн. Бог да ви благослови и двете! С нетърпение очаквам следващото ви гостуване...“

На Лизи ѝ домъчня за баща ѝ — ясно беше, че през последните единадесет месеца животът му се е променил напълно и тя беше сигурна, че се чувства много самотен, което на фона на щастието ѝ в момента много я натъжи. Дарси усети тъгата ѝ и въпреки че не каза почти нищо, вече беше решил да покани мистър Бенет отново в Пембърли при първа възможност. Независимо от липсата на разбирателство помежду им в началото, през последните няколко седмици, когато бяха имали време да се опознаят по-добре, той беше започнал да разбира и да уважава тъст си. Будният ум, начетеността и голямата страст на мистър Бенет към четенето, в комбинация с тънкото му чувство за хумор, което се заиграваше с всеки и всичко, го правеха много желан гост. Дарси, който също винаги беше възприемал света около себе си с известна ирония, а сега някак беше омекнал благодарение на чувствителността на съпругата си, беше оценил наблюдателността и остроумието на мистър Бенет.

Имаше обаче други проблеми, които не търпяха отлагане и които изискваха вниманието на Дарси. Наскоро икономът му беше разговарял с него за новите посоки, по които беше поело фермерството. Някои от земевладелците в района бяха оградили общинските мери и земите си и бяха изгонили старите наематели и работници и сега много хора бяха несигурни и разгневени. Дори мисис Ренълдс, чиито съпруг беше служил отлично на бащата на Дарси, беше засегната. Синът ѝ, който беше лесничей, се бе надявал да вземе една свободна ферма с къща и свинарник. Родителите на съпругата му — местно момиче от малко селце в Трантфорд в близост до Матлок, бяха изпъдено от парчето земя, което обработваха, когато новите земевладелци, които не живееха в имота си, бяха изпратили свои хора да оградят земите им и да ги превърнат в пасища.

Дарси държеше хората му да знаят, че в Пембърли това не може да се случи. Разговаряйки с управителя и с арендаторите от имението, Дарси ги увери:

— В Пембърли ограждане няма да има. Тук имаме много земя, част от която лежи неизползвана или малко използвана. Ако искаме да увеличим стадата или да разширим обработваемите площи, можем да го направим, без да ограждаме общинските мери, горите и ливадите. И всяко семейство в имението ще има достъп до реката.

Обръщайки се към управителя, той каза:

— Искам да предадеш на всичките ни хора, че няма да загубят къщите и фермите си. Мис Дарси, мисис Дарси и аз сме единствените, от които зависи това. Имението не изпитва никакви затруднения и никой друг, освен нас няма власт върху управлението му. Какво правим, кой живее в имението ни и при какви условия, е изцяло в наша власт. Мога да уверя всички ви, че нямаме намерение да се захващаме с нищо, което ще коства на който и да е от вас домовете или прехраната. Всеки е свободен да продължи да работи и да живее тук, освен ако не иска да напусне по собствено желание.

Ако управителят и хората от имението са били изненадани от разпалените думи на господаря си, то по никакъв начин не го показаха. Лоялността на управителя беше видима от начина, по който той прие уверенията на мистър Дарси като нещо, което се разбира от само себе си и сякаш никога не се беше съмнявал в намеренията му. Четири поколения негови предци бяха служили на семейството на Дарси и помежду им винаги беше царувало взаимно доверие. Останалите мъже, повечето от тях арендатори, изглеждаха облекчени и изразиха благодарността си, към Дарси, когато си тръгнаха един по един. Беше окуражително, че могат да занесат на семействата си добри новини. На следващия ден те на свой ред щяха да съберат работниците и ратаите си и да им предадат думите на господаря.

Когато Дарси тръгна обратно към къщата, слънцето вече клонеше към залез и дърветата в парка хвъркаха чудни издължени тъмновиолетови сенки. Елизабет и Джорджиана излязоха да го посрещнат.

— Решихме, че можем да прием чай тук — каза Елизабет, — следобедът е толкова приятен.

— Чудесна идея! — съгласи се той, придърпвайки ги в прегръдка от двете си страни.

— Изглеждаш уморен — забеляза Елизабет и сестра му я подкрепи.

Дарси поясни:

— Говорих с мъжете. Бяха се разтревожили за всички онези неща, дето се говорят за ограждането в съседните имения. Има общности, които се опитват да прокарат закона и да лишат арендаторите от правото им да използват горите и общинските мери. Надявам се, че успях да ги успокоя.

Когато стигнаха до поляната, където под един красив разклонен бряст беше сложена масата за чая, мисис Ренълдс се приближи към тях. Тя току-що беше говорила със сина си, който ѝ беше казал за уверенията на мистър Дарси към мъжете. В очите ѝ се четеше благодарност, когато тя стисна ръката му и му благодари. Спокоен, трогнат и доволен от това, че е постигнал целта, която си беше поставил, поне в нейния случай, Дарси повтори уверенията си, че никой няма да бъде изхвърлен от къщата или фермата си в границите на имението.

— Няма нужда да ви уверявам, мисис Ренълдс, вие знаете, че никога не бих направил такова нещо.

— Не съм се и съмнявала, мистър Дарси, но синът ми беше притеснен — обясни тя и след като му благодари още веднъж, отиде да донесе подноса с чая.

Доказателство за привързаността ѝ беше това, че често лично тя самата прислужваше на господаря си, което обикновено беше задача на домашните прислужници. С Джорджиана и Дарси, а сега вече и с Елизабет тя не робуваше на етикета. Дарси говореше разпалено:

— Непростимо е мъже и жени, които са обработвали земята ни и са ни служили поколения наред, да бъдат толкова объркани и уплашени заради закони, измислени да обслужват алчността на други — каза той. — А целта на законите всъщност е да улесняват живота на хората, не да го правят по-тежък.

Двете жени слушаха внимателно как Дарси обяснява същността на думите си към арендаторите и работниците във фермите и размишляваха върху начина, по който те самите го възприемаха в ролята му на господар на Пембърли. Елизабет виждаше в този образ поредните доказателства за впечатляващата щедрост на съпруга си — черта на характера му, която не беше и подозирала, че може да открие в него, когато се бяха запознали в началото, но за която тя и семейството ѝ имаха всички основания да му бъдат благодарни. За Джорджиана той беше просто нейният брат — такъв, какъвто го беше познавала винаги.

Когато приключиха с чая, Джорджиана помоли да я извинят, че трябва да се оттегли. Очакваха я в църквата за репетиция с хора. Кити вече беше там.

— Подготвяме специална програма за сватбата на Розамънд — обясни тя.

— Кога можем да дойдем да послушаме? — попита Елизабет.

— О, още е рано — отговори тя и изчезна в къщата, оставяйки Елизабет и Дарси насаме в светлеещия здрач.

Известно време те седяха мълчаливо, наслаждавайки се на спокойната вечер. Ято скорци прелетяха над къщата, покръжиха наоколо и отлетяха към гората с криле, озарени от последните лъчи на гаснещото слънце. Време беше вече да се прибират, колкото и да не им се искаше.

Следващата седмица мистър Дарси получи покана от сър Едмънд Камдън да присъства на среща на земевладелците от околността. Тъй като беше лято, той реши да язди до Ръшмор Фарм с управителя си и един коняр. Наясно с противоречията около някои от огражданията, които следваха прилагането на законите за ограждането от Парламента, Дарси беше подготвен за спор с някои от съседите си, но не и за гнева, с който се сблъска. Както сър Едмънд, така и Дарси не желаше да огражда общинските мери и горите и да ги превръща в обработваеми земи в ущърб на наемателите и работниците във фермите, които бяха живели и работили там поколения наред.

От най-ранна възраст техните семейства им внушаваха, че чувството за отговорност върви ръка за ръка с притежаването на земя. Макар и патриархална, това беше връзка на взаимна ангажираност и в много случаи тя пораждаше взаимно уважение. Това беше нещо, което безспорно липсваше във Франция, и онези, които се бяха докоснали до силите, отприщили се в ужасния сблъсък на Френската революция, никога нямаше да могат да го забравят.

Според Дарси, който беше в колежа, когато революцията избухна и разцепи Франция, опетнените с кръв ръце принадлежаха на мъже и от едната, и от другата страна. Въпреки че не беше в природата му да пламва от революционни каузи, той не можеше да не види, че експлоатацията на селяните и работниците беше довела директно до отхвърлянето на френския режим и до последвалия терор. По това време, когато животът във Франция не струваше пукната пара, не беше трудно човек да се чувства морално и социално сигурен като англичанин. Но началото на аграрната революция в Англия беше довело до обедняване на голям брой дребни собственици и селяни и

забогатяване на привилегированата група на богатите земевладелци, които имаха власт над Парламента.

Хората като Дарси и Уилям Камдън, по-малкия брат на Розамънд, споделяха подобна загриженост, но не всички бяха поставени в условията, в които беше поставен Дарси при смъртта на баща си, когато трябваше да вземе нещата в свои ръце. Много други синове на английски земевладелци из страната сякаш не забелязваха коварните последствия от процесите на своеволно и насилствено ограждане върху хората, които прогонваха. Те безочливо говореха за „напредък“ или за „цената на прогреса“, без да се интересуват, че този „напредък“ е отнел на хората техните отворени полета, общински мери, гори и пасища, а в много случаи и домовете им, предавани от поколение на поколение.

„Дендитата“ и „контетата“, както ги наричаха, рядко се случваше да изцапат обувките си, нежели пък ръцете си с пръст. Много от тях прекарваха времето си по събрания в Лондон и в именията си в провинцията, а поверяваха имотите си на управителите и икономите, от чиято милост сега зависеха обезземлените и обеднели селяни. В продължение на две-три години Дарси беше стоял настрана от проблемите, произтичащи от начина, по който земевладелците из страната използваха политическата си власт, за да лишат селяните от основните им права, докато те самите забогатяват. Семейството му никога не беше имало нужда да експлоатира наемателите си, а вместо това ги беше подкрепяло, за което беше получавало искрената лоялност на всеки един от тях. Сега, не повече от седем години след появата на първите законопроекти за ограждането, беше упражнен натиск върху онези от земевладелците, които не се подчиняваха на новия ред.

На срещата у семейство Камдън присъстваха група земевладелци от нов тип — доскоро богати и проспериращи, а сега недоволни от внезапния обрат в състоянието им след войната. Демобилизацията на войските и падането на цените на зърното, причинени от заливането на пазарите с пшеница от земите, които самите те бяха оградили и направили по-продуктивни, бяха станали причина за депресия, каквато Англия не помнеше.

Тези новозабогатели собственици, които знаеха малко за превратностите на фермерството, бяха обезверени от рязкото спадане

на цените на зърното и западането на фермите, които бяха купили с надежда да забогатеят. Те настояваха да получат отговор защо някои земевладелци не прилагат новите закони за ограждането, които парламентът беше приел, за да им попречи да увеличат ползите и да намалят загубите си.

Няколко доста вехто облечени млади мъже се обърнаха към сър Едмънд Камдън, подмятайки, че той и някои от другите по-стари земевладелци нарочно протакат и не подкрепят усилията на новодошлите да се грижат за земята си по най-добрия начин. Един от тях, надменен и наконтен мъж с тежък камшик в ръката, се провикна през стаята:

— Дарси, готвят ли се твоите хора за жътвата?

Мистър Дарси, на когото той не беше представен, погледна към него, но не каза нищо.

— Готвят ли се, а? — настояваше той. — Или смяташ и ги оставиш да гуляят за твоя сметка?

Дарси пророни нещо в смисъл, че това си е негова работа. Уилям Камдън, застанал до него, се намеси:

— Празненствата по случай края на жътвата са традиция тук от векове. Този празник е почти толкова важен, колкото е и Коледа — каза той.

— Да, ама в моята ферма не е — надигна глас онзи, който се беше обадил пръв, така че всички да могат да го чуят. — И ако ги оставиш да гуляят, си пълен глупак!

Дарси се изопна от възмущение, видимо ядосан, но не каза нищо. Друг мъж, застанал до Уилям, добави:

— Вижте, това само им отваря ищах да пият повече, а после и другите ще поискат същото. Аз лично въобще не смятам да си хвърлям парите за пируване и пиянски гуляи.

Друг от мъжете се обърна към сър Едмънд.

— А какво ще кажете за вашите наеми, сър Едмънд? Смятате ли да ги вдигнете следващия сезон?

Сър Едмънд отвърна кратко:

— Не, не смятам.

— Дарси, ами ти?

Дарси пое дълбоко въздух — беше обиден и ядосан от това, че трябва да се впуска в спор с тях, но беше решен да вземе отношение.

— Нямам намерение да увеличавам наемите нито на арендаторите, нито на работниците. В трудни времена, когато реколтата е лоша или цените са паднали, моето семейство, както и това на сър Едмънд, се опитва да окаже подкрепа на хората си. Семействата на повечето от тях живеят в имението от поколения — бащите и дедите им са обработвали същата земя, това осмисля живота им и те работят много всеотдайно. Не виждам никаква причина да лишавам тях или, още по-лошо, децата им от храна и дрехи, само за да събера повече наем.

Настана тягостна тишина в стаята, когато Дарси, потънал в това, за което говореше, продължи разпалено:

— Що се отнася до ограждането на общинските мери, въобще няма да го коментирам. В имението Пембърли няма земя за продаване. Имаме премного незасята земя за оран, ако пожелаем да увеличим производството — нямаме никаква основателна причина да ограждаме общинските мери.

— Да разбирам ли, че няма да ни подкрепите? — попита първият мъж.

До този момент Уилям беше успял да информира Дарси, че този човек е Барлоу, борсов агент от Лондон, който е хвърлил око на няколко имота в околността.

— Не се нуждаете от моята подкрепа, сър — отвърна Дарси. — Свободен сте да използвате закона и да правите каквото желаете със собствената си земя. В моето имение аз ще правя това, което смятам, че е в най-голям интерес на семейството ми и на хората, които работят за нас.

— А не си ли давате сметка, че онези от вас, които не спазват разпоредбите за ограждането, го правят дяволски сложно за нас, които имаме нужда да изкараме нещо от земите, които сме закупили?

Мистър Дарси вдиша рамене.

— Съжалявам, но това не е мой проблем. Доколкото схващам, имаме система, която дава на всеки земевладелец правото да се възползва или не от Закона за ограждането. Що се отнася до имението Пембърли, нямаме нужда от предимствата на този закон, нито пък аз имам нужда да увеличавам наемите на арендаторите си.

Той се обърна към Уилям и даде да се разбере, че няма какво повече да каже и иска да си тръгва, Уилям Камдън, единственият от

синовете на сър Едмънд, който проявяваше интерес към семейната ферма и към развъждането на коне, беше наблюдавал с възхищение как мистър Дарси отстоява позицията си срещу новациите — земевладелци. Но освен това беше наясно и с гнева на тези хора. Те бяха посетили баща му няколко дена, преди да се вземе решение да се свика събранието. Бяха убедени в правотата на убежденията си, уверени, че само чрез широко разпространено ограждане и екстензивно механизирано фермерство Англия ще изхрани увеличаващото се население и земевладелците ще просперираат. Сър Едмънд беше опитал да успокои напрежението, изтъквайки, че мистър Дарси действа според свои правила и ще бъде свободен да управлява имението си, както смята за добре. Джеймс Фицуилям, който не беше добре познат на новодошлите от града, също се беше изказал. Той напомни, че за разлика от новите собственици на наскоро закупени имоти, семействата като неговото обработват земите си от векове и имат отговорности към наемателите и работниците си.

Това предизвика подигравателен смях от страна на „градските контета“, както ги наричаше Уилям, и сериозно подразни Дарси, който се обади откъм изхода:

— Може и да не ви е известно, но има една нишка на взаимна отговорност, която преминава през тъканта на обществото ни и на която дължим сигурността, на която се радваме днес. Ако френските селяни се присъединиха към бедните в Париж, за да подкрепят революцията, английските фермери досега не са били изкушени от лозунги, защото системата, която имаме тук, им е осигурявала свобода и непокътнато имущество. Ако прекъснете тези нишки и разкъсате тъканта на английското общество, трябва да бъдете готови да си понесете последствията.

Когато Дарси излезе, управителят и конярят, които го чакаха отпред, се присъединиха към него. Бяха се надигнали гласове в негова подкрепа, но много повече бяха несъгласните и оспорващите правото му да се изказва. Уилям, притеснен от явната им враждебност, изпрати Дарси до конюшната. Спряха се за малко да поговорят със сър Едмънд и неговия управител, и двамата загрижени, че Дарси ще се прибира в сгъстяващия се мрак.

— Не би ли предпочел да оставиш конете си тук и да вземеш моята карета? — предложи сър Едмънд. — Конярят ми ще ги доведе

утре.

Дарси не беше особено притеснен.

— Няма страшно, едва ли ще ни нападнат. Би било глупаво, след като всички са ги видели тук.

— Не се заблуждавайте, че са просто луди глави, сър — намеси се управителят на сър Едмънд. — Ако настоявате да яздите до Пембърли тази вечер, аз предлагам да Ви придружа с няколко от моите хора.

Сър Едмънд побърза да подкрепи идеята и Дарси се отказа да спори. Още повече, че беше нетърпелив да се върне в Пембърли, тъй като беше станало по-късно, отколкото беше очаквал. Дарси и двамината с него яхнаха конете си и потеглиха напред, докато Уилям Камдън, Джеймс Фицуилям, управителят на Камдън и около половин дузина мъже ги последваха на подобаващо разстояние.

Луната, наполовина, беше изгряла, но беше все още ниско в небето и лятната вечер беше доста тъмна. Вместо да яздят през Ламбтън, откъдето бяха дошли, Дарси предложи да изберат по-кратък маршрут през гората, по една позната конска пътека, която пресичаше границата между двете имения. Яздиха, необезпокоявани от нищо, докато почти достигнаха мястото, където пътеката се спускаше стръмно към потока. Както беше уговорено, управителят на Дарси подсвирна, за да даде знак на тези, които ги следваха, че са си почти у дома, тъй като, веднъж прекосили потока, те щяха да са в парка и на безопасно място. Чу се шумолене и конски тропот и те сметнаха, че това е групата от Ръшмор, която си тръгва. Тогава остро и напълно непознато изсвирване прониза нощната тишина и най-неочаквано те се оказаха заобиколени от шест или седем мъже — някои пеша, други на коне, всички с лица, скрити под шапки или шалове. Конят на управителя се изправи изплашен на задните си крака и изцвилването му явно беше достигнало до останалите от групата, които обърнаха конете и препуснаха обратно, с всичка сила и успяха да пристигнат точно навреме, за да видят Дарси, изправил се срещу як мъж с вдигната тежка сопа, докато управителят и конярят се бореха с други двама на земята.

Значително по-малко на брой от нападателите, те изпитаха истинско облекчение, когато групата от Ръшмор се притече на помощ да усмири и задържи настървените негодници, без да обръща

внимание на протестите на един разгневен денди, който обвиняваше Дарси и поддръжниците му за спада в печалбите си. Управителят на Дарси, Томас, и останалите мъже от Ръшмор Фарм решиха да отведат разбойниците обратно и да ги задържат до сутринта, а после да ги предадат на властите. Уилям Камдън и конярят му останаха да придружат Дарси през останалата част от пътя му до господарската къща в Пембърли, въпреки възраженията му и твърденията, че е в пълна безопасност.

Неспокойна още откакто беше започнало да мръква, Елизабет стоеше до един от горните прозорци и очакваше да си дойде съпругът ѝ, когато малката група излезе от горичката и мина по моста. Разпознавайки Дарси, докато яздеше към къщата, тя изтича надолу по стълбите и преди той да успее да слезе от коня си, беше вече на предния вход. Когато видя Уилям Камдън с него и забеляза, че Томас и конярят ги няма, Елизабет се досети, че нещо не е наред. Свикнала обаче да запазва самообладание, тя търпеливо изчака Дарси да се появи горе и да свали връхната дреха и ботушите си, преди да попита за раздърпаня му вид и за отсъстващите мъже. Не желаейки да я притеснява, Дарси омаловажи положението, като ѝ спести много от подробностите и обясни вида си с препускането през гората във ветровитата нощ. Елизабет не се подведе. Решена беше да разбере какво се е случило, за да накара съпруга ѝ да се прибере в такъв вид, без двама от хората си и в компанията на Уилям Камдън и коняря му. Знаеше че ако попита направо, Дарси няма да я излъже, но виждайки, че е уморен, не настоя, а реши първо сама да разкрие някои факти. Междувременно той излезе да се изкъпе и да се преоблече за вечеря, но преди това я притисна силно в обятията си, сякаш се безпокоеше по-скоро за нейната безопасност, отколкото за своята. Джорджиана вече ги очакваше в трапезарията и тъй като не искаха да я притесняват, те не казаха нищо повече. Тази нощ Дарси, явно изтощен, си легна рано и скоро заспа дълбоко. За разлика от него Елизабет не можа да заспи и седна да напише писмо на Розамънд Камдън, молейки я да поразпита брат си Уилям за повече подробности. Предложи ѝ да се срещнат в църквата в неделя.

Щом получи писмото от Елизабет, Розамънд веднага се обърна към по-малкия си брат. Тъй като никой не го беше предупредил, Уилям не се поколеба да разкаже на сестра си точно какво се беше случило

през изминалата нощ. Прибързаното съобщение и безпокойството на Елизабет подсказаха на Розамънд, че това е нещо, което не може да бъде отлагано до неделя. Под предлог, че трябва да се консултира с Елизабет за някакви детайли по тоалета си за сватбата, Розамънд дойде в Пембърли още на следващия следобед, когато Дарси беше излязъл.

Нейният разказ за случилото се толкова ужаси Елизабет, че тя се разплака и известно време не можеше да разсъждава трезво. Розамънд я увери, че сър Едмънд, който беше магистрат, се е отнесъл много строго към задържаните и изправени пред него нападатели. Той беше помолил дъщеря си да успокои мисис Дарси и да я увери, че лично ще се заеме със случая и ще направи така, че извършителите на осуетеното нападение да бъдат хвърлени в затвора, а онези, които стоят зад него, скъпо да си платят. Розамънд не знаеше дали самоличността на организаторите е известна, но увери Елизабет, че ще бъдат разобличени.

Мина известно време, докато Елизабет съумее да събере мислите си — беше изключително обезпокоена за безопасността на съпруга си. След като многократно благодари на Розамънд за това, че така бързо и със съпричастие се беше отзовала, реши да пише до леля си с молба за съвет.

Когато Дарси се върна късно вечерта, тя положи много усилия да скрие от него, че знае повече подробности от сутринта. Не спираше да бърби с престорена веселост за предстоящата сватба и дори попита Дарси дали очаква с нетърпение да стане кум на братовчед си. Скоро той започнала подозира, че нещо не е наред, и когато се оттеглиха в спалнята си, изчака подходящ момент, в който да се опита да разбере какво става, но се оказа, че е отприщил порой от емоции, напрежение, страх и объркване.

Никога досега в своето относително спокойно съществуване Лизи не беше изпитвала такъв страх за сигурността на някой от близките или приятелите си. Това беше последното нещо, с което беше очаквала да се сблъска, когато беше заменила спокойната и непретенциозна среда на Лонгборн с великолепието и изтънчеността на Пембърли. Макар да беше чула да се говори за своеволията на новодошлите в областта, те бяха толкова далеч от нея, толкова невероятно беше да пресекат нейния път, че за такъв проблем въобще не беше и помисляла.

И сега, когато осъзна, че въпреки изискания и спокоен живот в Пембърли и изключително високото уважение, с което семейство Дарси се ползваше из цялото графство, се надигат нови и затова непредвидими сили, които застрашават живота им, всичко се преобърна с главата надолу. Случилото се я беше разтърсило повече, отколкото беше очаквала, и нямаше как да скрие това от съпруга си.

Стреснат от силата на чувствата ѝ и от степента на безпокойството ѝ, Дарси, който до този момент не се беше отнесъл особено сериозно към тревогите ѝ, изведнъж омекна. Осъзна, че в старанието си да ѝ спести притеснения, само е утежнил положението. Той ѝ се извини, че е пренебрегнал страховете ѝ. Разказа ѝ спокойно и без заобикалки какво се е случило и ѝ обясни последвалите ходове.

Когато разбра, че мистър Дарси и сър Едмънд са предприели действия срещу виновниците и могат да се предпазят от бъдещи посегателства, тя вече беше по-склонна да възприеме случилото се като необмислен опит на глупави, безразсъдни мъже да сплашат съседите си.

— Не могат да направят нищо, мила моя, нищо — увери я той, надявайки се, че категоричността му ще я убеди, че страховете ѝ са безпочвени. — Знаем кои са и сме взели мерки. Още една грешка и заминават в изгнание. Едва ли на някой от тях му се иска да го изпратят на мизерен каторжнически кораб или още по-лошо — в Нов Южен Уелс.

Въпреки благия му тон — плод на загрижеността му към нея, в гласа му имаше решителност, която малко я поуспокои и тя за първи път се усмихна.

— Ами ако опитат отново? — все още не ѝ се вярваше.

Той обаче беше категоричен:

— И да опитат, няма да успеят, милата ми — вече се показаха какви са — невъздържани и безразсъдни. И да опитат, ние вече сме подготвени.

Елизабет беше вече по-уверена и се съгласи да остави страховете настрана, но не и преди да изтръгне от него тържествено обещание, че няма да поема никакви рискове и няма да ходи никъде сам. Тъй като нямаше вероятност това да се случи, Дарси на драго сърце ѝ даде дума. Имаше ясното намерение да се пази добре и едва ли щеше да влезе в капан отново.

Инцидентът го беше убедил в правотата на собствените му убеждения. Наследството на английското село, което той обичаше, почиваше на солидни основи, но въпреки това беше достатъчно крехко, за да бъде разрушено от действията на хора, чиито връзки със земята бяха нетрайни и чиято единствена мотивация беше алчността.

Взаимната зависимост и споделената отговорност — основите на общността, в която той беше израснал и в която се надяваше да отгледа наследниците си, даваха онази сигурност, която беше отличителният белег на патриархална Англия.

Скорешните събития бяха започнали да отнемат тази сигурност и отчаянието на разорените бедни се оглеждаше в отчаянието на онези, които бяха заграбили земята им и все още смятаха, че имат малка полза от нея. За Дарси това, че промените бяха намерили израз в нападение над него, беше голям удар. Но нахлуването на насилието, макар и предотвратено, в гората на обичаното му имение Пембърли го нарани повече от нападението върху него самия.

* * *

Мисис Гарднър се канеше да излиза, когато пристигна писмото от Елизабет. Беше толкова дълго и така ситно изписано, че тя реши да отложи разходката си по магазините. Племенницата ѝ, чиито писма бяха винаги интересни, не трябваше да бъде карана да чака. Тя беше изпратила на мисис Гарднър най-цветисто описание на нападението над Дарси, без да крие загрижеността си или гнева си, но уверявайки леля си, че Дарси и сър Едмънд са овладели положението:

„Все още ми е трудно да пиша за страха и тревогата, които почувствах, когато разбрах, че Дарси е бил нападнат, и то тук, в парка на Пембърли. Не смея да си помисля какво е могло да се случи, ако не е била съобразителността на хората на сър Едмънд и куражът на коняря на Дарси, който бил ранен при схватката с двама от нападателите, но въпреки това не го изоставил. Дарси ме уверява, че срещу нападателите са взети сурови мерки, а господарите им

(негодниците са ги предали лесно) са били задържани и незабавно изправени пред закона, като са били предупредени да не създават повече проблеми. Имаме голям късмет, че бащата на Розамънд е магистрат, който отговаря за тази част на графството — и Дарси, и Розамънд ме уверяват, че се ползва с уважение из цялата област.“

Мисис Гарднър беше силно изненадана от разкритията в писмото на Лизи. Напоследък семейство Гарднър биха започнали да се уморяват от постоянната динамика в тази част на Лондон, в която беше домът им и която стремително се превръщаше в търговски квартал, където се струпваха всякакви хора и се продаваха всякакви стоки. С четири деца — две от които момичета, те бяха започнали да се питат доколко е разумно да продължават да живеят в къщата си в Чийпсайд. Писмото на Елизабет ги убеди, че вече е време да вземат решение за преместване извън Лондон.

„Мила ми лелю, как копнея двете с Джейн да сте тук, или поне да не сте толкова далеч от мен, за да ми дадете малко успокоение!

Страх ме е, но не бива да си позволявам прислугата да забележи безпокойството ми, нито пък да притеснявам Дарси.

Той каза и направи всичко възможно, за да ме успокои и да разсее страховете ми, но тъй като никога не съм очаквала нещо толкова ужасно да ни сполети на такова прекрасно място като това, все още не мога да възвърна предишното си спокойствие. Докато ти пиша, гледам към парка и погледът ми проследява потока до мястото, където мостът минава над него и пътеката се губи в гората. Сега, когато всичко е огряно от ярката слънчева светлина, ми е трудно да повярвам, че съвсем малко по-навътре, в сянката на същите тези дървета, нападателите са се прокраднали в тъмното. Не смея да си помисля какво можеше да сполети милия ми съпруг, ако беше сам или ако с него е бил само Томас, който е на възраст почти колкото татко.

Мила ми лельо, не искам да те притеснявам, но ми се струва, че неочаквано се сблъскахме с обстоятелства, много различни от тези, при които сме израснали. Огромна нужда имам да те видя и да поговоря с теб възможно най-скоро — така ми се иска да се уверя, че не сме застрашени да изгубим онзи щастлив живот, на който се радвахме някога...”

Нямаше съмнение, че Елизабет беше сериозно разтревожена от случилото се и мисис Гарднър тъкмо беше решила, че трябва да вземе дъщерите си и да замине за Пембърли за няколко дни, когато ѝ донесоха още едно писмо, този път от Експрес Поуст. Притеснена да не би да съдържа лоши новини, тя застана във вестибюла и го отвори с мрачно предчувствие.

Писмото беше от мистър Бингли, който молеше мисис Гарднър да дойде колкото е възможно по-бързо. Не само защото Джейн много искала тя и Елизабет да бъдат до нея, но и защото той се опасявал, че мисис Бенет може да пристигне спешно от Нюкасъл и да се настани в Недърфийлд, ако до леглото на Джейн все още няма никой друг. Макар да не искаше да показва неуважение към тъща си, Бингли очевидно не изгаряше от желание за такава визита. Той пишеше, че Джейн е изразила предпочитание към компанията на леля си. Мисис Гарднър не загуби нито миг повече. Дадени бяха нареждания, направени бяха всички приготовления, разпратени бяха съобщения, накрая беше опакован и багажът (тази неизбежна досадна част от приготовленията) и след не повече от двадесет и четири часа те бяха вече на път.

Междувременно Елизабет и мистър Дарси също получиха подобно писмо, само че доставено от прислужник от Недърфийлд Парк. Във вълненията покрай сестра си, докато сновеше из къщата в приготовления за пътуването, Елизабет забрави всички мисли за нападатели и разбойници.

Виждайки я така — с блеснал поглед, с постоянно играеща върху устните усмивка, тананикаща си тихо, докато подтичва пъргаво или направо хвърчи в стремеж да довърши някоя задача, Дарси беше повече от щастлив, че синът на Бингли и Джейн неочаквано беше

възстановил щастието на Лизи, а заедно с това и неговото собствено щастие.

Писмото ги зарадва и с покана да бъдат кръстници на малкия Джонатан Чарлс. За Дарси и Елизабет обичта към Джейн и Бингли беше нещо много съкровено и тази привилегия беше вече предложена и обещана преди много месеци. Елизабет знаеше колко много означава това дете за сестра ѝ, знаеше, че то ще внесе още повече щастие в благословения ѝ брак. И копнееше да бъде до Джейн и да сподели това щастие.

Така, с истинска радост в сърцата, те потеглиха за Недърфийлд.

ГЛАВА ОСМА

ЗА НАСЛЕДНИЦИТЕ И БОЖИЯТА БЛАГОДАТ

Раждането на нито едно дете, родено преди или след малкия Джонатан Чарлс Бингли, нито е било, нито ще бъде съпътствано от толкова поздравления и благопожелания. Това беше справедливото мнение на неговия дядо, чиято радост от това, че Джейн се беше сдобила със син, му беше придала изражение на постоянно щастие, съвсем нетипично за обичайната му язвителна нагласа към света. За разлика от жена си, изпаднала в състояние на изключително вълнение заради раждането на сина на Лидия преди няколко месеца, мистър Бенет беше останал встрани от събитието поради това, че се беше случило в Нюкасъл.

Когато дойде новината, че раждането на Джейн е започнало по-рано от очакваното, той почувства неотменим дълг да се отпрати към Недърфийлд Хаус и да бъде до зет си по време на напрегнатите часове, докато Джонатан се появи на бял свят. А след това щеше да е от помощ при съобщаването на добрата новина на всички, които щяха да се отбият да питат за състоянието на майката и детето.

Дали заради всеизвестната красота и благия нрав на майката, дали заради неизменното благородство на бащата, или пък заради това, че се беше появил наследник на увеличаващото се богатство на семейство Бингли, през следващата седмица Недърфийлд Парк без съмнение се превърна в най-посещаваното място.

Раждането на малкия господар Бингли беше значимо събитие за цялата околност. Когато новината се разнесе, заприиха приятели, познати, наематели и любопитни съседи — мнозина носеха цветя, плодове и други малки подаръци, някои се надянаха да зърнат мисис Бингли и бебето и се чувстваха много разочаровани, че Джейн и синът ѝ още не бяха готови да приемат посетители. Слугите не подвиваха крак, мистър и мисис Гарднър бяха ангажирани с посрещането на посетителите, а Чарлс Бингли беше почти неотлъчно до жена си.

Мистър Бингли беше изключително благодарен за пристигането на мисис Гарднър, която незабавно се зае с домакинството, докато

съпругът ѝ по особено практичен начин се включи с неща като изпращането на обичайните известия до подходящите вестници и посрещането на пощенската кола в Меритън, с която се очакваше мисис Бенет да пристигне от Нюкасъл. Само брат ѝ беше способен да я убеди, че не е нужно да се втурва при Джейн веднага, а трябва да се прибере в Лонгборн, където ще може да си почине и да се преоблече, преди да посети дъщеря си и внука си вечерта. Въпреки бурните ѝ протести, че със сигурност трябва да отиде при „бедната Джейн“, мистър Гарднър не се подаде на увещанията ѝ.

— Не се разстройвай, сестро, но Джейн се чувства превъзходно, а малкият Джонатан изглежда наистина чудесно — дробчетата му безспорно са в отлично състояние — каза мистър Гарднър, настоявайки, че няма спешна нужда да се отпрати веднага към Недърфийлд. — След дългото пътуване от Нюкасъл по-добре ще бъде да се освежиш и малко да си починеш, преди да отидеш при тях — Мисис Гарднър е в Недърфийлд от два дена и се грижи за всичко необходимо. Можеш да си починеш, уверена, че Джейн получава най-добрите грижи.

— Ами Лизи къде е? Тя пристигна ли? — попита мисис Бенет. — Очакваме мистър и мисис Дарси всеки момент — отвърна брат ѝ.

— Мистър и мисис Дарси! Брей! Как звучи само! — вирна нос мисис Бенет при тези думи. — Знаеш ли, братко, когато споменах имената им в Нюкасъл сред дамите на военните — особено тези, които са приятелки на Лидия, те направо позеленяха от завист за чудния късмет на двете ми момичета. Лизи и Джейн постъпиха толкова умно!

Брат ѝ изрази съгласие и добави, че новините за Кити също са добри.

— Така е, вярно, изненадах се, когато дойде онова писмо от мистър Бенет, в което ми съобщаваше, че Кити се е сгодила. „Кити сгодена? — казах си аз. — Не е ли хитруша?“ Кой би помислил само? И при това каква чудесна партия, нали, братко — момчето е енорийски пастор в Пембърли!

Доволен, че я е отклонил от мисълта за незабавното притичване на помощ на Джейн, мистър Гарднър даде нареждания на кочияша да поеме по пътя за Лонгборн, знаейки колко благодарна ще бъде останалата част от семейството в Недърфийлд. За по-сигурно той щеше да я придружи до там и да се върне в Недърфийлд с каретата,

което щеше да гарантира, че тя няма да има с какво да дойде, докато мистър Бенет не изпрати своята карета да я доведе следобед.

Мисис Гарднър беше на прозореца на спалнята на Джейн, откъдето се виждаха паркът, и пътят отвъд, когато видя каретата на съпруга си да завива по алеята. Непосредствено зад него имаше още една карета, в която се оказа, че са Дарси и Елизабет, които бяха пренощували в Лондон. Мисис Гарднър слезе бързо по стълбите и излезе да ги посрещне. Мистър Гарднър вече беше долу на входа. Докато прислугата разтоварваше багажа им, Елизабет прегърна леля си и чичо си и поиска веднага да отиде при Джейн.

— Тя добре ли е? — попита и след като получи уверения, че е така, незабавно добави: — А Джонатан?

— Много е мъничък, но иначе е здрав и е толкова красив, Лизи! — отговори леля ѝ, едва успявайки да следва Елизабет, която бързаше по стълбите нагоре. На площадката в края на стълбите ги чакате Бингли, цял грейнал в усмивка.

— Мила ми Лизи, Джейн копнее да те вили — извика той, поздравявайки я топло, и я поведе към стаята на Джейн.

Радостта на Джейн, когато най-накрая видя сестра си, беше равна единствено на тази на Елизабет. Беше бледичка и изглеждаше малко уморена, но лицето ѝ направо сияеше и изражението ѝ беше толкова прелестно, че Лизи направо онемя. Красотата ѝ, която винаги е била изключителна, сега беше придобила нова отсянка — като на най-фин китайски порцелан, което я правеше още по-безценна за една любяща сестра.

Бингли остави сестрите да се нарадват една на друга и да си кажат новостите и отиде да доведе мистър Дарси, докато мисис Гарднър донесе Джонатан от детската стая. Елизабет беше пленена от него — мъничък, розов, с деликатни черти като майка си и с малко перчемче медено руса коса. Джонатан все още спеше, когато Джейн го взе на ръце, а Бингли застана до нея като най-гордия баща на света.

Поглеждайки към съпруга си, Лизи видя как чертите му омекнаха, когато се усмихна, щом малкият Джонатан отвори очи. Тя се наведе и взе детето от ръцете на сестра си, при което Джейн, Бингли и мисис Гарднър се спогледаха умилени. За никой от тях нямаше съмнение, че Дарси и Елизабет също копнеят за свое дете.

По-късно, когато останаха насаме, Джейн зададе на сестра си неизбежния въпрос.

— Лизи, ще се ядосаш ли, ако те попитам нещо? — започна тя малко неуверено.

— Разбира се, че не, миличка Джейн, знаеш, че можеш да ме питаш за всичко. А пък в този случай, ако обещаеш, че ще пазиш тайна, мога да ти дам и щастлив отговор — отвърна Елизабет.

Джейн на мига изтръпна от вълнение и поиска да чуе отговора.

Лицето на Елизабет поруменя, когато обясни, че се надява, но още не е съвсем сигурна и трябва да посети доктора, преди да може да каже новината на съпруга си.

— Първо трябва да говоря с леля — каза тя, но мисис Гарднър, която тъкмо беше донесла чай за Елизабет, доту забележката и поиска да знае за какво трябва да говори с нея и защо не може да ѝ бъде казано сега.

Когато чу новината за Елизабет, тя нададе такъв радостен възглас, че Лизи трябваше да я успокои и да я помоли споделеното да си остане само между тях трите, докато не отидат в Меритън и не се срещнат с доктора. Джейн въобще не беше сигурна, че може да опази тайната от Бингли, но тържествено обеща да направи всичко по силите си.

Всъщност тя даде едно много полезно предложение, което можеше да снее необходимостта Лизи и леля им да пътуват до Меритън във видимо влошаващото се време за консултация с д-р Фолкнър.

Джейн обясни, че нейният лекар трябва да я посети след ден-два и предложи Елизабет да се консултира с него, като така избегне всякаква възможност из околността да се разчуе, че е ходила при доктора в Меритън, и да се подложи на всичките съпътстващи слуха мълви и клюки.

Елизабет много хареса идеята.

— Колко време можете да останете при нас, Лизи? — попита Джейн, на което сестра ѝ отговори, че Дарси има работа в Лондон следващата седмица, но тя няма защо да бърза да се връща в Дарбишър поне за няколко седмици.

— Трябва да сме в Пембърли през октомври за сватбата на Розамънд, разбира се — каза тя.

Джейн обясни, че кръщенето на Джонатан ще бъде след три седмици и Лизи беше уверена, че и двамата ще могат да останат дотогава.

— Дори и Дарси да трябва да се върне, със сигурност ще бъде тук за кръщенето — каза тя.

Мисис Гарднър вметна, че мистър Гарднър също ѝ е казал, че с мистър Дарси имат работа в Лондон, което означаваше, че къщата ще бъде на тяхно разположение за няколко дена. Едва беше изрекла това и откъм долния стаж долетя невъздържан смях и в следващия момент по стълбите се разнесоха гласовете на мисис Бенет и сестра и мисис Филипс. Малко след това една от прислужниците въведе двете дами в стаята. Елизабет се опита да се измъкне, но майка ѝ и леля ѝ побързаха в един глас да подчертаят колко добре изглежда и да се поинтересуват кого ще има нови попълнения в семейство Дарси. Елизабет не ги удостои с отговор и след като цялото им внимание се прехвърли върху сестра ѝ, тя успя да се спаси от любопитството им.

Междувременно мисис Бенет се обърна към Джейн:

— Джейн, милата ми дъщеричка, какъв късмет извади ти, че можах да се отърва! Преди две седмици Лидия въобще нямаше и да ме пусне, но сега нае една много подходяща бавачка за Хенри — шотландка, с много добри препоръки. Той вече доста попорасна и мога да кажа, че направо е одрал кожата на баща си.

Елизабет си отдъхна, когато бавачката внесе малкия Джонатан, за да го види баба му.

— Ау, миличка, ама той е много дребничък! — възкликна тя, а мисис Филипс се съгласи.

Елизабет, неспособна да понесе повече, излезе тихо от стаята и макар да се чувстваше виновна, че оставя сестра си, знаеше, че Джейн винаги е съумявала да се справя по-добре с бръщолевенето на майка им.

На вечеря не се случи нищо по-различно. Приказките на мисис Бенет за живота „на север“ с „дамите на военните“, както тя упорито ги наричаше, отнеха повечето от времето, след което тя и мисис Филипс започнаха да дават на мистър Бингли съвети за отглеждането на Джонатан, които, Елизабет беше убедена, той въобще и не си направи труда да чуе. Осъзнавайки, че нито дъщеря му, нито зет му могат да изтърпят мисис Бенет и мисис Филипс цяла вечер, баща ѝ

милостиво отбеляза, че всички трябва да са много уморени след дългото пътуване, изпрати за каретата и си тръгна за Лонгборн, вземайки със себе си съпругата си и сестра ѝ. Когато си вземаха довиждане, в очите на Елизабет се четеше голяма благодарност, макар всички да чува как мисис Бенет обеща да се върне колкото е възможно по-скоро.

Въпреки че съпругът ѝ и зет ѝ бяха твърде любезни и не го показаха, Елизабет изпита огромно облекчение. Тя се надяваше и вярваше, че баща ѝ ще направи всичко възможно майка ѝ да не се връща поне за ден-два. Щеше да има куп домашни проблеми, които плачат за нейното внимание, а и тя без съмнение щеше да иска да навести лейди Лукас, мисис Лонг и всичките си останали приятелки от околността, за да сподели новините и клюките от Нюкасъл. Чувствайки се виновна, че проявява неуважение към майка си, но при все това неспособна да направи нищо, за да промени начина, по който я приемаше, Елизабет реши да използва времето си заедно с Джейн по възможно най-добрия начин. Искаше ѝ се да се порадват една на друга на спокойствие. Джейн и Лизи от край време си бяха близки, но последните две години след настъпилите промени в живота им ги сблизиха още повече, за което беше спомогнала и връзката между съпрузите им. Тъй като мисис Гарднър беше поела грижите за домакинството, двете сестри можеха на воля да се порадват на осъществяването на най-голямото си желание — да бъдат оставени насаме и необезпокоявано да си приказват часове наред с изключение единствено на моментите, когато Джейн трябваше да отиде при Джонатан. При това те никога не бяха били толкова щастливи — всичките мечти на Джейн се бяха сбъднали, а единственото желание на Елизабет беше да се изпълни надеждата ѝ за дете, за да може и нейното щастие да се изравни с това на сестра ѝ. Лизи копнееше да сподели това със съпруга си, но беше решена да изчака, докато бъде напълно уверена, тъй като не искаше да го нарани, като разбие сърцето му с разочарование.

Докато се приготвяха да си легнат, Лизи попита Дарси кога ще отидат в Лондон двамата с мистър Гарднър и колко дълго ще отсъстват. Дарси каза, че възнамеряват да заминат в понеделник за цяла седмица, защото планират да посетят и един имот в Дарбишър. Когато тя изрази изненада, той обясни, че това е свързано с желанието на семейство

Гарднър да напуснат Лондон. Наскоро един имот беше привлякъл вниманието на Дарси и той беше предложил на мистър Гарднър да го огледа. Изненадата на Елизабет стана още по-голяма, когато той продължи:

— Виж, мила моя, след малкия ни сблъсък с джентълмените от Лондон сър Едмънд беше потърсен от името на двама от тях — земевладелци, които не живеят в имотите си. Те губят парите си и земята им губи стойността си. Искат да продават, преди цените да са паднали още повече. Сър Едмънд не може да им даде предложение — той е магистрат, който отправя предупреждение към тях, и това не би било редно, но сподели с мен и тъй като чичо ти често е споменавал, че иска да купи имот в Дарбишър, веднага се сетих за него.

— Леля ще е очарована. Винаги е искала да се върне в Дарбишър. Знаеш колко го обича — каза Елизабет.

— Да, знам — каза съпругът ѝ, — и затова този имот е толкова ценен. В това е истинската му стойност. Става въпрос за господарска къща и ферма на не повече от пет мили от Ламбтън със собствен поток с пъстърва и с овоцна и зеленчукова градина. Част от земите са подготвени за отглеждане на царевица, но ливадите и горите са все още свободни и вероятно няма да бъде проблем да останат в този вид. Тъй че, ако вуйчо ти го хареса, има реалната възможност да преговаря за много добра цена.

Елизабет не можеше да си намери място от радост.

— Това означава, че ще бъдем съседи! — възкликна тя.

— И аз си помислих същото, Лизи — каза той, явно доволен, когато тя се хвърли на врата му и го прегърна, при което той нежно отвърна на топлината на ласките ѝ.

На следващия ден дойде една още по-добра новина — Бингли съобщи, че Ашфорд Хаус в Лестършър е готов и веднага щом Джейн може да пътува, ще се пренесат. Той подчерта, че ще имат достатъчно време, тъй като договорът за наемането на Недърфийлд изтича след два месеца, а после добави:

— Този път ние ще имаме удоволствието да ви поканим за Коледа.

Какво повече можеше да желае Елизабет — оставаше само съкровено ѝ желание да намери потвърждение. Това се случи на следващия ден, когато лекарят на Джейн посети Недърфийлд Парк и

заклучи, че Джейн и Джонатан са в прекрасно здраве, а след това продължи с преглед на Лизи. Той потвърди надеждата ѝ за дете, което щеше да се роди на следващата пролет. Елизабет, мисис Гарднър и Джейн се прегърнаха и в прилив на щастие и си поплакаха.

Мистър Дарси и мистър Гарднър бяха заминали за Меритън. Веднага щом се върна, Дарси потърси Елизабет и след като не я откри на долния етаж, тръгна да провери къде е. Когато я намери сама в стаята им, доста се озадачи. Виждаше се, че е плакала, но се усмихваше.

— Какво има, мила? — попита той с известна тревога.

Когато му съобщи новината, тя със задоволство забеляза как обикновено сериозното му лице светна, когато я вдигна на ръце.

— Елизабет, мила моя, сигурна ли си?

Тя кимна и му каза, че се е срещнала с лекаря на Джейн онзи ден.

— Казва, че ще бъде през пролетта — вероятно през май.

Те се целунаха, прегърнаха се и се разсмяха, споделяйки този момент на много съкровена радост и признавайки един на друг колко много са копняли за тази новина.

После, след като отново станаха сериозни, те решиха, че няма да казват на никого, освен на семейство Гарднър, Джейн и Бингли.

— Миличка, иска ми се да запазим удоволствието от тази благословена вест за себе си за известно време — каза той и Лизи се съгласи — тя също желаше малко да се понаслаждава на радост от съкровената си тайна, преди да трябва да я сподели с цялото семейство и съседите.

— Ще им кажем след кръщенето на Джон, преди да си тръгнем за Пембърли.

— Така няма да се налага да изслушаш съветите на всички съседни.

— Колко добре ме познаваш вече — каза тя нежно, — точно това ми се щеше и на мен.

И за двамата им това беше най-вълнуващият момент на щастие, който бяха изживявали до момента. Дарси призна, че не е очаквал такава радост, но Елизабет, за да не му позволи да стане твърде сериозен, му напомни, че преди около година си бяха обещали да бъдат най-щастливата двойка на света. Дарси ѝ отвърна мило в същия тон:

— Да, наистина — каза с усмивка, — и не трябва никога да ми позволяваш да го забравя.

* * *

Едва ли може да има по-красива есенна картина от картината, запечатала деня, в който малкият Джонатан Чарлс Бингли беше кръстен — с кристално синьо небе и дъbove, обагрени в червеникавокафяво и златно. Гордите баба и дядо, родителите и кръстниците, приятелите и съседите — всички искаха да зърнат малкото лъчезарно момченце. Джейн и Бингли бяха засипани с добри пожелания. Никой в околността не помнеше някога да е имало такъв интерес към раждането на дете — както Елизабет каза на съпруга си:

— Джейн е много специален човек.

Това наистина беше паметно събитие и избраният ден в ранната есен беше тъкмо като за него. Дори присъствието на сестрите Бингли — мисис Хърст и Каролайн, които бяха пристигнали от Бат за кръщенето, не можеше да помрачи радостта на Елизабет. Тя самата — пазеща тайната, която знаеха само най-скъпите на сърцето ѝ хора, изглеждаше великолепно и излъчваше мир и спокойствие, които и най-голямата неискреност и най-ефектните преструвки от страна на сестрите Бингли не можеха да смутят.

„А преструвки имаше доста, защото и двете изглеждаха решени да превърнат себе си, а не Джейн и Джонатан, в център на внимание. Накипрени по последна мода, с шапки, натруфени с грамадни пера, те сякаш бяха на коронация в Абатството^[1], а не скромно семейно кръщение в провинциална църква. Джейн, облечена в любимия си нюанс на синьото и усмихната благо и естествено като Мадона, ги засрами всичките. Бингли, както и много други от присъстващите не можеха да свалят поглед от тях.“

Това писа Елизабет на приятелката си Шарлот Колинс. Шарлот не можеше да пътува до Хардфордшър, защото всеки момент очакваше второто си дете. Беше писала с молба да бъде извинена и обещаваше да посети Джейн, когато дойде в Лукас Лодж по Коледа. Елизабет трябваше да я информира, че за Коледа сестра ѝ и зет ѝ ще бъдат в новия си дом в Лестършър:

„Джейн ме помоли, мила Шарлот, да ти предам колко много оценява хубавия ти подарък и милите ти пожелания.

От все сърце се надява, че вие с мистър Колинс ще намерите време да ги посетите и да останете за няколко дена в Ашфорд Хаус — за предпочитане през април или през май, когато пролетта е много красива. Мила Шарлот, иска ми се да добавя и своите най-добри пожелания и да те помоля да обмислиш едно гостуване и в Пембърли, тъй като Пембърли е само на двадесет мили от Ашфорд Парк. Ние ще те посрещнем с най-голяма радост.“

Привързаността на Елизабет към приятелката ѝ си оставаше все така голяма, независимо от глупостта на мистър Колинс и първоначалното ѝ негодуване от това, че Шарлот се беше омъжила за него. Тя с радост беше открила, че Дарси има много добро мнение за характера и здравия разум на мисис Колинс, въпреки че не можеше да приеме надменното празнословие на съпруга ѝ.

Шарлот беше заслужила добро отношение и с това, че преди две години беше поканила Елизабет на гости в Хънсфорд, като така тя беше имала възможност да посети Розингс и да срещне Дарси и полковник Фицуилям в условия, съвсем различни от недоразуменията в Лонгбърн и Меритън, които толкова бяха огорчили мистър Дарси.

Веднъж Лизи беше подхванала темата и съпругът ѝ беше признал, че до момента на неочакваната им среща в Розингс е полагал всички усилия да я изхвърли от ума си.

— И успя ли? — беше попитала тя съвсем преднамерено.

Дарси видимо засрамен, беше признал, че въобще не бил постигнал успех.

Не защото не бях направил опити, мила ми Лиза, но както знаеш, тогава се оказах напълно безсилен. Когато разбрах, че си отседнала при мисис Колинс и си толкова наблизко, всичките ми опити отидоха на вятъра.

— Което ще рече, че поне част от сегашното си щастие дължим на Шарлот — заключила беше тя, а Дарси с радост беше признал, че това е самата истина.

Елизабет посвети и приятелката си в тайната за детето, което очакваше през май, надявайки се, че за Шарлот това ще бъде още една причина да посети Пембърли следващата пролет.

Родителите на Елизабет научиха едва в последната вечер от престоя на младите в Недърфийлд Парк след вечеря. Врявата, която се вдигна в Лонгборн и в която кротката радост на баща ѝ беше напълно засенчена от екзалтираните емоции на майка ѝ, която без съмнение щеше да се чувства задължена да информира цялата околност за специалното положение на дъщеря си, убеди Елизабет, че е постъпила правилно, като е премълчала новината до последно.

* * *

Сватбата на Розамънд Камдън и Джеймс Фицуилям трябваше да бъде голямо събитие. В ход бяха приготовления за празненство от голяма важност.

Но внезапната смърт на майката на булката месец преди насрочения сватбен ден доведе до пълна промяна на плана. Семейството реши, че независимо от скръбта им за загубата, по-добре би било да не отменят сватбата на Розамънд. Сър Едмънд, прекарал със съпругата си повече от двацет и пет години, не можеше да приеме разочарованието, което дъщеря му щеше да изпита, ако бъде принудена да отложи сватбата си.

Няколко дена след погребението Розамънд и баща ѝ дойдоха в Пембърли да кажат, че няма да има разточителна сватба, каквато бяха планирали, а само семейна закуска след церемонията в църквата, на която ще бъдат поканени близки приятели и роднини.

Елизабет не познаваше добре лейди Камдън, но приятелството ѝ с Розамънд беше сърдечно и искрено. Скръбта на Розамънд я натъжи

дълбоко и тя предложи да ѝ бъде в помощ по всякакъв възможен начин:

Когато писа на Джейн по-късно, тя поясни:

„Бедната Розамънд! Това е възможно най-лошото нещо, което може да я сполети преди сватбата. Мила Джейн, не мога да знам колко дълбоко страда тя от загубата на майка си, тъй като никога не съм била така близка с мама, както Розамънд с лейди Камдън. Това, че е единствена дъщеря, трябва да е направило връзката им още по-силна и сега освен мен и Джорджиана тя си няма никого, към когото да се обърне за утеха.“

Елизабет разказа на Джейн за всичко, което се беше случило. Не можа да не добави и хубави думи за щедростта на съпруга си и загрижеността му към семейство Камдън:

„От щедростта му се ползват не само неговото и моето семейство, а и всеки от обкръжението му, който се нуждае от помощ. Не бих и предполагала колко често е протягал ръка на хората, които живеят в имението му, докато мисис Ренълдс не ме осветли, когато случайно споменах за това при едно посещение в Ръшмор Фарм. Мила им Джейн, тъй като той рядко говори за това, което прави за нуждаещите се, то е малко известно. Но има хора като сестра ни Лидия и Уикъм, които не заслужават добротата му.“

В подобно писмо до леля си Елизабет подчерта, че е сигурна, че не ѝ казва нищо ново, припомняйки ѝ, че двамата с мистър Гарднър бяха разпознали благородството на характера на Дарси още преди две години — много преди самата Елизабет.

Тя пишеше:

„Разбира се, мога да се защита като кажа, че аз самата не съм била свидетел на думите и делата, когато ти и чичо сте могли да видите и чуете. Не мога обаче да извиня предразсъдъците си, които толкова дълго ме заслепяваха за качествата, които ти можа да забележиш в него, защото погледът ти беше достатъчно ясен и не беше позволила оценката ти да бъде помрачена от слухове и зъл умисъл.“

След сватбата Елизабет отново писа на сестра си, изразявайки известна изненада:

„Всички се безпокояхме за Розамънд, знаейки, че със сигурност споменът за майка ѝ ще изниква във всеки един момент. Но се оказа, че не е имало за какво да се тревожим. Розамънд беше спокойна и много сдържана. Мистър Дарси смята, че Джеймс и Розамънд са чудесна двойка и ще имат щастлив брак. Склонна съм да се съглася, въпреки че нямам неговото предимство да познавам и двамата от деца.

Джейн, знам, че ще бъдеш много щастлива да чуеш, че милата ни Кити се справи много добре с детския хор, който пъ толкова хубаво, че очарова всички. Специално бяха включили и един уелски химн, който децата бяха научили от мистър Дженкинс и който беше просто съвършен. Всички много се гордеем с Кити и Джорджиана, и разбира се, с децата.

Сега, след като сватбата вече мина, Кити и мистър Дженкинс се канят да посетят Лонгборн, за да се представи той на мама. Утре тръгват с Джорджиана за Лондон, където ще отседнат при чичо и леля Гарднър (Кити възнамерява да си купи част от нещата за сватбата от Лондон и леля мило се съгласи да ѝ помогне, тъй като Кити въобще не познава Лондон), и после ще продължат заедно с леля за Лонгборн. Без съмнение срещата с мистър Дженкинс ще бъде голямо събитие за мама. С нетърпение чакам новини от теб, мила

ми сестрице, с всички подробности за посещението. Докато другите ги няма, Дарси смята да посетим семейното имение в Уелс. Видях част от него, когато пътувахме миналата година след сватбата, но, признавам си, нямах нито времето, нито нужното спокойствие, за да оценя напълно красотата на това място. Този път ще се постарая повече и толкова ми се иска да можех да го скицирам или да го нарисувам върху платно, както може Джорджиана. Но ще трябва да се задоволиш с описанието ми.

Предай нашата обич на съпруга си и на скъпия Джонатан. С нетърпение чакам да се съберем на Коледа.

Твоя любяща сестра,
Лизи“

[1] Уестминстърското абатство, където се извърша коронацията на английските монарси. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА НОВИ СРЕЩИ

Ден или два преди Дарси и Елизабет да потеглят за Южен Уелс, пристигна писмо за Дарси от зетя на Бингли, мистър Хърст. Изпратено беше от Лондон и мистър Хърст ги уведомяваше, че той, мисис Хърст и мис Каролайн Бингли ще се присъединят към голяма група от Бат, където живееха вече повече от година, и ще пътуват до Париж.

— До Париж ли? — възкликна Елизабет, тъй като Дарси четеше на глас. — Защо до Париж?

— Търпение, мила ми Лизи, отговорът на въпроса ти следва по-надолу — каза съпругът ѝ и продължи да чете писмото.

В него пишеше, че след победата на Наполеон Бонапарт, Париж е започнал бързо да се превръща в модерен и космополитен град, който си заслужава да бъде посетен. Мистър Хърст уверяваше мистър Дарси, че не един или двама джентълмени с положение, които наскоро са прекосявали Ламанша, са му казвали, че вече много известни членове на английската и ирландската аристокрация успешно са се установили в Париж и са станали част от френските соарета и приеми. Споменаваше поименно няколко дами с доста голяма известност и изказваше предположение, че жена му със сигурност ще получи покана за прочутите им салони. Колкото повече четеше Дарси, толкова по-объркана ставаше Елизабет относно мотивите, които бяха накарали автора на писмото да го изпрати, но когато стигна до предпоследния параграф, Дарси изведнъж спря и възкликна:

— Мили боже! Той ни кани да се присъединим към тях! Лизи, мистър и мисис Хърст щели да се радват, ако с теб се присъединим към групата им. Изглежда, са се надявали, че Бингли и Джейн ще заминат, но появата на Джонатан е разбила надеждните им.

Елизабет не можеше да повярва на ушите си и високо се изсмя, когато той добави:

— Какво ще кажеш, Лизи, какво избираш — салоните на Париж или долните на Уелс?

— Не мога да си представя защо са избрали да поканил нас, какъв мотив може да са имали?

— Не смея да разсъждавам върху това, Лизи, но Хърст очевидно е решил да си подсигури компания — вероятно няма много познати в групата от Бат. Осъзнал е, че ще бъде сам, и е решил да ни убеди да се присъединим към тях.

На Елизабет не ѝ се вярваше съпругът ѝ да се съгласи.

— Какъв късмет, че вече сме планирали да пътуваме до Уелс — каза тя тихичко.

Дарси се усмихна дяволито и каза:

— Прочете ми мислите, мила моя, незабавно ще върна отговор и ще откажа, като изтъкна, че вече сме решили да пътуваме до Уелс, където, мога да добавя, има забележителен брой знатни семейства и отлични имения и могат да се видят едни от най-красивите пейзажи в страната. За салони и соарета не мога да гарантирам, но пък мога да се обзаложа, че няма да ни липсват. Не си ли съгласна, мила?

Елизабет се засмя и се съгласи, че наистина няма да им липсват.

Когато писа на леля си Гарднър за тази доста забавна история, Елизабет не пропусна да спомене нито очевадната ирония, с която Дарси беше подходил към парижката експедиция на семейство Хърст и Каролайн Бингли, нито пък задоволството, което това беше доставило на нея:

„Само си представи, мила лельо — как мисис Хърст и Каролайн, облечени по последна мода, натруфени с пернати калели, посещават салоните и соаретата на лейди Х. и мадам У. Маже би съм прекалено мнителна, но не мога да не смятам, че поканата е дошла по повеля на сестрите Бингли, които трябва да са се надявали да се покажат пред мен, провинциалното момиче, което не притежава нито капка от изтънчеността и размаха на изисканите парижанки. Няма нужда да ти казвам колко доволни бях, когато Дарси им писа с отказ (не че имаше някаква опасност да приемем), поради вече планирана визита в Уелс. Цитирам ти част от писмото: Отдавна искам да покажа на Елизабет изключителната и рядката красота на

Южен Уелс, включително и великолепната област Брекън Бийкън^[1], която се простира на изток от земите, които моето семейство притежава отпреди около петдесет години. И двамата очакваме това пътуване с голямо нетърпение.“

Когато мисис Гарднър получи писмото, Дарси и Елизабет вече бяха напуснали Пембърли и пътуваха през Бирмингам, Уорстър и Челтнъм, където спряха за малко, преди да влязат в Уелс.

Сега пътуването им беше изпълнено със споделени радости, тъй като Елизабет беше настояла мистър Дарси да спази обещанието си от писмото до семейство Хърст и да ѝ покаже всичко от рядката красота на Южен Уелс. След като няколко пъти спираха в малки градчета и селца, най-сетне достигнаха до имението, разположено на няколко мили нагоре от Ландавъри — старо келтско пазарно средище, някога римска крепост, а после и стратегически търговски център от времето на Ричард III. Имотът, който семейството на мистър Дарси беше придобило, се намираше в плодородната долина Таун и се простираше от леко хълмистите пасища до скалистите склонове на Камбрийските планини. В реките и потоците имаше пъстърви, колкото щещ, а изобилието от дивеч можете да задоволи и най-капризните вкусове на знатните господа. За Елизабет обаче най-хубавото нещо бяха разходките. Въпреки сериозните предупреждения да не се претоварва, тя прекара много щастливи часове в обиколки из горите и поляните, придружена от прислужницата си, която също обичаше разходките, докато в това време Дарси, заедно с управителя си, се беше заел със свои дела за решаване.

В Уелс също имаше нарастващ натиск за ограждане на земите, но по отношение на имението на Дарси, където и животновъдството, и земеделието се развиваха добре и това осигуряваше селскостопанска работа за много мъже и жени, натиск все още нямаше. Съществуваше друг проблем обаче, който бързо се разпространяваше из земите на Средна Англия и Южен Уелс. Наличието на големи залежи на въглища винаги беше предвещавало, че съдбата на някои райони от страната е да бъдат индустриализирани. Нуждата от въглища, особено за стоманодобивната промишленост караше все по-голям брой мъже,

жени и деца да търсят препитание в мизерните малки градчета, които никнеха около мините. Дим, мръсотия и купчини шлака, пръснати навсякъде, превземаха някога красивия пейзаж в много части на Англия и Уелс, а заедно с него и живота на безпомощните хора, които се трудеха и живееха там.

Елизабет беше обърнала внимание на свежия въздух в долината Таун, но съпругът ѝ доста мрачно беше отговорил, че едва ли дълго ще остане такъв. Долавяйки меланхолията му една вечер Елизабет го попита дали би споделил мислите си с нея. Той веднага съжали, че я изолирал, и охота обясни:

— Съжалявам, милата ми, не е защото не искам да споделя тревогите си с теб, а по-скоро защото самият аз не знам как да ги обясня. Стоим си ние тук от няколко дни и се наслаждаваме на уелската природа, а през цялото време над нас е надвиснала опасността от разрастването на въгледобива. Явно е, че собствениците на тези мини държат в ръцете си голяма власт. Те контролират правителството и са способни да оборят възраженията на който и да било местен земевладелец.

Чувството му на безсилие смути Елизабет.

— Но нали тук няма планове за въгледобив?

— За момента не, но имам информация, че са направени постъпки и едва ли бихме могли да променим нещо, ако успеят да получат разрешение да копаят в склоновете над реката. Купчините шлака ще покрият склоновете на хълмовете, а потоците ще се затлачат с отпадъчни води от мините.

Звучеше толкова нещастен, че в продължение на няколко минути Елизабет остана безмълвна, а после, в желанието си да го утеши, каза с въздишка:

— Поне на Пембърли няма посегнат.

Той се усмихна и хвана ръката ѝ.

— Да, така е, ръка на Пембърли никога няма да сложат, но, Лизи, тук не става въпрос само за Пембърли и за моето семейство, става въпрос за наследството на Англия — тази природа е всичко, което имаме. Да я съсипем, означава да разрушим наследството за децата си. Твърдо съм решен, ако по някакъв начин мога да помота, да направя всичко възможно, за да не позволя тази долина да бъде унищожена.

Писмата на Елизабет до Джейн и до леля ѝ бяха сдържани, сериозни и искрени:

„Тук има толкова много красота и заедно с нея толкова много грозота, която заплашва да съсипе всичко заради нечии облаги. Всеки ден виждаме невероятно красиви места, които, веднъж попаднали в ръцете на минните предприемачи, са обречени да станат част от голямата черна маса, която се разстила върху земята. Дарси е много притеснен от начина, по който районът се разграбва, и се кълне, че няма да остане безучастен.“

Последната вечер прекараха в Ландейло, където вечеряха със семейството на сър Тристрам Уилямс — приятел на бащата на Дарси и роднина по майчина линия на лелята на Дарси, лейди Катрин. Заговориха за тежкото положение на селяните в Англия. Дарси беше чул не един или два обезпокоителни разказа за действия, предприети от страна на отчаяни работници и миньори, изхвърлени от работа от алчните собственици на мини и фабрики като мярка за съкращаване на загубите в условията на задълбочаващата се рецесия. Синът на сър Тристрам — ненавършил още осемнадесет години момък, който се беше прибрал за ваканцията, се изказа против „безхаберното правителство“ и заяви, че е готов да се присъедини към реформисткото движение и да влезе в Парламента, тъй като това за него е единственият начин да бъде спряно лицемерието на управниците.

За всеобща изненада той подкрепи и по-голямата си сестра Джесика, която настоя, че жените трябва да имат право на вот, с обяснението:

— С нашия вот в Парламента в Уестминстър биха влезли и някои от правилните хора, а не само земевладелци и фабриканти, които се интересуват единствено от собственото си забогатяване. Англия има нужда от реформатори.

— Аз ще бъда един от тях и ще дам на поробителите и разрушителите да се разберат! — гневно заяви брат ѝ.

Родителите на Дейвид приеха пламенните му чувства със снизходителна усмивка, Дарси обаче сподели по-късно, че му се ще и

той самият да е толкова разпален, колкото Дейвид, и със същата решителност да подхожда към неправдите, които вижда около себе си.

— За съжаление, когато бях на годините на Дейвид, бях твърде доволен от собствения си живот и дори не помислях за проблемите на другите. Сега разбирам, че себичното съществуване, което сме водили, зле ни е подготвило за истинските ни врагове.

Елизабет възрази:

— Дарси, няма да ти позволя да говориш така! Не си себичен, всъщност ти си най-малко себичният човек, когото познавам.

— Това е така, мида моя, защото си взех урок — отвърна той, — и то до голяма степен благодарение на теб. Може би малко закъснял, но пък добре научен. Обещавам ти Лизи, че ще направя всичко възможно, за да възпитам децата ни в дълг не само към семейството и приятелите им, но и към всички, които споделят тази земя с нас.

Елизабет вече се беше научила да разпознава решителността в гласа му. И знаеше, че е убеден във всяка дума, която казва.

На връщане от Уелс те спряха в една странноприемница, където с потрес научиха за ужасен инцидент, който беше струвал живота на няколко пътници — пощенската кола се преобърнала и те били изхвърлени в една клисура. Независимо от усилията на пътните инженери и строители из цяла Англия, много от пътищата все още си оставаха твърде несигурни. Елизабет беше много разстроена от лошата новина и копнееше да се прибере в Пембърли — нейният сигурен пристан във все по-бързо променящия се свят.

Беше късен следобед, когато достигнаха гористите околности на имението и поглеждайки навън, Елизабет изведнъж осъзна до каква степен вече е започнала да го приема за свой дом. Запленена от отблясъците на залязващото слънце над червенеещия есенен листак, тя за пореден път се удиви на каменния градеж на господарския дом, когато го зърна в отвъдния край на долината. Обзе я дълбоко чувство на покой и хармония, които сякаш струяха от всичко наоколо и изпълваха сърцето и ума й сякаш прочел мислите й, Дарси й подаде ръка да слезе, усмихна се и каза простичко:

— Ето ни у дома, Лизи! Не е ли хубаво да се прибереш вкъщи?

— О! — отвърна тя с въздишка на облекчение.

В Пембърли ги чакаха няколко писма. След като поздрави мисис Ренълдс и даде инструкции на прислужницата си Джени как да

разпредели багажа ѝ, Елизабет избърза в стаята си, за да прочете онези от тях, които бяха адресирани до нея. Когато Дарси дойде от долния стаж, тя вече ги беше прегледала набързо по веднъж и тъкмо сядаше да ги прочете отново.

Първото писмо, което отвори, съдържаеше добри новини от леля ѝ Гарднър. Тя пишеше за Кити и за мистър Дженкинс, който се беше харесал и на двамата им, благодарение на тънкия си хумор и безупречните си обноски.

„Ако не беше свещеник, човек би се притеснил, че си е сбъркал призванието. Той е всичко, от което Кити има нужда, за да надрасне своята незрялост и при все това по всичко личи, че на него особено му се нрави младежкият ѝ ентузиазъм. Така захласнато ни описа до най-малката подробност всичките старания, които Кити и Джорджиана са вложили в детския хор и както разбрахме, изпълнението им на сватбата на мис Камдън е било направо съвършено. Това, че той толкова много я харесва и тя толкова се старее да го зарадва, безспорно предвещава добро бъдеще за съюза им.“

По-надолу следваше разказ за обиколките им по магазините и за това как Кити се е спряла на точно определен нюанс на зеленото за зимния си тоалет, който се харесал на мистър Дженкинс и за още много други неща. На устните на Елизабет заигра усмивка.

Писмото от Джейн, което беше написано преди няколко дена, приличаше по-скоро на нахвърляни набързо бележки в дневник. Разполагала беше с твърде малко време, за да пише в детайли за каквото и да било, изключение беше направила единствено за посещението на новите си роднини семейство Хърст и мис Бингли, като с известен скептицизъм съобщаваше факта, че заминават за Париж!

„Само си помисли, Лизи — те са с голяма група от Бат — най-вече бивши генерали и адмирални, които искат да

видят Париж след Бонапарт! Можеш ли да си представиш Каролайн Бингли и сестра ѝ сред тях? Споменаха за разни покани за салони и соарета, но при положение че компанията им се изчерпва единствено с мистър Хърст, не ми се вярва да останат очаровани. Всъщност мистър Бингли ми каза, че Каролайн малко поназнайва френски — колкото да чете и да пее, но не и да говори, мисис Хърст обаче и понятие си няма от езика. При положение че не разбират нито думичка френски, признавам си, Лизи, не ми е ясно как ще се оправят.“

Джейн безспорно беше озадачена. Елизабет се засмя и прочете цялото писмо на Дарси, който отвърна с коментар, че за соаретата ще трябва да се подсигурят с достатъчно голяма карета, която да побере мистър Хърст, когато заспи по време на рециталите.

Джейн имаше новини и за Кити:

„Очакваме Кити и леля Гарднър утре, а в четвъртък ще вечеряме в Лонгборн. Ще пиша отново, за да ти разкажа как е минало, но от това, което каза татко, съдя, че ще бъде един от специалните дни за мама. Поканени са семейства Лукас и семейство Лонг, а без съмнение ще дойде и леля Филипс. Много се радвам, че леля Гарднър ще бъде с нас.“

Джейн се извиняваше за краткото си и разпокъсано писмо — малкият Джонатан бил с простуда и тя трябвало да бъде неотлъчно до него. Накрая изразяваше желание те също да бъдат с нея. Винаги великодушната и мила природа на Джейн не ѝ беше позволила да бъде директна, сестра ѝ обаче можеше да усети колко усилия ѝ коства да опази Кити и мистър Дженкинс от невъздържаността на майка си без подкрепата на Елизабет до себе си.

Най-интересно от всички писма, адресирани до Елизабет, беше това от Джорджиана Дарси. Тя беше прекарала една седмица на гости у семейство Контини — италианско семейство, с което се бяха сприятелили преди година в Лондон. Даровита и артистична двойка, те

веднага бяха харесали Джорджиана и с позволението на брат ѝ я бяха взели със себе си на опера и на камерен концерт с музика от италиански маестро.

Джорджиана с вълнение разказваше за галериите, които беше посетила, и за едно особено впечатляващо представление на „Вълшебната флейта“, което беше гледала заедно със семейство Контини и на което беше срещнала д-р Грантли сред публиката:

„Сеньора Контини го покани в нашата ложа, след което той дойде на Портмън Скуеър за вечеря и истински ни впечатли със забележителните си познания относно Моцарт и операта. Д-р Грантли е в Лондон, за да вземе участие в Синода, който, дълги дискусии и вземат важни решения за Църквата. Затова дните му са изцяло заети, но сеньор и сеньора Контини го поканиха да вечеря с час отново в края на седмицата, преди да си тръгнем за Пембърли. За тази вечер сеньора Контини е ангажирала струнен квартет и предлага да се присъединя към тях и заедно да изпълним един квинтет за пиано — композиция, която съвсем наскоро получихме от Париж. Музиката е прекрасна и макар да не съм сигурна дали ще се справя, възнамерявам да се упражнявам всеки ден, за да постигна най-доброто, на което съм способна. Д-р Грантли ли ме уверява, че ще успее, но, както е известно, той винаги е изключително любезен.“

Тонът на писмото беше несъмнено приповдигнат и Елизабет се запита дали не е назрял моментът да поговори с младата си зълва за д-р Грантли.

В същото време мълчанието на Дарси по въпроса я озадачаваше. Тя му подаде писмото и не свали поглед от него, докато четеше. Той си позволи само една лека усмивка, когато ѝ го върна обратно.

— Явно на Джорджиана ѝ харесва в Лондон — потвърди тя, надявайки се да го накара, да заговори.

— Винаги ѝ е харесвало — отвърна той. — Контини са много привързани към нея — преди няколко години изгубиха момиче на

нейната възраст и приемат Джорджиана като собствена дъщеря. Сеньора Контини се ползва с добро име като певица, а съпругът ѝ е страстен меценат. Което означава, че при тях сестра ми е на идеалното място, където може да види и чуе не едно и две забележителни изпълнения.

Лизи никак не остана доволна. Интересуваха я не разсъжденията за Контини и изкуството, а какво мисли Дарси за д-р Грантли и Джорджиана. Опита отново, като подхвана по друг начин:

— Какво съвпадение само — да срещнат д-р Грантли в Операта!

Този път Дарси остави своето писмо и поклати глава.

— Заеми се с нещо по-разумно от това, мила — знам, че ти се иска да поговорим за тях, но докато не се появи нещо, за което да говорим, нямам какво да кажа.

Усмиваше се, но изражението му не издаваше нищо.

— О, ти се ядоса! — възкликна тя и реши да се включи в играта: — Е, предполагам, че ще трябва да почакам да го чуя от Джорджиана, когато се върне.

Елизабет беше сигурна, че Дарси е забелязал нарастващата близост между сестра си и най-добрия си приятел. Нямахше търпение да узнае мнението му, но хранеше твърде голямо уважение към него, за да любопитства, а и знаеше, че той сам ще ѝ каже, когато е готов. Търпението ѝ обаче се изчерпваше.

На следващата сутрин Елизабет се събуди, преди още слънцето да се беше издигнало над гористите хълмове зад къщата. Дарси беше станал и беше излязъл да пояди, както правеше повечето сутрини преди закуска. Като се загледа към парка, на нея ѝ се стори, че го вижда с коняря му в далечината, но тъй като в тази част на парка сянката беше много плътна, не можеше да бъде съвсем сигурна. От стаята на съпруга ѝ имаше по-добра видимост към пътеката, която излизаше от гората. Елизабет влезе през отключената врата и се отправи към прозореца, до който стоеше писалището. Прислужникът на Дарси беше идвал и беше оставил дрехите му, а на пода до тях имаше паднало писмо — два листа фина бяла хартия, плътно изписани с красив почерк. Преди да осъзнае какво прави, Елизабет вдигна писмото и го разгъна, за да види името на автора му. Щом го зърна, застина на място. Писмото беше от д-р Грантли и беше изпратено от Лондон само преди три дена. Елизабет незабавно се досети, че е

писано само двадесет и четири часа след писмото на Джорджиана до нея. Защо ли Дарси не ѝ беше разкрил съдържанието му? Елизабет беше много обърквана и в разрез с всички свои вродени инстинкти (с изключение единствено на любопитството), в противоречие с всякакъв здрав разум зачете бързо, а страните ѝ пламнаха от притеснение да не би някой от прислугата да влезе и да я завари така.

Това, което прочете, само потвърди собствените ѝ догадки. Д-р Грантли беше дълбоко влюбен в Джорджиана, но не се беше осмелил да ѝ разкрие любовта си, преди да се увери в своите чувства и в оценката на брат ѝ. След като я беше срещнал отново в Лондон, той вече беше убеден, че не може да продължи да я вижда, без да ѝ разкрие чувствата си и без да се опита да разбере дали са добре приети и споделени. Но при все това искаше позволенията на Дарси да го направи „О, защо всички търсите неговото разрешение! — почти извика Лизи, спомняйки си за Бингли и Джейн. — Защо не следвате сърцето си?“ Но като продължи да чете, си отговори защо. Д-р Грантли знаеше за зловещия епизод с Уикъм, който едва не беше съсипал живота на Джорджиана. Тогава Дарси му се беше доверил и той не желаше да стори нищо, което би могло да причини болка и да нарани както Джорджиана, така и Дарси. Елизабет скоро разбра защо Дарси не ѝ беше казал нищо. Д-р Грантли го молеше да запази всичко в тайна, докато не се изясни положението.

„Причината да моля за това е, че за нищо на света не мога да жертвам дружбата си с теб и семейството ти. Дарси, вие сте толкова безценни приятели, че не бих понесъл да ви загубя, ако сестра ти не ме приеме. Ако това се случи или ако ти сметнеш, че съм твърде възрастен за нея или по някакви други причини не съм подходящ, загубата би била ужасна; още по-ужасно ще бъде обаче, ако приятелството ни пострада поради това, че моите симпатии и разочарования са станали твърде широко известни и обсъждани. Нямам право да искам това от теб, Дарси, но тъй като години наред сме били като братя един за друг, надявам се, че няма да ти бъде твърде трудно да го приемеш.“

Елизабет бързо сгъна писмото и го остави така, както го беше намерила. Доколкото може да запомни, в останалата част от него той говореше за любовта си към Джорджиана и молеше за позволения на Дарси да ѝ предложи брак. Имаше и един параграф, който съдържаше предложение да се сключи договор за попечителство, за да може значителният приход от нейното наследство да бъде спестяван и използван в бъдеще. Елизабет обаче не желаше да знае нищо повече. Тя изтича обратно в стаята си и изплакна със студена вода пламналите си страни. Джени донесе чая ѝ и я уведоми, че мистър Дарси е изпратил един от слугите до Ламбтън със спешна пратка за пощата, която трябва незабавно да замине за Лондон.

Елизабет се опита да си придаде равнодушен вид.

— Сигурно е нещо по работа за мистър Гарднър — каза тя, знаейки прекрасно, че е отговорът на Дарси до д-р Грантли.

Представа нямаше как ще изкара деня — Джорджиана щеше да се прибере на следващата вечер. Бедната Елизабет, и през ум не ѝ беше минавало да мами съпруга си и въпреки това не се сецаше за приемлив начин, по който да му каже какво е направила и да избегне неодобрението му. Нима можеше да рискува доверието, което имаха един към друг? Какво оправдание можеше да изтъкне, за да ѝ бъде простено? Объркана и нещастна, тя почувства силно главоболие и се оттегли в стаята си, където придърпа капациите на прозорците и трескаво затърси подходящо извинение. Нямаше никакъв апетит за закуска. Сигурна беше, че мисис Ренълдс и Дарси уместно ще отдадат всичко на умората ѝ от дългия път на връщане. Преди да си легне, отново наплиска лицето си, молейки се Дарси да се върне по-късно от обиколката си из имението.

Събуди се след няколко часа и го видя, седнал до леглото ѝ — силно разтревожен от влошеното ѝ състояние и готов незабавно да даде разпореждане да доведат доктора, ако е необходимо. Елизабет веднага се надигна и тъй като се чувстваше леко замаяна, с радост се облегна на ръката му, за да се изправи. Слея като се увери, че няма нужда от лекар, той изпрати да повикат Джени. Когато по-късно слезе долу, Елизабет го намери в дневната. С ведър, макар и не особено убедителен тон тя предложи да нареди да им донесат чай и въпреки че Дарси не възрази, по всичко личеше, че мисълта му е някъде другаде.

След чая той я хвана за ръка и я изведе на терасата в приятната светлина на есенния ден, като затвори вратата към къщата. Там, за нейна най-голяма изненада, я помоли за прошка. Каза ѝ, че съжالياва, задето е бил толкова пестелив на думи в разговора си с нея предишния ден, и че не е имал намерение да нарани чувствата ѝ, нито да откаже да даде отговор на въпросите ѝ, но е защитавал сигурността на някого друго. И че днес е предприел действия, които му дават възможност да бъде по-изчерпателен.

Това още повече обърка Елизабет. След като вече беше прочела писмото на д-р Грантли, тя нямаше представа как в момента Дарси може да говори по този въпрос с нея, без да наруши поверителността. И което беше още по-лошо не можеше да му разкрие, че знае всичко, без напълно да загуби доверието му. Докато тези мрачни мисли се въртяха в ума ѝ, той извади две платно сгънати писма — видно беше, че едното е от д-р Грантли, другото пък беше със собствения му почерк и на собствената му хартия за писма. Той ѝ ги подаде в реда, в който трябваше да бъдат прочетени. Елизабет седна и повторно зачете писмото, което беше прехвърлила сутринта, този път обаче бавно и внимателно. После, без да каже дума, протегна ръка за другото и прочете и него. Това очевидно беше копие на писмото, което Дарси беше изпратил до Лондон — в него той не просто даваше на приятеля си своята благословия, но беше вложил всичко от себе си, за да му вдъхне надежда за успех. Уверяваше д-р Грантли във високото си мнение за него и в обичта си и от все сърце пожелаваше на приятеля си най-съкровено му желание да се сбъдне.

После продължаваше така:

„Като имам пред вид всеки знак, който съм забелязал, и без да забравям, че от младите дами невинаги може да се очаква да споделят всичко с по-големите си братя, чувствам, че мога да те уверя, Франсис, че Джорджиана храни най-добри чувства към теб. Последното ѝ писмо до Елизабет, което дойде след вашата среща в Лондон, свидетелстваше за обич и уважение, каквито тя никога досега не е изразявала към никого. Убеден съм, че те обича, въпреки че не съм сигурен дали е наясно колко

много или колко дълбоко. Сигурен съм, че съвсем скоро ти сам ще разбереш това. С Елизабет ще очакваме да ви видим и двамата в Пембърли идната неделя с, надявам се и вярвам, хубави новини. Тъй като пиша това, възнамерявам да покажа на Елизабет твоето писмо и моя отговор. До този момент не съм казвал нищо нито на нея, нито на когото и да било, но, уверен съм, ти най-добре от всички ще разбереш колко е важно да говоря със съпругата си, тъй като между нас няма никакви тайни. Зная, че тя споделя високото ми мнение за теб и би ти пожелала успех. Бог да ви благослови и двамата и доскоро!

Искрено твой,
Фицуилям Дарси“

Когато Елизабет приключи с четенето, подаде обратно на Дарси двете писма. Той беше очаквал те да породят множество въпроси у нея, тя обаче се обърна, без да продума, и го прегърна, оставяйки се в обятията му, докато очите ѝ се наливат със сълзи. Дарси без много колебания отдаде емоционалната ѝ реакция на състоянието ѝ и на привързаността и обичта ѝ към Джорджиана.

— Значи одобряваш? — попита той малко неуверено.

— Разбира се, че одобрявам — възкликна тя, усмихвайки се за първи път тази сутрин. — Толкова се вълнувах за нея, като я виждах как се влюбва в него, без да знам нито какво изпитва той, нито как ти би реагирал и без да мога да кажа и дума дори, за да я предпазя от разочарование, ако нещата не се развият в желаната посока. При все това смятах, че той ще говори първо с тебе, и когато ти не ми каза нищо, много се разтревожих, че всичко е загубено. Притеснявах се за скъпата Джорджиана, не съм искала да бъде любопитна.

Дарси веднага я успокои.

— Разбира се, че не си искала — дори и за миг не съм си го помислял. Както можа да разбереш от писмото му, Франсис ме беше помолил да не говоря с никого за любовта му, тъй като се опасяваше да не би накрая всичко да се окаже напразно. И той имаше същите тревоги. Но както виждаш, аз му писах веднага щом се отвори

възможност, и му казах, че ти също трябва да знаеш — не можем да крия това от теб, мила ми Елизабет. Разбираш, нали?

Тя се усмихна — разбираше всичко и беше щастлива, че дребната ѝ вина сега може да бъде десетократно компенсирана с любов и доверие.

Следващият ден мина под знака на приготовленията за завръщането на Джорджиана. Любителите ѝ стаи бяха отворени и проветрени и всичко беше приведено в ред. Когато каретата сви в алеята, Елизабет, застанала до прозореца на втория етаж, се усмихна и се обърна към съпруга си:

— Всичко е наред — и двамата са тук.

Дарси се съгласи — едва ли щяха да пътуват заедно от Лондон, ако д-р Грантли е бил отхвърлен. Очарователното задоволство, изписано на лицето на Джорджиана, когато той ѝ подаде ръка на слизане от каретата, говореше достатъчно. Едва-що слязла от каретата, мисис Ансли прошепна в ухото на мисис Ренълдс: „Сгодени са“, което извика такъв прилив на радост у нея, че тя се просълзи. Да види малкото си момиченце пораснало беше твърде голямо вълнение за обикновено сдържаната мисис Ренълдс.

Джорджиана прегърна брат си и му благодари, след което се обърна към Елизабет и прегърна силно и нея.

— Всичко ще ти разкажа, Лизи — обеща.

Сега около тях имаше достатъчно щастие, за да стопли сърцата на всички.

След вечеря, докато Джорджиана и д-р Грантли се подготвяха за изпълнение в музикалния салон, Дарси обясни на Елизабет какви възможности бяха обсъждани по отношение на Джорджиана. До скоро д-р Грантли не се беше интересувал от размера на нейния дял от наследството. Това го беше накарало да се замисли — не желаейки да бъде смятан за ловец на зестри, той се беше консултирал с адвокатите си и беше предложил на Дарси да подпишат договор за попечителство, за да бъде наследството ѝ в сигурни ръце и приходът ѝ да бъде запазен лично за нея и за бъдещите им деца. Той самият имаше добри доходи и беше убеден, че интересите на Джорджиана ще бъдат най-добре защитени, ако сегашните ѝ настойници мистър Дарси и полковник Фицуилям — останат нейни попечители.

Макар нито за миг да не се беше съмнявал в мотивите на най-скъпия си приятел, Дарси беше доволен, защото това категорично го разграничаваше от ловците на зестри, от които той винаги се беше опасявал по отношение на сестра си.

— Не те ли притеснява разликата във възрастта им? — попита съпругата му.

Този въпрос определено я вълнуваше, но Дарси не изрази подобни притеснения, а каза само, че според него Джорджиана се нуждае от силата и сигурността на мъж, на когото може да вярва и да разчита с увереността, че любовта, която той ѝ засвидетелства, е зряло и чисто чувство.

— Това е в неин интерес и тъй като познавам Франсис Грантли много добре, спокойно мога да кажа, че няма друг мъж, на когото бих я поверил с по-голяма убеденост, че ще бъде щастлива — допълни той с такава категоричност, че за Елизабет беше ясно, че няма място за съмнение.

В писмото до леля си тя съобщи новината с голяма радост.

„Няма нищо изненадващо в това, не след горчивия си опит с Уикъм семейството подхожда много предпазливо към ухажорите, особено ако са млади и бедни! Д-р Грантли — учен с добра репутация и добри доходи, очевидно е бил напълно незапознат с размера на наследството на Джорджиана. Той е бил привлечен от нея заради общите им интереси, елегантността ѝ, добрия ѝ вкус и деликатната ѝ природа. Мога да добавя (а съм сигурна, че ти също би се съгласиш, мила лельо), че тя притежава също така свежест и младежка прелест, които трудно могат да оставят някого равнодушен. Когато разбрал за зестрата ѝ, той решил да намери начин да остане встрани от нея. Типично за д-р Грантли — да се стреми да избегне и най-малкото подозрение, че може да преследва богатството ѝ. Мисля, че са решили годежът да бъде по-дълъг от обикновено, за да изчакат до осемнадесетия рожден ден на Джорджиана следващата пролет. Междувременно сега очакваме д-р Грантли да бъде чест гост в Пембърли. Дарси, разбира се, е

изключително щастлив, че ще повери обичната си сестра на един от най-добрите си и най-доверени приятели. Тази вечер написа писмо до полковник Фицуилям в Цейлон, за да му съобщи добрата новина.

Нека да те върна назад, мила лелю, към времето, когато бяхме подведени от мис Бингли да повярваме, че брат ѝ храни големи симпатии към мис Дарси. Съдейки от забележките на мистър Дарси, които не дават и най-нищожно основание за съмнение относно това дали д-р Грантли е подходящият мъж, не смяташ ли, че твърденията на мис Бингли са били по-скоро в сферата на пожеланията? Без съмнение тя се е надявала да подхрани по-скоро собствените си надежди, отколкото тези на брат си. Как всичко се преобърна! Мисис Ренълдс място не може да си намери от радост. Тя напълно одобрява Франсис Грантли и тъй като съм сигурни, че не може да повярва, че някой смъртен би бил достатъчно подходящ за скъпата ѝ Джорджиана, д-р Грантли по всяка вероятност се доближава до идеала ѝ. При това пълно единомислие и всеобщо удовлетворение можеш да си представиш на каква несравнимо приятна и щастлива атмосфера се радваме в Пембърли в момента. Липсват ни само вие, за да бъде всичко свършено.“

И сякаш добрите новини не бяха достатъчни, на следващия ден пристигна писмо от мистър Гарднър, който ги уведомяваше, че сделката с агентите за покупката на имота в Ламбтън е сключена. След като беше завел мисис Гарднър и децата да го видят и беше получил уверение, че всички са го харесали, той беше написал следното:

„Винаги ще ти бъда задължен за това, че ме насочи към този имот, Дарси. Семейството ми, особено мисис Гарднър, е очаровано от мястото, а малката Каролайн е във възторг, че в допълнение имаме щастието да бъдем на не повече от пет мили разстояние от Пембърли. Както знаеш, тя е особено близка с Елизабет и с нетърпение очаква да я

види отново. Надяваме се да се пренесем в имението Оукли през новата година, когато и двете ни момчета ще бъдат приети да учат в Оксфорд. Междувременно тримата с теб и Бингли трябва да се срещнем и да обсъдим как да действваме по отношение на офисите ни в Лондон, тъй като аз смятам да продам къщата на Грейсчърч Стрийт. Вероятно няма да бъде трудно да намерим и наемем подходящи офиси в по-голяма близост до складовете ни. Много предприемачи и търговци са започнали да разпродават имуществото си или са банкрутирали. Търговската собственост бързо губи стойността си и тъй като ние самите не сме претърпели такива сериозни загуби, трябва да се постареем да се възползваме от пазара.“

Мистър Гарднър, чийто богат опит в търговията се беше оказал от голяма полза за тях в началото на рецесията, която все повече затягаше хватката си върху Англия, настояваше, че е необходимо планиране. Неговата вещина, заедно с вродената предпазливост на Дарси и готовността на Бингли да се вслушва в разумни съвети дори и в случаите, когато цената беше охлаждане на собствения му ентузиазъм, успешно ги бяха опазили от рисковани начинания и дългове — двата бича на онова време, гибелни за хора и институции. Предпазливото изразходване на общите им печалби и икономисването им за бъдещи инвестиции се беше оказало отлична стратегия. Сега съветът му беше да обмислят някои планове за бъдещето, да погледнат отвъд настоящите затруднения към една Англия, която без съмнение ще се съвземе, и да бъдат готови да се възползват от подема ѝ.

„Не се заблуждавай, Дарси, тази рецесия със сигурност ще има край и когато пазарът стигне дъното, хората и нациите ще започнат да купуват отново и ако сме готови с добре обмислени планове и разумни стратегии, ще се справим добре. Няма нищо по лошо от това да оставим мракът на днешната ситуация да ни попречи да съзрем утрешните си възможности.“

И изпращаше поздрави в очакване на възможно най-скорошна среща. Дарси, който имаше малък, да не кажем нищожен, опит в сферата на търговията, беше повече от благодарен, че може да се възползва от мъдрите съвети на мистър Гарднър във време, когато никой нито в търговските среди, нито в правителството, не беше предвидил разрастващия се хаос.

Поземлената аристокрация в най-малка степен можеше да разбере новите сили, които индустриалната революция беше отприщила. Дарси знаеше, че много от неговите познати и приятели нямаха никаква представа какво се случва със страната. Свикнали с цикличността на традиционната икономика с присъщите ѝ продължителни суши, наводнения, слаби реколти и непостоянни цени, те разчитаха на процесите на естествено възобновяване за възстановяването и поддържането им. Ако една култура биваше унищожена, друга оцеляваше. Цените се колебаеха нагоре и надолу.

Те не бяха подготвени за настъпващата рецесия в индустриалната действителност — с изправените през фалит фабрики и обречените на глад и просия бедни — по простата причина, че обикновените хора бяха твърде бедни, за да могат да си купуват храна и дрехи, а затъналите в дългове държави не можеха да внасят британски стоки за поданиците си.

Ясно съзнавайки, че семейството му е останало до голяма степен защитено от влиянието на рецесията, които обземаше държавата, Дарси беше прозрял какъв изключителен късмет е било сближаването му със семейство Гарднър, благодарение на женитбата му с Елизабет. В лицето на мистър Гарднър той беше намерил наставник и приятел, а също така и проницателен съдружник.

Тази вечер след вечери той сподели със съпругата си колко е задължен на чичо ѝ, като обясни подробно, както никога досега, големия му принос към благополучието им и финансовата им сигурност.

— Ако не бях получил толкова добри съвети, ако не бях осъзнал необходимостта да бъда предпазлив и да отстоявам ценността на това, което притежаваме, да не говорим пък за възможността да инвестирам в търговията на мистър Гарднър, която той ръководи с такъв забележителен успех, опасявам се, че аз също щях да претърпя загуби.

Елизабет побърза да изтъкне, че Дарси едва ли би постъпил така прибързано или така наивно, както някои от познатите им джентълмени, чиито състояния бяха изчезнали пред очите им.

— Разбира се, не отричам, че вродената ми предпазливост можеше да ме предпази от невъздържаността, която разори тях, но също така можеше и да ми попречи да се възползвам от предимствата на някои сериозни сделки.

Елизабет беше съгласна и вътре в себе си ликуваше, защото по този начин Дарси много ясно заявяваше, че женитбата им най-малко не е ощетила нито него, нито мистър Бингли, и дори се е оказала изгодна, заради съдружието с чичо им Гарднър.

В писмото си до Джейн по-късно тя разказа за разговора със съпруга си и добави:

„Какви щастливки сме, мила ми сестрице, че имаме край себе си двойка като леля и чичо Гарднър, които във всяко отношение са пример за това какво е ценно и достойно. Ако добавим и признателността на моя съпруг към чичо за познанията и уменията му в ръководенето на търговските дела, а също и благодарността му за съветите, които той и мистър Бингли получават от мистър Гарднър, можем със задоволство да приемем, че страховете на лейди Катрин за вредата от съюза с нас са доста нелепи.

Нали си спомняш, мили Джейн, колко нещастни бяхме след безразсъдното бягство на Лидия. Колко обречени ми се струаха бъдещите ни възможности за женитба. Ще можеш ли да ми простиш вината за твоите страдания тогава? Ясно е като бял ден, че не съм била права. И дума не може да става, че бракът с нас им е навредил, тъкмо обратното. Независимо че нито ти, мила сестрице, нито аз сега се нуждаем от такива уверения от страна на скъпите ни съпрузи, все пак успокояващо е да знаем, че това е вярно. А да го знаем, при положение че имаме и любовта и уважението им, несъмнено е голямо щастие.“

За Елизабет писмото от чичо ѝ и последвалият го разговор с Дарси ознаменуваха края на една седмица на непрестанно нарастващо щастие. След като Джейн и Бингли щяха да се местят в Лестършър — само на двадесет мили разстояние от Пембърли, и след като любимите ѝ леля и чичо щяха да дойдат да живеят в Ламбтън, тя нямаше какво да желае повече.

Прели да завърши писмото си до Джейн, тя се замисли с какъв късмет бяха благословени двете с нея, а заедно с тях, както се беше оказало, и повечето членове на семейството им. Сега оставаше единствено безпроблемното раждане на детето ѝ на пролет и щастиято ѝ щеше да бъде пълно.

[1] The Brecon Beacons (англ.) — планинска област в Южен Уелс — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕСЕТА

ИСТИНСКИ БЛАГОСЛОВЕНИ ОТ СЪДБАТА

Известно време преди Коледа безукорното домакинство на мистър и мисис Бингли в Недърфийлд беше препоредено, опаковано и пренесено в Ашфорд Парк в графство Лестършър. Джейн и Джонатан се преместиха временно в Лонгборн, където мисис Бенет можа да сбъдне едно свое съкровено желание — да покани всички съседи, приятели и познати на следобеден чай, за да видят красивата ѝ дъщеря мисис Бингли, и внука ѝ. Нямаше по-горда и по-щедра на хвалби баба от нея „Наследникът на богатството на Бингли“, което се беше разраснало значително във времената, когато търговията процъфтяваше — ето как го виждаше тя.

Присъствието на Джейн и нейния син значително разведри живота на баща ѝ. Откакто двете му любими дъщери се бяха омъжили и напуснали бащиния си дом, мистър Бенет чувстваше голяма празнота. Знанието, че и Джейн, и Елизабет са щастливи, с положителност беше голяма утеха за него, но въпреки това те ужасно много му липсваха. Раждането на Джонатан и връщането, макар и за кратко, на Джейн в Лонгборн му донесоха изключителна радост и той беше решен да ѝ се наслади.

Всички виждаха колко щастлива и удовлетворена с Джейн и баща ѝ беше склонен да признае, ако не пред друг, то поне пред себе си, че Божията воля или съдбата, или пък и двете заедно, са се намесили, за да благословят живота ѝ, независимо от неблагоприятните условия в дома и семейството ѝ. Глупостта на майка ѝ, безразсъдството на най-малката ѝ сестра и неговото собствено безхаберие бяха достатъчни да провалят всеки шанс за щастие както за Джейн, така и за Елизабет. Това беше полезен урок за всички тях — урок, научен късно, но запомнен добре. Трябва да се каже обаче, че спечелването на двама безупречни млади мъже за зетове, заедно с годежа на Кити, който беше на път да доведе още едно прекрасно попълнение в семейството, при това с минимални усилия от негова страна, безспорно му даваха основание за известно задоволство.

Очарователната разсъдливост на Джейн, която я караше да отхвърли като неоснователни самообвиненията му за неангажираност и неадекватност, още повече засилваше това усещане за удовлетвореност.

— Мили татко, ти нямаш никаква вина към мен. Едва ли нещо, което си сторил или което си оставил несторено, е щяло да промени живота ми сериозно. Мистър Бингли ми го е казвал и аз напълно му вярвам. Ако е имало време, когато се е съмнявал в мен, то е защото не е бил наясно със силата на собствените ми чувства, а за това мога да виня единствено себе си. Веднага щом получил уверение в тях обаче, благодарение на навременната намеса на Лизи и мистър Дарси, той решил да се върне в Недърфийлд и да ме попита сам и останалото го знаеш — казала беше тя, настоявайки от цялото си сърце, че баща ѝ не бива да обвинява себе си за никаква част от и без това краткотрайното ѝ нещастие.

Когато всичко в Ашфорд Хаус беше вече на мястото си и Недърфийлд беше заключен, мистър Бингли дойде да отведе жена си и сина си у дома. Разделиха се със сълзи, съвети и благопожелания и с обещание да се съберат отново на Коледа. Джейн имаше такова доверие във вкуса и преценката на сестра си и зет си, че не беше настоявала да види имота в Ашфорд, преди да бъде купен. Придружила беше обаче мистър Бингли, управителя, главния прислужник и иконома при пътуването до там, преди да бъде предприето преместването.

Тя толкова беше харесала къщата, обзавеждането и оформлението, градината и заобикалящия я парк, дори гората, пътеките и потоците — всички точно такива, каквито си ги беше представяла, че беше определила избора като съвършен. Чувайки това, Елизабет беше заявила, че ѝ се иска на света да има още двадесет души като Джейн и всички да бъдат толкова скромни и сговорчиви.

След като поздрави съпруга си за избора на имота и за това, че е убедил Бингли да продаде всичките си акции от нечистата текстилна индустрия, за да купи Ашфорд Хаус, Елизабет отбеляза, че сега мистър Дарси трябва да се чувства много доволен от успеха си.

— Така е, разбира се — отвърна той, — особено предвид рецесията, която обзема текстилната индустрия в момента. Беше

мъдро решение. Наистина съм щастлив, че можах да убедя Бингли да направи нещо, което се оказа и правилно, и икономически изгодно.

— И да ощастливиш както неговата жена, така и своята — безспорно двойно успешно начинание, не мислиш ли?

Дарси хвърли бърз поглед към Елизабет, подозирайки, че отново се шегува, но всъщност не беше така. От своя страна Елизабет продължаваше да се удивлява докъде може да стигне той в помощта към близките си. Неведнъж се беше оказвала свидетел на това. Той беше приел едва ли не за свой дълг да се грижи за приятелите и роднините, към чието добруване имаше отношение. Тя вече знаеше, че това благородство е достигнало и до собственото й семейство, дори и до най-непочтените и недостойните му членове, за което хранеше най-нежни чувства към него.

Лидия и Уикъм, сега очакващи второто си дете, в последно време бяха показали повече благодарност за усилията на Дарси по отношение на тях, а Елизабет и Джейн, научили от мисис Гарднър до каква степен се беше ангажирал, не можеха да не оценят забележителното му великодушие. Забелязала насмешливия му поглед, тя стана и отиде до него.

— Бях абсолютно искрена, мили — каза тя. — Да знаеш само колко съм щастлива, че Джейн и Бингли се местят в Ашфорд Парк! Ако трябва да съм честна, сигурна съм че ако ти не беше настоял, щяха да си останат в Недърфийлд и следващата година. Джейн е толкова благодушна, че не би натяквала на мистър Бингли за това...

Дарси я прекъсна по средата на изречението:

— Не мога да си представя Джейн да натяква нещо на когото и да било, мила, а що се отнася до благородния й съпруг, той говори за купуване на имот още откакто почина баща му, но с удоволствие се възползваше от безгрижието на живеенето под наем през цялото това време. Трябва да призная, че много скоро след годежа им с Джейн той ме помоли да се оглеждам за подходящо място и това е всичко, което съм направил. Беше просто въпрос на късмет, че Ашфорд Парк беше в наличност.

Елизабет се засмя и шеговито отбеляза, че е твърде скромна по отношение на своя дял в начинанието, и продължи, уверявайки го, че от сестра си знае, че Бингли е изключително благодарен за помощта и съвета му.

Колкото до Джейн, тя не можеше да си представи друго място с по-добро местоположение или с по-добро обзавеждане и отдаваше цялата заслуга на Дарси и Елизабет.

— Така че, мили — допълни Елизабет, — както виждаш, надарени сме с изключителен вкус и чудесна преценка.

Дарси се усмихна и каза, че има нещо, което винаги е обичал да прави — да дава добри съвети и да вижда как биват приети с охота.

— А към мен имаш ли някакъв специален съвет? — попита Елизабет с намерението да го отклони от сериозните теми.

— Всъщност имам, миличка — отвърна той, хващайки я за ръка. — Бих те посъветвал да ме придружиш до горния етаж, за да огледаме едни стаи.

Елизабет вече беше говорила с мисис Ренълдс да се погрижи за стая за бебето. Предложила беше да бъде близо до техните стаи и мисис Ренълдс беше проявила разбиране, макар и с известно учудване. Предишната господарка на Пембърли винаги беше предпочитала сънят ѝ да не бъде обезпокояван от децата ѝ. Това беше начинът, по който аристокрацията отглеждаше децата си.

— Ако ми кажете какво желаете, мисис Дарси, до пролетта ще съм го подготвила — беше казала тя, услужливо предлагайки приготовленията да започнат по-отрано.

Елизабет беше поискала, преди да даде каквито и да било нареждания, първо да се посъветва със съпруга си и сега остана учудена, че той вече знаеше за желанието ѝ. Думите му изпревариха въпроса ѝ:

— Мисис Ренълдс е споделила с Джорджиана, че сте говорили за нова детска стая. Преди сестра ми да се премести в другото крило на къщата, нейните стаи бяха срещу стаята на майка ни. Джорджиана е предположила, че може би ще се радваш, ако бъдат пригодени за бебето. Много са светли и просторни и имат чудесен изглед.

Макар да дойде неочаквано, предложението достави на Елизабет истинска радост. Това, че Джорджиана можеше да бъде щедра, колкото брат си, не беше изненадващо, но това, че мисис Ренълдс беше решила да поеме инициативата, а Дарси се беше заел да развие идеята, я накара да се почувства още по-щастлива, че е част от задушевната атмосфера на Пембърли, където всеки милееше за останалите. Това беше една постоянна загриженост, която тя беше започнала да приема

като отличителна черта на хората тук, дължаща се според нея до голяма степен на природата и подхода на самия господар. Именно тази атмосфера, а не възможността да притежава изящни бижута, великолепни карети и армия от слуги — голямата радост на майка ѝ, когато се сгодиха с Дарси — беше най-ценното за Елизабет. Стаите се оказаха точно такива, каквито Дарси ги беше описал. Много светли и просторни и с омайна гледка към розовата градина, която щеше да бъде възхитителна през пролетта, те имаха лесен достъп откъм главните апартаменти, а освен това бяха пригодени и за бавачка. Виждайки, че ги е харесала, Дарси настоя Елизабет да даде по-нататъшни нареждания, за да може работата да започне.

— Както съм казвал и преди, миличка, това е твой дом и ми се ще да се чувстваш свободна да изискваш всичко, което пожелаеш.

— Наистина ли ми имаш толкова голямо доверие? — попита тя.

— Лизи, убеден съм, че едва ли ще наредиш да отсекаат гората, да обърнат течението на потока или да превърнат галерията в зала за боулинг, така че настоявам да кажеш на мисис Ренълдс какво искаш да бъде направено. Тя ще има грижата майсторите да свършат останалото.

Елизабет беше изключително щастлива. В живота ѝ имаше толкова много радост, че на моменти ѝ се струваше, че не я заслужава. Това обаче не ѝ пречеше да се наслаждава на всеки един миг. След като свикна да бъде съпруга на Дарси и се научи да получава и да дава зрялата любов, която беше в основата на брака им, самата тя стана по-зряла и също като Джейн започна по-охотно да се наслаждава на щастието. Силата и емоционалната стабилност, които ѝ даваше Дарси, без да се стига до отегчението, което често съпътства тези качества, сърдечното ѝ приятелство с Джорджиана и вниманието и грижите, с които я обграждаха мисис Ренълдс и хората ѝ, допринасяха за едно несравнимо удовлетворяващо и блажено състояние.

В писмото до приятелката си Шарлот, която току-що беше родила още една дъщеря — Ребека Ан, тя писа:

„Наистина съм щастлива, мила Шарлот. Радостта, че скъпата ми сестра Джейн ще бъде на по-малко от два часа път от Пембърли, заедно с обещанието чичо и леля Гарднър да се преместят в Ламбтън напролет — само на

пет мили разстояние и малко преди датата, когато очаквам бебето си, е като че ли твърде много за едно честито сърце. Иска ми се да дойда да те видя, мила Шарлот, но се опасявам, че и аз както теб, когато Джейн роди Джонатан, съм напълно неспособна да пропътувам повече от пет мили. Вероятно ще отидем до Ашфорд Парк преди Коледа, но само за ден-два, тъй като бях предупредена, че не е добре да се претоварвам. Надявам се и се моля, мила ми приятелко, и ти, и малките ти момиченца да сте в добро здраве и вярвам, че скоро ще се видим тук. Джейн ми каза, че си се съгласила да ѝ гостуваш през май и ако е дал Господ, ще те очакваме и в Пембърли.

Бог да те благослови!

Елайза“

Сполуката, съпътстваща Елизабет, споходи и други членове на семейството през тази година. На Коледа, която отпразнуваха в Ашфорд Парк с привичния за мистър Бингли размах, д-р Грантли и Джорджиана обявиха годежа си. Красивият пръстен на ръката ѝ предизвика възхищение заради изработката и завист заради стойността си у всички присъстващи млади дами. За Елизабет и Дарси обаче той беше знак за сигурно приближаващото щастие на Джорджиана и д-р Грантли, а това имаше най-голямо значение. Нейната нежност съвършено хармонираше с неговата сила, а явната му гордост от увереността, че е спечелил любовта ѝ, чудесно прилягаше на младежката ѝ страст към него.

Джейн, която ги виждаше заедно за първи път от годежа им насам, определи съюза им като „истински благословен от небесата“.

— И у двамата има толкова неподправена доброта, Лизи, толкова са открити и искрени, че няма какво повече да се каже — заяви тя, и по изключение Елизабет безрезервно се съгласи. Дори Джейн не можеше да преувеличи добродетелите им.

Два дена по-късно писмата от Лонгборн потвърдиха, че Марая Лукас ще се омъжва за д-р Фолкнър по Великден, Кити пък щеше да ѝ бъде шаферка. Д-р Фолкнър имаше процъфтяваща практика в Меритън, но нямаше собствена къща в близост и затова поне засега

семейството щеше да живее в Лукас Лодж. Кити и мистър Дженкинс щяха да се женят през юли и възнамеряваха да пътуват до Бристол, за да посетят семейния му дом, преди да се завърнат в пасторската къща в Пембърли. Кити искаше да изчака раждането на детето на Елизабет, за да може сестра ѝ да присъства на сватбата. Междувременно майсторите работеха по ремонта на пасторския дом, както Дарси беше обещал, и по оформлението и обзавеждането на новите детски стаи в Пембърли.

Независимо от незавидното положение на държавата, семействата в Пембърли и съседните имения бяха пощадени от най-лошите последствия от рецесията, благодарение най-вече на отговорното управление на собствениците им и усиления труд на арендаторите им. Специални усилия бяха положени, за да се помогне на бедните и безимотните. Никой не гладуваше в околностите на Пембърли или Ашфорд Парк тази Коледа, никой несретник не беше оставен без дом в студа заради алчността на земевладелците. Нямахше ги щетите от ширещата се бедност и страданието, което беше засегнало обширни територии от патриархална Англия през годината.

Църквите и енорийските съвети в Ламбтън, Пембърли и Камдън дружно бяха изиграли своята роля, издирвайки хора в беда и помагайки на семействата да оцелеят. Дарси и Елизабет, заедно с д-р Грантли и Джорджиана използваха деня след Коледа да раздадат много храна и дрехи на семействата в имението Пембърли. Детският хор пя по-сърцато и сладкогласно от всякога на тържеството по случай Бъдни вечер, където имаше такова изобилие от храна, че много от семействата отнесоха по домовете си толкова, колкото бяха изяли. В Пембърли празненствата бяха спокойни и скромни, ведри и весели, благодарение преди всичко на топлото приятелско отношение и християнските добродетели.

През новата година семейство Гарднър се пренесоха в Ламбтън по-рано, отколкото се очакваше. Зимата беше донесла лишения в домовете на всички земевладелци (с изключение единствено на онези, които обитаваха палати и кули от слонова кост) и гняв в общините. Мистър и мисис Гарднър чувстваха, че спокойният им, но безспорно скромнен живот, е все по-застрашен посредством цялата заобикаляща ги бедност. Тълпите от бездомници, скитащи из улиците, бяха направили

живота по-несигурен и ги бяха подтикнали да се преместят възможно най-скоро.

Веднъж нанесли се в господарската къща в Оукли, където ги очакваха много нови социални отговорности, те, и особено мисис Гарднър и дъщерите ѝ, станаха редовни гости на Пембърли. Каролайн, вече на четиринадесет истинска очарователна и интелигентна млада дама, беше запленена от Елизабет и захласнато я следваше из Пембърли, докато Емили, която беше само на девет, беше голяма ценителка на четенето и писането и можеше да бъде убедена да напусне библиотеката само когато дойдеше време за хранене. Двете семейства, отдавна сплотени от взаимно уважение и привързаност, станаха още по-близки. Елизабет и Джейн търсеха леля си за компания и за съвет като обичана по-голяма сестра. Дарси, Бингли и мистър Гарднър се радваха не само на процъфтяващо партньорство — съвпадението на интереси беше прераснало в приятелство, почиващо на здрави основи от споделена преданост и уважение.

По Великден Джейн отпътува за сватбата на Марая Лукас и се върна с едничката лоша новина, която бяха чували от повече от година насам. Лейди Лукас гаснеше бавно поради дълго и необратимо боледуване и сватбата на Марая всъщност се беше състояла по-скоро заради майка ѝ. Сега една болногледачка живееше постоянно в Лукас Лодж, а Марая и съпругът ѝ, докторът, щяха да останат там, докато майка ѝ има нужда от техните грижи. Както пишеше Кити:

„Едва ли ще изкара лятото, Лизи. Марая и болногледачката Уилямс са постоянно до нея. Д-р Фолкнър е много мил и се грижи за лейди Лукас непрестанно, за да облекчава болката ѝ. Наистина, Лизи, той е толкова добър лекар, не можем да си представим какво бихме правили без него.“

Джейн потвърди новината, която съобщаваше Кити. Каза също, че Шарлот обещала да дойде в Ашфорд Парк и Пембърли, но мистър Колинс не можел да бъде далеч от Нейно благородие в Розингс и щял да си тръгне за Кент след не повече от седмица у семейство Бингли — без съмнение за да докладва на покровителката си къде и как са се

установили. Шарлот обаче щяла да остане и да доведе в Пембърли и двете си момиченца. Тази добра новина беше почти напълно достатъчна да помогне на Елизабет да превъзмогне тъгата от писмото на Кити, но не желаейки да пренебрегне чувствата на сестра си, тя не каза нищо друго, освен че с нетърпение очаква да се срещне с Шарлот и двете ѝ дъщери, като подкани Джейн да си припомни собственото им детство, когато Шарлот, Джейн и Лизи бяха трите най-щастливи момичета в Меритън.

По-късно Елизабет писа на Шарлот с покана да остане в Пембърли за толкова време, за колкото ѝ е възможно да се откъсне от Хънсфорд и Розингс Парк. И докато запечатваше писмото, се усмихна. Каква радост беше да очаква пролетта, приятелката си Шарлот, бебето си и да не очаква мистър Колинс! „Мили Боже — помисли си тя, — та това ще бъде почти рай“.

* * *

Посред първата лятна буря, в един съботен следобед на 1817 г., когато д-р Стивънс беше заминал за Дарби, за да бъде съдия в една среща по крикет, и само леля Гарднър и мисис Ренълдс бяха там, за да помогнат при появата ѝ на бял свят, се роди дъщеричката на Елизабет.

Дарси, който се наложи да бъде извикан от среща с мистър Гарднър в Ламбтън, за първи път беше напълно неспособен да направи нещо повече от това да крачи напред-назад и да изисква новини за жена си на всеки пет минути. За щастие д-р Грантли, който беше на гости при Джорджиана, и мистър Гарднър бяха до него. Те напразно го убеждаваха да бъде търпелив и едва го спряха да не пришпори коня си в дъжда, за да доведе странстващия доктор.

Дарси му беше направо бесен:

— Как може да отиде в Дарби за среща по крикет в такъв ден? — питаше той. — И какъв крикет могат да играят в това време?

Безсмислено беше да се изтъква, че никой не беше очаквал Елизабет да роди поне до края на май и че сутринта е била прекрасна за крикет.

Мисис Гарднър, която беше родила четири деца, мисис Ренълдс, която също имаше подобен опит, и младата Джени се справиха

наистина много добре. Малката Касандра Джейн се роди в късния следобед и единодушно беше обявена от всички за най-прекрасното бебе, което някога бяха виждали. Д-р Стивънс пристигна тъкмо когато мисис Гарднър я показваше на щастливите ѝ родители — останал без дъх и извиняващ се, и твърде закъснял, за да може да направи повече от това да потвърди, че дамите безспорно са се справили чудесно и че майката и дъщеричката са в прекрасно здраве.

Дарси, който беше заплашвал да накаже доктора жестоко, задето е пренебрегнал задълженията си, толкова се радваше за жена си и дъщеря си, че целият сияеше и благодари на д-р Стивънс като че е присъствал през цялото време. Тъй като беше щастлив господар на имение, в което нямаше ограничения при унаследяването, Дарси не се притесняваше от въпроса за мъжки наследник. И понеже беше сигурен, че след няколко години може да имат и син, който да продължи фамилните традиции в Пембърли, това, както сам каза, не беше въпрос от голяма важност.

Безпроблемното раждане на едно прекрасно момиченце беше достатъчно основание да бъде щастлив, а грижите му се изчерпваха с нейното здраве и спокойствието на жена му. Елизабет, която тайно се беше надявала на син, нямаше време за разочарования. Цялото ѝ време беше ангажирано с потребностите на жизнената ѝ дъщеричка, чиято прилика с красивия ѝ баща и очарователната ѝ майка беше видима за всеки, дошъл да я види.

В Пембърли от дълго време не се беше раждало дете и всички арендатори и съседи искаха да я зърнат. Всички знаеха, че по стара традиция трябва да намерят в Касандра фамилна прилика, която никой друг посетител не е забелязал. Един виждаше благородното чело на баща ѝ, друг — красивите тъмни очи и свежия тен на майка ѝ. Мисис Ренълдс дори реши, че има прилика с очите на покойната майка на Дарси.

Елизабет, която беше предупредена от съпруга си, че трябва да бъде подготвена за цялото това внимание, го прие напълно спокойно. Беше достатъчно разумна, за да знае, че Касандра Джейн принадлежи на родителите си точно толкова, колкото и на Пембърли. За щастливите ѝ кръстници Джейн и Чарлс Бингли, Касандра Джейн щеше да бъде „прекрасна малка приятелка за Джонатан“. За майка си и баща си тя беше центърът на Вселената.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

ГЛАСОВЕ НА НЕДОВОЛСТВО И ПОЛИТИЧЕСКИ ПРИСТРАСТИЯ

С кратко съобщение мистър Дарси беше информирал лейди Катрин де Бърг за сгодяването на сестра си и д-р Франсис Грантли от колежа „Сейнт Джонс“ в Оксфорд. Малко по-късно Джорджиана Дарси лично беше писала на леля си за годежа с обещание да посети Розингс в най-скоро време. Преди това се беше посъветвала с брат си и снаха си и те я бяха предупредили да очаква изблик на любопитство и лични въпроси. Когато обаче нито едно от писмата не получи отговор, Джорджиана започна да се притеснява, че неволно е обидила леля си, без да знае как да постъпи от тук насетне.

Раждането на Касандра Джейн ѝ донесе несравнимата радост самата тя да стане леля, което изтласка всички мисли за лейди Катрин на заден план. До един юнски ден, когато двете с Елизабет бяха останали с Касандра в детската стая. И двете млади жени обичаха времето, което прекарваха така, тъй като то им даваше възможност да разговарят по сестрински за много неща — и сериозни, и по-емоционални, в зависимост от случая. Заприказвали се бяха за това как Каси може да израсне с усет към музиката и рисуването. Елизабет не се съмняваше, че в Пембърли, заобиколена от толкова много великолепно изкуство музика, Касандра ще придобие вкус към тях, но добави че ако все пак не стане така, ще разчита на леля ѝ Джорджиана да я вземе под крилото си.

Разговорът им беше прекъснат от Джейн, която влезе с писмо от лейди Катрин, адресирано до Джорджиана. Беше отговор на нейното писмо и на съдържащата се в него информация за годежа ѝ. Без каквито и да било коментари авторката му отправяше властна покана към Джорджиана и д-р Грантли да заповядат в Розингс през юли с уточнението, че третата седмица на месеца ще бъде най-удобна. Едва ли не като послепис, тя изпращаше поздравленията си към мистър и мисис Дарси и изразяваше надежда, че те и дъщеря им са в добро здраве.

Повелителният тон на писмото развесели Елизабет, която заяви:

— Видя ли, Джорджиана, излишно е да се тревожиш, че си разочаровала лейди Катрин. Тя вероятно е проучила родословното дърво и надеждността на д-р Грантли и след като ги е намерила за напълно задоволителни, сега иска лично да се запознае с него и затова ви призовава да се явите в Розингс!

Джорджиана се засмя и попита:

— Откъде си толкова сигурна, че имаме съгласието ѝ?

Поне на този етап Елизабет можеше да я увери:

— Разбира се, че го имате — ако не беше така, вероятно щеше вече да е пристигнала с файтона си, за да ти го съобщи лично и да изиска незабавно да приключиш връзката!

Докато говореше, в очите на Елизабет проблясваха закачливи пламъчета и Джорджиана отказа да приеме думите ѝ на сериозно. Но брат ѝ, който беше влязъл междувременно и беше чул какво казва Елизабет, през смях увери сестра си, че наистина е така.

— Лизи е напълно права, Джорджиана, повярвай ми — ако лейди Катрин не беше одобрила Франсис Грантли, вече щяхме да сме го разбрали.

— Значи мислиш, че с мистър Грантли трябва да заминем за Розингс?

— Точно така и гледай да е добре подготвен, защото лейди Катрин ще иска да знае всичко за него — каза Дарси, но после, забелязвайки паниката, която беше предизвикал у сестра си, омекна и призна, че само се е пошегувал.

Елизабет добави, че определените от лейди Катрин дати по всяка вероятност ще бъдат удобни за Джорджиана и Франсис Грантли, тъй като предишната седмица всички щяха да са отпътували за Хъртфордшър за сватбата на Кити.

Дарси пък имаше друга, по-приятна, изненада за тях двете. Току-що беше получил по пощата писмо от полковник Фицуилям. Той пишеше, че се връща в Англия през есента — „навреме за коледното тържество в Пембърли и за сватбата на Джорджиана през новата година“. Новината ги зарадва, но и малко ги озадачи. Елизабет разбираше желанието му да присъства на сватбата на Джорджиана, но все пак ѝ се струваше, че има и още нещо, което го е накарало да се прибере по-рано от планираното.

Нещата се поизясниха, когато Дарси продължи да чете — Фицуилям беше доста добре информиран за възцарилата се нестабилност в страната и Парламента. Той винаги беше проявявал по-голям интерес от братовчед си към политиката и след като се беше срещнал с някои членове на реформисткото движение, сега беше нетърпелив да се присъедини към тях:

„Явно приказките за реформа са много повече от действията в тази посока. Мира не ми дава мисълта, че е дошло време да се настоява за по-демократично правителство в Британия в сравнение с това, на което се радваме днес. Не една или две държави в Европа са постигнали ниво на демократичност, по-високо от нашето, американските колонии също са се обявили за независимост и демокрация — срамувам се, че трябва да призная, че нашият парламент е претъпкан с фиктивно избрани членове на поземлената аристокрация, които трябва да ни управляват.“

Елизабет и Джорджиана мълчаха слисани.

— И така, както виждате — каза Дарси, — Фицуилям се прибира, за да се присъедини към реформисткото движение.

— Никога не бих предположила, че е толкова отдаден на тази кауза — каза Елизабет, все още невярваща.

— Той винаги е имал ясна позиция по въпроса — каза Дарси. — Така и не можа да преклони глава пред закостенелите тори^[1], които държат надмощие в Парламента. Това ми беше ясно. Не знаех обаче, че се е увлякъл дотолкова, че лично да се включи в движението. Е, като дойде, ще видим какво ще разкаже и какво ще направи — допълни и остави писмото настрана.

След това сподели с Елизабет, че, ако тя не възразява, смята да покани Фицуилям да остане в Пембърли, когато се върне. Елизабет нямаше нищо против — винаги беше харесвала компанията му.

— Казва ли какво смята да прави, освен че ще се присъедини към реформисткото движение? — попита тя.

Дарси кимна.

— Пише, че иска да се установи по тези места — надява се да купи имот, както казва, „на един хвърлей от Пембърли“, което трябва да означава, че е сериозно заинтересован.

— А възможно ли е да си прави планове за женитба? — попита Елизабет.

Дарси поклати глава.

— Ако е така, ще да го държи в тайна. Не споменава нищо подобно, нито пък аз виждам някакъв намек за такова намерение в писмото му. Не, любов моя, мисля, че причината е по-скоро в мислите, отколкото в сърцето му — иска да се установи в тази част на страната, за да може после да се кандидатира за Парламента от тук.

— Наистина ли вярваш в това? — попита жена му, озадачена от чутото.

— Всъщност той винаги се е интересувал от политика, още от времето, когато беше в Кеймбридж, но това, че постъпи като офицер в армията, му попречи да се включи активно в политическия живот.

Елизабет трудно можеше да си представи учтивия и сдържан полковник като амбициозен политик, но безспорно Дарси знаеше за братовчед си повече, отколкото тя беше успяла да разбере от приятното си, но кратко познанство с него. Тя все още вярваше, че някъде в картинката се крие някоя дама, но Дарси през смях я предупреди да не го сватосва, след което излезе, за да напише отговор на Фицуилям и да го покани да остане в Пембърли, докато си намери подходящо имение.

* * *

Шарлот Колинс и двете ѝ малки дъщери — Катрин и Ребека, пристигнаха в Пембърли, след като бяха прекарали две седмици при Джейн в Ашфорд Парк. Дарси, който винаги беше приемал мисис Колинс с уважение като разумна и интелигентна жена, я посрещна много гостоприемно, а самата Елизабет беше истински щастлива, че отново ще бъде заедно с приятелката си, при това без да се налага да търпи досадното присъствие на мистър Колинс. Шарлот донесе добрата новина, че Джейн очаква второто си дете. Елизабет нямаше търпение да я сподели със съпруга си, но той вече беше отишъл до

конюшната с коняря си и се налагаше новината да почака известно време.

Междувременно Шарлот и Елизабет се готвеха да прекарат няколко спокойни дни една с друга, докато бавачките се грижат за трите им малки момиченца. Приятелството им имаше дълга история и неведнъж ги беше разсейвало и разведрявало, когато Елизабет и Джейн копнееха да избягат от плиткоумните брътвежи на майка си. Майката на Шарлот, лейди Лукас — мила и добронамерена жена и винаги беше приемала двете по-големи момичета на семейство Бенет като първи дружки на дъщеря си. Въпреки временното охлаждане помежду им след сгодяването на Шарлот за мистър Колинс — събитие, което беше озадачило и ядосало Елизабет до такава степен, че я беше изправило равнодушна към чувствата на Шарлот, те продължаваха да бъдат все така близки приятелки.

Пълната липса на завист у Шарлот за отличните бракове на Джейн и Елизабет, съпричастието ѝ към чувствата на семейство Бенет по отношение на унаследяването на Лонгборн и безкористната ѝ загриженост за щастието и добруването им, я отличаваше като вярна и скъпа приятелка. Голяма част от онзи ден те прекараха в разговори за семействата си, най-вече за по-малките си сестри — Марая и Кити, което също бяха неразделни приятелки от детските си години.

Елизабет не познаваше добре д-р Фолкнър, но отвред беше чувала само хубави неща за него и беше сигурна, че Марая ще бъде много щастлива. Шарлот се съгласи с нея, като добави, че той полага грижи за тежко болната им майка, които далеч не са продиктувани само от дълга му като лекар. Колкото до Кити, и двете бяха единомдушни, че характерът и светогледът ѝ напълно са се променили далеч от влиянието на по-малката ѝ вятърничава сестра Лидия.

— Когато с Марая посетихме Лонгборн преди сватбата, не бях виждала Кити от близо една година и, честно ти казвам, мила Елайза, съвсем не очаквах такава забележителна промяна в нея. Все още е млада и някак импулсивна, но в това няма нищо страшно. Важното е, че нравът и ценностите ѝ са вече други.

Елизабет също смяташе така.

— Мистър Дженкинс определено промени Кити — поде тя, но Шарлот деликатно я прекъсна:

— Макар да съм съгласна, че влиянието на мистър Дженкинс не бива да се пренебрегва, аз си мисля, че заслугата е по-скоро на вас с Джейн. Вие двете сте й дали пример как една млада жена трябва да се държи в най-отбрано общество и как може да се наслаждава на хубавите неща от живота с изтънчена умереност, без да изпада в изблици на невъздържаност и непристойност.

Елизабет се изчерви при тези ласкави думи на приятелката си, но въпреки това й беше приятно да ги чуе.

На следващия ден за вечеря дойдоха семейство Гарднър, а покъсно през седмицата намина Розамънд Фицуилям и настойчиво покани всички на гости в Ръшмор Фарм, което беше особено интересно за Шарлот, тъй като тя никога не беше ходила в конеферма. Семейство Гарднър също настояха Шарлот да ги посети лично, за да види колко добре са се наредили в Дарбишър след двадесет години, прекарани в Лондон. Когато се върнаха от Оукли в един прекрасен следобед обаче, у дома ги посрещна тъжна вест.

Пристигнало беше съобщение от сър Уилям Лукас. Рано сутринта лейди Лукас беше починала и Шарлот трябваше да замине за Лукас Лодж. Сълзи бликнаха от очите й, при което Елизабет прегърна скъпата си приятелка, а Дарси незабавно отиде да намери мисис Ренълдс и да организира предстоящото пътуване до Хъртфордшър. Категоричен беше, че Шарлот и децата й не могат да пътуват сами. Щяха да вземат една от неговите карети с доверен човек от Пембърли, който да ги придружи. Според него вестта вече трябваше да е стигнала и до мистър Колинс в Кент и той без съмнение също щеше да дойде за погребението. Беше направено всичко възможно, за да тръгнат навреме и да стигнат до Ковънтри, преди да се мръкне.

Загрижеността и щедростта му към Шарлот нямаха граници. Когато след по-малко от час вече бяха готови за тръгване, той я увери, че са в добри ръце. Каза, че кочияшът има указания да следва всяко нейно нареждане, но предложи да направят престой в една странноприемница, която препоръча като сигурна и удобна. И подчерта, че Шарлот не бива да има никакви притеснения за това, тъй като прислужникът му ще се погрижи за всичко. След като отново изказа съболезнованията си и помоли да ги предадат на сър Уилям и на Марая, той я увери:

— Не се безпокойте, мисис Колинс, ще пристигнете в Лукас Лодж без проблеми — и добави: — Дватамата с Бингли ще бъдем медно с вас след ден-два.

Шарлот му благодари от все сърце и на раздяла прошепна на Лизи:

— Мила ми Елайза, имаш изумително разумен и щедър съпруг. Грижи се за него!

Елизабет я беше помолила да я извини, че не може да присъства на погребението, но Шарлот я беше успокоила с обичайната си кротост:

— Знам, че не можеш да пътуваш в момента, Елайза, но не се съмнявам, че мислено ще бъдеш с нас. Майка ми винаги много ви е харесвала двете с Джейн и много ѝ се искаше да си намерите добри съпрузи. Сега, след като опознах мистър Бингли и мистър Дарси през тези две седмици, знам, че мечтите ѝ за вас са се сбъднали.

Ненадейно Елизабет се натъжи, замисляйки се колко се с променил животът им от времето на моминските им години заедно. Шарлот беше най-първата ѝ дружка. И дори трагикомичните обстоятелства около женитбата ѝ с мистър Колинс не бяха успели да разрушат приятелството им.

Когато си заминаха, тя се обърна към съпруга си и остана изненадана от дълбоката загриженост, изписана на лицето му. В моменти като този си даваше сметка каква късметлиейка е. И не можеше да си обясни как някога е могла да го смята за безсърдечен, незрял и равнодушен към чувствата на другите. Срамуваше се да си признае, че както всички останали, за чието невежество все пак би могло да бъде намерено извинение, тя самата също сурово го беше подценявала. За всичко бяха виновни предразсъдъците ѝ. Вниманието му към скърбящата Шарлот, съчувствието му, попълнено от старанието му незабавно да окаже всякаква нужна помощ, изпълниха Елизабет с гордост и любов. Вече не беше изненадана — гордееше се с него. Той я обгърна с ръка и я поведе нагоре по стълбите.

— Трябва да си починеш, миличка, няма какво повече да направим. Ще изпратя съобщение до Ашфорд с предложение дватамата с Бингли да отидем на погребението. По всяка вероятност ще трябва да тръгнем утре.

Елизабет се съгласи; изведнъж се беше почувствала страшно уморена и много и се щеше да се изкъпе и да си легне. А мислите ѝ все се връщаха към Шарлот с двете ѝ малки момиченца и бавачката, оптъгували за Хардфордшър за погребението на майка ѝ.

На другия ден Елизабет реши да вземе Касандра и Джени и да отиде заедно с Дарси в Ашфорд Парк, където да остане при Джейн, докато съпрузите им се върнат от погребението на лейди Лукас. Имаха толкова неща да си кажат. Макар рядко да се случваше да бъдат разделени за цяла седмица, и на двете все им се струваше, че не са се виждали цяла вечност. Понякога си гостуваха една на друга, друг път се срещаха в Оукли, където обичните им леля и чичо винаги ги посрещаха с най-голяма радост. Този път в противовес на тъгата от загубата на Шарлот дойде новината, че Джейн очаква второ дете.

— Което ще рече, че няма да организираме обичайното празненство за Коледа, Лизи — каза Джейн, — но пък леля Гарднър заяви, че държи да ѝ гостуваме всички в Оукли — нали в деня след Коледа е рожденият ден на Каролайн.

— Да, наистина. Направо да не повярваш колко порасна през последните две години — Емили си е още момиченце, докато Каролайн е станала същинска млада дама — отбеляза Елизабет. — Помниш ли времето, когато сядаше в скута ти и отказваше да слезе, докато не ѝ прочетеш приказка?

Разбира се, че Джейн си спомняше.

— Да, така е — много е пораснала, а се е и разхубавила. Лизи, убедена съм, че това е една от причините леля и чичо да решат да напуснат Лондон и да предпочетат провинцията.

Елизабет остана озадачена:

— Какво искаш да кажеш?

— Миналата седмица, докато Шарлот ни беше на гости, леля Гарднър намина заедно с момичетата. Стана въпрос за слухове, които напоследък идват от Лондон. Лизи, разказват се какви ли не истории за разбойнически шайки и разгулни мъже и жени — всички окуражавани от разюзданите нрави в Двора. Оказва се, че много от разказите са верни, Лизи, и леля Гарднър е била доста притеснена за момичетата.

Известно време Елизабет не можа да продума, но след като се окопоти, попита:

— Да не искаш да кажеш, че са били в опасност?

— Не точно в непосредствена опасност, но може и така да се каже. Спомняш си как беше с Кити и Лидия и всички онези офицери и леконравни жени в Меритън.

Елизабет кимна — спомняше си и още как!

— Е, според леля сега в Лондон е двойно по-зле. Винаги са обвинявали принца — регент^[2] и контетата му, че са пристрастени към хазарта, гуляите и шумните свади и разни други подобни пороци, които дават много лош пример на обикновените хора. И не стига това, Лизи, ами леля разправя, че е излязъл на мода някакъв нов танц, донесен от континента, при който дамите са притиснати плътно до партньорите си и се въртят така по двойки из цялата зала. Според нея всичко това е вече твърде много за младите Каролайн и Емили.

Елизабет се развесели — и тя беше чула за виенския валс, но съвсем не беше убедена, че той ще доведе до гибелта на британската цивилизация. Джейн обаче въобще не беше толкова оптимистично настроена.

— Все си мисля, Лизи, че откакто обявиха стария крал за луд^[3] и го затвориха, положението в Двора е взело да става от лошо по-лошо. При последното ни ходене в Лондон бяхме потресени колко много разгулни младежи са се появили по приемите и баловете. Няма нито вкус, нито стил и единственото им занимание е да пият, да клюкарстват и да гуляят из града — Джейн звучеше все по-разпалено. — Близките на мистър Бингли също са били засегнати. Семейство Мидълтън са се изнесли в Хампшър, семейство Хърст са се преместили за постоянно в Бат, а Каролайн Бингли е заминала с тях. Не вярвам, че са щели да напуснат Лондон, ако не са били притиснати от някое неприятно обстоятелство, Лизи.

— А Бингли какво мисли? — попита Елизабет, обезпокоена от думите на сестра си.

— Бингли смята, че проблемите са резултат от липсата на каквито и да било управленски качества както у принца — регент, така и сред управляващите тори — поясни Джейн. — Той казва, че вече е време да направят нещо повече от това да арестуват хората и да изпращат бедните в затвора.

Елизабет остана изненадана колко осведомена е сестра и за първи път Джейн, която обикновено беше внимателен слушател, но не

вземаше почти никакво участие в подобни разговори, се оказваше толкова ангажирана и откровено заинтересована. Отначало се запита каква може да е причината за това, но после си спомни, че след като тя самата се беше посветила изцяло на раждането на Касандра, Джейн беше прекарала доста време със семейство Гарднър, които имаха много и разнообразни контакти с Лондон. Нищо чудно, че беше в течение на всички вести от града. Вълнението ѝ беше напълно искрено — изглеждаше като някой, който се е спуснал по течението на кротка речица с малка и крехка лодка, мислейки, че е в безопасност и нищо не може да го изненада, но неочаквано е разбрал, че напред има опасни бързеи. Това беше толкова нетипично за Джейн, че Елизабет реши да поговори с леля си Гарднър, за да се увери, че безпокойството ѝ не почива на празни слухове.

По-късно обаче, след като приказва с леля си и чичо си, които дойдоха от Оукли за вечеря, Елизабет сама започна да се убеждава, че основания за техните опасения и за тревогите на Джейн все пак има. Научи, че младите жени и момичетата — някои на не повече от дванадесет години — биват примамвани в града с обещания за какво ли не — от скромни служби като домашни прислужници до вълнуващи романтични преживявания и заветна слава сред редиците на франтовете в антуража на принца — регент.

— Представяш ли си, Лизи, наивните девойчета идват в Лондон с надеждата да станат държанки на някоя знаменитост — каза леля ѝ.

— Умът ми не го побира, лельо. Как се е стигнало до там?

Трудно ѝ беше да го приеме, но леля ѝ беше безкомпромисна:

— Стига ти само да погледнеш колко разгулно и себично живеят принцът — регент и придворните му, и ти слава ясно какво се случва. Няма ли пример, който младите да следват, настава хаос и точно това виждаме сега в Лондон.

Мистър Гарднър беше също толкова възмутен:

— Не е ли страшно, мила ми Лизи, че същият този народ, който се е сражавал срещу Бонапарт и два пъти го е побеждавал, се оказва загубил всякаква посока и принципи? Регентът и придворните му се вълнуват само и единствено от собствените си удоволствия — за един ден прахосват повече пари, отколкото са нужни на едно семейство да се изхранва цял месец. Правителството е явно объркано и неспособно да осигури каквото и да било разрешение на проблемите ни, а

предприемачите ги интересува единствено как да трупат още и още печалби. Алчността, мила Лизи, не прощава на никого!

На Елизабет ѝ хрумна да попита чичо си дали поддържа връзка с полковник Фицуилям и дали го е запознавал с това, което се случва.

— Ама разбира се — нали като се върне, полковник Фицуилям ще ни бъде равноправен съдружник. Държа го в течение за всичко — отвърна мистър Гарднър.

— А знаеш ли кога се очаква да се върне в Англия?

— Всъщност да. Миналата седмица ми писа, че ще си бъде тук за Коледа за рождения ден на Каролайн и, разбира се, за сватбата на мис Дарси през новата година. И полковникът, както мистър Бингли, е съгласен с мен, че Британия се нуждае от нови предводители и нови закони, за да може системата да бъде реформирана.

Елизабет кимна с разбиране и се усмихна. Току-що в пъзела се беше наместило едно съществено парченце. Излизаше, че основният източник на информация за полковника е бил чичо ѝ. Мистър Бенет неведнъж беше подчертавал, че братът на жена му е „добър либерал“, защото, естествено, като търговец нямаше как да бъде консерватор! Дори баща ѝ обаче не беше предполагал, че мистър Гарднър може да бъде реформист, а сега се оказваше, че по всяка вероятност той насърчава Фицуилям да се присъедини към реформистите и да влезе в Парламента.

Макар никога да не беше проявявала интерес към политиката, Елизабет откри, че е истински заинтригувана. Сега щеше да очаква завръщането на полковник Фицуилям с много по-голям интерес, отколкото преди седмица или две.

Нямаше търпение да сподели това със съпруга си.

Мистър Дарси и мистър Бингли се върнаха от погребението на лейди Лукас с писма на благодарност от сър Уилям, Шарлот и останалите членове на семейството и със специална покана към Джейн и Елизабет да отседнат в Лукас Лодж, когато дойдат в Хъртфордшър за сватбата на Кити през юли. Джейн се запита дали родителите им няма да се обидят, ако не останат в Лонгборн, но щом разбра, че семейство Уикъм ще бъдат настанени там, незабавно размисли.

Веднага щом се върна в Пембърли на следващия ден, Елизабет изтича нагоре по стълбите и развълнувано заразказва за случилото се вчера и за това, което беше разбрала от мистър Гарднър — особено за

разкритието за политическите амбиции на Фицуилям. Очаквала беше Дарси да бъде много изненадан, но за нейно най-голямо разочарование се оказва, че той самият е много добре информиран:

— Забравяш, мила ми Лизи, че мистър Гарднър е съдружник не само с Фицуилям, но и с нас с Бингли. Всички ни държи в течение. Има големи връзки и в града, и в търговските среди, а да не говорим, че двадесет години е живял в сърцето на търговската част на Лондон и го познава по-добре от всеки от нас. Помниш ли онази седмица, когато двамата с мистър Гарднър пътувахме до Лондон и Оукли по работа, а ти остана в Недърфийлд с Джейн?

Елизабет кимна и си припомни, че Дарси се беше върнал почти убеден, че чичо ѝ ще купи имението Оукли.

— Е, тогава за първи път той ми каза защо толкова държи да напусне Лондон. Не беше само заради желанието на леля ти да се върне в графството, където е израснала. И двамата бяха започнали да се чувстват все по-несигурни в града — мизерията, тълпите от хора, прииждащи без цел и посока, липсата на всякакъв ред в Двора и сред сбирщината от сподвижници на принца — регент. Повярвай ми, Елизабет, той беше сериозно притеснен за безопасността на семейството си и за това, че децата му получават лош пример.

— А от тогава говорили ли сте за това? — попита тя.

— Да, говорили сме често. Той знае, че аз самият никога не съм обичал да прахосвам пари в Лондон. Всички онези безумни забавления и пиянски истории не са по вкуса ми. Аз лично не съм потърпевш, защото не живея там, но съм съгласен с него — устоите на лондонското общество се рушат. Трябва да призная обаче, че нямах представа за пристрастията му към реформистите. Това е нещо ново, но вероятно е следващата стъпка. Фицуилям очевидно е въодушевен и ако чичо ти го подкрепи, може да успеят на изборите. Не сме обсъждали намеренията на Фицуилям, но ми е известно, че мистър Гарднър познава някои хора — най-вече от средите на търговците, които са заинтересовани да работят за реформата. Така че, мила ми Лизи, скоро можем да имаме и политик във фамилията.

Въпреки шеговитата забележка, очевидно беше, че Дарси приема възгледите на мистър Гарднър напълно сериозно. Имаше голям респект и към двамата и високо ценеше преценката им. Елизабет беше наясно, че мнението на Дарси никога не се беше влияло от

превзетостта и снобизма, които господстваха в средите на висшето общество в града. Той се беше обявил против съревнованието на класов принцип, превърнало се във всеобщо развлечение сред богатите в момента и, както сам казваше, „се беше потулил в Дарбишър“ за по-голямата част от годината, като пътуваше до Лондон само по работа или по специални поводи и отсядаше за съвсем кратко на Портман Скуеър. След сватбата им почти нищо не се беше променило. Макар Елизабет да харесваше разходките до столицата от време на време, малко неща можеха да я привлекат и задържат там, особено сега, когато семейство Гарднър се бяха преместили и провинцията. В едно поне беше сигурна — завръщането на полковник Фицуилям щеше да бъде началото на един много интересен период за всички тях.

Кити Бенет се омъжи за преподобния Хю Дженкинс в Лонгборн в един прекрасен юлски ден със слаб разхлаждащ ветреца и пъстри сенки, омекотяващи ярката лятна светлина. Макар да не притежаваше нито класическата красота на Джейн, нито пленителния матов тен и ведрото очарование на Елизабет, Кити беше доста хубавка булка. Излъчваше младост и нежност и изглеждаше прелестно заедно с двете си шаферки, Каролайн и Емили Гарднър, които оттренирано я следваха по пътеката към олтара. Много от присъстващите този ден в църквата ги помнеха от сватбите на Джейн и Елизабет преди няколко години и доста от тях отбелязаха колко пораснала беше младата мис Каролайн Гарднър и колко се беше разхубавила.

Седнала до сестра си, Джейн прошепна:

— Ах, Лизи, виж колко е красива Каролайн!

Емили си беше все още дете, но четиринадесетгодишната ѝ сестра се беше превърнала в същинска млада дама. Височка за възрастта си, стройна и много изящна, Каролайн беше по-обсъждана от булката. Родителите ѝ бяха истински горди — не само заради красотата на дъщеря си, но и заради уравновесеността и скромността в държанието ѝ през цялото време.

Особено впечатляващ беше контрастът с все така повърхностната и незряла Лидия Уикъм, която, въпреки че беше майка на две момченца, не можеше да устои на изкушението да кокетничи и да флиртува с всеки мъж, изпречил се пред погледа ѝ, докато през това време съпругът ѝ се разтакаваше наоколо, видимо нехаещ за поведението на жена си. Явно беше, че Уикъм е напълно отегчен от

нея и изобщо не се вълнува кой забелязва това. Далеч по-добре се чувстваше в компанията на чуждите съпруги или попе на онези от тях, които нямаха нищо против угодническите му усмивки и комплименти.

До края на сватбеното тържество Елизабет сериозно се беше отегчила да слуша как майка ѝ превъзнася достойнствата на „момчетата на Лидия“. На Лидия определено ѝ беше приятно, а Уикъм направо се разтапяше от това внимание, сякаш беше насочено към самия него. Очевидно беше, че трите години брак не бяха обогатили с нищо ценно характера на нито един от двамата.

Благодарение на подкрепата на съпрузите си, Джейн и Елизабет имаха късмет, че той не направи опит да се присъедини към тях нито на масата, нито по-късно, когато изпращаха младоженците на сватбеното им пътешествие до Бристол.

Мисис Гарднър обаче забеляза, че той проявява специално внимание към младата Каролайн и побърза да се намеси, като в присъствието на дъщеря си целенасочено го попита къде са жена му и синовете му. Уикъм на мига невъзмутимо се опита да впечатли мисис Гарднър, впускайки се в хвалебствия по адрес на Лидия и момчетата и твърдейки, че те са радостта на живота им. След като през изминалите двадесет и четири часа ги беше наблюдавала как се отнасят към децата си — ту с безразличие, ту прекалено снизходително, — мисис Гарднър остана изумена от лицемерието му, но не каза нищо.

По-късно, когато се върнаха в Лукас Лодж, тя сподели възмущението си пред племенничките си:

— Как е възможно нито един от двамата да няма поне капчица срам!

— Лельо, мила, няма защо да се учудваш и двамата са толкова безочливи, че явно очакват, че всички роднини и съседи са забравили напълно и неговото скандално поведение от времето, когато полкът беше в Меритън, и обстоятелствата около сватбата им — отбеляза Елизабет, ядосана, че се беше наложило през цялото време Дарси да търпи престорената му усмивка и лицемерното му поведение, познавайки истинската му природа. Джейн от своя страна беше още по-безкомпромисна.

— Съгласна съм. Аз лично бих се срамувала да присъствам на сватбата след всичко случило се. Но мисля, че мистър Уикъм вече не е заплаха за никого от познатите ни — постарах се да осветля всеки,

който би се заинтересувал от тях, както за безпардонния начин, по който измамиха всички, така и за безхаберие то им. Не вярвам някой, който се е държал като тях, да не загуби изцяло уважението на всички почтени хора.

Елизабет беше впечатлена от остротата на думите на обикновено деликатната сестра, но в същото време беше доволна, че Джейн изпитва същите чувства, каквито изпитваше и тя. Двете с Джейн бяха пощадени от последствията от постъпката на Уикъм и Лидия единствено благодарение на щедростта на бъдещия по онова време съпруг на Елизабет и на решимостта му да ѝ спести болката от това да сподели срама на глупавата си сестра. Любовта му, която тогава тя беше отхвърлила — в резултат на безпочвени предразсъдъци и пренебрежение, — беше застанала между всички тях и присъдата, с която обществото беше готово да се нахвърли върху им. При спомена за това по гърба ѝ пробягаха студени тръпки. Когато видя мистър Дарси да приближава заедно с мистър Гарднър, тя искрено се зарадва, а той нежно пое протегнатата ѝ ръка в отговор на милата ѝ усмивка.

— Готови ли сме да тръгваме? — попита мистър Гарднър и дамите се разделиха, за да се сбогуват и да се погрижат за багажа си.

— Ей сега — каза Елизабет, — само да намерим Шарлот и да ѝ благодарим. Марая, ето те и теб, виждала ли си Шарлот?

Намериха я и като я придърпаха настрани, ѝ благодариха топло и от все сърце за любезното гостоприемство и я поканиха да им гостува отново.

Мистър Бенет също имаше нужда от внимание — сега само Мери оставаше да му бъде компания. Дарси го увери, че е добре дошъл в Пембърли винаги когато му се прииска да смени обстановката.

За щастие мисис Бенет беше тръгнала за Лонгборн с Лидия и Уикъм и Елизабет не намери за нужно да ги последва, а вместо това предпочете да изпрати поздрав по баща си и Мери. Сигурна беше, че майка ѝ едва ли щеше да усети някаква липса, тъй като семейство Уикъм щяха да останат още няколко дена. Когато Лидия си беше вкъщи, мисис Бенет не правеше нищо друго, освен да угажда на дъщеря си и децата ѝ. Естествено семейство Уикъм доставиха повече радост на нея, отколкото на бедния мистър Бенет, който нямате нищо общо с когото и да било от тях. Елизабет отказа да тръгне, докато не

получи от него обещание, че отново ще им гостува в Пембърли по Коледа. Никак не му беше трудно да обещае такова нещо.

— Съпругът ти вече ме покани, мила — рече той разведрен, — и както съм подчертавал и преди, на него не мога да му откажа. Така че, Лизи очаквайте ме отново в Пембърли през пролетта.

Сега, след като сватбата на сестра ѝ беше свършила, Джейн, вече поуморена, също пожела да си тръгват и Бингли веднага се съгласи. Решиха всички да направят престой за през нощта в Лондон, като отседнат в къщата на Бингли на Гровнър Стрийт.

Семейство Гарднър, или поне по-голямата част от тях, бяха вече в каретата си и децата жизнерадостно махаха на всички за довиждане. Каролайн беше отвън и чакаше майка си, която все още не можеше да се раздели с една стара приятелка. Елизабет за пореден път забеляза колко елегантна и пораснала изглежда малката ѝ братовчедка. „Сватбите са добър случай да видиш хората в нова светлина“, помисли си тя. Забеляза обаче, че баща ѝ изглежда малко уморен и го сподели гласно. Дарси, чакащ с известно нетърпение каретите пред тях да се раздвижат, се съгласи и добави че ако за Кити денят е бил добър и тя със сигурност е щастлива и сполучила млада жена, то за някои членове от семейството трябва да е бил доста изтощителен.

Сякаш беше прочел мислите ѝ. Без съмнение на баща ѝ съвсем не му е било толкова забавно днес. Елизабет се усмихна и подаде ръка на Дарси. Нямаше нужда от думи. Бяха си взели довиждане и сега, потеглили към Лондон, за да продължат после към Пембърли, Елизабет и Дарси изпитваха единствено радост — от това, че се прибират у дома.

[1] Тори и вители — политически термини, възприети в британския политически живот от 80-те години на XVII век за поддръжниците на доминиращата власт на монарха и църквата — тори, и за поддръжниците на парламентарната монархия — виги — Б. пр. ↑

[2] Принцът — регент — в британската история тази титла се свързва основно със сина на крал Джордж III (1738–1820) — Джордж IV (1762–1830), принц на Уелс, управлявал Обединеното кралство като регент от 1811 г. поради влошилото се здраве на баща си до смъртта му през 1820 г, когато е коронован за крал под името Джордж IV. — Б.пр.

↑

[3] Крал Джордж III е страдал от рядко заболяване със симптоми на сериозно психическо разстройство. След поредната криза през 1811 г той е изолиран в замъка Уиндзор, където умира и агония през 1820 г. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

ПРЕКРАСНАТА ЗЕЛЕНА АНГЛИЙСКА ЗЕМЯ

Тази година в Дарбишър есента позакъсня. Примамена от меката вечер, Елизабет беше помолила чаят да бъде сервиран на моравата откъм западната страна, откъдето се откриваше изглед към великолепните горести хълмове зад Пембърли и седнал в златистата светлина на залязващото слънце, човек можеше да се наслаждава на възхитителните им цветове. Тя все още не беше свикнала с пъстротата и обаянието на земите и горите в имението, а още по-малко с ролята си на господарка на всичко това.

Тази вечер Елизабет си имаше компания. Дарси и мистър Гарднър бяха заминали за Ливърпул по работа, за да уредят подробностите по пренасочването на търговските си интереси от Лондон към пристанищата по западното крайбрежие. Очакваха ги да се приберат навреме за вечеря. Двамата синове на мисис Гарднър бяха в колежа, а тя и дъщерите ѝ бяха на гости за няколко дни в Пембърли. Прекарали бяха сутринта в разходки из парка заедно с Каролайн, която обожаваше разходките из гората, а ранния следобед — в библиотеката с Емили, която не можеше да се откъсне от книгите.

След като се бяха преоблекли за вечеря, те единодушно бяха решили, че вечерта е твърде приятна и красива, за да стоят вътре. Каролайн и Емили, седнали върху килимче между майка и Елизабет, се редуваха да четат на глас от една нова книга с поезия. Елизабет я беше купила в Лондон при последното си пътуване и сега я беше подарила на момичетата. Емили вече знаеше някои от стихотворенията наизуст и току-що беше изрецитирала едно от любимите си — малък откъс от стихотворението на Уърдсуърт за нарцисите, залюлени „в лек танц край езерната шир“^[1] в любимата му Езерна област. Казала го беше чудесно и когато свърши, попита дали могат да посетят Езерата. Елизабет и мисис Гарднър размениха погледи и се усмигнаха, спомнили си последния път, когато бяха планирали да пътуват до Езерата — разочарованието, което бяха изпитали първоначално и, разбира се, събитията, които бяха последвали от решението им да

изберат Дарбишър в замяна. Когато момичетата забелязаха, че майка им и братовчедка им имат обща тайна, поискаха те да я споделят с тях и не се успокоиха, докато не им беше разказана някаква съкратена версия. Останалото от историята трябваше да почака, както каза майка им, добавяйки, че може да се наложи да искат позволенията на мистър Дарси, за да допълнят детайлите. Това сериозно обърка момичетата, но след като се убедиха, че няма да получат повече информация нито от Елизабет, нито от майка си, се отказаха и се върнаха към поезията.

Сега беше ред на Каролайн да чете и тя също избра откъс от Уърдсуърт, но съвсем различен. Каролайн беше прекарала по-голямата част от живота си в Лондон и обичаше града, особено реката, покрай чиито брегове семейството често се беше разхождало в неделните утрини след църква — понякога чак до Ричмънд Хил, където гледката към реката беше толкова красива, че много разумни лондончани си бяха построили къщи там с изглед към Темза. Сонетът, съчинен на Уестминстърския мост, беше точно като за нея и нежният ѝ, леко променен глас се извиси, когато зачете редовете:

*„Едва ли толкоз много светлина
в зори е нявга слънцето раздало!
Не помня друг път тъй спокойна тишина!
Тече реката в позлатена равнина.
И сякаш зданията даже са заспали,
и сякаш на града сърцето е замряло!“^[2]*

Когато свърши, скромната публика я аплодира. Тя вдигна очи към Елизабет:

— Толкова е красиво, братовчедке Лизи! Този сборник е прекрасен! Съгласна ли си, мамо?

Преди майка ѝ да успее да отговори, откъм къщата се чува приближаващи се стъпки и един непознат глас каза:

— Аз безспорно съм съгласен, а начинът, по който го прочетохте, беше възхитителен, мис Каролайн.

Всички се обърнаха, а Елизабет направо скочи на крака, виждайки полковник Фицуилям пред себе си.

— Полковник Фицуилям! Какво правите тук?

Той стоеше усмихнат и напълно невъзмутим. Поздрави я сърдечно и се извини, че се беше появил така изненадващо:

— Мисис Дарси, Елизабет, простете ми, зная, че не ме очаквате преди края на месеца, но имах рядката възможност да се кача на кораб, който отплава по-рано. Откакто получих писмото на Дарси, нямах търпение да се върна в Англия колкото е възможно по-скоро.

Обръщайки се към мисис Гарднър, той заговори топло:

— А това да видя Вас, мисис Гарднър, мис Каролайн и Вас, малка Емили, тук, е наистина неочаквано удоволствие за мен. Трябва да призная, мис Каролайн, чух Ви да четете сонета на Уърдсуърт и изчаках, докато свършите, преди да се обадя. Беше прекрасно, предадено с толкова чувство!

Каролайн беше очевидно зарадвана. Той попита за мистър Дарси и мистър Гарднър и след като му казаха, че ги очакват за вечеря, заяви, че едва ли би могъл да избере по-подходящ момент да дойде в Пембърли. След като седна и прие да изпие чаша чай, той отново се върна към томчето с поезия.

— Аз също си купих екземпляр от него — каза той. — В Лондон много се харесва.

— А Вие имате ли любимо стихотворение? — попита Емили.

Той се усмихна и отговори:

— Всъщност имам, ще го намерите на девета страница. Казва се „Ерусалим“.

Момичетата нетърпеливо запрелистиха страниците.

— „Ерусалим“? — Елизабет не беше запозната със стихотворението. — На каква тема е?

— Англия, английската земя и унищожаването ѝ — отвърна Фицуилям. — Поетът Уилям Блейк е обезпокоен от това, което се случва около нас.

Знаеше стихотворението наизуст и зарецитира тихо, но с чувство:

*„Нима по планините в Англия
са вечно бродели нозете Му?
Нима по тучните ни пасбища
и Агнето на Бог са срещали?“*

*Нима Светият Лик над хълмите,
сега обгърнати в мъгли, е светел?
Нима Ерусалим е бил издигнат
сред тези сатанински мелници?“^[3]*

Елизабет и мисис Гарднър слушаха притихнали, а Каролайн намерила стихотворението в книгата, му заприглася:

*„Дайте ми лъка от жарко злато;
Дайте на желанието ми стрелите;
Дайте копието — облаците се разтварят!
Дайте ми моята огнена колесница!
Няма да напусна битката на умовете
и мечът няма да заспи в ръката ми.
Дорде не съградим Ерусалим
във тучната земя на Англия“^[4]*

Когато свършиха и погледите им се срещнаха, мисис Гарднър и Елизабет изръкопляскаха, а Емили, отворила широко очи, остана неподвижна, напълно омагьосана.

Каролайн поруменя и ненадейно прекъсна мълчанието, като запита дали мистър Блейк е написал още много стихотворения. Но не получи отговор, защото в това време пристигна мистър Дарси и чуя гласовете им, на мига се появи иззад къщата, като едва не се блъсна в братовчед си, който тъкмо се изправяше доловил стъпките му.

— Фицуилям! Кога пристигна? Откога си в Англия? — подхвана Дарси, едновременно учуден и радостен че го вижда.

След като се поздравиха сърдечно, Фицуилям обясни и се извини отново, като подчерта, че е наел стая в странноприемницата в Ламбтън — в случай че в Пембърли има настанени други гости.

— Що за глупост? — възнегодува Дарси. — Фицуилям, като че ли не знаеш, че тук има предостатъчно място! Напиши една бележка до съдържателя и да изпратим да донесат багажа!

Елизабет подкрепи съпруга си:

— Разбира се, можеш да останеш в Пембърли. Защо да губиш време да се връщаш тази вечер в Ламбтън? Мистър Гарднър ще вечеря с нас, а ти със сигурност ще искаш да се срещнеш с него.

Фицуилям лесно склони да остане и двамата с Дарси незабавно отидоха да се погрижат багажът му да бъде донесен от странноприемницата, а през това време Елизабет изпрати да повикат мисис Ренълдс, за да приготви стаите му.

Мистър Гарднър пристигна навреме за вечеря, след като се беше отбил да уреди някои сметки и да се погрижи за някои домашни дела във фермата. И искрено се зарадва, че намира Фицуилям в Пембърли цял месец по-рано, отколкото беше очаквал да го види в Англия. Полковникът, с когото през последните три години си бяха разменяли писма по въпроси, свързани с търговията, приемаше мистър Гарднър с голямо уважение — не само като проницателен и почтен предприемач, но и като доверен приятел. Беше останал много впечатлен от цялото му семейство, когато се беше запознал с тях по време на приготовленията за сватбата на Дарси и Елизабет. Както Дарси беше предположил, мисис Гарднър го беше очаровала като жена с достойнство и отличен вкус, чиито деца, особено момичетата, се отличаваха с безукорно поведение и изключителна начетеност.

Тъй като те живееха в Лондон, и преди, и след сватбата Фицуилям често се срещаше с тях, предпочитайки тяхната компания пред тази на колегите си офицери в лондонските клубове. Тогава той не разполагаше с достатъчно пари, които да пилее по игралните маси, и съвсем не беше склонен да участва в офицерските флиртове с благоразположени дами, затова често оставаше сам и често биваше канен на вечеря у семейство Гарднър. Като ерген без собствен дом, където да се прибере, той беше много щастлив и благодарен за щедрото им гостоприемство. Гостуваше им редовно, особено в неделите, които очакваше с нетърпение, и беше започнал да вярва, че те също ги очакват. Заминаването за Индия беше особено болезнено за него и писмата не бяха успели напълно да компенсират болката. Всички много му бяха липсвали.

Неочакваната им среща в Пембърли ги върна към тези спомени. Имаха много неща да си кажат и Дарси, знаейки, че ще разполага с предостатъчно време да говори с братовчед си, тъй като е в Пембърли, ги остави насаме, като подчерта пред Елизабет с известен сарказъм, че

очевидно бърливостта е присъща не само на дамите. Елизабет се засмя и добави, че винаги е приемала Фицуилям за доста словоохотлив и затова съвсем не е изненадана. Което веднага предизвика контриращ отговор относно предпочитанията ѝ към сурови и мълчаливи мъже, разбира се!

Без да подозира, че е станал обект на коментари, Фицуилям се беше задълбочил в сериозен разговор за някои проблеми, които особено го вълнуваха. По време на престоя си в Индия, той беше разбрал за притесненията на мистър Гарднър и някои от познатите му предприемачи за посоката, в която държавата очевидно беше поела. Най-обезпокоително се беше оказало безсилието на средната класа да изрази позицията си в парламента и да принуди правителството да приеме проблемите им на сериозно. А сега виждаше как разочарованието обзема цялото английско общество.

— И какво излиза — поддръжниците на торите недоволстват, че са недостатъчно репресивни, а реформистите и вигите критикуват липсата на достатъчно свобода и непригодността на парламентарната ни система да защитава интересите на цялото общество, вместо само тези на ленд лордовете — отбеляза той и никой от присъстващите не изрази несъгласие.

Мисис Гарднър и Елизабет заведоха момичетата да си легнат. Бяха уморени от дългия ден и вълненията около неочакваното пристигане на Фицуилям. И лелята, и племенницата се радваха на завръщането му — с галантността и дружелюбното си отношение той беше спечелил обичта и на двете. Докато завиваха Емили, мисис Гарднър отбеляза:

— Доста оживление донесе полковник Фицуилям, а, Лизи!

Елизабет се съгласи и допълни:

— Трябва да призная обаче, че никога не съм вярвала, че е толкова политичен.

— Какво е политичен? — обади се Емили и преди някоя от двете да успее да каже каквото и да било, отговорът дойде откъм отсрещното легло — от сестра ѝ:

— Много си невежа, Ейми — означава да си заинтересован от начина, по който Парламентът управлява държавата. Нали така, братовчедке Лизи?

— Точно така — потвърди Елизабет учудена и много впечатлена.

На излизане от стаята леля ѝ поясни:

— Заради Едуард и приятелите му е. Все говорят за Парламента и за нуждата от реформи. Явно Каролайн попива всичко. Знам, че изглежда, че не е за нейната възраст, но според чичо ти момчетата трябва да знаят толкова, колкото и момчетата.

— И е напълно прав, лельо. Невежеството е най-сигурния път към нещастиято. Нашето семейство има горчив опит в това отношение — подчерта Елизабет, когато се присъединиха към мъжете долу.

Те вече се бяха преместили в салона, за да пият кафе, но разговорът продължаваше все в същия дух. По време на краткия си престой в Лондон, Фицуилям беше чул за хаоса в града и в Двор. Беше се срещнал с двама приятели, които бяха станали членове на клубовете „Хемпдън“^[5] и на Обществата за свободно слово, основани от възрастния вече радикал, майор Картрайт и някои симпатизиращи на идеята виги. Фицуилям заяви, че възнамерява да се присъедини към движението.

— Но преди това, Дарси, мистър Гарднър, трябва да го обсъдя с вас — каза той.

Мистър Гарднър му даде съвет да бъде предпазлив, като изтъкна, че правителството е много отмъстително към опонентите си и вероятно е по-разумно, преди да се ориентира към някое от движенията първо добре да проучи политическата обстановка. Фицуилям му благодари за загрижеността, но заяви, че е категорично решен да работи в полза на реформата.

— Няма да продължавам да навеждам глава от срам всеки път, щом чуя за американската Декларация за независимост или за Декларациите за човешки и граждански права в някои европейски държави, докато ние все още страдаме под натиска на система, която лишава болшинството от нас от право на вот.

Беше напълно искрен, а Елизабет беше истински щастлива да разбере, че Дарси е съгласен с принципите на братовчед си, макар да го съветваше внимателно да обмисли решението си.

— На Дарси, ако ние не настояваме за реформа, никой няма да го направи, убеден съм.

Мисис Гарднър попита предпазливо:

— Ще се кандидатира ли за Парламента, полковник Фицуилям?

— Ако се наложи — да. Ако това е единственият начин да се стигне до реформа, ще се кандидатирам — заяви той с такава убеденост и категоричност, че никой вече не се съмняваше в решителност му.

Дарси погледна към Елизабет и щом очите им се срещнаха, и двамата се усмихнаха. Припомнили си бяха един разговор от преди няколко седмици, когато Дарси, след като беше получил писмо от Фицуилям, беше заявил, че е уверен в намеренията му, когато се завърне, да се присъедини към реформистите и да се кандидатира за Парламента. Тогава Елизабет не му беше повярвала.

По-късно същата вечер, докато разресваше косата си и се приготвяше за лягане, Елизабет призна пред съпруга си, че все пак е бил прав. Той прие победата си скромно, признавайки, че е имал предварителна информация от разговорите с чичо ѝ. Сподели обаче, че не е очаквал енергията и готовността, които братовчед му беше показал. А имал и много други планове, които искал да осъществи. Дарси довери на Елизабет, че са говорили за доста неща.

— Да започнем с това, че вече не е онзи лишен от привилегии по-малък син, зависим от благоволението на баща си. Позициите му в Западноиндийската компания са му дали възможност за контакти с много богати хора — плантатори и търговци, което му е позволило с няколко разумни съвета от страна на чичо ти и някои други хора да направи не малко отлични инвестиции както в Индия, така и в Цейлон — в стоки като чай, памук и подправки, за които има голямо търсене и тук, и из цяла Европа. Дори подозирам, че притежава дял в мина за скъпоценни камъни в планинската част на Цейлон — за добив на сапфири и рубини — продължи Дарси и забелязал оживения поглед на съпругата си, добави, — които без съмнение са достатъчни за цял кралски откуп.

— А чичо ще се възползва ли от тези възможности? — попита тя.

— Не, той се интересува от традиционната търговия — там му е силата — отвърна Дарси. — Фицуилям ще се присъедини към търговската компания като партньор, заедно с мен и Бингли. Останалите инвестиции са си лично негови.

Елизабет въздъхна — трудно ѝ беше да повярва колко се е променил Фицуилям — от онзи съвсем скромнен, макар и привлекателен младеж в този ентусиазиран, енергичен и също толкова

привлекателен, но много различен човек, който се беше появил в Пембърли тази вечер. Призна, че е доста объркана. Дарси разбираше причината за объркването ѝ. За три години спокойният и сговорчив Фицуилям напълно се беше преобразил, а Елизабет, която харесваше предишната му същност, беше притеснена да не би да не намери път към новата, ако не успее да го приеме.

— Не се тревожи, Лизи, сега той е по-устойчив и по-благоразположен, по-самостоятелен и уверен във възгледите си, но същинската му природа и нравът му си остават непроменени. Фицуилям винаги е имал добро сърце и чувство за справедливост. Само дето, когато не разполагаше с нужните условия, за да следва стремежите си, не можеше да им даде воля. Чувал съм го да се възмуцава от несправедливостите на не една система, но докато зависеше от щедростта на роднините си и докато беше на служба на Короната, трябваше да бъде много сдържан. Спомни си, мила, че баща му и общата ни леля — лейди Катрин, които са основните му благодетели, са толкова консервативни, че дори и най-малкият намек за радикализъм от негова страна би предизвикал строго порицание и дори намаляване на доходите му — обясни Дарси.

Елизабет се досети за един разговор с Фицуилям по време на една от разходките им в гората на Розингс преди няколко години, когато измежду другите теми, той беше засегнал и тази за несправедливото отношение, на което са обречени малките синове в благородническите семейства. И дебело беше подчертал липсата на независимост.

— Това означава ли, че сега може да даде повече воля на сърцето си не само по отношение на политиката, но и по отношение на брака? — попита тя.

Дарси отговори без колебание:

— Несъмнено. Не вярвам нещо да може да му попречи, освен ако не става въпрос за особености на характера или пък за възгледи.

— А лейди Катрин дали ще отпусне примката, при положение че той продължава да разчита на добрата ѝ воля и на щедростта ѝ?

Дарси знаеше, че се шегува, и ѝ отвърна в същия тон:

— Никой не знае докъде може да стигне лейди Катрин, ако има планове за Фицуилям — за него дава мило и драго.

— Както даваше и за тебе — вметна тя с усмивка.

— И още как, тъй че няма начин да се предвиди какво може да предприеме; едно нещо обаче е абсолютно сигурно — сега състоянието на Фицуилям е по-голямо от всичко, което могат да му отнемат. И за разлика от тези на останалите — продължи той, — вложенията му тепърва ще растат, защото е вложил в търговията — най-бързо развиващия се отрасъл в света. И затова е свободен да прави каквото иска избор и да взема каквито си иска решения. Можем само да се надяваме и да се молим да бъдат правилните за него.

— И вероятно ти, мили, имаш намерение да се увериш, че са? — попита тя със закачлива нотка, прокрадвала се в гласа ѝ.

Дарси я обгърна с ръце и сякаш за да даде знак, че разговорът е приключен, духна свещта на тоалетната ѝ масичка и каза:

— Скъпа Елизабет, мислиш ли, че не съм си взел поука? Никога вече няма да се меся и личните дела на приятелите си. Все още не мога да си простя, че толкова много нараних двама души, които и двамата много обичаме, с тая моя непоносима надменност.

Елизабет го накара да замълчи, не искаше да слуша повече. Прекрасно знаеше колко много съжеляваше той за терзанията и болката, които бяха последвали от неговата добронамерена, но коравосърдечна намеса в живота на Бингли и Джейн. Това обаче беше вече минало и след като нещата бяха взели добър обрат, всичко му беше простено.

* * *

Ден или два по-късно, след като беше пренесъл вещите си и се беше установил в Пембърли, Фицуилям потърси съвет от Дарси за закупуване на имение. Беше заделил сериозна сума, за да се сдобие със собствен дом, която включваше и постъпленията от продажбата на някои имоти, завещани му от майка му.

— Дарси, не съм тръгнал да купувам никое величествено имение. Една солидна къща с достатъчно голяма ферма и няколко акра гори е напълно достатъчна — каза той, докато седеше пред камината.

Елизабет четеше, но следеше разговора.

— Нямам намерение да ставам земевладелец — нямам нито времето, нито желанието да управлявам голямо имение, нито пък

смятам да поддържам голямо домакинство с безчет прислужници. Ако има арендатори, ще трябва да изготвим споразумение, според което те да си бъдат що-годе независими. Ще изисквам, разбира се, да поработват във фермата, за което ще им плащам, но извън това възнамерявам да водя скромен живот.

Макар да беше малко изненадан, Дарси не се опита да го разубеждава — съветът, който му даде, беше практичен и много добре обмислен:

— Така, както цените на обработваемата земя са тръгнали надолу, ще имаш известни затруднения. Къде мислиш да се установиш? Убеден ли си още, че искаш да ни бъдеш съсед?

Фицуилям се засмя:

— Много бих се радвал, ако остана на един хвърлей от вас и мистър и мисис Гарднър — не само защото обичам Пембърли, но и защото сме решили да работим заедно.

Елизабет остави книгата си настрана.

— А смяташ ли да участваш активно в Компанията? — попитат тя.

Фицуилям се засмя.

— Толкова активно, колкото искат съдружниците ми — отговори той. — Аз имам позиции в колоните, а мистър Гарднър гори от желание да установи контакти с предприемачите там. Трябва да обсъдим някои неща.

Дарси кимна в знак на съгласие, но не задълба в темата. Продължаваше да бъде впечатлен от ентузиазма на братовчед си.

Когато Елизабет сподели, че смятат да организират прием с вечеря в чест на завръщането му, Фицуилям откликна също толкова въодушевено.

А ще има ли танци след вечерята? — попита със светнал поглед, при което Дарси, който не беше от най-запалените танцьори, отвърна:

— Ако искаш да танцуваш, Фицуилям, и можеш да накараш дамите да се присъединят към тебе, бъди сигурен, че ще има и танци.

Следващата събота в Пембърли дойдоха на вечеря всички съседи, които познаваха полковник Фицуилям, а заедно с тях и някои, които не го познаваха: Чарлс и Джейн Бингли, цялото семейство Гарднър, цялата фамилия Камдън, Розамънд и съпругът ѝ, Кити и мистър Дженкинс, които наскоро се бяха върнали от Уелс, както и

няколко младежи от селото. Джорджиана и мисис Ансли току-що се бяха прибрали от Лондон, очакваше се да пристигне и д-р Грантли от Оксфорд. Празненството не беше никак малко, но Елизабет и мисис Ренълдс с радост можеха да признаят, че са се справили чудесно.

Вечерята беше безупречна с внимателно подбрано меню и блюда за всеки вкус. След това дойде ред на обичайната олелия в очакване на забавни игри и най-вече на музика. Фицуилям винаги беше обичал музиката. Елизабет си спомни всеотдайната му подкрепа към усилията ѝ в Розингс преди няколко години. Тя изпя една-две песни, Кити също се включи, като пригласяше на съпруга си, чийто прекрасен уелски глас спечели искрено възхищение. Джорджиана — сега доста по-уверена в сравнение с първия път, когато Елизабет я беше чула да свири с лекота изпълни една сложна композиция, а Каролайн с добре овладян и шлифован глас изпя една прекрасна английска песен и спечели бурните аплодисменти на всички.

Каролайн тъкмо събираше полите си, приемайки поздравления за сладкогласното си изпълнение и за отличната си фразировка, когато се приближи полковник Фицуилям и я покани да изпея заедно един дует, който бяха пели преди около три години преди заминаването му за колониите. Намериха партитурата и инструменталната част, а Елизабет, въпреки че не си я спомняше много добре, се съгласи да им акомпанира. Музиката се лееше така красиво, че всички присъстващи затаиха дъх и дори камериерите изчакаха с поднасянето на кафето, за да не развалят магията. Когато изпълнението свърши, последваха такива възторжени овации, че младата Каролайн поруменя, а Фицуилям най-галантно целуна ръката ѝ.

Вече почти дама, тя отвърна на комплимента му с дълбок поклон, след което се оттегли в дъното на стаята, където плахо потърси ръката на братовчедка си Джейн. Едва тогава осъзна, че трепери. Джейн стисна ръката ѝ и я задържа в своята.

— Великолепно беше, Каролайн, великолепно — прошепна тя, а мистър Бингли се пресегна откъм противоположната страна на съпругата си и подкрепи ласкавите ѝ думи.

Мисис Гарднър и Елизабет размениха погледи, но и двете не казаха нито дума. Елизабет изрази недоумение как Фицуилям беше успял да си припомни текста след три години и половина.

— Как можа да си го спомниш така добре? — запита тя, след като го поздрави за изпълнението.

За нейна изненада той ѝ разказа как месеци наред след като напуснал Англия, не могъл да забрави мелодията и в момент на голяма носталгия писал на мистър Гарднър с молба да закупи едно копие и да му го изпрати в Цейлон, където по това време се бил установил. Но тъй като нямало налични копия, Каролайн преписала песента на ръка и ръкописът бил изпратен още със следващата поща.

— Бях така щастлив, че имам думите пред себе си и че мога да ги пея толкова далеч от Англия. От тогава това стана любимата ми творба — заяви той.

— А можеше ли винаги да намериш партньор, с който да я изпееш?

— О, да — отвърна той, — но никога не намерих такъв, който макар и малко да наподобява първата ми партньорка с нейния съвършено хармоничен и благ глас. Както се уверихте от изпълнението ѝ тази вечер, мис Гарднър има най-прелестния глас.

Елизабет се съгласи.

— Да, така е — каза тя, когато се присъединиха към останалите гости, а после добави на ум: „И по всичко личи, че май те е омагьосала с него“.

Зарадва се, че младата Каролайн не чу пламенните му комплименти накрая, защото ѝ се беше сторило, че в леките колебания на гласа му долавя много повече от изречените думи и в съзнанието ѝ беше започнала да се прокрадва слаба тревога. Случаят обаче беше толкова хубав, че си наложи сега да не мисли за нея. На следващата сутрин тя и Дарси слязоха по-късно за закуска и разбраха, че Фицуилям е станал рано и е препуснал към Ламбтън заедно с Бингли. Джейн, която пиеше сутрешния си чай, наслаждавайки се на спокойствието, след като почти всички гости си бяха тръгнали предишната вечер или много рано сутринта, знаеше само, че Фицуилям е настоял да се присъедини към Бингли за обичайната му сутрешна езда и заедно да отидат до Ламбтън.

— Не съм съвсем сигурна, Лизи, но чух, че споменаха за някаква ферма близо до Матлок — каза тя.

Елизабет повдигна вежди озадачено и не каза нищо повече. Дарси явно знаеше нещо, но не беше склонен да го обсъжда.

Когато наближи обяд, а тях все още ги нямаше, Джейн започна да се притеснява за съпруга си — вероятно безпокойството и идваше от това, че до раждането ѝ оставаше не повече от месец. Дарси тъкмо се канеше да излезе, когато отвън се разнесе конски тропот. След малко в сутрешния салон влетя Фицуилям, а след него се появи и Бингли, видимо изтощен.

— Къде бяхте? Джейн много се притесни — каза Елизабет, едва съумяваща да прикрие раздражението си.

Фицуилям, разкаял се на мига, отиде и искрено се извини на Джейн. Каза, че не с искал да задържа съпруга ѝ надалеч толкова дълго, но въпросната ферма била чак в долината под Матлок край река Дъруент. Мистър Гарднър му бил казал за нея миналата вечер и той на всяка цена искал да я види. И тъй като сутринта била толкова приятна, решил да отиде веднага.

— Бингли, толкова съжалявам, беше много неразумно от моя страна, но това е просто свършеното място. Дарси, трябва да го видиш и да ми кажеш какво мислиш.

— А ще има ли някакво значение, ако не се съглася с тебе? — попита Дарси, видимо развеселен.

— Естествено, че ще има, Дарси — възнегодува Фицуилям. — Знаеш, че ценя твоето мнение повече от всичко. Може невинаги да променям решенията си според него, но със сигурност го приемам сериозно.

— Каква е тази ферма, Бингли? — поинтересува се Дарси, поклонен да вярва на него, отколкото на ентузиазма на братовчед си.

Бингли сви рамене:

— Несъмнено чудесна ферма, направо превъзходна с прекрасен изглед към хълмовете и ливадите надолу по склона към реката. Къщата е малка, но изглежда удобна, градината е хубава — спря до тук, защото по нареждане на мисис Ренълдс сервираха прясно приготвена храна и чай, а Бингли беше страшно изгладнял.

Когато се нахраниха, Джейн и Бингли решиха, че ще е по-добре да тръгнат веднага, за да си бъдат у дома, преди да е мръкнало. Докараха каретата им и след сърдечно сбогуване те потеглиха. Дарси, все още обезпокоен от бързината, с която Фицуилям се хвърляше във всичко, опита да му обърне внимание върху това. Вместо да го смъмри обаче, предпочете да го увери.

— Знаеш, че можеш да останеш тук, колкото поискаш, Фицуилям. Не е нужно да прибързваш с нищо.

Макар да беше благодарен, братовчед му подчерта, че няма време за пилеене:

— Разбира се, че знам, Дарси, и това е голям жест от ваша страна, но трябва да се установя някъде колкото е възможно по-скоро. Чувствам, че имам нужда от собствен дом, преди да мога да се заема с делата си, а това място е много подходящо, ще видиш.

Мистър Гарднър какво мисли?

— Казва, че цената е много добра; всъщност няма никакви съществени недостатъци. Намира се на половин миля от Матлок — можеш да стигнеш до селото пеш, освен това е достатъчно близо до Чатсуърт, че да не ти доскучае. Аз вече определено го харесвам, но мистър Гарднър казва, че трябва добре да помисля и сам да взема решение.

— И е прав, разбира се — заключи Дарси, след което неочаквано додаде: — Фицуилям, ако щеш, ми кажи да си гледам работата, обаче трябва да те помитам нещо. Има ли някаква специална причина да бързаш толкова? Да не би да си се сгодил тайно...

Дори не успя да довърши.

— Да съм се сгодил? Естествено, че не! Дарси, какво те накара да мислиш така? Не, няма друга причина, освен това, че съм на 33 години и чувствам, че почти половината ми живот се с изнизал, без да съм сторил нищо съществено. Дори да съм имал желание, не съм имал нужните средства. Сега имам и двете и, знаеш ли, Дарси, толкова много неща искам да направя като начало?

Беше напълно искрен, после продължи:

— Виждам колко сте щастливи — ти с Елизабет, и Бингли с Джейн, дори малката Джорджиана, изглежда има повече цели в живота си в сравнение с мене. Просто искам да въведа ред в своя, а за това трябва да имам собствен дом.

Дарси се извини, че е проявил любопитство към личния живот на братовчед си, Фицуилям обаче ни най-малко не се беше обидил:

— Знам, че си го направил с най-благородни намерения, а пък ако имаше дама, повярвай ми, вие с Елизабет първи щяхте да научите.

Внесъл яснота по въпроса с дамата, той се върна отново към фермата, но Дарси реши, че ще е по-добре да продължат разговора на

сутринта, за да може да подреди мислите си. Чувстваше се отговорен, независимо че беше по-млад от Фицуилям. Той винаги се беше обръщал към него за съвети и сега Дарси нямаше как да му откаже.

И така, поеха към Матлок, само че този път с карета, тъй като и Елизабет пожела да тръгне с тях. Първо се отбиха у семейство Гарднър и се оказа, че мисис Гарднър и момичетата също искат да ги придружат. Продължиха с две карети, тъй като дамите Гарднър решиха да отидат до Матлок след това. Елизабет, виждайки колко приятен е денят, се пошегува, че са компания тъкмо като за пикник и че ако е знаела предварително, е щяла да приготви една кошница с провизии.

Въпреки че селцето Матлок беше съвсем близо до северната граница на Пембърли, Елизабет не беше ходила там от сватбата си. Пазеше вълнуващи спомени от Пийк дистрикт^[6] — едно от любимите места на леля й Гарднър, и от почивката им в Дарбишър преди три лета и сега с искрена радост си припомни всичките онези чувства на объркване, щастие и радост, които беше изпитала при неочакваната си среща с Дарси в Пембърли. Много по-късно беше признала пред леля си, че пътуването им обратно до странноприемницата й се е сторило като сън и през цялото време необичайните трепети на сърцето й са вземали надмощие над мислите й, поради което съвсем не е обърнала внимание на величествения суров пейзаж наоколо. Тогава мисис Гарднър се беше пошегувала с нея, че когато заживее в Пембърли, разходките до Пийк дистрикт ще й се струват като разходки не подалече от околностите на имението.

Елизабет мислено се усмихна при спомена за случайността, която тогава ги беше събрала всички на едно място по едно и също време. За разлика от суровата красота на скалистите местности, чиито каменни върхове стърчаха надвиснали над дълбоки падини и зашумени долове, равнинните части бяха слънчеви, приветливи и гостоприемни. Навремето бяха посетили и Давдейл^[7] и Елизабет още помнеше радостното вълнение, с което беше стояла на спускащата се покрай река Дав пътека, загледана нагоре към склоновете — в ниското покрити с гъсти гори, обагрени в зелено, златисто и пепеляво, а по-нависоко преминаващи в стръмни изсечени урви, проблясващи в светлината на огряващото ги слънце.

Пътят се виеше през долината, а после, на около миля преди Матлок, се отклоняваше по посока на възвишенията, които се редяха

нагоре към Хай Тор^[8]. След това, спускайки се плавно в извивката на една просторна котловина, изведнъж се губеше измежду тучни ливади и ръждиви стърнища, които слизаха към реката в далечината. В горния край на котловината, където гористите хълмове преминаваха в прелестна падина, изпъстрена с диви маргаритки и избуяла мента, се виждаше къщата — солидна, с приветлива симетрична фасада и спретната ливада отпред.

Те слезоха от каретите и застанаха да се полюбуват на откритата се гледка, когато най-неочаквано прозвуча развълнуваният глас на Емили: „Мамо, виж — куче!“ и от храстите от отсрещната страна на падината изскочи едно ловно куче. След него се появи мъж и като видя новодошлите, се упъти към тях. Полковник Фицуилям, Дарси и мистър Гарднър тръгнаха към него. Оказа се, че това е човекът, който стопанисва къщата, и те изразиха желание да поговорят с него и да разгледат сградата отвътре. Междувременно Елизабет, мисис Гарднър, Емили и Каролайн поеха нагоре по настланата с чакъл пътека и след като изкачиха няколко ниски стъпала, се озоваха пред засводения вход на къщата.

Господата бяха заобиколили отзад, за да огледат някои важни постройки — конюшните, стопанските сгради, хамбарите, а дамите, явно доволни от видяното до тук, нямаха търпение да се запознаят с къщата и отвътре. Мистър Гарднър и мъжът се бяха отправили към далечния край на ливадата, който се спускаше със стръмен наклон към мястото, където реката правеше плавна извивка и сякаш прегръщаше малката котловина, преди да се разлее нашироко надолу към пролома. От другата страна на един полегат мост се простираха обработваемите земи на имението, за които до момента се грижеха две семейства, работили за предишния собственик до смъртта му във войната. Оказа се, че имотът е бил продаван веднъж по време на войната, когато при усиленото изкупуване на стопански земи вдовицата на собственика напуснала района и се завърнала в родната си Шотландия. С рязкото спадане на цените заради рецесията сега отново беше обявен за продан. Мистър Гарднър научи, че двете семейства на наемателите нямат желание да напускат, нито пък имат къде да отидат и са готови да продължат да работят във фермата, ако новият собственик им позволи да останат. Когато се присъедини към останалите, мистър Гарднър вече беше убеден, че за този имот си струва да се преговаря.

Видял здравия градеж на къщата, доброто разположение на стаите на долния етаж и петте чудесни спални и дневната на горния, както и просторната, типична за провинциална къща кухня с миялно помещение, той не се съмняваше, че Фицуилям ще направи предложение на собственика.

Дамите също бяха впечатлени. Мисис Гарднър смяташе, че най-хубавата част от къщата е трапезарията с изглед към подножието на хълмовете. Елизабет хареса добре разпределената гостна, а според Каролайн нямаше по-приятно място от голямата стая на горния етаж, която беше разположена по цялата ширина на къщата и от всички прозорци се откриваха прекрасни гледки към горите и хълмовете отвъд реката.

— Според мен тук може да се направи прекрасен музикален салон — каза тя, а Фицуилям, чул думите ѝ, заяви без колебание, че и него самия го е осенила същата идея.

— Да, точно така, музикален салон — това е идеалната стая за такава цел — подкрепи я той.

Елизабет успя да избегне погледа на Дарси, но мисис Гарднър забеляза, че изглежда доста замислена, и каза:

— Случило ли се е нещо, Лизи?

Елизабет не вярваше леля ѝ да се е досетила какво я тревожи. Затова само се усмихна и не каза нищо, поне засега.

Когато потеглиха обратно към къщи, Фицуилям веднага потърси мнението на Дарси за имота. Досега той не беше казал много с изключение на това, че разположението е доста впечатляващо. Отговори без заобикалки:

— Имаш изключителен късмет, Фицуилям. Ако си убеден, че нямаш възражения и можеш да договориш прилична цена, предлагам ти да сключиш сделката колкото е възможно по-скоро.

Братовчед му се зарадва.

— Дарси, наистина ли мислиш така?

— Категорично. Имотът е отличен и ако размерът и типът те устройват, смятам, че това е твоето място — отговори той.

Фицуилям засия. Вече знаеше мнението на мистър Гарднър, липсвало му беше единствено одобрението на Дарси.

— Ще се свържа с посредника още утре — заяви той, видимо щастлив, а после се обърна към Елизабет и усмихнато попита: — На

теб също ти хареса, нали, Елизабет?

— О, да, прелестно място — отвърна тя. — Мисля си, че ще ти трябват няколко нови килима и няколко нови завеси, а с малко повече търкане и миялното помещение ще стане чудесно.

Фицуилям я увери, че ще обнови целия интериор за нула време, а новите пердета няма да представляват никаква трудност. Попита дали може да разчита на нейните съвети, а тя отговори, че не бива да се съмнява, че ще бъдат насреща за всякаква помощ.

Когато пристигнаха у семейство Гарднър, пладне вече преваляше и мисис Гарднър настоя да хапнат, преди да продължат за Пембърли. Поканата беше приета с благодарност. Току-що бяха седнали да се хранят, когато пристигна писмо за мисис Гарднър. Беше от мистър Бингли, който съобщаваше за безпроблемното раждане на дъщеричката им — Ема Джейн, появила се на бял свят тази сутрин. Очаквах я най-рано след две седмици!

— И тя подранява — като истинска Бингли! — засмя се Елизабет.

В семейството обичаха да се шегуват, че мистър Бингли подранява винаги и във всичко. Заради онова време, когато посещаваше Джейн в Лонгборн и често идваше преди закуска. Бързо бяха направени нужните приготовления, за да могат да навестят Джейн на следващия ден.

Годината приключи с празнично настроение, въпреки напрежението в градовете, където банките фалираха и ставаха причина за разоряването и на търговци, и на земевладелци. По улиците имаше нападения, палежи и престрелки, нарастващата вълна от дребни престъпления подхранваше тревожни слухове и хората се страхуваха да не бъдат нападнати в собствените си домове, нито пък смееха да замръкнат на пътя. Това вече не беше познатата добра стара Англия. Застрашителното покачване на пените, последвано от разрухата на индустриалната ера, беше разбунило масите.

Въпреки това на тазгодишните избори правителството на торите отново беше преизбрано (само с няколко загубени позиции в Лондон). Реформистите и радикалите заключиха, че вигите са се провалили, и взеха решение да се борят не само за победа над торите, но и за парламентарна реформа.

Насърчен от успешните преговори, вследствие на които с подкрепата на мистър Гарднър беше сключена чудесна сделка за имота на Фицуилям, той реши да направи опит да продължи политическата си кариера, като се кандидатира за Парламента на предстоящите избори. За нещастие младостта и ентусиазмът му не можеха да се мерят с влиянието на повечето дългогодишни членове на реформистката партия. След като кандидатурата му беше отхвърлена, той се върна разочарован, но решен да опита отново. Когато се отби у семейство Гарднър, за да съобщи лошата новина, ги намери в разгара на приготовленията за Коледа и остана, за да се включи и той. Двете момчета се бяха прибрали за Коледа и заедно с Каролайн и Емили успяха да го разведрят.

Станеше ли въпрос за Коледа, семейство Гарднър се придържаха към традицията. Сега беше техен ред да организират семейното празненство и те бяха приели тази отговорност много сериозно. Имаше изобилие от традиционни ястия, приготвени от мисис Гарднър, децата пък часове наред закачаха украсата и избираха подаръци за родителите си.

Фицуилям, който никога не беше прекарвал такива коледни у дома си, беше запленил от топлотата и сърдечността в техния дом. Тъй като нямаше изгледи имението му да бъде готово до края на годината, той все още живееше в Пембърли, но беше започнал да прекарва все повече време в Оукли не само по работа, а и защото му беше приятно. Елизабет, която намина да предложи помощта си, не се изненада, че намира Фицуилям при тях, тъй като той често им гостуваше. Безсмислено беше да му предлага да си тръгнат заедно с нейната карета — той винаги предпочиташе да остане до по-късно и да се прибере сам.

В деня преди Коледа очакваха Каролайн и Емили в Пембърли, за да помогнат за детското коледно тържество. Малко след обедата Фицуилям отиде да ги доведе. Когато към пет часа пристигнаха в Пембърли с близо час закъснение, от каретата слезе само Каролайн. Казаха, че на Емили и прилошало, след като яла много сладкиши. Джорджиана, която търпеливо ги беше чакала, беше изключително благодарна, че може да разчита на помощта на Каролайн и бързо я поведе навътре, като отпрати Фицуилям в салона.

Елизабет обаче, застанала до любимия си прозорец, не можеше да не забележи как двамата сияеха от радост и как свойски и естествено Каролайн подаде ръка на спътника си, за да ѝ помогне да слезе от каретата, след което въобще не побърза да я отдръпне.

Фицуилям имаше вид на младеж, загубил всякаква власт над чувствата си. Усмиваше се без причина и усмивката дълго не слизаше от лицето му, изглеждаше така, сякаш не изпитва нито глад, нито жажда, беше изключително любезен с всички, но очевидно не чуваше нито дума от казаното, а погледът му се луташе из стаята, докато не открие единственото лице, което го вълнуваше. За Лизи тези симптоми бяха повече от ясни.

По средата на вечерта, когато Елизабет беше застанала до д-р Грантли и Джорджиана, Каролайн се появи с едно от малките деца на ръце. Бързината, с която Фицуилям скочи да ѝ помогне, и загрижеността заради това, че носи детето (което всъщност никак не ѝ тежеше), накара и тримата да се усмихнат, а д-р Грантли прошепна нещо на Джорджиана. Елизабет не можа да го чуе, но беше сигурна, че се отнася до двойката, която наблюдаваха.

По-късно тази вечер мистър Гарднър дойде да прибере дъщеря си и Елизабет си отдъхна не защото бяха направиш нещо нередно или пък защото се бяха държали непристойно, а защото се притесняваше за тях. Тя обичаше Каролайн като собствена сестра и въпреки че беше сигурна в нейната непорочност и в почтеността на Фицуилям, не можеше да не се тревожи за последствията от романтичното им увлечение. Помнеше терзанията на Джейн, помнеше и собствените си неволи — те бяха краткотрайни и с щастлив край, но как ли щеше да се справи Каролайн, ако бъде наранена на такава крехка възраст? Реши да поговори за това с Дарси, но не ѝ се удаде възможност да го направи веднага.

* * *

Коледният ден беше толкова напрегнат, толкова много неща трябваше да се свършат, че въпросът за Каролайн и Фицуилям остана на заден план. Не и на следващия ден обаче, когато беше рожденият ден на Каролайн. У семейство Гарднър беше организирана празнична

вечеря с танци в нейна чест. Най-малко три пъти Фицуилям попита в колко точно ще тръгнат. Когато пристигнаха, Каролайн все още не беше слязла при гостите. Големият салон беше предвиден за танците, за които бяха поканили малък камерен оркестър, а две от другите стаи бяха наредени за вечерята. Точно в седем часа оркестърът тържествено възвести появата на младата Каролайн, която слезе по стълбите, придружена от гордия си баща. Изглеждаше неописуемо красива тази вечер. В синя като синчец рокля с нежни лавандулово лилави панделки, с накит от теменужки и прическа в моден гръцки стил, тя пристъпваше с такава грация, че майка ѝ се просълзи. Посрещнаха я с ръкопляскания, на които тя отвърна с реверанс и усмивка, и в този момент зазвуча първото музикално изпълнение.

Елизабет затаи дъх. Щеше ли Каролайн да разкрие тайната си пред всички, като сподели първия си танц с Фицуилям? За такова неблагоприятие, пък било то и съвсем невинно, по-късно и двамата можеха да съжаляват — така смяташе Елизабет. За нейно огромно облекчение Каролайн прие поканата на братовчед си Джеймс — младеж с безупречно възпитание, син на брата на мисис Гарднър, Джон. По-късно тя танцува с брат си Ричард, с Бингли, с Дарси, с чичо си Джон, докато полковникът търпеливо чакаше своя ред. Това чакане, по време на което и двамата се държаха безупречно, беше истинско изпитание за него. Той танцува и с Елизабет, и с Джейн, и с Джорджиана, и с Емили, явно беше обаче, че в целия салон има само един човек, който го вълнува. И когато не танцуваше, погледът му неотлъчно следваше всяко движение на Каролайн. От време на време очите им се срещаха и те се усмихваха.

Накрая Фицуилям беше възнаграден за търпението и дискретността си и през останалата част от вечерта (или поне докато не сервираха вечерята и музикантите не спряха да си отдъхнат) тя танцува само с него. Джейн и Елизабет, застанали една до друга, очакваха съпрузите си, за да се присъединят заедно към останалите за вечерята. Джейн заговори първа:

— Как ти се струва, Лизи — не са ли чудесна двойка Каролайн и полковник Фицуилям?

Елизабет се засмя.

— Несъмнено! И човек трябва да е сляп, че да не забележи колко са влюбени.

Джейн се усмихна. Засега нямаше какво повече да кажат.

[1] Цитирано според превода на Александър Шурбанов — Б.пр.

↑

[2] Превод Цветан Стоянов — Б.пр. ↑

[3] Превод — Александрина Занова. — Б.пр. ↑

[4] Превод — Александрина Занова. — Б.пр. ↑

[5] Hampden clubs (англ.) — клубове, в които първоначално членуват предимно благородници, но скоро се включват и представители на работническата класа от цялата страна, където се водят дискусии и се изнасят лекции относно нуждите от реформи, просъществували от 1812 до 1817 г., когато са забранени от властите. — Б.пр. ↑

[6] The Peak District (англ.) — планинска област в Централна и Севера Англия, включваща северната част на графство Дарбишър. — Б.пр. ↑

[7] Dovedale (англ.) — долина в Пийк Дистрикт, през която тече река Дав. — Б.пр. ↑

[8] High Tor (англ.) — скален масив в близост до селището Матлок Бат, Дарбишър — Б.пр. ↑

ЧАСТ ВТОРА

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА БРАКЪТ НА СЪРЦАТА

Сватбеният ден на Джорджиана започна със свежо и ясно утро — сякаш и природата знаеше колко специален е той за Пембърли. В това величествено имение не бяха омъжвали момиче от две поколения насам. А самото момиче също беше много специално. Нямахме човек в околността, който да не ѝ желаете цялото щастие на земята.

Елизабет се събуди рано-рано и от вълнение и очакване повече не можа да мигне. За петте години, откакто познаваше младата си зълва, тя я беше обикнала от цялото си сърце. Към никого, освен към любимата си сестра, не беше изпитвала подобна топлина и привързаност. Съпругът ѝ добре знаеше това и беше много признателен за старанието ѝ да поддържа тази близост, защото според него тя беше особено ценна за сестра му — благодарение на нея от плахо, свито и неуверено девойче тя се беше превърнала в чаровна и талантлива млада жена.

Самата Елизабет не беше склонна да приеме, че заслугите за израстването на Джорджиана са изцяло нейни, както твърдеше съпругът ѝ, а с радост отдаваше част от тях на д-р Грантли, чиято зрялост, интелигентност и отлична преценка особено много ценеше. И все пак никой, който беше познавал невзрачната петнадесетгодишна мис Дарси и я беше наблюдавал как постепенно се променя подобно на пеперуда, излюпваща се от какавида, не можеше да се съмнява в безценното влияние на Елизабет върху нея.

Дори икономката мисис Ренълдс, която с пристрастния си поглед не можеше да види нито един недостатък както у господаря си, така и у сестра му, също оценяваше приноса на Елизабет. Докато привършваха последните приготовления за сватбата, Елизабет се обърна към нея:

— Ще бъде голям ден за всички ни, не само за мис Джорджиана, нали мисис Ренълдс?

Мисис Ренълдс се съгласи, като подчерта, че от години всички очакват такова събитие в Пембърли, и добави по своя скромен начин:

— Наистина е много специален ден, господарке, и ако ми позволите, ще кажа, че на всички ни е ясно колко много дължим на Вас и на сестра Ви, мисис Бингли.

Елизабет беше приятно изненадана от щедрите ѝ похвали не само към нея самата, но и към Джейн за добрината им към мис Дарси.

— Знаете ли, господарке — обясни тя, — след като милата ѝ майка си отиде, тя си нямаше никой, който да ѝ бъде за пример. Господарят беше много грижовен и правеше всичко по силите си за нея, но не е същото, не мислите ли?

Елизабет също смяташе така, но предположи, че все пак е имала гувернантки и приятелки.

— О, да, госпожо, но те не можеха да ѝ дадат това, което Вие ѝ дадохте — Вие ѝ станяхте като сестра. Наблюдавах я как беше започнала все повече да се затваря в себе си, преди да се ожени за господаря. Сега вече е истинска дама. Е, вярно, пред нас не се стесняваше и да попее, и да посвири, и да ни позабавлява, но в чужда компания си оставаше все такава плаха и свита. И освен това, ако ми позволите, госпожо, някой ще каже, че не ми е работа да говоря така, но не мисля, че мис Каролайн Бингли влияеше добре на нашата мис Джорджиана.

Елизабет се постара да потисне въодушевлението си и да не ѝ проличи колко искрено съгласна е с тази преценка, но усмивката ѝ я издаде. Знаеше обаче, че няма от кого да се притеснява. Дарси сам беше подчертавал колко посредствени и безсмислени са разговорите между двете сестри Бингли и как ярко контрастират обогатяващото общуване с мис Каролайн Гарднър — много по-млада от тях, но несравнимо по-интелигентна и по-начетена. И Елизабет, и Джейн бяха останали с впечатление, че той търпи сестрите най-вече с приятелството и уважението си към Бингли, които безспорно му бяха много скъпи.

За Дарси нямаше никакво съмнение, че след неговата женитба сестра му е спечелила много ценни познанства, а за най-ценна сред тях смяташе сърдечната привързаност, зародила се между нея и съпругата му.

Връщайки се от обичайната си сутрешна езда, Дарси влезе в спалнята и завари Елизабет загледана към парка и гората навън,

оцветени в нежни пролетни багри. Когато застана до нея край прозореца, тя се обърна към него и каза:

— Не е ли прекрасен ден? Толкова се радвам за тях! Заслужават най-хубавото начало за брака си.

Дарси се съгласи.

— Дума да няма, въпреки че не вярвам нещо да може да огорчи деня им дори отгоре им да се излее най-проливният дъжд. Никога не съм виждал Джорджиана толкова щастлива. Елизабет, мила, много сме ти задължени за това и тя, и ние всички!

Тя понечи да му даде знак да замълчи, но без успех. Той взе ръката ѝ в своята и като я задържа, заговори:

— Не, любов моя, това просто няма как да се отрече — всеки, който познава Джорджиана, вижда колко се е променила за последните четири години. Тя сама ми каза колко много цени близката и сърдечна връзка помежду ви. Доверието ѝ в теб и твоето мнение, възхищението ѝ към твоята честност, дори безгрижните весели мигове, които прекарвате заедно — всичко това ѝ е много скъпо. То промени живота ѝ до неузнаваемост.

Елизабет възрази:

— За мен е голяма чест, че ми приписвате всички тези заслуги, но не смяташ ли, мили, че д-р Грантли е този, който имаше най-голямо влияние върху Джорджиана — зрелостта му и широките му възгледи трябва сериозно да са променили нейното мислене.

— Да, безспорно, не го отричам. Франсис е най-скъпият ми приятел — за мен той е най-добрият човек на света — не се съмнявам, че е разширил хоризонта ѝ и е обогатил мисленето ѝ, но Джорджиана се нуждаеше, копнееше за сестринска подкрепа и обич, а ти, мила Елизабет, ти ѝ даде всичко това.

Елизабет си спомни онзи ден в странноприемницата в Ламбтън преди повече от пет години, когато Дарси беше довел стеснителната си по-малка сестра да се запознае с нея. Макар много да се гордееше със своя прекрасен брат, Джорджиана неведнъж беше признавала, че ѝ се иска да има сестра. По онова време Елизабет дори не се беше надявала да заеме това място, като се омъжи за мистър Дарси. Тогава, след случайната им среща в Пембърли, връзката ѝ с него току-що беше започнала. Съвсем скоро след това позорните събития около бягството на Лидия бяха попарили и най-слабата надежда, която може би беше

таила. Когато се замисли над промените в собствения си живот — промени, които бяха дали отражение и върху голяма част от семейство й — върху Джейн, Кити, мистър и мисис Гарднър, а сега и върху братовчедка й Каролайн, Лиза се усмихна и изведнъж се почувства освободена от всякакви тревоги, осъзнала колко съществено влияние е оказала споделената им любов както върху тях двамата, така и върху най-скъпите им хора. Обърна се и го прегърна — с толкова много топлина, което го накара да се усмихне и да се замисли, че денят е прекрасен не само за младоженците, но и за всички тях.

Цялата църква беше изпълнена с гости, сред които (дошли за първи път от години насам) бяха и лелята на булката, лейди Катрин де Бърг, и дъщеря й Ан, в градината на пасторския дом пък се бяха стекли хора от цялото имение — наематели и работници с жените и децата си, които радостно приветстваха булката, когато каретата й наближи и тя слезе от нея, придружавана от брат си и посрещната от стройния и изискан младоженец. Венча ги съпругът на Кити, а един приятел на д-р Грантли прочете проповед, която цитираше един от Шекспировите сонети: „Да не издигам пречки и стени пред брака на сърцата...“^[1] Звучаха сватбени химни, изпълнени от децата от хора на Пембърли, които пяха като сладкогласни ангели.

По-късно гостите се върнаха обратно в Пембърли, където беше организиран бляскав прием. Всички очи бяха обърнати към прекрасната булка — облечена в безупречен тоалет от сатен и френска дантела. Въпреки че д-р Грантли беше гостувал в Пембърли години наред като приятел на мистър Дарси, малко хора го познаваха добре. Сега всички горяха от нетърпение да се срещнат с мъж, който, освен че беше спечелил сърцето на мис Дарси, се ползваше и с голямо уважение от страна на всеки, който го познаваше отблизо. Дори и лейди Катрин не можеше да намери недостатък в избора на Джорджиана. Приела беше поканата, изпратена от името на мистър и мисис Дарси, без коментар. Явно поласкана от почтителното отношение, засвидетелствано й в църквата — като към най-висок гост и леля на булката, тя прояви забележителна снизходителност към Елизабет и Джейн, когато ги срещна в компанията на съпрузите им.

Макар да нямаше намек за истинско уважение, тя явно беше приела (с толкова благосклонност, колкото и беше възможно), че бракът между Дарси и Елизабет не е осквернил светите двери на

Пембърли, както се беше опасявала. Тя искрено обичаше Джорджиана и сърдечната привързаност между племенницата ѝ с Елизабет — привързаност, за която Джорджиана беше говорила с голяма топлина, когато двамата с д-р Грантли я бяха посетили в Розингс, беше успяло да смекчи отношението ѝ поне дотолкова, че да ги предпази от обикновено доста острия ѝ език.

Преди да тръгнат за Езерната област, която Джорджиана винаги беше мечтала да посети, семейство Грантли дойдоха да благодарят на Дарси и Елизабет. Когато двете се прегърнаха като сестри със сълзи на очи, Джорджиана прошепна:

— О, Лизи, никога няма да мога да ти се отблагодаря. Ако не беше ти, никога нямаше да имам това щастие.

Елизабет се възпротиви:

— Джорджиана, недей да мислиш така.

— Напротив, това е самата истина; благодаря ти и за това, че беше толкова прекрасна сестра за мен — настоя тя, преди да се обърне към брат си и да го прегърне толкова силно, че едва не развали красивия накит на китката си.

Лицето на Дарси издаде силните му емоции, когато младата му сестра напусна бащиния си дом. Разбрала как се чувства, Елизабет хвана ръката му и я задържа в своята, докато се сбогуваха с младоженците и ги изпращаха до каретата им. После, под дъжд от розов цвят и съпроводени от хубави пожелания от гостите, те заминаха.

С присъщия си шеговит тон мистър Бенет беше отбелязал, че лейди Катрин явно трябва много да е искала да види колко добре или колко зле се справя новата господарка на Пембърли и сватбата е била добър случай да направи тази оценка. Ако беше така, едва ли нейно благородие можеше да намери нещо, което да я обезпокои — всички бяха единомислени, че събитието беше безупречно организирано. Армията от слуги и помощници, които дни наред се бяха упражнявали как да бъдат в услуга и да задоволяват дори най-малката прищявка на гостите, се бяха справили отлично, с изключение на някоя и друга счупена чаша или разплискана напитка. Дори самата лейди Катрин почти го призна, когато Дарси и Елизабет я придружиха до файтона ѝ.

— Справил си се чудесно, Фицуилям — каза тя. — Скъпата ти майка щеше да бъде доволна. Организацията беше много добра. Моите

поздравления и за Вас, мисис Дарси, без съмнение Вие също имате принос за всичко това.

Елизабет прие комплимента с поклон и учтиво отговори: „Благодаря, Ваше благородие!“. Когато тя добави: „Радвам се да видя, че Пембърли изглежда все така добре, както винаги!“, Дарси също ѝ благодари, но когато си замина, двамата с Елизабет хубаво се посмяха на думите ѝ, от които като нищо можеше да се заключи, че се е опасявала, че в нейно отсъствие Пембърли ще потъне в разруха.

* * *

След сравнително спокойната пролет, останалата част от 1819 година се оказа неочаквано трудна. Краткото възстановяване от рецесията в сферата на земеделието даде път на мрачна депресия, обхванала цялата страна, особено в областите с развита текстилна индустрия в Средна Англия. Колапсът на текстилната промишленост, оставил без работа стотици хора, доведе до жестоки последици — повсеместно чупене на машини, нападения и палежи.

Подемът на външната търговия през последните две години беше отвличал вниманието от постепенното разрушаване на по-малките текстилни фабрики. Онези, които бяха загубили правото си да ползват обработваема земя и бяха мигрирали в градовете да търсят работа в новите производства, се бяха озовали на улицата — не за първи път, но този път в чужда среда, далеч от домовете си и от всякаква помощ с изключение на унижителните подаяния в приютите за бедни. Много от тях изпадаха в отчаяние и се обръщаха към дребната престъпност и дори още по-лошо.

Полковник Фицуилям беше на гости в Пембърли, когато мистър Гарднър пристигна с новини за едно особено сериозно нападение, което беше довело до арестуването и осъждането на няколко мъже за това, че са чупили машини. Ако ги признаеха за виновни, присъдата щеше да бъде или смърт чрез обесване, или бавна смърт — заточение в Земята на Ван Димен^[2].

Фицуилям кипна:

— Какво смятат да правят — възкликна той, — да избегнат или да изпратят на заточение половината от населението на Средна Англия

ли?

Дарси се съгласи, че няма много варианти. Ако проявите на вандализъм не бъдеха прекратени, щеше да се стигне до още по-големи репресии.

— След като правителството не поема никаква отговорност, на бедните и разочарованите не им остава нищо друго, освен да се обърнат към радикалистите — каза той.

Фицуилям възрази, че онези, които се наричат радикалисти, не са революционери, желаещи смъртта на богатите, както във Франция, а консервативни мъже като майор Картрайт^[3] — основателя на клубовете „Хампдън“, които доминират парламентарната реформа и уважават вигите като сър Франсис Бърдет^[4] или лорд Брум^[5].

— Това не са хора, които целят да преобърнат държавата с главата надолу, Дарси — продължи той, — те просто искат по-добро отношение към бедните и представителство в Парламента за хората, на които страната дължи напредъка си — търговците, работниците и средната класа.

Дарси не беше оптимистично настроен, нито пък мистър Гарднър.

— Не вярвам, че това правителство ще се съгласи на каквито и да било реформи — тази хора са осъдени да защитават интересите на земевладелците, на които дължат мястото си в Парламента. Не проявяват никаква толерантност към инакомислещите — каза той мрачно.

Фицуилям скочи, раздразнен и превъзбуден, и изрази решимост да се присъедини към поддръжниците на Кобет^[6], които настояваха за реформа.

— Ако това е единственият начин, по който гласовете ни могат да бъдат чути, опасявам се, че нямам алтернатива — заяви той с гняв и разочарование в гласа.

Този ден двете дъщери на мистър Гарднър бяха на гости в Пембърли. Елизабет подозираше, че неочакваното посещение на Фицуилям се дължи по-скоро на тяхното присъствие, отколкото на желанието му да навести братовчед си. След като се бяха нахранили, двете момичета се бяха качили на горния етаж заедно с Елизабет, докато Дарси и братовчед му бяха останали в дневната. Когато чува гласа на баща си, те решиха да слязат долу, но докато бяха на горната

площадка, до тях достигнаха думите на мистър Гарднър и ядното избухване на Фицуилям, при което Каролайн изтича обратно в стаята на Елизабет.

Елизабет я последва и намирайки я разплакана, незабавно отиде да я успокои, без да подозира каква може да бъде причината за разстройването ѝ.

— Каролайн, какво има? — попита тя.

Каролайн отначало отказваше да каже каквото и да било, но постепенно склони да сподели с Елизабет, че се притеснява затова, че Фицуилям може да се присъедини към радикалистите и да се изложи на опасност.

— Може да го арестуват или да го убият, братовчедке Лизи, татко казва, че времената са опасни.

Елизабет не можеше да повярва на ушите си.

— Каролайн, какво говориш? Защо му е на полковник Фицуилям да прави това?

— Решен е да стори нещо за бедните, които са изхвърлени от работа и са на улицата. Той казва, че е несправедливо ние да се облагодетелстваме от тяхното страдание и да ти кажа, Лизи, аз съм съгласна с него, наистина, само че ме е страх, защото може би го грози голяма опасност.

За известно време Елизабет остана безмълвна, докато неочаквано Каролайн наруши тишината, като издуха малкото си носле и рече:

— Много ме е страх, но не мога да кажа нищо.

— Защо? — попита Елизабет, още неокопитила се от изненадата.

— Защото... защото го обичам, Лизи — той не знае, че го обичам и не би било подобаващо да говорим за такива неща. О, Лизи, не знам какво да правя — и отново се разрида.

Елизабет не беше склонна да говори много, но реши, че откровеността е най-добрата стратегия.

— Никога ли не сте говорили за чувствата си?

— Разбира се, че не! — Каролайн изглеждаше ужасена от въпроса.

— А ти казвала ли си на някого досега?

Каролайн поклати глава, все още хлипайки.

— Не, на никого, няма на кого да кажа.

Елизабет я прегърна и се опита да я убеди, че полковник Фицуилям едва ли ще се изложи на такава опасност, но за да я успокои, обеща да помоли мистър Дарси да поговори с него.

— Нали знаеш колко уважава мистър Дарси, ще се вслуша в съвета му, сигурна съм.

Каролайн място не можеше да си намери от вълнение. Хвърли се да прегърне Елизабет.

— Ще го помолиш ли? Наистина ли? О, Лизи, знаех си, че те ми помогнеш. Моля те, много те моля, ще попиташ ли мама дали може да му позволи да...

Елизабет я прекъсна.

— Каролайн, мила, едно по едно. Предполагам, че майката и баща ти не могат да разрешат на никого, колкото и подходящ да е той, да се среща с тебе, докато си само на петнайсет — възрази тя.

— Мама се е омъжила на шестнайсет — контрира я Каролайн.

— Да, така е, но аз все пак смятам, че за теб може би е малко рано да вземеш такова важно решение. Чуй ме, мила, разбера ли нещо повече, след като мистър Дарси приказва с Фицуилям, обещавам ти да говоря с майка ти, но ти трябва да бъдеш търпелива.

След почти половин час, като изми лицето си от сълзите и оправи косата си, Каролайн беше готова да слезе долу. Баща ѝ чакаше, за да ги прибере у дома. Междувременно Емили се беше върнала в любимата си библиотека и Елизабет отиде да я доведе. Когато се върнаха, Дарси и мистър Гарднър бяха във вестибюла, а Каролайн и Фицуилям се бяха захласнали в разговор край камината в дневната. За изненада на Елизабет и двамата бяха усмихнати и очевидно щастливи. Сякаш нищо не се беше случило.

Елизабет реши, че трябва да говори с Дарси още тази вечер. Когато му разказа за Каролайн, отначало той остана доста озадачен. Призна, че е забелязал известно пристрастие към нея от страна на Фицуилям, но не го е взел на сериозно. Колкото до самата Каролайн, той подчерта, че като се има предвид колко талантива, будна и мила девойка е, човек трудно би могъл да вади нещо повече от напълно разбираемо и приемливо приятелство помежду им. В крайна сметка, отбеляза той, тя беше просто дете, а Фицуилям — два пъти по-възрастен от нея.

— Това ѝ казах и аз, Дарси, но отговорът ѝ беше такъв, че в мен не остана съмнение, че помежду им има (или поне започва) много близка връзка. Не можеш ли да поговориш с Фицуилям? — попита Елизабет и виждайки безпокойството, което пробяга по лицето му, добави: — Той ти е братовчед и знам, че уважава и цени съветите ти.

Дарси не желаше да се намесва. Припомни ѝ за злощастните последствия от последното му вмешателство в отношенията на една друга млада двойка и подчерта, че е категорично решен да избегне подобно нещастие. Елизабет разбираше притесненията му, но заради младата Каролайн, заради близостта им със семейство Гарднър, някой трябваше да проучи какви са намеренията на Фицуилям.

— Сега вече не можем да се преструваме, че не знаем за това, дори ако до днес сме си давали вид, че не забелязваме нищо. Сигурна съм, че ще обвинявам себе си, ако тя бъде наранена и леля Гарднър никога няма да ми прости — каза Елизабет и изглеждаше толкова нещастна че той отстъпи.

Опита се да разсее страховете ѝ:

— Елизабет, знам, че се страхуваш да не би да направим същата грешка, в резултат на която сестра ти Лидия избяга с Уикъм, но, миличка, съгласи се, че има много големи разлики. Каролайн съвсем не е като Лидия — тя е интелигентна, чувствителна — дори да смята, че е влюбена, няма да направи нищо необмислено. Убеден съм. От друга страна, аз самият бих заложил цялото си богатство за честта и почтеността на Фицуилям. Той не е Уикъм, мила, а и двамата сме наясно със стабилното му финансово състояние, ето защо смятам, че в това отношение не бива да имаме опасения.

Елизабет не се възпротиви, но си оставаше твърде притеснена, че комбинацията от младежка невинност и голяма чувствителност може да разбалансира дори най-добродетелните характери и горещо помоли за помощта на съпруга си. Виждайки безпокойството ѝ, той се съгласи.

Същата вечер Елизабет, не можейки да заспи, стана и написа на сестра си:

„Мила ми Джейн,

Изникна нещо, което трябва да обсъдя с теб възможно най-скоро. Изключително деликатно е и засяга

някои от онези, които са най-близки на сърцата ни, затова не мога да говоря открито за това в присъствието на друг — дори и от семейството. Ето защо ще направя всичко възможно да дойда в Ашфорд Парк в сряда и се надявам, че ще можем да останем за известно време насаме. Междувременно трябва да те помоля да не казваш на никого за това. Моля те, не разкривай дори на Бингли причината за посещението ми. Ще кажа, че искам да се посъветвам за нещо във връзка с Каси. Не искам да те притеснявам, затова нека те уверя, че реално не е свързано директно нито с теб, нито с Бингли, по-скоро е деликатен «семеен проблем», който, ако остане неразрешен, може да причини нещастие на онези, които всички много обичаме. Ето, сега те обърках напълно, нали? Мила ми Джейн, имай търпение, ще бъда при теб в сряда и всичко ще ти обясня.

Твоя любяща сестра,
Лизи“

Във въпросната сряда, както беше уречено, Елизабет отиде в Ашфорд Парк, за да прекара деня със сестра си. Мистър Дарси смяташе да се срещне с Фицуилям, който беше в имението си да наглежда ремонтните работи. Дарси реши, че така ще има възможност да повдигне въпроса, който толкова вълнуваше Елизабет. Пристигайки в Ашфорд Хаус, Елизабет намери Джейн напрегната и нетърпелива да разбере причината за тревогата на сестра си. Докато пиеха сутрешния си чай, Елизабет разказа на сестра си подробно за това, което ѝ беше направило впечатление в отношенията между Каролайн и полковник Фицуилям и за тревожната случка отпреди два дена.

— Но, Лизи, тя е още дете — възкликна Джейн с недоверие, изписано върху прекрасното ѝ лице.

Елизабет се засмя и вдигна ръце.

— Колко пъти още трябва да чуя това! О, Джейн, не искам да те разочаровам, но ще ти кажа, че макар всички да сме на това мнение, се оказва, че Каролайн е пораснала пред очите ни, без да забележим. Предполагам, че когато пристигна миналата есен, три години и половина след последния път, когато е виждал Каролайн, полковник

Фицуилям е видял в нея млада жена, докато всички ние сме продължили да я възприемаме като дете.

Джейн отвори широко очи.

— Права си, Лизи, за разлика от всички останали, той се отнася с нея много по-различно — целува ѝ ръка, прави ѝ комплименти като на млада дама, каквато тя е всъщност. Мама се е сгодила на петнадесет.

Елизабет се съгласи, но не пожела да се отклонява.

— Може и така да е, мила ми Джейн, но тревогите ни в момента са съвсем различни. Доколкото знам, нито леля, нито чичо са наясно със ситуацията. Вероятно в техните очи, както и в нашите съвсем доскоро, тя си е просто момиченце. Освен това нямаме представа какво чувства самият Фицуилям. Дали е разбрал, че чувствата на Каролайн са толкова сериозни? Струва ми се, че не е. И дали ако знаеше за тях, щеше да ги приеме?

— Не си ли забелязала някакъв знак за чувствата му, Лизи? Признавам, че не съм особено наблюдателна, откакто се роди Ема. Тя отнема почти цялото ми време, когато е будна. Какво ще кажете обаче вие с мистър Дарси, Лизи? Не сте ли ги наблюдавали по-отблизо? Не е ли имало някакъв намек за чувствата им? — настоя Джейн.

Елизабет помълча известно време, преди да отговори, при което подчерта единствено собствената си склонност да не се отнася сериозно към някои от наблюденията си и спомена за нежеланието на Дарси да се меси в живота на братовчед си.

— Да приемем, че след като леля не е споделила с нас нищо по този въпрос, той не е говорил с тях, което пък може да ни даде обяснение защо не е казал нищо и на самата Каролайн.

Джейн изглеждаше угрижена и когато заговори, гласът ѝ беше изпълнен със съчувствие, породено от собствените ѝ изживявания само отпреди няколко години.

— О, Лизи, моля се Каролайн никога да не изпита такава мъка, не дай боже пък, на такава крехка възраст!

Благодарството и загрижеността ѝ бяха отражение на собствената ѝ нежна природа.

Разговорът за терзанията на Каролайн спря до тук, защото мистър Бингли доведе малкия Джонатан, които незабавно поиска вниманието на майка си и леля си, прекратявайки всякакво по-нататъшно обсъждане на проблема.

Слез обяда Джейн трябваше да отиде при Ема, а Бингли настоя да покаже на Елизабет красиво разцъфналите пролетни цветя в Ашфорд Парк. Откакто се бяха пренесли от Недърфийлд, той показваше много повече интерес към земята и беше горд с успеха си.

С приближаването на вечерта Елизабет взе да става все по-неспокойна. Дарси трябваше да дойде за вечеря. Надяваше се и се молеше въпросите му към Фицуилям да не са били погрешно разбрани или отхвърлени. Това щеше да бъде ужасно. За нейна изненада той се върна в чудесно ведро настроение. Джейн отбеляза, че всъщност изглежда доста весел.

— Означава ли това, че всичко е наред, а, Лизи? — попита тя с надежда.

Елизабет беше нетърпелива да разбере резултата от усилията му, но Дарси нямаше склонност към прибързани действия, а в случая в негова полза беше и фактът, че темата не можеше да бъде обсъждана, докато прислугата беше наоколо и сервираше вечерята. Можа да внесе яснота едва когато се оттеглиха в салона и Джейн отпрати слугите.

Отначало заговори тихо на Елизабет, възползвайки се от отсъствието на Бингли от стаята. Каза ѝ, че срещата с Фицуилям е минала добре и има някои новини, които смята, че всички трябва да чуят. Дарси смяташе, че няма да бъде честно да очаква от Джейн да пази тайна от съпруга си. Фицуилям му беше дал позволения си да им каже. Джейн и Елизабет нямаха търпение да чуят новините. Бингли, без да подозира, че има проблем за обсъждане, се върна в стаята и весело отбеляза колко му е приятно и колко много ситуацията му напомня за старите времена в Недърфийлд.

Дарси изчака, докато приятелят му седне удобно с кафето и портвайна си, но Бингли заговори преди него, питайки дали някой няма да посвири и попее тази вечер. Предположи, че може би Лизи ще се съгласи. Джейн обаче, неспособна да понесе напрежението повече, докосна ръката му и каза нежно и категорично:

— Скъпи, мистър Дарси има да ми каже нещо важно.

И тъй като съпругът ѝ изглеждаше малко изненадан, добави:

— Отнася се за полковник Фицуилям.

— Фицуилям ли? Защо? Какво се е случило? Той добре ли е, Дарси? — запита Бингли искрено обезпокоен.

Дарси го увери, че Фицуилям е напълно добре.

— В момента е във фермата си, ремонтират къщата му. Там прекарах по-голямата част от деня днес, а това, което трябва да ви кажа, се отнася до нещо, много скъпо на сърцето му.

Сега и Бингли се заинтригува. Дарси продължи:

— А също така засяга и някого, когото всички много обичаме — мис Каролайн Гарднър.

Бингли съвсем се обърка. Дарси обясни, че е отишъл при братовчед си и извинявайки се, че се меси в личните му дела, го е попитал за чувствата и намеренията му към мис Гарднър. Докато говореше, Дарси забеляза недоумението, изписано върху лицата на Джейн и Бингли. Поне Елизабет беше подготвена за част от това, което следваше.

След първоначалната изненада от подхода на Дарси, Фицуилям се беше съгласил, че Елизабет, като братовчедка и довереница на Каролайн, има право да се интересува какви са намеренията му спрямо нея. Беше оценил това, че възрастта и невинността ѝ я правят уязвима, но беше добавил, че тя по никакъв начин не е застрашена от него. За Дарси беше трудно да предаде загрижеността на Фицуилям, подчерта само, че не е искал такива уверения от него и че не се съмнява в почтеността му.

Фицуилям беше споделил, че миналата Коледа е открил, че е влюбен в мис Гарднър. Отначало се страхувал да го признае дори пред себе си, опасявал се, че може да засегне родителите ѝ, защото виждал, че и те, както всички, я приемат като дете. Джейн и Елизабет се погледнаха разбиращо, а Дарси продължи да разказва за нещастните и напълно неуспешни усилия на братовчед си да потисне любовта си. За беда започнал да подозира, че и Каролайн споделя неизразените му чувства — виждал го всеки път, щом се срещнали, всеки път, когато пеели или танцували заедно и въпреки че никой от тях не говорел открито за чувствата си, при всеки разговор те ставали все по-очевидни.

Скоро станало ясно, че няма да бъде възможно да скрия това от мистър и мисис Гарднър. Макар да се страхувал от неодобрението им, той бил убеден, че е длъжен да бъде откровен с тях. След това решил да сложи картите си на масата, каквито и да са последствията. Когато след сватбата на Джорджиана Каролайн останала в Пембърли, той

отишъл у семейство Гарднър и излял сърцето си пред тях. Дарси продължи:

— Каза, че обещал да не казва или прави каквото и да е без тяхно съгласие, уверявайки ги, че за всички неща, касаещи дъщеря им, ще бъде направляван от тях. Настоял да няма брачен договор, а обещал да ѝ припише част от състоянието си веднага щом се сгодят. Уверил ги, че няма да настоява за определяне на дата за сватбата, докато тя не навърши шестнадесет години. Признал им, както призна и пред мен, че никога не е обичал жена така дълбоко и чисто, и помолил да му позволят да говори с нея, за да ѝ разкрие чувствата си.

Джейн слушаше, обляна в сълзи, стиснала здраво ръката на съпруга си. Елизабет попита:

— А те какво са му отговорили?

Дарси поясни със сериозно изражение:

— Били разбираемо уклончиви, тъй като тя е твърде млада, и поискали да помислят. А през това време той обещал да не говори с Каролайн.

— О, горката Каролайн — каза Джейн с треперещ глас, — и горкият, горкият полковник Фицуилям — колко ли ужасно трябва да се чувства!

Дарси добави, че според него братовчед му е бил успокоен от това, че е могъл да сподели с тях. Твърде дълго бил живял с тайната си.

Елизабет се намеси:

— А чичо и леля изненадани ли са били?

Дарси поклати глава:

— Не особено. Предполагам, че са имали известни подозрения. Невинаги можем да скрием чувствата си така, както бихме искали, Лизи. От това, което ми каза Фицуилям, съдя, че независимо от резервите си заради крехката възраст на дъщеря си, те са го уверили в уважението и привързаността си към него. Оценили са високо дискретността в поведението му, както и честността и откритостта в отношението му към тях. Той е убеден, че ако тя не беше толкова млада, не биха възразили. Просто не са готови още да ѝ позволят да се сгоди.

Джейн, независимо от голямата си чувствителност, винаги беше постъпвала изключително разумно.

— Не биха могли да имат други възражения, разбира се. Не вярвам леля и чичо да имат нещо против съюза им, особено ако се обичат истински.

Дарси отвърна, че той категорично би могъл да гарантира за Фицуилям.

— Познавам го цял живот — той безспорно е много влюбен. Всичко в поведението му го потвърждава.

Бингли го прекъсна, за да каже колко много той лично харесва и уважава Фицуилям.

— Безспорно достоен мъж, безупречен джентълмен — отсеке той.

Дарси се усмихна и прие похвалите към братовчед си без излишна гордост, като изтъкна, че винаги е имало много голяма близост между Фицуилям и цялото семейство Гарднър — през целия си престой далеч на изток, той беше поддържал връзка с тях. В момина пък беше ценен партньор в компанията на мистър Гарднър. Дарси добави, че ако им бъде позволено да се оженят, по всяка вероятност ще имат всички основания за успешен и щастлив брак.

Елизабет отново се обади:

— Фицуилям кога очаква да получи отговор?

— В неделя ще ходи у мистър и мисис Гарднър. Лизи, позволих си да кажа, че с радост ще поканим госпожиците Каролайн и Емили в Пембърли. Ще трябва да изпратим съобщение на мисис Гарднър утре.

Елизабет го увери, че лесно ще намери повод да ги покани и после попита, почти на шега:

— А какво ще кажеш за онази глупост с присъединяването на Фицуилям към радикалистите?

— Той сподели, че има намерение да участва в агитациите. Знаеш колко се вълнува от безхаберията в Парламента, от предизборната кампания и исканията за реформа. Съгласил се е да помага в набирането на привърженици. Не виждам никаква опасност в това — засмя се Дарси и добави: — Що се отнася до вероятността да бъде въввлечен в нещо по-рисковано, можеш да успокоиш Каролайн — той няма намерение да излага живота си на опасност. Има много по-приятни планове за бъдещето.

По пътя обратно към Пембърли през гората, която сега беше тъмна и тиха, Дарси имаше доста уморен вид и Елизабет реши да не

захваща темата отново. През повечето време той беше замислен и не каза почти нищо. В един момент изненадващо хвана ръката ѝ и прошепна тихо, за да не го чуе кочияшът:

— Елизабет, доволна ли си от мен?

— Дали съм доволна от теб? Като цяло ли? — пошегува се тя, а после, виждайки разочарованието в изражението му, омекна и го увери, че е напълно удовлетворена. — Не мисля, че е било лесно да зададеш на Фицуилям всички тези въпроси, без да го засегнеш. Справил си се чудесно. Разбира се, че съм доволна от теб, любов моя. Не мога да ти опиша колко щастлива съм да зная, че леля и чичо са наясно и могат да вземат правилно решение.

— И при това толкова правилно, колкото ме уверява Фицуилям — додаде Дарси. — За мен лично беше важно да знам, че братовчед ми не е на грешен път. Изпитвам само най-голямо уважение и обич към леля ти и чичо ти и децата им. Знам, че Каролайн ти е особено скъпа, и не исках да оставя нещата без контрол и без да се успокоя, че всичко е наред.

— Дали и накрая всичко ще бъде наред, как мислиш? — попита тя развълнувано.

Той кимна:

— Искрено се надявам и се моля да бъде — отвърна, обгръщайки я с ръка и придърпвайки я към себе си.

На Елизабет не ѝ оставаше нищо друго, освен да въздъхне: „Дано!“.

* * *

Емили и Каролайн пристигнаха рано в неделя, нетърпеливи да бъдат отново в Пембърли, Емили веднага се оттегли в галерията. Когато се умореше да чете, тя най-много от всичко обичаше да влезе в дългата галерия и да разглежда картините — особено знаменитата италианска колекция, която беше подредена на специално място, където светлината разкриваше цялата прелест на картините.

За Каролайн най-ценното в Пембърли бяха не мебелировката и декорациите, а хората. Обичаше да слуша историите за мъжете и жените, живели там, разказани от някого, който можеше да отдели

време за това. Мисис Ренълдс с удоволствие ѝ разказваше историите на трите поколения от рода на Дарси, които познаваше — Фицуилям намираще този интерес за доста забавен, Дарси обаче я насърчаваше, щастлив, че някой от младото поколение се интересува от миналото. Беше ѝ разказал всичко за ексцентричните предци в рода Дарси, за които мисис Ренълдс не знаеше много или пък тактично избягваше да говори.

В края на изключително приятния ден, през които и двете момичета се бяха радвали на специално внимание, всички се бяха преоблекли за вечеря и тъкмо се канеха да слязат долу, когато прислужницата на Елизабет, Джени, избърза нагоре по стълбите, за да каже, че е дошъл полковник Фицуилям и чака в дневната. Дарси слезе при него, а Елизабет остана да подготви Каролайн за срещата. Вече ѝ беше казала за намерението му да помага в подготовката на кампанията на мистър Кобет, сега обаче трябваше да ѝ разкрие и че е разговарял с родителите ѝ.

Каролайн беше сащисана. Нямаше как да знае, че вече е имало и друг разговор и трепереше при мисълта, че тяхното неодобрение може да означава край на мечтата ѝ.

— О, Лизи, какво мислиш, че е казал? Дали мама е била много ядосана? — попита тя, изпълнена със страх от предстоящата развръзка.

Елизабет я успокои:

— Няма причина да се боиш от майка си, тя е най-милият човек, когото познавам. Сега ела с мен, не трябва да изглежда, че се мотаем без причина.

Слязоха долу и когато приближиха вратата на дневната, се появи Дарси с думите:

— Елизабет, Каролайн, ето къде сте били! Фицуилям ви очаква.

Не каза нищо повече, но Елизабет забеляза, че изглежда радостен, и сметна това за добър знак. Каролайн едва се сдържаше да не се втурне вътре, но хвана ръката на братовчедка си за сигурност и успя да се овладее доста добре, преди да влезе в стаята.

Фицуилям стоеше до прозореца, който гледаше към западната ливада. Обърна се и се усмихна, и Елизабет разбра, че сърцето на младата Каролайн няма да бъде разбито. След като поздрави и двете, той се извини и помоли да поговори с Елизабет. После се върна при

Каролайн, която седеше до камината и протегна и двата си ръце към нея. Елизабет излезе от стаята, давайки им знак, че ще бъде наблизко, ако имат нужда от нея. Нямахше желание да пречи на радостния миг, който знаеше, че ще последва.

Когато след известно време се върна заедно с Дарси, те все още бяха хванати за ръце, седнали един до друг на канапето до прозореца. Казаха много малко, но нямаше съмнение, че са щастливи. Каролайн прегърна мистър Дарси, целуна Елизабет и изтича нагоре по стълбите. Когато най-после беше готова да се върне, първоначално изглеждаше малко свита, но скоро успя да се отпусне. Започнала беше да проявява все повече зрялост и съобразителност. Благоприличието, което и двамата показваха с поведението си, говореше много за чувствителността и благоразумието им.

Фицуилиям остана за вечеря, а на тръгване съобщи:

— Имам покана за мистър и мисис Дарси от мистър и мисис Гарднър за вечеря в Оукли в сряда. Ще дойда утре сутринта след закуска да отведа Каролайн и Емили у дома в Оукли — знам, че Каролайн изгаря от желание да види родителите си.

Каролайн, щастлива до неузнаваемост, се усмихна и грейна, но не каза нищо. По-късно, когато прегърна силно Елизабет за лека нощ, прошепна:

— Никога няма да забравя добрината ти, мила Лизи, нито пък на мистър Дарси.

Елизабет и Дарси можеха само да им се радват с умиление. Лично познали терзанията на раздялата в любовта, те желяеха на братовчедите си единствено да бъдат щастливи. Единодушни бяха обаче, че могат да им пожелаят само щастие, равно на своето, защото не желяеха друг да заеме мястото им на най-щастливата двойка на света.

[1] Сонет 116. Цитиран според превода на Владимир Свинтила. Шекспир. Сонети. Варна Държавно издателство, 1973, с. 116. — Б.пр.

↑

[2] Van Diemen's Land (англ.) — остров Тасмания; наречен така от нидерландския мореплавател Абел Тасман (1603–1659) — първия европеец, стъпил на бреговете му — на името на губернатора на холандска Източна Индия А. Ван Димен, който го изпраща на

експедиция (1642–1643). През 1803 г. островът става британска колония, където започват да бъдат изпращани осъдени на изгнание затворници. — Б.пр. ↑

[3] John Cartwright (1740–1824). — Б.пр. ↑

[4] Sir Francis Burden (1770–1844). — Б.пр. ↑

[5] Henry Peter Brougham (1778–1868). — Б.пр. ↑

[6] William Cobbett (1763–1835). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ДА СЪГРАДИМ ЕРУСАЛИМ

Важни и всеобхватни промени застигнаха Англия през 1819 и 1820 г., давайки отражение върху живота на хората, чиито истории са записани в тези хроники. Пембърли и съседните му имения се намираха в самото сърце на Англия. Невъзможно беше семействата, живеещи там, да останат незасегнати от това, което се случваше около тях.

През 1819 г. сериозните последствия от депресията в сферата на земеделието, довели до повсеместни банкрут и отнемане на имущество, бяха видими навсякъде. Горди и отрудени мъже и жени се озоваваха на улицата, прогонени от местата, където бяха живели и работили от поколения, а домовете и работилниците им биваха изземвани от съдебните пристави. Хладно подхвърлените оскъдни дажби милостиня пораждаха такова разочарование и горчивина, каквито малко от тях бяха изпитвали преди.

Когато, заедно с предводителите си, призоваващи към реформа и възстановяване на равновесието, те се събираха и излизаха да протестират, правителството прибегваше до репресивни мерки и магистратите изпращаха кавалерията. Най-сериозният инцидент се случи през август 1819 г., когато 60 000 невъоръжени работници, събрали се на площад „Сейнт Питър“ в Манчестър, бяха атакувани от въоръжени кавалеристи, при което 11 души бяха убити, стотици бяха ранени и милиони бяха шокирани от безпощадните мерки^[1]. В един ироничен коментар този ужасяващ инцидент беше наречен „Клането Питърло“^[2].

Полковник Фицуилям и двама от другарите му също бяха тръгнали за Манчестър, но за щастие не бяха отишли на площад „Сейнт Питър“. Каролайн, сега щастливо сгодена за него в очакване на предстоящата сватба до края на годината, го беше умолявала да ѝ обещае, че няма да бъде там и след като беше дал обещание, Фицуилям достойно беше устоял на изкушението и не се беше присъединил към протеста, въпреки изгарящото го любопитство.

Приятелите му обаче успяха да получат много информация от свидетелите на случилото се, които бяха присъствали там. Когато истината за кавалерийската атака започнала излиза наяве, разказвана от завръщащите се по селата си очевидци, някои от вестниците, контролирани от същите онези мъже, които бяха отговорни за силите на реда, извършили кървавото нападение, потулиха или омаловажиха истината. За разлика от „Матлок Ривю“, който беше собственост на сър Едмънд Камдън и племенника му Алтъни Тейт. Синът на сестрата на сър Едмънд, Алтъни, беше наследил своя дял във вестника от баща си. Тъй като все още учеше в Кеймбридж, той беше поверил своите отговорности на майка си и на чичо си. Поради определени обстоятелства в личен план сестрата на сър Едмънд, Терез, беше много по-независима и свободомислеща от много свои съвременници. Беше се омъжила млада, имаше двама синове и беше овдовяла рано по време на войната с Наполеон. Принудена да носи отговорността за управлението на семейната ферма и за отглеждането на децата си, мисис Тейт беше разчитала най-вече на съветите на по-големия си брат. И тя като него не приемаше изоставянето на старите наематели на фермите и експлоатацията им от страна на фабрикантите. Категорично беше отказала да загради общите мери, които бяха част от фермата ѝ, оставяйки наемателите си да пасат овцете си, да ловят риба или да поставят капани за дивеч в горите ѝ, както бяха привили поколения наред. Беше използвала влиянието си пред редактора на „Ривю“, за да апелира за справедливост към обезземлените — позиция, която не беше популярна сред някои от земевладелците, но имаше подкрепата на мъже като мистър Дарси, полковник Фицуилям и мистър Гарднър.

Използвайки информацията, дадена от Фицуилям и приятелите му, както и разказите на очевидци — работници от фермите, механици, селяни и уволнени работници от фабриките, „Ривю“ даде голяма публичност на случилото се. Разказваха се кървави истории — за разгневените магистрати, които бяха дали нареждане за атаката, за изпадналите в паника кавалеристи в ярки униформи, подобни на войничета — играчки, тръгнали с новонаточените си саби срещу невъоръженото множество. Дни наред след това хората не спряха да говорят за „Клането Питърло“, събрани на големи групи по пазарите,

по домовете си, по фермите и общинските мери — навсякъде, където се чувстваха в безопасност от нови нападения.

За правителството това беше истинско бедствие. Отзвукът от случилото се можеше да продължи с години. „Няма порядъчен англичанин, който да не се срамува, че негови сънародници проляха кръвта на други обикновени, отрудени английски мъже и жени, чието единствено престъпление беше това, че искаха справедливост и парламентарна реформа!“ — писа редакторът на „Ревю“. Имаше опити от страна на местните магистрати и консервативните тори за още по-строги мерки, но мнозинството от хората в Англия бяха ужасени от използването на подобна сила срещу невъоръжени селяни и работници и говореха за това по събрания навред из цялата страна. На една такава среща на „активни граждани“ Фицуилям беше предрекъл, че „мъчениците от площад Сейнт Питър“ не са загинали напразно и смъртта им ще промени реформисткото движение завинаги.

Оказа се, че като радикални се бяха определили няколко независими до този момент сдружения на хора от средната класа, които се бяха вслушали в разумите думи на мъже като Бамфорд^[3] и Чарлс Гревил^[4]. Те предупреждаваха, че за да не тръгне Англия по кървавия път на Франция, богатите и властимащите трябва да вземат под внимание нарастващото недоволство на бедните и безимотните, които са се почувствали чужди в собствената си страна. Според тях реформата и промяната бяха не просто желателни, а от решаващо значение за оцеляването на Англия. Фицуилям, който имаше ясни политически възгледи, всеотдайно работеше за каузата.

Промени, макар и не толкова драстични, се бяха случили и в Пембърли. Мистър и мисис Дарси вече бяха горди и любящи родители на син — Уилям Чарлс, който се роди няколко седмици преди Коледа и разведри края на една по-скоро мрачна година. За Дарси и Елизабет това беше сбъднато желание, което не бяха споделяли открито. В Пембърли, макар да нямаше приети ограничения за унаследяването, очакваха мъжки наследник, който да поеме ролята на баща си в местната общност. Елизабет пък мечтаеше за син, тъй като самата тя винаги беше усещала липсата на брат. Уилям беше сравнително дребничко, но за сметка на това много кротко бебе, което не създаваше почти никакви проблеми. Майка му казваше че ако остане такъв и за в

бъдеще, заедно с наистина прелестната му сестричка Касандра, тя не би имала никаква причина да се оплаче от децата си.

Приятелката ѝ Шарлот Колинс пък беше родила трета дъщеря — Амелия-Джейн — за голямо разочарование на съпруга си, който искаше да обезпечи правото си на наследство върху Лонгборн след смъртта на братовчед си мистър Бенет. Това, че мистър Бенет за момента се радваше на прекрасно здраве, безспорно никак не беше в полза на амбициите на мистър Колинс.

Мисис Бенет обаче злорадстваше и наляво и надясно говореше, че това, че мистър Колинс е лишен от мъжки наследници, е възмездие от провидението. И пред всеки, който можеше да хване за слушател, подчертаваше, че „горкият мистър Колинс“ се е сдобил с още една щерка, докато всичките ѝ омъжени дъщери, с изключение на Кити, която все още нямаше деца, са родили синове. Явно напълно ѝ убягваше съвпадението с нейното собствено положение с пет дъщери и нито един син. Освен това, наскоро завърнала се от Нюкасъл, където беше ходила за третото раждане на Лидия, мисис Бенет беше донесла новини за проблеми и тревоги, свързани със забежките на Уикъм. Не ѝ оставаше друго, освен да забавлява дружките си и да раздухва слуховете, без да мисли за чувствата нито на по-големите си дъщери, нито ни съпрузите им.

Джейн донесе неприятните новини в Пембърли, когато дойде на гости у Елизабет по случай кръщенето на Уилям. Двамата с Бингли биха кръщавали дъщеричката на Шарлот, която Джейн беше описала като „най-прекрасното момиченце, което някога съм виждала“. На път обратно за вкъщи се бяха отбили в Лонгборн и майка ѝ и беше осведомила подробно за новостите от Нюкасъл, които сериозно я биха разтревожили. След като тактично изчака съпрузите им да излязат на езда и прислугата и бавачките да се отдалечат на достатъчно разстояние, Джейн изрази безпокойството си за безотговорната им сестра и безпътния ѝ съпруг.

— Лизи, ако дори половината от това, което разправя мама е истина, положението никак не е обнадеждаващо — каза тя, предавайки в детайли някои от разказите на мисис Бенет. — Изглежда, нито Уикъм, нито Лидия приемат на сериозно брачните си обети — продължи и остана истински изненадана, когато Елизабет вметна с тон, който ѝ се стори доста безразличен:

— Защо ли не се учудвам! Не ми се вярва някой да се е заблуждавал, че който и да е от двамата е имал сериозни намерения. Този брак беше резултат от намесата на мистър Дарси и мистър Гарднър, които трябваше да оправят безумната каша, в която се бяха забъркали.

Джейн възрази — доброто ѝ сърце не ѝ позволяваше да ги заклейми така лесно:

— Как можеш да говориш така, Лизи? Нали всички се надявахме, че нещата могат да се оправят, че могат да се вразумят!

Елизабет обаче беше категорична:

— Мила ми сестричке, тая твоя доброта, тая твоя безрезервна щедрост не ти позволяват да видиш това, което е напълно ясно за всички ни — Уикъм и Лидия няма да се променят. Тя си с все така глупава и вятърничава и продължава все така безочливо да флиртува; трябва да признаем, че в сравнение със сестра ни той поне е малко по-тактичен ако това, което си разбрала, е вярно, явно е доста по-дискретен, което не го оневинява, разбира се.

— Нищо ли не можем да направим? — попита Джейн.

— Предполагам, че като форма на порицание бих могла да спра да превеждам на Лидия малките суми, които изпращам за децата ѝ, но се съмнявам, че ще има някакъв ефект върху поведението ѝ. Вероятно ще се обърне към тебе за помощ.

Джейн изглеждаше изненадана и объркана.

— Лизи, тя искала ли е пари от теб? — попита.

Когато Елизабет кимна и отговори: „От години“, Джейн поклати отчаяно глава.

— О, Лизи, опасявам се, че си напълно права. Никога няма да променим Лидия — откакто се е родил Хенри, аз и мама редовно ѝ изпращаме пари.

Осъзнаването на безотговорността и манипулативната природа на сестра им и съпруга ѝ съкруши Джейн и разгневи Елизабет. И двете обаче се съгласиха, че не им остава нищо друго, освен да се надяват и да се молят двамата да не направят нещо толкова безочливо, че да посрамят семействата си отново.

— Благодарна съм, че Дарси почти не говори за тях. Познава Уикъм твърде добре, а колкото до Лидия, никой не може да каже нищо, което да подобри мнението ни за нея. За всички е ясно, че връзката им

се крепи на малко любов и на още по-малко логика. Бяха събрани насила — чичо е сигурен, че Уикъм не е имал никакви намерения да се жени за нея, защото в желанията им има твърде малко благоприличие и разумност. Да си го кажем направо, Уикъм беше принуден да се ожени за Лидия.

Като видя отчаянието, изписано на лицето на сестра си, Елизабет хвана ръката ѝ.

— Знам, че ме мислиш за сурова, но, Джейн, мила моя, само като си помисля колко близо са до това да разрушат целия си живот, да унищожат не само своите възможности да бъдат щастливи, но и живота на онези, които са ни най-скъпи като татко например, не мога да намеря в сърцето си съчувствие за тях и за поредната им криза. Беше им дадена прекрасна възможност да спасят останките от връзката си след онова глупаво необмислено бягство на Лидия с Уикъм. И ако искат да унищожат всичко, прав им път, аз обаче няма да пролея нито една сълза за тях.

Споменът за надвисналата тогава опасност всички да загубят всичко, включително и възможността за добър брак, отрезви Джейн.

— Права си, Лизи, така е, те носят отговорност за действията си. Не трябва ние да се обвиняваме за техните проблеми — въздъхна тя тъжно.

Връщането на съпрузите им прекъсна разговора по тази болезнена тема. Други членове на фамилията също щяха да се присъединят към тях — двете сестри с нетърпение очакваха пристигането на семейство Гарднър и полковник Фицуилям, които бяха прекарвали изтеклата седмица в Лондон.

След известно колебание в началото, семейство Гарднър бяха приели Фицуилям в сърцата си. Неговата всеотдайност към дъщеря им му беше спечелила обичта им и както мистър Гарднър, така и мисис Гарднър бяха готови да направят и невъзможното, за да му помогнат в приготовленията за предстоящата сватба. Сега бяха отишли на пазар в Лондон, за да попълнят чеиза на Каролайн и тъй като мистър Гарднър добре познаваше търговската част, можеше да даде на бъдещия си зет съвети по най-различни въпроси във връзка с новия му дом и услугите, които можеше да получи.

Когато се върнаха в Пембърли, имаха много да разказват за скандалните събития в Лондон (и по-специално в Двора), последвали

смъртта на „лудия крал“ Джордж III. Фицуилям беше безкомпромисен в критиката си към Двора и Парламента — към клюките по отношение на унаследяването на властта и клеветите срещу кралицата, разпространявани от краля, който открито и безсрамно парадираше с любовниците си.

— А онези, които са избрани да ни управляват в Парламента, остават погълнати от тези нелепи проблеми, докато навред из Англия почтените хора затъват все по-надълбоко в тресавището на депресията — заяви той и добави: — В Лондон има хора, които се кълнат, че много скоро ни очаква още една революция, която трябва да помете заразата.

Всички присъстващи изразиха надежда, че няма да се стигне до там.

— Няколко от членовете на партията на вигите са се обявили за подкрепа на реформата и може да се надяваме, че е възможно тя да настъпи и без насилие — намеси се мисис Гарднър.

Мистър Гарднър предположи, че спасението може да дойде от търговията, както преди няколко години, когато всичко изглеждаше загубено.

— Ако правителството обърне внимание на търговията, толкова много може да бъде направено. И датчаните, и французите, че дори и белгийците влагат сериозни усилия в развитието на търговията с колониите, докато нашето правителство се занимава с брачните несгоди на краля!

Дарси категорично го подкрепи. Сподели, че не вижда разрешение на сегашните проблеми, ако не бъде подобро положението на цялата нация.

— Какво да очакваме от богатите, които се оттеглят безпомощно в своите крепости, докато бедните и обезземлените просят по улиците, а децата им гладуват? — продължи той с такава твърдост и увереност, на които никой не можеше, а както отбеляза Елизабет, и никой не желаше да възрази.

Той продължи:

— В миналото онези, които бяха собственици и се радваха на богатите реколти на този край, се грижеха за облекчаването на страданията на бедните и болните. Баща ми щеше да се срамува да вижда бездомни хора, чиито семейства просят по улиците и живеят от

милостта на непознати или биват принудени да отидат в приют за бедни, защото нямат собствена земя или няма кой да ги наеме на работа.

Фицуилям също се включи с тема, която вълнуваше и него, и Дарси — разрушаването на английската селска община.

— Какво ни стана на нас в Англия? Защо ние, които винаги сме помагали на народа си, изведнъж му обърнахме гръб?

— Всъщност не сме, Фицуилям — каза Дарси, — в Пембърли не сме изгонили никого, който иска да остане в имението и да работи тук. Онези, които ни напуснаха, го направиха по собствено желание, а и бяха съвсем малко; някои си намериха работа в градовете, други обаче се върнаха, недоволни от новите си работодатели.

Елизабет, която до момента слушаше мълчаливо, сподели, че братът на нейната прислужница Джени е бил във фабриките в Манчестър, подмамен от обещания за добра заплата и добро бъдеще. След по-малко от година обаче се беше върнал — и сега работеше като помощник-градинар, щастлив, че е отново в Пембърли. Дарси я подкрепи, като добави, че работата при много фабриканти се състои в усилен труд при ужасни условия и с много ниско заплащане. После продължи:

— Всъщност аз имам намерение да говоря със сър Едмънд и останалите да се ангажираме по-активно с живота в общината. Мисля, че трябва да бъдем по-съпричастни към добруването на хората, които живеят в именията ни, като им осигурим съдействие по отношение на образованието и медицинските грижи.

Като чу думите на Дарси, съпругът на Кити, д-р Дженкинс, попита дали може да разчита на съдействието на мистър Дарси за откриването на училище към енорийската църква за малките деца в имението. Кити изгаряла от нетърпение да започнат, а имало и други енориаши, които щели да помогнат. Мистър Дарси не само прояви интерес към идеята, ами обеща и да се срещне с мистър Дженкинс, за да я обсъдят. Според него това щеше да бъде нещо, което да помогне на хората в тези трудни времена.

— Ако осигурим училище за по-малките деца, ще помогнем на родителите да се справят с някои от проблемите, пред които са изправени — каза той.

— Така децата поне ще са на сигурно в училището, докато родителите им работят — добави Елизабет, доволна, че Дарси одобряваше инициативата.

Това беше идея, която я привличаше, и тя реши да я подкрепи лично.

Подобни обсъждания обикновено се преустановяваха, когато се сервираше масата, този разговор обаче продължи по време на цялата вечеря и беше подновен, когато се оттеглиха да изпият кафето си. Много скоро тя щеше да разбере, че в този ден бяха поставени основите на един забележителен план. Предстоеше да ѝ се разкрие представата на мъжа ѝ за възпитаване на нов общностен дух, който да спаси разпокъсаната земя.

По-късно тази вечер, като приятен завършек на деня, мисис Гарднър, Елизабет и Джейн се събраха в дневната на Елизабет за по чаша горещ шоколад. Джени остави подноса на масата и им пожела лека нощ. Господата бяха все още долу и разговаряха за работа и политика, а децата бяха изпратени по леглата. Малката Емили влезе да пожелае лека нощ и също отиде да си легне, а сестра ѝ Каролайн остана още няколко минути, бавейки се, за да могат братовчедките ѝ да се възхитят на великолепия и пръстен с рубин и диамант. Когато и тя излезе, Елизабет подчерта, че изглежда забележително добре, и добави, че безспорно двамата са много щастлива двойка.

За Джейн най-забележително беше благоприличието, което успяваха да запазят в поведението си:

— Няма съмнение, че са влюбени и очевидно им е приятно да са заедно, но не създават никакви притеснения на околните — каза тя, а Елизабет и мисис Гарднър се усмигнаха, припомнили си безупречното държание на самата Джейн при първата им среща с Бингли.

Исклучително високите ѝ критерии за благоприличие, допълнени от нейната вродена сдържаност и от скромността на Бингли, бяха накарали Дарси да повярва, че Джейн не изпитва дълбоки чувства към приятеля му и едва не беше разрушил връзката им. За щастие тя не знаеше нищо за този злополучен епизод. Бингли, разбира се, също не беше издал приятеля си за ролята, която беше изиграл, и Елизабет му беше много благодарна. Защото това със сигурност много би наранило сестра ѝ.

Мисис Гарднър се съгласи с Джейн:

— Трябва да кажа, Лизи, че полковник Фицуилям е съвършеният джентълмен. Признавам, че имах известни резерви — не заради разликата във възрастта им, защото в крайна сметка самата аз съм щастливо омъжена за чичо ви, който е с петнадесет години по-възрастен от мен и чиято зрялост и мъдрост много ценя. Причината беше, че се опасявах да не би Каролайн, тъй като е толкова млада, да не е напълно наясно със себе си. Човек рядко има ясна представа за себе си на четиринадесет.

— Сега обаче нямаш такива опасения, нали, лелю? — попита Джейн с усмивка, тъй като двете с Лизи бяха забелязали, че Фицуилям се отнася към мисис Гарднър с голямо внимание и уважение.

— Никакви — отвърна леля им. — Разбира се, мистър Дарси винаги е говорил за него само добри неща, а и чичо ви, с когото работят заедно от години, няма да допусне и дума против него. Не се съмнявам в почтеността му — многократно съм подчертавала, че дори и за миг не съм се притеснявала за това, откакто се сгодиха с Каролайн.

Джейн я прекъсна:

— Естествено, той е братовчед на мистър Дарси, а това само по себе си говори достатъчно.

Елизабет обаче весело се засмя, напомняйки им, че и лейди Катрин де Бърг е леля на мистър Дарси, а после шеговито добави:

— Да не говорим за мис Бингли, за която трудно може да се повярва, че е роднина на скъпия ни Бингли. Но, Джейн, роднинската връзка не дава никаква сигурност за това дали двете страни са една за друга. Само помислете за собствената ни сестра Лидия и цялата идея се обезсмисля.

При споменаването на Лидия мисис Гарднър затвори очи, сякаш да пропъди образа на заблудената си племенница.

— Мили мои, надявах се да не говорим за Лидия и съпруга ѝ. Такова безразсъдно поведение е истинска рядкост. Явно не е по силите на никого да убеди тези двама души в нуждата от благоприличие. Мъчно ми е да го кажа, мили момичета, но не минава и месец, без да получа някоя набързо надраскана бележка с молба за помощ с някоя сметка — я за плащане на бавачките, я за издължаване на търговците, без никаква надежда парите да ми бъдат върнати.

Племенничките ѝ бяха потресени. И през ум не им беше минавало, че Лидия, която отдавна просеше помощ от майка си и сестрите си, иска пари и от леля им. По-унизително едва ли можеше да бъде. През всичките тези години Елизабет беше крила от съпруга си, че изпраща на сестра си малки суми от собствените си доходи всеки път, когато я беше молила.

— Не бива да продължаваш да ѝ помагаш, мила лельо. Тя е използвала всички ни и ако вероятно има някакво оправдание да се обърне към семейството си, няма никакво право да изнудва теб и ти не трябва да ѝ го позволяваш — каза категорично Елизабет с пламнало от възмущение лице.

Джейн мълчеше, онемяла от срам.

Мисис Гарднър беше на друго мнение.

— Чичо ви знае всичко, мили мои, не се безпокойте. Той казва, че някой трябва да ѝ помага, защото в противен случай ще натрупа огромни дългове към непознати хора, които ще се възползват от това, и така ще усложни нещата още повече. Така е по-добре, независимо че може да ѝ повлияе по-зле.

Джейн и Елизабет станаха и прегърнаха леля си. Толкова много дължаха на нейната мъдрост и доброта, както и на щедростта на чичо си. Чувайки гласовете на съпрузите си, които се качваха по стълбите, те отидоха да ги посрещнат. Толкова приятно им беше да са заедно, че не бяха забелязали колко късно е станало.

* * *

Елизабет писа на баща си с покана да дойде в Пембърли през лятото на 1820 г. Разбрала беше от Джейн, че майка им заминава за Рамсгейт със сестра си, мисис Филипс, тъй като и двете единодушно бяха решили, че заслужават да си отдъхнат далеч от семействата си!

„Когато споменах това пред мистър Дарси, тате, той настоя да ти пиша незабавно и да те поканя «да се възползваш от възможността да избягаш от домашната обстановка и да ни погостуваш в Пембърли, където те

очакват удоволствията на риболова, ловуването и четенето до насита». А аз бих добавила и компанията на две от дъщерите ти (защото Кити е само на десет минути пеша през парка и на петнадесет по пътя), на двамата зетьове и, естествено, на внуците ти! В късното лято и ранната есен в Пембърли е най-красиво. Какво повече можеш да искаш? Двете с Кити сме се заели с планове за ново училище, което тя и д-р Дженкинс искат да основат за по-малките деца в имението. Мистър Дарси ще осигури помещение и мебелировка, като ремонтира и пригоди за целта една стая в приземния етаж на пасторския дом, учителите на първо време ще бъдат доброволци от общината. Предполагам няма да се изненадаш, ако ти кажа, че аз няма да преподавам рисуване — спомняш си колко жалки бяха първите ми опити някога у дома, но се съгласих да помагам с уроците по пеене и четене. Мистър Дарси вярва, че това ще помогне да се изгради общностен дух, който да се противопостави на пагубния ефект от ограждането, което причини толкова много нещастия на бедните хора по тези места. В другия край на областта — в Кимптън, полковник Фицуилям и семейство Гарднър с помощта на енорийския съвет са се заели със същото. Ще видиш всичко, когато дойдеш, мили тате — чакаме те с такова нетърпение. Мистър Дарси моли да изпратиш съобщение с часа на пристигането ти в Ламбтън и каретата ще бъде там да те посрещне.

Поздрави от Касандра. Тя с нетърпение очаква отново да ѝ четеш от онези истории, които ѝ четеше миналата година, когато беше тук. Можеш да бъдеш сигурен, че няма да те остави на мира.“

Отговорът на мистър Бенет беше кратък и по същество:

„Мила ми Лизи,

Писмото ти ме убеди, че е напълно безсмислено да оставам в Лонгборн дори и ден повече. Мери вече замина

при Джейн. Ще пътувам с пощенската кола в сряда. Кажете на съпруга си, че предложението му за карета, която да ме вземе от Ламбтън, е както винаги прието с радост и благодарност. С нетърпение и с голяма радост очаквам четенето с Каси, всъщност сдобих се с една нова книга точно с такава цел.“

Лятото и есента семействата прекараха основно в провинцията, с изключение единствено на случаите, когато беше крайно необходимо да се пътува до Лондон. Приятното есенно време и относителното спокойствие им даваха много причини да си останат у дома, за разлика от новините, които идваха от града напоследък и бяха достатъчно основание да го избягват.

Полковник Фицуилям, който беше заминал за Лондон, за да набира членове за своята реформистка партия, писа на семейство Гарднър:

„Прави сте да избягвате Лондон, защото се е превърнал в истинска лудница — с масите и Парламента, въввлечени в непристойна схватка, което говори още по-лошо и за краля — все така лишен от власт, и за неговата нежелана и необичана кралица.“

Тази вечер Дарси, Елизабет и мистър Бенет вечеряха със семейство Гарднър. Фицуилям щеше да се присъедини към тях по-късно. Каролайн четеше с подobaващ драматизъм части от писмото му, което беше пристигнало преди ден-два:

„Денем улиците се изпълват с тълпи, които подкрепят или едната, или другата страна — маршируват, крещат, развяват знамена, тормозят невинните минувачи и като цяло създават безредици. Много хора имат чувството, че сме на прага на революция аз обаче не смятам, че ще

бъдем въввлечени и такава преживелица заради мрачна кауза като тази...”

Мистър Гарднър изтъкна, че Фицуилям е в Лондон, за да набира привърженици сред реформистите за плановете им за осигуряване на образование и грижи за здравето на бедните.

— Има надежда, че вигите ще подкрепят законопроект, който да даде право на общините да играят активна роля в това отношение. Всичко ще зависи от подкрепата, която ще получат от реформистката група, разбира се.

Мистър Бенет, който беше много впечатлен от това, с което са се заели Кити и съпругът ѝ в пасторския дом в Пембърли, беше заинтригуван да чуе как се развиват нещата в Кимптън.

— Каролайн е изключително всеотдайна — каза баща ѝ, особено горд с ролята, която беше поела дъщеря му. — С Емили възнамеряват да открият музикален клас за малките деца, а мисис Тейт, която издава „Ривю“ ще помага на мисис Гарднър със занимания по четене и писане.

Мистър Бенет, който неведнъж беше изразявал гнева си от това, че английските деца са оставени да растат неграмотни, освен ако родителите им не разполагат с достатъчно пари, за да им осигурят частно обучение, беше видимо впечатлен, но продължаваше да бъде възмутен от липсата на интерес от страна на правителството. Каролайн продължи да чете писмото на Фицуилям:

„Не мога да получа разумно изказване от никого в Парламента по отношение на реформата. Романтиците от последното десетилетие — сър Уолтър Скот, Колридж, Сауди и, можеш ли да повярваш, мила ми Каролайн — любимият ти Уърдсуърт — всички са се превърнали в ревностни тори и настояват за повече репресии и по-сурови наказания за бедните, ако дръзнат да се противят на господарите си. Уърдсуърт дори призовава за въоръжена сила, с която да се държи в подчинение народа, и за закони, с които да се упражнява контрол над пресата.“

На това място Каролайн скочи като ужилена и извика.

— Никога повече няма да прочета роман от Скот, нито стихотворение от Уилям Уърдсуърт!

Всички се разсмяха — според тях това със сигурност беше обещание, което тя едва ли можеше да спази, Каролайн обаче беше непреклонна:

— Как могат да искат повече репресии за народа и защо поет като Уърдсуърт ще призовава за контрол над пресата? Това би било предателство към всичко, в което е вярвал.

Впечатлена от разпалеността ѝ, Елизабет се осмели да изкаже мнение:

— Мила Каролайн, много млади романтици са се превърнали в досадни консерватори с възрастта. Уърдсуърт не е по-различен от много други.

— Не, няма да чета — отсеке Каролайн, развълнувано. — Ако един поет не може да говори от името на народа, то какво остава за останалите от нас?

После, обръщайки се към мистър Дарси, попита:

— Мистър Дарси, и вие ли мислите да станете досаден стар консерватор?

Майка ѝ ахна, но Дарси се засмя, след което отговори напълно сериозно:

— Каролайн, аз съм консервативен по природа, предпочитам да запазя най-добрите черти на нашето общество и ценя традициите ни, но това не означава, че подкрепям несправедливостта и репресията. Не одобрявам това правителство, което подкрепя исканията на привилегированите и онеправдава бедните. Аз не приемам, че възрастта има нещо общо с това, всичко е въпрос на притежаване на чувство за отговорност към ближните. Винаги съм вярвал, както баща ми и дядо ми са вярвали, че онези от нас, които са галеници на съдбата, трябва да помагат на другите, които не са. Нямам предвид само проявите на благотворителност и милосърдието към бедните — всички ние го правим. Имам предвид да поемаме отговорност да допринасяме материално за подобряването на живота им, защото така се грижим за общността, от която всички сме част.

— Ще рече ли това, мистър Дарси, че имате предвид строене на училища, библиотеки и болници? — попита мисис Гарднър, чийто

интерес към темата се беше увеличил, откакто лично се беше ангажирала с енорийското училище в Кимптън.

Дарси кимна в знак на съгласие:

— Да, така е, мисис Гарднър, но не просто да ги строим, а да помагаме да функционират, да подкрепяме хората, които вършат работата, защото здравите и образовани хора биха били по-щастливи от живота и труда си, отколкото болните и невежите, а това би било от полза за всички нас като общност.

Каролайн възкликна радостно.

— Полковник Фицуилям запознат ли е с мнението ви?

— Да, запознат е и е съгласен с мен — отвърна Дарси.

Елизабет хвърли поглед към баща си. Той наблюдаваше Дарси с интерес и задоволство. Никога не беше подозирал за тази страна на съдържаната природа на зет си, дори когато беше започнал да го опознава по-добре и да го намира за по-дружелюбен, както го беше уверявала Елизабет.

По-късно той призна пред нея неизмеримото си удовлетворение и доволство от тази проява на благородство от страна на Дарси. Ето това беше мъжът, който тя обичаше.

— Сега вече разбирам защо беше готова да го защитаваш така пламенно, когато аз изразих известно безпокойство. Той безспорно се разкри като състрадателен мъж с принципи, Лизи, точно такъв, какъвто ти е по сърце, нали?

Нейната гордост и радост, когато чу думите за съпруга си бяха безгранични. А това, че баща ѝ беше станал свидетел на благородството му, я правеше още по-щастлива. Тя познаваше тази черта в характера на Дарси от много години. Благодарение на нея беше получила много щастие, още по-щастлива беше обаче да знае, че останалите от семейството също са я забелязали. Звукът от приближаваща карета възвести пристигането на полковник Фицуилям — малко по-рано, отколкото го очакваха. Посрещнаха го много радушно, особено Каролайн. Щастието на влюбените, разделени от близо седмица, беше очевидно за всички. Оставиха ги необезпокоявани в дневната за известно време, след което мисис Гарднър отиде да им напомни, че вечерята е сервирана.

Имаше много новини, които да чуят, и много теми, които да обсъдят след вечеря, но за Каролайн и Фицуилям нищо не беше по-

неотложно и по-важно от радостта да бъдат отново заедно. Наравно с това обаче те бяха сърцата отдадени на социалните и политическите цели, които си бяха поставили, и енергията им беше заразила и околиците. Дарси се беше съгласил да помогне с началните инвестиции за училището в Кимптън, а енорийският съвет, в който членуваше мистър Тейт, подготвяше помещение за тях. Родителите на децата, които щяха да бъдат първите ученици в училището, работеха усилено, за да довършат ремонта и подготовката на училищната сграда. Каролайн, която вече беше получила обещание за книги от Джорджиана, беше щастлива, че мистър Бенет също предложи да даде много книги от своята библиотека.

— Скоро ще имаме отлична колекция — похвали се тя, когато заразителният ѝ ентузиазъм привлече всички около нея, за да ѝ помагат в начинанието.

Няколко дни по-късно, видяла как дъщеря ѝ се беше притекла на помощ с храна и дрехи на едно семейство в селото, в което бащата беше изгонен от работа, мисис Гарднър писа на племенницата си, разказвайки за работата на Каролайн в полза на училището и децата и района.

„Мила Джейн,

Нямам думи да изразя какво чувствам към милата ми дъщеря. Да я виждам толкова удовлетворена и така изпълнена с планове, ме прави най-щастливата майка на света. Полковник Фицуилям до такава степен се е превърнал вече в член на семейството ни, че със сигурност когато нашата Каролайн се омъжи, ще приемем, че се сдобиваме с още един син, вместо да скърбим, че губим дъщеря. Джейн, миличка, това, което ме радва най-много, е щедростта ѝ. Във време, когато почти всички са се вторачили в личните си удоволствия и амбиции или пък гледат да трупат псе повече и повече пари, Фицуилям и Каролайн са решени да помагат на колкото е възможно повече хора. Какво по-хубаво от това да подадеш ръка на бедно семейство или на болно дете! Ние с чичо ти ги подкрепяме с каквото можем, щастливи да окуражаваме

този прекрасен дух на милосърдие и добротворство. Днес отидоха да купуват плочи и калемни и други необходими неща, за да може да се започне от следващия месец, когато Елизабет ще открие училището в Кимптън — първото школо за малки деца в селото. Това ще бъде толкова важен ден за хората там, не мога да ти опиша колко сме щастливи, че малкото ни момиче прави толкова много в помощ на децата.

Мистър Дарси и Елизабет са най-големите ѝ поддръжници — с няколко дарения в брой за училището. Всеки ден благодаря за щастливата случайност, която ни доведе в Пембърли онова лято и събра Елизабет и Дарси — те са толкова съвършена двойка, че не мога да си представя някой от двамата с друг партньор.

Ние с чичо ти сме добре. Надяваме се вие с мистър Бингли да можете да присъствате на скромното ни тържество идния месец. А тъй като полковник Фицуилям се кандидатира за Парламента, очакваме и вестниците да проявят интерес. «Ривю» вече публикува две статии.

Предай обичта ни на Бингли и децата, вярвам, че всички са в добро здраве.

Бог да ви благослови, мила моя!

Твоя любяща леля“

[1] Реално събитие от 16 август 1819 г. — Б.пр. ↑

[2] „Paterloo Massacre“ (англ.) — антология със сражението при Ватерло от 18 юни 1813 г. — Б.пр. ↑

[3] Samuel Barnford (1788–1872). — Б.пр. ↑

[4] Charles Greville (1794–1865). — Б.пр. ↑

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА ВЪЛНИ НА ПРОМЯНА

Годините между коронацията на крал Джордж IV през лятото на 1821 г. и смъртта му, за която никой не пророни сълза, през 1830 г. изобилстваха от възможности за промяна, които много европейски нации сграбчиха, а Британия, поради излишъка от инерция и липсата на лидерство, пропусна. Докато малки и големи нации в Европа неуморно въставаха срещу игото на остарелия консерватизъм, борейки се да променят първо една система, а после друга, в Англия масите гледаха с нарастващо отвращение абсурдните гротескни фигури в Двора на крал Джордж и Парламента, които ги оставиха в пълна безизходица, докато вълните на промяната стихнаха.

Правителството залиташе от една криза към друга без най-малкия признак дори за здрава ръка върху руля на държавническия кораб. Торите, които доминираха в правителството, се изправиха твърдо против реформата, реагирайки дори и на най-скромното искане за промяна с репресивни мерки като позорните шест декрета^[1]. Междувременно вигите и други реформисти като Кобет и Хънт се бореха гласовете им да бъдат чути над глъчката, носеща се откъм Съда, където най-сериозните усилия за всички кралски мъже биха впрегнати в услуга на решимостта краля да се отърве от своята нежелана кралица.

А през цялото това време все повече „фермери-благородници“ ограждаха земи и разширяваха господарските си имения, без каквато и да било грижа за семействата, които оставяха на улицата. В големите градове като Лондон, Ливърпул, Бирмингам и Манчестър бедните работници бяха подслонявани в еднотипни мрачни жилища, докато останалите без работа и имот просеха или крадяха, за да оцелеят на улицата. Разногласията сред народа изведоха на предна позиция агитатори и реформатори. Подобренията в търговията и транспорта доведоха до просперитета на нова средна класа в градовете, на половин ден път от там обаче, отвъд зелените ливади и склонове,

изровени и почернени от купчини шлака, се ширеше псе по-дълбоко отчаяние.

Посред тази всенародна тревога и униние, като случаен слънчев лъч в мрачно утро, Каролайн Гарднър и полковник Фицуилям отпразнуваха сватбата си — едно от най-щастливите събития за цялата област от много години насам. Каролайн беше прекрасна булка — облечена във френска дантела и коприна от най-доброто качество, което баща ѝ можеше да намери, полковникът пък — във военната си униформа, изглеждаше впечатляващо елегантно. Каролайн беше предупредила всички членове на семейството си да не плачат. „Това е сватбеният ми ден и всички трябва да бъдете щастливи — беше заявила тя, никой не бива да го разваля със сълзи“. И всичко беше наред, докато не дойде време щастливата двойка да отпътува, когато Каролайн прегърна майка си и баща си и се разрида. Младата Емили, която ѝ беше шаферка, също не се сдържа и скоро много братовчедки и лели се запресягаха за носните си кърпички.

Каролайн се беше превърнала от ведро и спокойно момиченце в изящна и очарователна млада жена, отличаваща се с интелигентност и изпълнено с достойнство държание, за които всяко момиче на нейната 20-годишна възраст със сигурност можеше да ѝ завиди. Благодарение на родителите ѝ, чиято подкрепа беше оказала голямо влияние върху нейното развитие, тя беше имала предимството да расте в дом с открити и либерални отношения, където децата винаги бяха насърчавани да участват в семейните разговори и да общуват с възрастните, когато е уместно.

И тя като братята и сестрите си притежаваше похвално чувство за благоприличие, изпреварило възрастта ѝ, доказателство за което беше безупречното ѝ поведение, докато беше влюбена и сгодена за полковник Фицуилям. Въпреки това между двамата имаше толкова искрена и откритая привързаност, че близките им отбелязваха, че сякаш са родени един за друг. Дългият им годеж, който беше предизвикал немалко коментари, само беше увеличил и задълбочил истински чистата им любов. Когато отпътуваха в открит фойтон сред многобройни благопожелания, за всички присъстващи беше повече от ясно, че са станали свидетели на началото на един щастлив брак.

Дори мисис Бенет, която по-рано беше чута да отбелязва, че не одобрява големите разлики във възрастта и дългите годежи, беше

забелязана да бърше очите си и да секне носа си, когато поздравяваше брат си и жена му за отличния брак на дъщеря им.

— Много добре направи Каролайн, братко — каза тя, когато влизаха, — като по-малък син уважаемият полковник не беше толкова добра партия. Спомням си как на сватбата на Джейн и Лизи рекох на сестра си, мисис Филипс, че е много жалко, дето той няма наследство — толкова възпитан и толкова чаровен младеж, а да не може да се ожени за тази, която му е на сърцето. Но, слава на Бога, добре се е подсигурил след лишенията в колониите — заключи тя развълнувано.

Мисис Гарднър — сега най-ревностният защитник на зет си, отговори:

— Богатството на полковник Фицуилям не е само резултат от лишения в колониите, сестро, той е работил много, за да инвестира парите си мъдро и, както, сигурна съм, и мистър Гарднър ще се съгласи, отдавна е най-активният и най-ценен партньор в бизнеса му.

Забелязал, че чувствата на жена му са засегнати от обичайната нетактичност на сестра му, мистър Гарднър се намеси и сърцато защити Фицуилям. Мисис Гарднър добави многозначително:

— Разбира се, чудесно е да знаем, че сега положението му е толкова добро, но сигурна съм, че и ти ще се съгласиш, сестро, най-важно за нас е това, че полковник Фицуилям е свършено почтен джентълмен, на който можем да имаме пълно доверие и чиято обич към Каролайн е извън всякакво съмнение. Всъщност веднага след годеча им той настоя лично да обезпечи Каролайн със значителна сума, независимо от протестите на баща ѝ — така и не успяхме да го разубедим, няма друг сред познатите ни, на когото с такава радост бихме поверили щастието на дъщеря си.

Мисис Бенет понечи да каже нещо, но бързо се отказа. Явно беше решила, че е по-добре да не прави повече коментари. Елизабет и Джейн, които влязоха в стаята тъкмо на време, за да чуят края на разговора, можеха само да поклатят глави и да въздъхнат с облекчение, че съпрузите им, които все още бяха навън, бяха пощадени от коментарите на майка им.

— О, Лизи, как ми се иска мама да не разстройва леля Гарднър — каза Джейн, придърпвайки сестра си настрана. — Достатъчно е, че Каролайн ще ѝ липсва, не ѝ трябва повече притеснени.

Елизабет сви рамене:

— Знаеш, че мама си е такава. Нищо не може да ѝ попречи да каже това, което си е научила.

Джейн беше решила да вземе мисис Бенет със себе си, когато се прибере вкъщи.

— Вече говорих с мистър Бингли и той няма нищо против, ще отида да питам и татко. Знам, че мама смяташе да отседне при леля и чичо, но мисля, че не е честно. Успях да ѝ попреча да пита чичо Гарднър дали лейди Катрин не е отказала да дойде, защото е била против брака и така е демонстрирала неодобрението си. Щастлива съм, че съумях да я убедя, че лейди Катрин не е могла да присъства, защото е била болна.

— Всъщност — каза Елизабет — лейди Катрин се е срещала с Каролайн и Фицуилям ме увери, че леля му е впечатлена от нея и ги е поканила в Розингс за Коледа заедно с Джеймс и Розамънд.

Джейн остана много изненадана.

— Лизи, сериозно ли говориш?

— Напълно. Вероятно лейди Катрин е осъзнала, че като най-малък син Фицуилям има голям късмет да се ожени за такава красива, талантива и очарователна млада жена, която освен това ще бъде и много добре осигурена. Между другото, разбрах, че Фицуилям не е искал брачен договор, но чичо ще настоява да се споразумеят Каролайн да има свой собствен годишен доход.

Джейн обеща, че ще информира майка си при първа възможност.

— Само ако можеше мама да спре да говори поне за малко — въздъхна тя.

Елизабет споделяше мислите ѝ:

— Няма да спре да задава въпроси и да прави предположения — това ще подлуди леля Гарднър.

Джейн кимна и отиде да потърси баща си, за да се приготвят за пътуването. Останала сама в стаята, Елизабет почувства смесица от задоволство и вина. Безспорно беше щастлива, че майка ѝ няма да остане в Пембърли дори и за една нощ, най-вече защото при тях бяха отседнали семейство Хърст и мис Бингли, които щяха да пътуват обратно за Бат на следващия ден. Перспективата майка им да се срещне със сестрите Бингли и да прекара с тях цялата вечер беше по-унизителна, отколкото Елизабет можеше да понесе. И въпреки това чувстваше вина, че беше оставила Джейн да направи това, което

несъмнено беше най-правилно да спести неприятностите на леля си и чичо си и да вземе мисис Бенет в Ашфорд Парк. Спокойствието на Джейн се дължеше на уравновесеността ѝ и на изключителната толерантност от страна на съпруга ѝ.

Влезе мистър Дарси, който беше тръгнал да потърси съпругата си и я намери, обзета от безпокойство и несигурност — състояние, много непривично за нея. На недоумението му тя отговори с въздишка и сподели, че много би желала да притежава спокойствието на сестра си Джейн. Съпругът ѝ отвърни, че макар да смята Джейн за една от най-красивите, най-уравновесени и благородни жени, които е срещал, Елизабет си е Елизабет — такава, каквато го е пленила още при първата им среща и след като вече са женени, не смята за основателно тя тепърва да променя характера си. Макар да знаеше, че се шегува, този находчив довод толкова я очарова, че тя спонтанно то прегърна, след което обаче се разнесе смях — три от децата бяха влезли в стаята и ги наблюдаваха с интерес. Дарси също се засмя и каза:

— Хайде да идем да намерим мистър и мисис Гарднър, мила. Тръгнал бях да те търся, за да ти кажа, че довчера те ще вечерят с нас в Пембърли.

След което, видял изненадата, изписана на лицето ѝ, добави:

— Помислих си, мила, а и не се съмнявам всъщност, че ще се радваш на компанията им и тъй като на тях им е мъчно за Каролайн, реших, че ще е добра идея да ги поканим да останат с нас.

— Идеята ти е чудесна, Дарси! Нищо не може да ме заради повече в този момент!

Елизабет беше толкова щастлива че ако не се бяха появили няколко от гостите, Дарси вероятно едва ли щеше да се размине с новия прилив на чувства на обич и благодарност; усмивката ѝ обаче не можеше да остане скрита. Нямаше нищо по-хубаво от това леля ѝ и чичо ѝ да бъдат до нея в Пембърли тази вечер, докато забавлява мис Бингли и семейство Хърст. Сигурна беше, че уважението и обичта, които мистър Дарси безспорно им засвидетелстваше, щяха да бъдат забелязани. Това, че Дарси беше помислил за нея и за семейство Гарднър и беше организирал нещата така, че всички да се чувстват добре, само можеше да увеличи любовта и възхищението ѝ към него. Преди да я срещне и да се ожени за нея (признаваше си го без притеснение), дори не би му хрумнало да направи такъв жест. Сега

знаеше колко много значи това за нея и беше двойно по-удовлетворен от усилията си. Така от досадно задължение вечерта щеше да се превърне в удоволствие за всички.

Ходът на вечерта беше напълно предвидим — семейство Хърст обръщаха много повече внимание на мистър Дарси, отколкото на Елизабет, а Каролайн Бингли задаваше толкова много въпроси за Пембърли, че човек с право би си помислил, че има лични интереси към имота. Мистър Хърст пък дотолкова се озадачи от голямото любопитство, проявено от Каролайн, че се унесе в дрямка и дори доста прилично захърка. Това навременно прекъсване даде на мисис Гарднър възможност да смени темата и да попита мис Бингли дали ѝ харесва животът в Бат.

— Твърде много — отвърна тя с леко престорено оживление. — О, твърде много, наистина. Можеш да срещнеш толкова много забележителни личности, а и винаги има нещо, което си заслужава да се види.

Елизабет хвърли поглед към Дарси, който, зает с разливането на виното, даваше вид, че не слуша. И остана много изненадана, когато на въпроса на мис Бингли към мисис Гарднър отговори той вместо нея.

Припомнила си, че за да се преместят в Дарбишър, семейство Гарднър бяха напуснали Лондон, мис Бингли тенденциозно отбеляза, че вероятно много им липсва удобството да живеят непосредствено до търговските си помещения в Чийпсайд. Преди някой от семейство Гарднър да е успял да отговори, Дарси, който се приближи с чаша вино за мисис Гарднър, се намеси с учтив, но хладен тон:

— Съмнявам се, мис Бингли, тъй като по-голямата част от търговските сделки се изнасят на запад към Средна Англия и основният ни търговски център вече не е лондонското, а по-скоро ливърпулското пристанище.

Мис Бингли вдигна вежди, привидно изненадана.

— О, мистър Дарси, Вие явно сте доста добре информиран за търговските дела.

Нотката в гласа ѝ загатваше, че търговията е далеч под нивото на мистър Дарси. Опитът ѝ да обиди гостите му вбеси Дарси. Той сви рамене и каза:

— Нима това Ви изненадва, мис Бингли? Не отричам. Като се има предвид, че брат Ви и аз сме съдружници в търговската компания

на мистър Гарднър, а отскоро към нас се присъедини и полковник Фицуилям, със сигурност далеч по-изненадващо щеше да бъде, ако не съм информиран. — И добави: — Признавам, че трябваше много да уча, защото Бингли имаше доста по-голям опит от мен.

Дарси беше твърде възпитан, за да ѝ напомни, че и собственият им баща е участвал в този бизнес, но намекът беше ясен.

— Мистър Гарднър обаче беше изключително търпелив учител и за мен беше много интересно да бъде негов ученик. Без съмнение там е ключът към просперитета на нацията ни — заключи той.

Каролайн Бингли беше от онези жени, които никога не знаят кога да спрат. Опитът ѝ да засегне семейство Гарднър с намеци за буржоазния им произход очевидно беше подразнил и ядосал Дарси и той демонстративно я беше поставил на място. Елизабет срещна погледа на леля си и видя, че едва сдържа усмивката си от объркването на мис Бингли. Тя добре помнеше един подобен инцидент в същата тази стая по време на посещението си в Пембърли, преди да се стодят с Дарси. Мис Бингли, която тогава също беше присъствала сред поканените на вечеря, беше опитала да я унижи, подхващайки темата за Уикъм, но беше улучила в грешната цел, разстройвайки Джорджиана вместо нея. Сега отново по най-глупавия начин беше разгневила единствения човек, чието благоразположение се стараше да спечели.

Мис Бингли опита отново:

— Но какво ви накара да изберете Дарбишър — попита, този път обръщайки се към мистър Гарднър, който започна да обяснява, че жена му е родена и израснала в това графство.

Отново се намеси мистър Дарси, напълно преднамерено:

— Двамата с мисис Гарднър имаме късмета да сме израснали на не повече от пет мили разстояние един от друг в (по мнението и на двама ни) най-хубавото графство в Англия — вметна той небрежно и докато Елизабет, чичо ѝ и леля ѝ недоумяваха от чутото, продължи: — Знаех за голямата привързаност на мисис Гарднър към тази област — често сме си говорили за нея и за надеждите на семейството за завръщане по тези места и затова предложих на мистър Гарднър да огледа имението Оукли, когато го обявиха за продажба. Що се отнася до останалото, сигурен съм, че мистър и мисис Гарднър с радост ще ви разкажат колко са щастливи, откакто се пренесоха там.

Семейство Гарднър кимнаха и се усмигнаха в знак на съгласие, а Елизабет едва можа да скрие задоволството си, объркването на мис Бингли обаче беше пълно. Независимо от най-усърдното старание на любезния мистър Гарднър да продължи разговора, на Каролайн не ѝ беше останало много за казване.

Мистър Хърст милостиво захърка отново и точно в това време прислужникът внесе свещите. Семейство Хърст и мис Бингли решиха, че е време да се оттеглят — щяха да тръгват рано на следващата сутрин, след като станат свидетели на сърдечната раздяла на Елизабет и Дарси с мистър и мисис Гарднър, придружена от обещание скоро да се срещнат отново.

След като гостите се оттеглиха, Елизабет предпочете да не коментира унижението на мис Бингли, възнамерявайки да остави темата настрана и уверена, че съпругът ѝ също би желал това. Ето защо остана много изненадана, когато Дарси каза тихичко:

— Сега вече можеш да спреш да се преструваш, Лизи, и да се посмееш, колкото ти душа иска.

Елизабет наистина се посмя, но не само на мис Бингли, а и на самата себе си.

— Само като си помисля, че когато те срещнах за първи път, реших, че нямаш никакво чувство за хумор! — рече тя.

Дарси също си позволи да се усмихне развеселен. Знаеше, че независимо от сдържаността си, и Елизабет като него беше доволна от случилото се тази вечер. Припомняйки си колко много пъти мис Бингли и сестра ѝ я бяха обиждали и се бяха държали надменно с нея, преди да стане негова жена, сега Дарси беше доволен, че се беше отворила възможност да си получат заслуженото. Застанала пред прозореца до него, Елизабет се замисли за Каролайн и Фицуилям. От цялото си сърце им желаше щастие. Че се обичаха истински, нямаше никакво съмнение. Ако съумееха да намерят в себе си и по-дълбоки основания за близостта си, щяха да бъдат истински щастливи.

Сякаш прочел мислите ѝ, Дарси отбеляза:

— Ако след пет години Фицуилям и Каролайн са толкова щастливи, колкото сме ние тази вечер, могат да се смятат за истински късметлии. Съгласна ли си, мила моя?

Съгласна беше, разбира се.

* * *

През пролетта на 1822 г. Дарси и Елизабет отпътуваха за Оксфорд за кръщенето на наскоро родения син на Джорджиана и Франсис Грантли. Движението за реформи набираше подкрепа и в университетските среди, независимо от драконовите закони, гласувани, за да бъдат потушени протестите. Ново поколение писатели и хора на изкуството се бяха присъединили към политическите агитатори в призивите им за реформа. Това бяха по-либералните умове, мечтаещи за демокрация и равенство. Поетите Шели, Кийтс и Байрон бяха изместили Уърдсуърт, чийто консерватизъм се възприемаше от младите като предателство. Те, както Пушкин, Балзак и Виктор Юго, които доминираха на европейската сцена, използваха позициите си в сферата на изкуствата в политическата борба. Борбата на гръцкия народ за независимост захранваше въображението им с романтични, често нереалистични цели, за които не малко англичани бяха готови да жертват живота си. Настанали бяха вълнуващи, макар и несигурни времена.

Д-р Грантли и очарователната му млада съпруга бяха заобиколени с кръг от приятели от артистичните и академични среди, чиято компания не само че никак не притесняваше младата Джорджиана, но и подхранваше интереса ѝ към много нови идеи и дейности. Освен към пеенето и свиренето на арфа и на пиано, Джорджиана беше започнала да проявява интерес и към преподаването на музика. Изразила беше надежда, че един ден може да намери време да усвои уменията да учи малките деца как да свирят и как да ценят музиката. Елизабет и Дарси не спираха да се възхищават на разцъфването на някога стеснителната ѝ и плаха природа.

— Ако преди две или три години някой ми беше казал, че малката ми сестра ще организира соаре с такъв замах, едва ли щях да му повярвам — сподели той.

Елизабет се съгласи и добави:

— Още по-удовлетворяващ е начинът, по който тя нескрито се наслаждава на всичко това.

Дарси смяташе, че промяната в Джорджиана се дължи на средата, в която я беше въвел бракът ѝ с Франсис Грантли.

— Богатството от преживявания, които предлага такъв център на артистична и интелектуална дейност, открива хиляди вълнуващи възможности дори и ако човек не е директно въввлечен в тях. Явно е, че Джорджиана се чувства щастлива.

Семейство Грантли често посещаваха камерни концерти и оперни рецитали заедно със семейство Контини, с които бяха станали много близки. Сега поканиха и Елизабет и Дарси и прекараха една изключително приятна вечер в компанията на италианските си приятели, които притежаваха разкошна вила в Ричмънд заедно с градската си къща на Портман Скуеър. Искрената им привързаност към Джорджиана беше повече от очевидна. За сватбата бяха изпратили скъпи посребрени и кристални съдове, а сега бяха обсипали и сина им с подаръци.

Контини пътуваха често до Европа и от тях Дарси и Елизабет научаваха много за случващото се там. Французите бяха на ръба на пълен хаос след революцията, последвана от монархия и после пак от революция; в родната им Италия пък либералните и националистическите идеи бяха претърпели крах, а младите патриоти търсеха нови лидери.

Като големи ценители на музиката Контини бяха изразили желание да предоставят стипендия за научно изследване върху английската музика. Изтъкнали бяха пред Дарси и Елизабет, че много от изпълняваните и композирани в Англия произведения са с германски характер. Дворът покровителстваше творбите на композитори като Бах, Хендел и Менделсон — „до един възхитителни музиканти, но не твърде английски“, по думите на сенъора Контини.

— Кой композира или изпълнява английска музика? — поинтересувал се беше съпругът ѝ.

Трудно можеше да се отговори на този въпрос — истината беше, че за разлика от хората от народа, които държаха на старите си традиции, онези, които се възприемаха като част от „изисканото общество“, се стремяха да копират моделите в европейското изкуство и стил.

Д-р Грантли и Джорджиана помолиха Дарси и Елизабет да обмислят предложението да се позволи на такъв учен да прекара част от годината в Пембърли, където да ползва за проучването си

библиотеката с нейните колекции от образци на изобразителното изкуство, литературата и музиката.

— Спрели ли сте се на някого специално? — попита Елизабет, толкова заинтригувана, че нямаше търпение да узнае повече.

— Всъщност да — отговори д-р Грантли, — поне двама подходящи кандидати имаме със сигурност: единият е много талантлив млад учен-теолог, който също така композира и помага в църковния хор, а другият е по-възрастен — вече ръкоположен, но има желание да се занимава с изследователска работа и да композира религиозна музика.

Молбата беше на Джорджиана и Елизабет знаеше, че Дарси бързо ще склони пред нея. Почти нямаше случай, в които да е отказвал нещо на малката си сестра.

Елизабет от своя страна добави, че такъв човек би повлия положително на Касандра и на Уилям, които вече бяха във възраст, когато имаха нужда от по-сериозни уроци по музика, отколкото майка им можеше да им осигури.

Нямаше съмнение, че Дарси ще се съгласи Той изслуша най-внимателно и без никакви възражения всичко, което имай да му кажат. Накрая рече:

— Е, Франсис, оставяме подбора на теб, но аз настоявам последната дума да бъде на Елизабет, след като се срещне с тях. Длъжен съм да изискам това, тъй като човекът, когото предпочете, ще живее в съседство с нас и често ще посещава Пембърли, който е наш дом.

Всички приеха, че това е съвсем разумно условие, и се взе решение избраният учен да започне работа през есента. Щеше да бъде настанен в Кимптън, където къщата на свещеника стоеше свободна.

Така беше избран един млад студент по теология мистър Джеймс Кортни, който заживя в село Кимптън, постъпи на служба в църквата и започна да идва всеки ден в Пембърли. Той беше първият стипендиант, работещ върху изследването на английската музика в имението.

Хората от енорията в Кимптън бяха доволни. Пристигането на млад деен мъж (независимо, че беше само студент по теология, а не истински свещеник, както казваха те) щеше да възобнови дейността на църквата, която след заминаването на последния свещеник от Кимптън зависеше единствено от добрата воля на свещенослужителите от

околните енории. Хората се надяваха, че младият мистър Кортни ще се възползва от възможността да направи нещо за тяхната енория, останала сериозно пренебрегната, откакто мястото на свещеника се беше овакантило. Мисис Гарднър пък, която заедно с дъщерите си беше вложила много труд в малкото училище в Кимптън, беше два пъти по-доволна от специалния интерес на Джеймс Кортни към музиката, защото помощта му щеше да е добре дошла за училището.

Колкото до работата му в Пембърли, и Дарси, и Елизабет го приветстваха и настояха да изисква от икономката всякаква помощ, от която има нужда, но той беше толкова поразен от богатството на материала, който откри, и от качеството на колекцията, че почти не напускаше библиотеката през целия ден. Мисис Ренълдс се оплака, че е таткова погълнат от работата си, че почти не докосва храната, която тя му сервира в едно малко преддверие. Скромнен и усърден, Джеймс Кортни беше наистина много ревностен изследовател.

* * *

През лятото на 1822 г. в семействата, чиито истории са записани в хрониките на Пембърли, се родиха много деца; на Кити и Хю Дженкинс — две дъщери близначки Елизабет Ан и Марая Джейн; на приятелката на Кити Марая Лукас, сега Фолкнър, което вече имаше дъщеричка на име Катрин едно много желано момченце, наречено Даниел. Дойдоха новини и за четвърто дете на Лидия и Уикъм — още един син, който да носи не особено бойното име на баща си. До този момент дори мисис Бенет се беше отегчила от ражданията на Лидия и нищо не можеше да я убеди да пропътува разстоянието до Нюкасъл за събитието. Пред Джейн тя беше заявила, че ѝ било додеяло от клатушкаци се пощенски коли и прашни пътища. Елизабет и Джейн обаче бяха на мнение, че това, което ѝ е додеяло, са бърборещите и пищящи деца, които отдавна вече бяха престанали да бъдат нещо ново за нея.

Най-радостната новина за лятото дойде, когато мистър и мисис Гарднър разбраха, че ще стават дядо и баба. Каролайн, която дълго време беше помагала на Фицуилям с кампанията и агитациите за реформа, не беше признала дори и пред себе си, че копнее за дете. И

въпреки това, когато след две години брак все още нямаше дете, братовчедките ѝ не можеха да не забележат копнежа в очите ѝ, когато играеше с техните деца.

Новината, че ще става майка през есента, донесе голяма радост на всичките ѝ роднини и приятели. За съпруга ѝ, чиито амбиции тя беше подкрепяла, криейки собственото си разочарование, това беше особено специален период на щастие. Любовта и предаността, които тя така всеотдайно му беше дала, получиха десетократна отплата и се оказа, че двамата притежават онази специална дарба да споделят щастието си с околните с ведър и заразителен оптимизъм, роден от вяра и упорит труд. Те очакваха детето си като благословен дар.

Но животът винаги върви ръка за ръка със смъртта.

Две взаимно несвързани събития се случиха почти изведнъж и надеждата от лятото на 1822 г. преля в тъга, а за някои обществени слоеве — и в отчаяние. Самоубийството на Касълрей^[2] — по това време маркиз на Лондондъри — държавник аристократ и патриот, мразен повече, отколкото заслужаваше, беше вероятно най-ниската точка от пропадането на държавата в политически хаос. Новината беше донесена от Фицуилям. Ходил беше в Лондон, за да агитира за отменянето на законите против работническите организации^[3], приети в разгара на Наполеоновите войни, когато репресията беше смятана за необходимо зло. Отбивайки се в Оукли да види роднините си и да вземе жена си, която беше прекарала няколко дни с родителите си, той се появи мрачен и съвсем не на себе си.

Каролайн, която му беше помагала с подготовката на някои от материалите, веднага попита дали нещо не е наред. Опасяваше се, че не е успял да се срещне с никого от Парламента. Разочарование ли беше, или нещо по-лошо, или пък му бяха отказали изслушване?

Страстно въввлечен в борбата за отхвърляне на законите, които забраняваха работническите обединения, като ги обявяваха за незаконни, Фицуилям беше заминал за Лондон, за да се срещне с хора като Франсис Плейс и радикалиста Джоузеф Хюм, но за свой ужас беше намерил там пълен хаос, настанал, след като новината за смъртта на Касълрей се беше разпространила като пожар навред из Уестминстър и целия град. Изглеждаше невероятно толкова прославен мъж, очевидно на върха на кариерата си, да посегне на живота си. Новината, която Фицуилям успя да предаде внимателно на Каролайн и

родителите ѝ, шокира и ужаси и тях. Не можеха да проумеят как е възможно мъж, посвели толкова голяма част от живота си на политиката и дипломацията, да умре по такъв начин. Повсеместно мразен, особено от по-младите радикалисти, по времето, когато беше още министър на външните работи, а през последните няколко години — миротворец, работил усилено за предотвратяването на друг голям пожар в Европа — при борбата на гърците за независимост от османската тирания.

Фицуилям разказа за суматохата, което беше обзета Уестминстър.

— Никой не знае какви са били мотивите му — агония ли, обезверяване ли, или някакъв личен протест срещу света — каза той, все още развълнуван, но и благодарен за възможността да отдъхне, дадена му от семейство Гарднър, чието благородство и постоянство контрастираха с анархията в града, останал ад гърба му.

По-късно тази година дойде още по-мрачната новина за смъртта на поета Шели в Егейско море. Заедно със свои съмишленици, сред които и романтикът Байрон, той беше отишъл да подкрепи гърците в борбата им и беше изчезнал в морето. Когато разбра, Каролайн се разплака. Прехвърлила възхищението си от Уърдсуърт върху Шели и Кийтс, тя с мъка беше осъзнала колко кратък е бил животът и на двамата — загинали трагично един след друг в рамките на една година. Изглеждаше така, сякаш младият живот на тези, които можеха да бъдат призвани да се борят за реформа и просвещение, е бил пропилян напразно.

— Не виждате ли, че губим най-добрите? — извика тя, докато Елизабет, която много обичаше малката си братовчедка, се опита да я успокои.

— Виждам и мога да споделя скръбта ти за гибелта им, миличка Каролайн, но помисли, че ще има и други. Фицуилям е сигурен, че настроенията се сменят, хората искат промяна. Тя трябва да дойде.

Ако думите и присъствието на братовчедка ѝ можеха да успокоят Каролайн, не можеха да я убедят, че обстоятелствата са на път да се променят. От опита си като съратник на Фицуилям през последните две години, тя знаеше колко трудна може да бъде политическата борба. Известно време изглеждаше, че е невъзможно да бъде утешена, и

родителите ѝ взеха да се тревожат за здравето ѝ. Но природата възвърна силите ѝ.

По-късно тази година, когато в последния месец на есента се роди синът ѝ, промяната в Каролайн беше толкова осезаема, че трудно можеше да се повярва, че само преди няколко месеца е била така обезверена. Благодарение на подкрепата на майка си и на забележителното благоразумие и неизменна любов и грижа на съпруга си, тя се справи с едно трудно раждане и скоро намери своето място в уютата на дома, от който явно нямаше желание да се откъсне поне за няколко години напред. Дъщеричката, родена година по-късно, ѝ донесе още повече радост и беше почти невъзможно човек да си представи, че тази напълно удовлетворена млада жена с прекрасни деца е същото онова момиче, което безутешно беше плакало за Кийтс и Шели.

Дарси си позволи да изрази известно самодоволство:

— Казвах ти да не се притесняваш толкова, Лизи. Сигурен бях, че вроденото ѝ благоразумие ще я вдигне на крака — каза той и Елизабет трябваше да се съгласи, че е бил прав.

Междувременно Фицуилям продължи кампанията си, работейки с реформистите и вигите срещу торите, чието правителство, макар и изгубило доверието на хората, продължаваше да не пада.

Веднага след смъртта на Джордж IV, който си отиде неоплакан и презрян, и след възкачването на Уилям IV^[4] на трона през 1830 г., темата за реформата отново излезе на преден план. Правителството на стария „железен дюк“^[5] беше нестабилно. Много търговци и предприемачи, които се бяха присъединили в необещаващ съюз към вигите — реформисти — лордовете Ръсел и Дърам, молеха торите да го изгонят. Независимо от недоверието си към вигите, лидерите на работническата класа — реформистите Кобет и Плейс, заедно с лидерите на средната класа като Брум нямаха друга алтернатива, освен да приемат уверенията на лорд Грей^[6], който тържествено обещаваще при следващите избори да се бори на страната на парламентарната реформа.

Фицуилям и поддръжниците му, които ежедневно събираха подписи за петициите си и средства за кампанията си, призоваваха към подкрепа за „силата на народа“ и в Уестминстър, и по места. Ясно беше обаче, че ще трябва да чакат и след предстоящите избори.

Нищо от това не тревожеше Каролайн, чиято преданост към каузата на мъжа ѝ беше безрезервна. „Събирането на подписи“ беше част от ежедневието и също както грижите за децата или благотворителността.

Тя излизаше от къщи с двуколката си, придружена от двете си деца и по-малката си сестра Емили, за да носи съобщения до жителите на Матлок, Ламбтън, Кимптън и Рипли, катереше скалисти пътеки, за да достигне до откъснатите ферми, прекосяваше потоци, за да предаде посланията до отдалечените колиби, и често спираше по пазарите и панаирите, за да разпространява памфлети или да събира подписи. Ентузиазмът ѝ изненадваше майка ѝ и братовчедките ѝ, но баща ѝ, макар да не говореше много за това пред другите, беше очевидно горд от упоритост и куража на дъщеря си.

Семейство Гарднър възприемаха себе си като семейство, благословено с много дарове, особено що се отнасяше до децата им. Ако понякога все пак имаше разочарования, те бяха свързани с безличния Робърт, който не притежаваше чара на сестрите си и поголемия си брат. Станеше ли дума за Каролайн обаче, мистър Гарднър чувстваше, че целеустремеността, енергичността и искрената радост, които струяха от нея, са компенсация за всички дребни неудачи, свързани с другите му деца. Те я открояваха от останалите и заразяваха и вдъхновяваха всички околни.

Бракът на Каролайн с Фицуилям беше обогатил светогледа ѝ, беше открил пред нея нов, вълнуващ свят на социални и политически каузи, които тя от сърце приветстваше. Това, което впечатляваше семейството и приятелите ѝ, беше способност ѝ да се впуска безрезервно във всички тези дела, като същевременно остава мила и любяща жена, чиито съпруг и деца винаги получаваха най-всеотдайните грижи и любов.

Елизабет и Джейн, чиито щастливи бракове бяха плод на много по-малко усилия и на много повече спокойствие, така не успяваха да разберат напълно какво мотивираше младата им братовчедка. Но същевременно нито за миг не се съмняваха в щастието ѝ.

[1] „Six Asts“ (англ.) — законова мярка на британското правителство от ноември 1821 г., приета в резултат на събитията от 16

август 1819 г., определяща всички публични прояви на подкрепа в полза на радикалните промени за противозаконни. — Б.пр. ↑

[2] Lord Castlereagh (1769–1822) — британски държавник и дипломат — Б.пр. ↑

[3] Combination Laws (англ.) — приети през 1799 г. и отменени през 1824 г. — Б.пр. ↑

[4] William IV (1765–1837) — третият син на крал Джордж III и по-млад брат на Джордж IV, крал на Великобритания и Ирландия от 1830 г. до годината на смъртта си. — Б.пр. ↑

[5] Arthur Wellesley (1769–1852) — популярен като „дюкът на Уелингтън“ — „железният дюк“ — британски военен и политик, предвождал британската армия в битката при Ватерло, министър-председател по време на управлението на торите (1828–1830), противник на парламентарната реформа — Б.пр. ↑

[6] Charles Grey (1764–1845) — министър-председател на Великобритания и Ирландия в периода 1830–1834 г., член на партията на вигите, допринесъл за приемането на съществени промени в законите за изборителното право в страната си — Б.пр. ↑

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА И ВРЕМЕ ЗА НОВО НАЧАЛО

Мистър Дарси и Елизабет не очакваха да се върнат отново в Кент през лятото на 1830 г. Тъкмо се готвеха да пътуват заедно със семейство Бингли, чиито деца бяха много близки с Касандра и Уилям, до Котсуолдс^[1], когато две събития несвързани едно с друго и напълно непредвидени, наложиха промяна в плана.

В края на юли почина крал Джордж IV. Кончината му едва ли можеше да бъде повод за скръб, но налагаше присъствието на Фицуилям в Уестминстър, тъй като той възнамеряваше да се кандидатира за парламентарните избори, които със сигурност щяха да последват. Нямахше как и тримата съдружници в търговете дела на мистър Гарднър да отсъстват едновременно, затова плановете бяха пренаредени. Джейн и Елизабет, крито с нетърпение очакваха да прекарат почивката заедно, бяха разочаровани, но се надяваха отлагането да не бъде за повече от десет дена, когато най-неочаквано дойде новината за ненавременната смърт на мистър Колинс. Макар у Елизабет той винаги да беше извиквал единствено смътно презрение, тя беше дълбоко разстроена — заради последствията, които смърт му щеше да има върху скъпата ѝ приятелка Шарлот. Дарси и събщи новината рано сутринта. Пристигнало беше съобщение от Розингс, след като пратеникът беше яздил цяла нощ, и Дарси, със загриженост, изписана върху лицето му, внимателно събуди жена си:

— Миличка, дойде една тъжна новина.

И когато Елизабет седна в леглото, уплашена да не се е случило нещо с баща ѝ, чието здраве беше причинило известни притеснения миналата зима, Дарси я прегърна и ѝ събщи, че съпругът на Шарлот е починал неочаквано предишната вечер. Реакцията на Елизабет беше светкавична:

— О, Господи! Милата Шарлот! Трябва веднага да отида при нея.

Дарси, който беше очаквал това ѝ желание, вече беше изпратил съобщение до Ламбтън, за да информира семейство Гарднър и да

помоли за помощта им по отношение на децата. Елизабет стана и незабавно започна да се приготвя за път.

През цялото дълго пътуване, което, с изключение на отклоняването до Оукли с децата, беше прекъснато единствено за смяна на конете и за малка почивка, Елизабет не пророни нито дума. В изражението ѝ се четяха чувството на вина и тъгата, които я терзаеха. Страданието ѝ идваше не от някакво усещане за голяма загуба поради смъртта на мистър Колинс, а от мисълта, че макар често и на всеослушание да беше осъждала доста сурово нелепото поведение на човека, за когото се беше омъжила приятелката ѝ, сега, след като той беше мъртъв, Шарлот щеше да остане съвсем сама, лишена от сигурността, която ѝ беше давал бракът с мистър Колинс. По едно време на лицето ѝ се изписа такава мъка, че Дарси се пресегна и хвана ръката ѝ с надежда да я утеши поне малко, но успя единствено да отприщи порой от сълзи.

— Бедната Шарлот! Какво ще прави сега? Какво ще стане с трите ѝ момичета? — разрида се тя. — Как ще живеят, къде?

Разбрал тревогата ѝ, Дарси се опита да я успокои:

— Не вярвам, че ще бъдат изоставени на произвола на съдбата. Без съмнение лейди Катрин има много добро отношение към мистър Колинс, а и ми се струва, че е особено привързана към малката Катрин. Все пак не е толкова коравосърдечна със сигурност няма да ги принуди да напуснат Хънсфорд, преди да им бъде намерен подходящ дом. Леля държи на този бенефиций и ще ѝ е нужно време да намери подходящ заместник на мистър Колинс, който беше и нейно доверено духовно лице, а това със сигурност ще даде време на мисис Колинс да се погрижи за себе си и дъщерите си — обясни той.

Елизабет обаче не беше таткова уверена. Познаваше семейство Лукас по-отблизо и това ѝ даваше не малко основания да се притеснява за бъдещето на приятелката си.

— Но къде ще живеят? Сър Уилям едва ли ще може да си позволи да ги прибере всички в Лукас Лодж. Откакто се разболя миналата година, делата му съвсем не вървят таткова добре, а и както е споделил с татко, очаква най-големият му син, който сега е в Индия, да се върне у дома. Ако след като се прибере, се и ожени, става напълно невъзможно Шарлот и децата ѝ да останат в семейното имение.

Елизабет беше видимо толкова притеснена, че като нищо можеше да се поболее от тревога. Той отново опита да разсее вълнението ѝ с още по-благ, но убедителен тон:

— Лизи, мила, напълно разбирам и споделям загрижеността ти, но не мога да приема, че Шарлот и дъщерите ѝ ще бъдат изоставени така. Колкото и смешен да беше мистър Колинс с маниерниченето и надутите си приказки, все пак има достатъчно доказателства, че е бил напълно способен да осигури себе си и семейството си. Моля те, любима, нека изчакаме, докато всички подробности станат ясни, и тогава, обещавам ти, ако има нужда да се помага на мисис Колинс и дъщерите ѝ, ще направя всичко, което е по силите ми. Ще говоря и с леля, ако е необходимо; имаш думата ми, Елизабет, приятелката ти няма да бъде изоставена в безизходица.

Думите му бяха толкова категорични и искрени, че Елизабет, знаейки, че може безрезервно да им вярва, успя да си възвърне самообладанието тъкмо когато влизаха в алеята, която вървеше по границата на Розингс Парк и водеше право към дома на енорийския свещеник в Хънсфорд. Още със слизането си от каретата можаха да се убедят в уважението на Нейно благородие към мисис Колинс. Веднага беше изпратен един прислужник, за да се погрижи за новодошлите. Елизабет избърза навътре в къщата, където една прислужница, също от Розингс, тъкмо сервираше чая.

Потънали в дълбока скръб, Шарлот и трите ѝ дъщери станаха да ги посрещнат и когато двете приятелки се прегърнаха, лицата им се обляха в сълзи. И трите момичета бяха подпухнали от плач. Застанала редом до майка си, най-голямата — Катрин, вече шестнадесетгодишна, всячески се опитваше да овладее чувствата си, по-малката — Ребека, насмалко не се разплака, когато Елизабет я прегърна, а най-малката — Амелия-Джейн, която беше само на девет, скри лице в полата на майка си и се разрида. Дарси толкова се развълнува, че с мъка успя да изрече обичайните формалности за тези случаи и навеждайки се, притегли малкото момиченце в прегръдката си, за да го успокои. Макар и скърбяща, Шарлот се усмихна, а любящата Елизабет едва не се разплака отново — само тя знаеше колко дълбоко беше вълнението му и колко искрено можеше да съчувства.

Тя знаеше, че по-късно, когато щеше да има време да поговорят с Шарлот за практическата страна на нещата, той щеше безрезервно да ѝ

предложи помощта си. Не се съмняваше в загрижеността му към приятелката ѝ и трите ѝ деца, останали без съпруг и баща, който да се погрижи за бъдещето им. Когато започнаха да идват и други хора, за да поднесат съболезнованията си, Елизабет стана да помага с каквото може. Щедростта на лейди Катрин, безспорно израз на „благороднически дълг“, се беше разгърнала до там, че да предостави една от по-малките си карети, заедно с кочияш, на разположение на Шарлот, а заедно с това и кошници с храна и напитки, които бяха предадени в кухнята. Елизабет се зае да организира прислугата и да се погрижи за нуждите на децата, за да облекчи Шарлот.

Междувременно Дарси отиде до странноприемницата нагоре по пътя, където щяха да пренощуват и да се срещнат със семейство Бингли преди погребението, приготовленията за което вече бяха започнали в църквата. После се отби до къщата на лейди Катрин и поговори с управителя на Розингс, от когото научи, че мистър Колинс ще бъде удостоен с честта да бъде положен във фамилното гробище на място, запазено за добри и уважавани дългогодишни прислужници. Дарси не се съмняваше, че мистър Колинс би бил истински благодарен за тази почит, оказана му от неговата покровителка.

Връщайки се към пасторския дом късно следобед през познатата гора, той срещна Елизабет, излязла да се поразходи сред дърветата — на почти същото място, където преди много години я беше чакал, за да ѝ даде писмото, с което се беше надявал да снее от себе си обвиненията, отправени му от Джордж Уикъм. Семейство Дарси бяха гостували в Розингс след сватбата на Джорджиана, която Нейно благородие беше одобрила дотолкова, че да възвърне благоразположението си към някога любимия ѝ племенник и да приеме съпругата му. Така и не бяха имали случай обаче да се разходят в тази част на имението. При срещата им на това място сега ги завладя внезапен прилив на носталгия.

Те мълчаливо се хванаха за ръце — на фона на тъжните обстоятелства, довели ги на това място, нито един от двамата нямаше желание да говори за нахлулите спомени. Толкова чувствителни бяха станали през годините един към друг, към мислите и към чувствата си, че нямаха нужда от думи, докато вървяха назад към пасторския дом. Когато пътеката започна да се разширява, преди да се слее с пътя, Дарси заговори:

— Срецнах се с лейди Катрин. Не трябва да имаш притеснения, Лизи — така е, както си мислех. Мисис Колинс ще получи малка годишна рента, както и всички спестявания, които съпругът ѝ е заделял. Може би най-доброто е, че лейди Катрин е определила за кръщелницата си — младата мис Колинс, издръжка на стойност, достатъчна да ѝ осигури доста добро образование и скромен доход. Всъщност е проявила голяма щедрост. Леля е искрено разстроена от смъртта на мистър Колинс, особено като се има предвид, че се е случило, когато са проверявали заедно един реставриран прозорец в параклиса. Внезапно му прилошало и загубил съзнание и въпреки че нейният доктор бил повикан незабавно, мистър Колинс починал почти веднага. Разбрах, че лично лейди Катрин е дошла в пасторския дом да съобщи новината на мисис Колинс.

Впечатлена от разказа му, Елизабет остана безмълвна. Дарси продължи:

— Що се отнася до това къде ще живеят, могат да останат в пасторския дом, колкото е необходимо — докато станат готови да се преместят. Леля не бързи да определи заместник на мистър Колинс. Свещеникът от едно владение в южния край на имението ще идва в Розингс и ще обслужва параклиса. Въпреки това, ако ти искаш, може след погребението да поканим Шарлот и момичетата за известно време в Пембърли — така, в различно обкръжение, сигурно ще могат да приемат загубата по-безболезнено.

Въпреки че запази мълчание, докато слушаше за положението на Шарлот, Елизабет, разбира се, не остана равнодушна. Всичко казано беше явно потвърждение за благоразумието и загрижеността на съпруга ѝ дори към онези, които не принадлежаха към близкия му кръг роднини и приятели. Разхождайки се из гората на Розингс, тя беше размишлявала върху несправедливостта на съдбата към Шарлот — без да е изпитала радостта от това да бъде обект на интерес от мъжка страна, тя се беше омъжила заради жалката сигурност, че няма да живее в бедност, за мъж, когото Елизабет беше презирала, но който беше дал на Шарлот уютен дом и любящи дъщери — това беше обрат на съдбата, който Елизабет не можеше да разбере. Дарси я беше успокоил поне за близкото бъдеще.

Когато достигнаха оградата към полето, той ѝ помогна да премине от другата страна, а тя го прегърна топло и изрази

благодарността си:

— Благодаря ти, о, толкова много ти благодаря, мили! Какво щях да правя без теб? — промълви тя и беше възнаградена с усмивка, която ѝ напомни за реакцията му, когато по пътя от Розингс към Меритън за първи път му беше признала, че чувствата ѝ към него са претърпели пълна промяна в сравнение с времето на първото му злополучно предложение в Хънсфорд.

До този момент вече бяха достигнали къщата, а там, пред каретата, с която беше пристигнал сър Уилям Лукас, видяха Марая и семейството ѝ. Не желайки да ги притесняват, те продължиха към странноприемницата, където заедно с Чарлс и Джейн щяха да останат за през нощта. Нямали бяха време да отидат при тях лично — изпратили бяха съобщение от Пембърли с тъжната новина и с подробности за погребението.

Когато пристигнаха, Джейн изглеждаше напълно изтерзана от неудобствата на пътуването и от притеснение за Шарлот и децата, Бингли, който я придружи до стаята на горния стаж, също имаше много уморен и изтощен вид. Болезнено преживял загубата на родителите си преди много години, той едва успяваше да се справи с шока от смъртта. Джейн притежаваше такава чувствителност, че можеше почти физически да усети скръбта, която беше сигурна, че приятелката ѝ Шарлот изпитва.

Познавайки емоционалността на сестра си, Елизабет побърза да ѝ предаде разказа на Дарси за срещата му с лейди Лукас. Това не намали дълбокото страдание на Джейн за Шарлот, но все пак се успокои, че тя няма да бъде оставена без средства.

— Оказва се, мила Джейн, че мистър Колинс е притежавал доста повече здрав разум, отколкото му приписвахме, или по-скоро, отколкото аз му приписвах, защото помня, че ти, за разлика от мен, никога не беше склонна да го заклемиш с такава готовност — каза Елизабет.

Джейн отново прокара ръка по обляното си в сълзи лице.

— Лизи, мила, през целия път от Ашфорд до тук чувствах такава вина за всички лоши неща, които сме говорили за горкия мистър Колинс. Не можех да повярвам, че е мъртъв и че Шарлот и трите ѝ дъщери са останали да се справят сам-самички.

Елизабет побърза да я успокои:

— Недей, Джейн, няма нужда да се тревожиш. Мистър Дарси ме увери, че Шарлот и момичетата няма да бъдат изоставени.

За разлика от Елизабет, Джейн никога не беше критикувала Шарлот за решението ѝ да приеме предложението на мистър Колинс. Наясно беше че ако Шарлот, която тогава беше почти на двадесет и седем години, не се беше омъжила, едва ли щеше да има още много възможности пред себе си. И макар мистър Колинс безспорно да беше един от най-глупавите мъже, които някога беше имала нещастieto да срещне, Джейн трудно можеше да намери нещо нередно в начина, по който той обграждаше с грижи и внимание съпругата и децата си. Това, че беше раболепен и изключително пристрастен към благодетелката си, лейди Катрин, както и прекомерно надменен в изтъкването на собствените си достойнства, на Джейн ѝ се струваше доста маловажна подробност, която, макар и да будеше насмешка в околните, в действителност не беше навредила на семейството му. И както изтъкна тя, сега ставаше ясно, че вниманието му към лейди Катрин по всяка вероятност се беше оказало от голямо значение за облекчаването на съдбата на семейството му след неговата кончина.

Независимо от резервите, които имаше, Елизабет трябваше да признае, че може би наистина е така. И все пак, макар сега да не беше нито времето, нито мястото да го каже, беше убедена, че тя лично никога не би се съгласила на брак с мистър Колинс, независимо колко ограничени биха били възможностите и за женитба.

Докато се приготвяше за погребението, Елизабет се питаше дали някой ден няма да приема случващото се просто като още една повратна точка в живота на Шарлот, а не като ужасна трагедия, както изглеждаше в този момент. Шарлот винаги беше успявала да преминава спокойно както през бурните, така и през тихите вълнения в живота. Елизабет не се съмняваше, че отново ще се изправи на крака. Но за да не засеете чувствата на Джейн реши да запази тези мисли за себе си.

След погребението, извършено с подобаваща тържественост и изпълнено с патос, и скромната траурна церемония в Розингс, където беше отдадена почит на покойния мистър Колинс за върнатата му служба към лейди Катрин и близките ѝ, опечалените се върнаха в пастирския дом в Хънсфорд.

Там, заобиколена от приятелите и семейството си, Шарлот свали черното си боне и черния воал и поднесе чай и бисквити в салона. Лицето ѝ беше скръбно и бледо, но самата тя изглеждаше спокойна и овладяна, поела отново обичайните си домашни задължения, също както и дъщерите ѝ, с изключение на малката Амелия-Джейн, чиито очи все още бяха зачервени от плач.

— Тя беше любимката на баща си — отбеляза Шарлот, когато Джейн се опита да накара детето да хапне бисквита.

Елизабет се трогна. Не беше допускала, че мистър Колинс може да има любимо дете — толкова тесногърд и скучен беше изглеждал винаги. Възможно ли беше да е изпитвал такава привързаност?

— Угаждаше ѝ за всичко — продължи Шарлот, — мисля си, че се чувстваше виновен, задето така открито изрази разочарование, когато тя се роди. Искаше син, нали разбираш, Лизи?

Както винаги, Шарлот се стараше да намери обяснение за всичко.

Джейн и Елизабет кимнаха, и двете неспособни да отговорят каквото и да било. Това съвсем не беше онзи мистър Колинс, когото познаваха.

По-късно, когато се приготвиха за тръгване, Елизабет и Дарси настояха Шарлот да обещае, че ще ги посети в Пембърли. Никак имаше да ѝ бъде трудно да изпълни такова обещание — толкова благодарна беше за подкрепата и добрината на двете си приятелки от детинство и съпрузите им, които искрено уважаваше.

Тя се съгласи да ги посети веднага щом уреди формалностите и приключи с ангажиментите си в Хънсфорд.

— Лейди Катрин беше много любезна. Увери ме, че мога да остана колкото е нужно и ми предложи помощта на управителя си за документите. Аз обаче искам да приключа всичко възможно най-скоро, Лизи. Няма да злоупотребявам с гостоприемството ѝ — заяви тя.

— Тогава трябва да дойдеш при нас, мила Шарлот — предложи Елизабет. — Доведи и децата. Каси мечтае за малка приятелка. За всички ни ще бъде чудесно.

— Можем да ти обещаем една спокойна есен в Дарбишър — добави Дарси, а Шарлот, въпреки траура си, се усмихна.

— В Пембърли винаги е било така спокойно. Много обичам това място. Благодаря ви и на двамата толкова сте добри. Ще видим скоро.

Когато се прибраха в Дарбишър, намериха Фицуилям много развълнуван, ангажиран най-усърдно с предстоящите избори. В Оукли също тръпнеха от вълнение, защото очакваха Ричард, най-големия син в семейство Гарднър, да се завърне от Париж, където беше завършил обучението си по медицина. Каролайн и Фицуилям, знаейки колко социално е ангажирано семейството му нямаха търпение да го включат в своята кампания, докато родителите му просто копнееха отново да си бъде у дома с тях след почти две години, прекарани във Франция.

След смъртта на крал Джордж и падането на правителството на торите, ръководено от дюка на Уелингтън, обещаващите реформа виги бяха спечелили подкрепата на влиятелните търговци и средната класа. Реформистите, които бяха намерили ново вдъхновение в бурните събития в Европа, особено във Франция, подкрепяха позицията на вигите, макар тя да не им осигуряваше и половината от това, към което се стремяха. Сравнена с постиженията на безкръвната революция в Париж — „трите славни дни“, които бяха довели до свалянето на Шарл X^[2], предложенията на вигите за промяна не дадоха съществен резултат. Фицуилям обаче обясняваше:

— На повече не можехме и да се надяваме, пък и спечелихме средната класа на страната на реформата в избирателните права.

Лорд Грей обещаваще законопроект за реформа^[3], която щеше да промени избирателната система и да даде силата на хората, които посредством индустрията и търговията градяха богатството на нацията. Досега в Парламента доминираха благородниците и поземлената аристокрация — време беше и останалата част от народа да защити правата си. Това прокламираха сподвижниците на Фицуилям, когато организираха събрания и улични демонстрации. Те бяха убедени, че с избори и нов Парламент ще се постигне истинска реформа. Тъй като жените нямаха прано на вот и много обикновени хора, които не притежаваха земя, нямаха достъп до Парламента, Каролайн и съпругът ѝ вярваха, че ако информацията стигне до домовете и ръцете на трудовия народ, това ще даде резултат в бъдеще.

На връщане от едно гостуване у семейство Гарднър Дарси и Елизабет най-неочаквано се натъкнаха на Каролайн — в малка двуколка, придружена от двете си деца и сестра си Емили, да раздава памфлети пред странноприемницата в Ламбтън. Виждаше се, че интересът е голям, тъй като хората се спираха и задаваха въпроси, а

Каролайн, очевидно добре обучена от Фицуилям, имаше отговор на всеки въпрос.

— Не мога да повярвам — възкликна Елизабет, — като знам колко беше свита.

Дарси се засмя:

— Тя ще накара Фицуилям да се кандидатира за Парламента, помни ми думата. Може да е дребничка, но има много буден ум. Мистър Гарднър сподели с мен, че съжалява, задето Каролайн не е избрала да се присъедини към семенния бизнес. Убеден е, че е много по-умна от Робърт. Много се гордее с нея.

Елизабет трябваше да се съгласи, че младата ѝ братовчедка със сигурност е най-личното дете в семейството. Емили беше прилежна и кротка, с прелестно чувство за хумор, но без редкия чар на по-голямата си сестра, а Робърт, макар и възпитан и симпатичен младеж, не проявяваше ентузиазъм към почти нищо. Отличаваше се с неприятно равнодушие, благодарение на което изглеждаше особено повърхностен. От друга страна, Каролайн правеше всичко с въодушевление — с каквото и да се захванеше, прекрасните ѝ очи заблестяваха, без значение дали събираше подписа, или дарения за бедните. Без съмнение съпругът ѝ имаше голяма полза от обаянието и грацията, които струяха така естествено от нея. Много от младите и амбициозни членове на Парламента биха дали мило и драго да разполагат с такива козове.

Брат ѝ Ричард, който не беше най-големият, но превъзхождаше двете си сестри и по височина, и по тегло, си оставаше непонятен за всички, с изключение на най-близките в семейството. По времето, когато се преместиха в Дарбишър, той беше в интернат и докато по-малкият му брат не стигна по-далеч от Кеймбридж, след което се ориентира към търговията на баща си, Ричард реши, че иска да бъде лекар. Той следваше това свое намерение толкова целеустремено, че завърши обучението си в Единбург с отличие и беше препоръчан от преподавателите си да продължи образованието си в Париж, където скоро постигна желаната цел.

Сега се прибираще у дома с планове да практикува, но не в модерния Лондон или Бат, а в Бирмингам.

— Защо Бирмингам? — попита Елизабет, тъй като знаеше, че леля ѝ се надяваше той да се върне да живее вкъщи и да работи в

областта.

— Това беше и моят въпрос, Лизи — отвърна мисис Гарднър, признавайки, че е била разочарована, но синът ѝ вече беше взел решение и отговорът му, който тя извади от кесийката си, и подаде на Елизабет да прочете, изясняваше всичко.

Писмото на Ричард гласеше:

„Защото, мила мамо, в Бирмингам се нуждаят от лекари — там никой не желае да лекува работниците. В Дарбишър имате най-малко няколко хирурзи, имате болница. Обикновените хора в Бирмингам нямат нищо. Ако са твърде бедни, за да платят за доктор, просто умират по домовете си. Аз бях много облагодетелстван с образованието си и чувствам, че трябва да дам нещо обратно на хората, които се нуждаят от помощ. Но ти не се притеснявай, мамо, когато не работя, ще си идвам вкъщи, колкото често поискаш. Домът ми е в Оукли. Току-виж дори ти омръзнало от мен. Мила мамо, един приятел, с когото работихме заедно през тези две години, също ще дойде в Англия — Пол Антоан, най-малкият син в семейство, с което се сблизих много. Той ще работи с мен и ще ми бъде помощник в практиката. Сигурен съм, че много ще го харесаш. Майка му беше англичанка, но за съжаление вече не е между живите и това ще бъде първото му идване в Англия от десет години насам. Доста е стеснителен, надявам се, че ще можем да го накараме да се чувства като у дома си. Знам, че мога да разчитам на теб. Толкова ми се иска да си бъда вкъщи с всички вас.

Твой любящ син,
Ричард“

Когато върна писмото, на Елизабет ѝ се стори, че леля ѝ вече е приела, че синът ѝ ще работи където поиска. Беше видимо щастлива, че си идва, и беше благодарна, че засега поне няма намерения да напуска семейния дом. Мисис Гарднър обичаше всичките си деца, но никога не беше имало съмнение, че любимецът ѝ е Ричард. Тя

изключително много се гордееше с постиженията му и тъй като беше болезнено толерантна, не можеше да си позволи да критикува решението му дори и ако не го одобряваше.

Елизабет беше убедена, че веднага щом Ричард се върне, майка му ще приеме волята му и ще стане най-големият му защитник.

Няколко дена по-късно Фицуилям и Каролайн бяха на гости в Пембърли за вечеря. Когато Елизабет разказа за плановете на Ричард да работи в Бирмингам, реакцията на Фицуилям беше напълно различна от нейната. Той изтъкна, че Бирмингам, с известното си Политическо обединение за реформа, ръководено от Томас Атуд^[4], бързо се превръща в център на реформисткото движение.

— Няма по-добро място за работа за такъв умен млад мъж като Ричард. Той не само ще се сближи с много от работниците и семействата им, но и ще разбере проблемите им и ще може да се застъпи за реформи, които ще помогнат да се облекчи теглото им. Повярвай ми, Лизи, те се нуждаят от него много повече, отколкото достопочтените омъжени жени от средната класа в Дарби.

Елизабет не смяташе да остави без отговор тази хаплива забележка и тъкмо щеше да се обади, когато се намеси Каролайн, за да успокои раздражението ѝ.

— Мила братовчедке Лизи, не го оставяй да се шегува така с теб. Не се ли срамуваш, Фици — смъмри го тя и продължи. — Всъщност той иска да каже, че Ричард е не просто добър лекар, а лекар със съвест и разбиране относно нуждата от промяна в селища като Бирмингам. Той ще може да използва влиянието си сред местните магистрати и членове на Парламента, за да помогне на онези, за които няма кой да се застъпи. Така ли е, Фици?

Галеното обръщение, което никой друг нямаше правото да използва, разведри изражението на Фицуилям и накара Дарси и Елизабет също да се усмихнат. Фицуилям кимна в знак на съгласие, че жена му е права. Освен това тя беше изразила идеите му много по-ясно от него самия. Дарси обаче добави:

— Не се и съмнявам, че Ричард ще работи здравата и ще помага на болните в Бирмингам, нито пък имам колебания относно всеотдайността му към каузата, но не вярвам, че лекарските му умения ще са достатъчни, за да накара магистратите да дадат някакви средства за здравеопазване. Сигурен съм, че те са устояли на всички опити да

бъдат убедени да помогнат за подобряването на условията в лечебницата, която осигурява толкова недостатъчни грижи за бедните, както и да дадат средства за разширяването на училищната сграда. Желая му само доброто, но се опасявам, че се изправи пред непосилна задача.

След вечеря разговорът неизбежно се прехвърли върху изборите и обещания законопроект за реформи. Фицуилям беше убеден, че лорд Грей ще удържи на думата си. Дарси обаче не смяташе така. Той изтъкна, че вигите са точно толкова „аристократични“ във възгледите си, колкото и торите.

— Няма голяма разлика помежду им — предупреди той, добавяйки, че вигите са свикнали да следват своя собствен курс.

Фицуилям обаче виждаше надежда в нарастващата зависимост на вигите от новите им поддръжници — средната класа. Те, заедно с образованите хора с различни професии и представителите на академичните кръгове, се бяха обединили за по-голяма сила в борбата за реформа, а той беше убеден, че лорд Грей няма да ги предаде. Посред ескалиращо политическо напрежение, в което Фицуилям и сподвижниците му бяха неизбежно въввлечени, годината наближи своя край. В Лондон бушуваше буря срещу непримиримостта на лордовете от партията на торите към първия законопроект за реформи, представен от лорд Грей и по всяка вероятност се задаваха избори, в които предстоеше да се реши съдбата на реформата.

Шарлот Колинс, която беше длъжна да посети роднините на покойния си съпруг, преди да напусне Кент, пристигна в Пембърли през есента. Изморена от полемиките, Елизабет с радост приветства пристигането на приятелката си, знаейки, че тя е напълно незаинтересована от политиката. Предстояха им приятни разговори за домашни и семейни дела, както в доброто старо време, които според Елизабет със сигурност щяха да разведрят Шарлот.

Тя доведе само двете си по-малки дъщери — Ребека и Амелия-Джейн. Катрин — вече шестнадесетгодишна млада дама, беше поканена да остане в Розингс за Коледа. Тази покана беше привилегия, които Шарлот беше отказала за себе си и останалите момичета, но с радост беше позволила на Катрин да приеме.

— Оценявам предимствата на покровителството на лейди Катрин — обясни тя на Елизабет. — И макар да не можем да го приема за себе

си, чувствах, че за Катрин това изживяване ще бъде от голяма полза — тя е разумно момиче и няма да се поддаде на изкушенията. Наясно е, че няма как да се надяваме дори да наподобим начина на живот, който лейди Катрин може да си позволи, и затова ще му се наслаждава, докато има възможност, но, надявам се, без да въздиша по него след това.

Елизабет искрено ѝ съчувстваше.

— Убедена съм, че ще бъде така, Шарлот — каза тя. — Трябва да се гордееш с момичетата си. Не вярвам, че някоя от тях може да се подведе по разточителни демонстрации на богатство, колкото и примамливи да изглеждат.

Шарлот се обърна към приятелката си и се усмихна.

— Така е, Елайза, ти ме познаваш най-добре. Ако ти кажа, че съм отказала щедро предложение от страна на Нейно благородие, защото съм решила че не е правилно да приема платена длъжност в дома ѝ, ще разбереш, че не съм престъпила принципите си заради пари и по-добър живот.

Елизабет беше изненадана и изненадата прерасна в изумление, когато Шарлот поясни, че лейди Катрин ѝ е предложила работа като нейна компаньонка срещу заплащане, което би осигурило годишния ѝ доход, и в допълнение — къща за нея и дъщерите ѝ в границите на имението.

— Беше много щедро предложение, но аз знаех, че не мога да го приема. Бях притеснена, че отказвам — нямах друга възможност пред себе си — продължи тя, усмихвайки се оправдателно. — Казах, че трябва да бъда близо до баща си, който не е в добро здраве, поне докато по-малкият ми брат Франк не се върне от Индия. Нейно благородие не остана доволна. Помоли ме да помисля отново и аз много се опасявах, че съм я разгневила, но тогава тя покани моята Кати да прекара Коледата в Розингс. Предполагам, че и семейство Фицуилям са поканени. Не исках да ядосам Нейно благородие, затова се съгласих веднага.

— А Кати с желание ли остана?

— Да, тя е много зряла за възрастта си, с удоволствие се застоява в музикалния салон и в библиотеката, където ѝ е разрешено да чете и да се упражнява на пианото. Лейди Катрин има голяма слабост към нея и винаги се е интересувала от развитието ѝ.

Елизабет осъзнаваше колко много е коствало на Шарлот да откаже предложението на лейди Катрин — толкова изгодно и примамливо. Когато сервираха чая, към тях се присъединиха Дарси и мисис Гарднър, които поздравиха Шарлот сърдечно и мило. Като им благодари и предаде поздравите на лейди Катрин към племенника ѝ, тя заговори за своите планове за бъдещето. Беше открита и честна, а също така и съобразителна, каквато е била винаги, дори и в дните, когато с Елизабет и Джейн растяха заедно в Меритън. Шарлот говореше спокойно за бъдещето си. Нямаше много възможности пред нея и семейството ѝ. Можеше да отиде при баща си в Лукас Лодж, но това щеше да бъде само временно положение. Брат ѝ Франк се връщаше от Индия през пролетта и смяташе да се жени.

— Няма да има място за две жени в Лукас Лодж — заяви тя тъжно.

На Елизабет ѝ домъчня за нея. Лукас Лодж беше неин дом почти тридесет години, а скоро щеше да бъде чужда там. Шарлот обаче винаги се беше отличавала с трезва преценка и помоли за съвет относно инвестирането на спестяванията на съпруга ѝ в полза на двете ѝ по-малки дъщери. Тя самата можеше да живее спокойно с годишния си доход, но искаше да направи нещо повече с живота си. Беше на четиридесет и три години и в отлично здраве. И можеше да бъде активна, както сама се изразяваше.

— Искане ми се да открия малко училище — каза тя приповдигнато — за млади госпожици, които биха искали да усвоят някои основни тънкости в общуването — обноски, етикет, такива неща.

Елизабет, която не си беше представяла Шарлот в такава светлина, не можа да каже нищо, мисис Гарднър обаче заговори ентузиастично:

— Мисля, че това е отлична идея, мисис Колинс. За съжаление младите жени днес получават много малко насоки в това отношение, освен ако нямат добра гувернантка или пък близки в съответните социални кръгове. Много семейства, които разполагат с достатъчно средства, нямат на кого да се доверят за обучението на дъщерите си. Вашето малко училище (ако правилно съм разбрала, че ще бъде пансион като този на мисис Бартън в Оксфорд) ще бъде в услуга на една много полезна цел.

— Мислиш ли, че ще има много такива семейства в Меритън, лельо? — попита Елизабет.

— В Меритън — едва ли, но съм сигурна, че много семейства от средните слоеве в Дарби и дори в Кимптън и околността ще приветстват идеята. Връзката Ви с Розингс и най-вече с Пембърли ще бъде приета като сериозно предимство, мисис Колинс — каза тя, а Шарлот се зарадва, че намеренията ѝ бяха срещнали подкрепа.

Дарси, впечатлен от решителността на Шарлот и окуражаващите забележки на мисис Гарднър, дори предложи още на следващия ден да се срещнат с мистър Гарднър, за да обсъдят детайлите.

— Мистър Гарднър без съмнение има изключителен опит и не се съмнявам, че ще Ви даде отлични насоки, мисис Колинс. Бих Ви посъветвал да се консултирате с него, преди да вземете каквито и да било решения.

На следващия ден мисис Гарднър ги покани на вечеря, за да може Шарлот да се консултира със съпруга ѝ. Мистър Гарднър беше почти толкова ентузиазирани, колкото и жена му, но малко по-предпазлив по отношение на инвестирането на средства и наемането на сграда. Той подчерта, че в съседните области и из цяла Средна Англия със сигурност има няколкостотин семейства — на новозамогнали се богаташи, на търговци, на хора с професии, които отчаяно искат да си осигурят място във висшето общество — ако не за себе си, то поне за децата си.

— Като необработени диаманти — вметна той, — с малко шлифване ще могат да си проправят по-лесно път в обществото. Вашето малко училище, мисис Колинс, и други подобни на него, биха могли да им помогнат за това.

— Вярвате ли, че хората биха плащали, за да бъдат дъщерите им обучавани как да се държат в обществото? — попита Шарлот с известно колебание.

— Мила мисис Колинс, хората биха платили за всичко, ако са убедени в качеството на това, за което плащат. Вашата задача е да ги убедите, че има за какво да дадат парите си, и аз не се съмнявам, че ще успеете — отговори той с обичайната си добронамерена увереност.

Елизабет и Дарси си размениха погледи и в изражението на съпруга си Елизабет забеляза причината, заради която между двамата мъже процъфтяваше толкова стабилно приятелство. Безрезервната

откритост и честност на чичо ѝ, съчетани с пълната липса на надменност и егоизъм, бяха привлекли вниманието на Дарси още в началото на познанството им отпреди много години и от тогава до днес връзката им продължаваше да става все по-здрава. Дарси изпитваше огромен респект и привързаност към мистър и мисис Гарднър и сега ясно си пролича защо беше така.

Загрижеността и интересът, с които те подкрепиха плановете на Шарлот не само за нейното бъдеще, но и за бъдещето на дъщерите ѝ, бяха неизмерими. Тя получи обещание, че ще ѝ бъде оказана помощ за намирането на подходящ имот, който да наеме — в Кимптън или отвъд границата на графството, в Нотингамшър. Мистър Гарднър — напредничав и трезвомислещ мъж, беше изпълнен с възхищение към куража и решителността на мисис Колинс и заяви, че с радост ще ѝ съдейства по всякакъв възможен начин. Шарлот беше истински признателна и благодари на всички за помощта и съветите, особено на мистър Дарси и на семейство Гарднър. Сигурна беше, че без тяхната помощ едва ли щеше да постигне много.

Когато седмица по-късно тя замина, за да гостува на баща си за Коледа, дъщеря ѝ, Ребека, остана в Пембърли. Тя беше на същата възраст като Касандра и малко по-малка от Емили. Между трите се беше породило толкова близко приятелство, че вероятно след десет години щяха да бъдат също толкова близки, колкото майките им една с друга.

Изпрацайки отдалечаващата се карета с майка ѝ и Амелия-Джейн, Ребека отбеляза с уверен глас:

— Амелия-Джейн все още има нужда да се грижат за нея. Мисля, че мама знае, че аз вече съм достатъчно голяма, за да мога да остана сама.

Елизабет се усмихна и я прегърна.

— Разбира се, че знае, но ти, Беки, не бива да забравяш, че тук не си сама — имаш всички нас до себе си.

Вътре в себе си тя знаеше точно какво имаше предвид детето. Болезнено наясно с положението, в което се бяха оказали, откакто баща им беше починал, двете по-големи момичета бяха разбрали, че трябва да започнат да разчитат на собствените си сили. В лицето на майка си те имаха много добър пример и нямаше съмнение, че Ребека е решена да се равнява по него.

* * *

Ричард Гарднър пристигна у дома си навреме за Коледа. С него беше и приятелят му Пол Антоан — млад мъж с образцови обноски и изтънчен европейски чар, какъвто не се срещаше често в Дарбишър. Семейство Гарднър, които познаваха много семейства, емигрирали в Лондон по време и след годините на войната, го посрещнаха топло и незабавно го представиха на семейството и приятелите си.

Въпреки специалното внимание към Ричард — сега напълно подготвен и правоспособен лекар, дамите — и стари, и млади — бяха по-заинтригувани от приятеля му. Той се отличаваше с доста приятна външност, макар да не притежаваше мъжествената красота на Ричард. Имаше изтънчени черти и особено изразително лице, живи очи и тъмна коса. Гласът и обноските му бяха безупречни, но без да изглеждат изкуствени, и когато беше в компания — на вечеря, или на карти, — разговорът с него течеше толкова естествено, че всички се чувстваха прекрасно в компанията му. След като мосю Антоан се запозна с по-голяма част от приятелския кръг на семейство Гарднър, всички бяха единомдушни, че той е един от най-приятните млади мъже, които са срещали от години насам. Част от очарованието му идваше от очевидното му нехайство, че е харесван. Никога не беше обичал да привлича и да изисква внимание, но винаги отвърщаше подобаващо, когато получеше подобно отношение.

Емили Гарднър, която правеше компания на Пол Антоан и го придружаваше на социални събития, винаги когато брат ѝ беше зает, го намираше за много приятен събеседник и с удоволствие се стараяше да намира интересни занимания и места, които да посещават, когато бяха заедно. Присъщата му любознателност и нейната отзивчивост се допълваха естествено и те общуваха помежду си с лекота. Когато тя го доведе в Пембърли и го разведоха из къщата и градината, той остана за пленен, след което помоли да му позволят да се върне и да разгледа отново библиотеката, която беше, разбира се, любимата част от имението на Емили.

Тъй като Джеймс Кортни, студентът по теология, се беше върнал за ваканцията в Оксфорд, Емили помоли за разрешение Пол Антоан да прекарва известно време в библиотеката, за което той беше наистина

много благодарен. За Емили това беше специално удоволствие, тъй като страстта ѝ към библиотеката и колекцията от произведения на изкуството в Пембърли се увеличаваше всеки път, щом влезеше там. Когато се оказа, че мосю Антоан е ревностен любител на изкуството и притежава талант за рисуване, Емили искрено се зарадва и му обеща, че напролет ще му покаже най-красивите места ся имението Пембърли, за да може да рисува каквото пожелае.

* * *

Когато на Коледа семействата се събраха в Пембърли, Джейн, винаги много чувствителна към витаещата във въздуха романтика, забеляза, че мосю Антоан, чиято външност и обноски тя смяташе за безукорни, и мис Емили Гарднър прекараха почти цялата вечер заедно и танцуваха един с друг по-често от всяка друга двойка.

Предупреждавайки сестра си да не прави прибързани изводи, Елизабет се съгласи, че наистина е така. Европейските танци като валса бяха навлезли в балните зали в Англия отдавна, но, макар да бяха популярни в Лондон, в провинцията беше различно. Ричард, прекарал две години в Париж, беше доста добър танцьор, докато, изненадващо, Пол Антоан изглеждаше по-малко уверен и трябваше да го убеждават да се включи в танците. Когато склони обаче, се оказа, че танцува безупречно — движеше се с такава лекота, че всяка млада дама се надяваше да покани нея за следващия танц. Той обаче държеше да бъде признателен гост и преди да се приближи към която и да е друга дама, танцува най-напред с Елизабет, мисис Гарднър, Каролайн и Емили.

До края на вечерта Джейн остана развълнувана от изгледите за развитие на една истинска романтична връзка, но Елизабет не беше толкова сигурна. Тя също беше наблюдавала двойката и макар да нямаше съмнение, че на Емили ѝ беше много приятно, отношенията им като че ли си оставаха в рамките на едно много приятно приятелство. Елизабет сподели това със сестра си.

— Все още не мога да разбера нищо. Или Емили е много предпазлива, или не се интересува от него като обект на специални чувства — каза тя объркана.

Джейн се усмихна.

— Не вярвам да е последното, Лизи. Той е толкова привлекателен младеж. Колкото до това дали е предпазлива, ако не внимава, може да се окаже в опасност да разбие сърцето му. Честно, Лизи, момчето изглежда вече дълбоко влюбено в нея.

Емили Гарднър съвсем не знаеше как да опише чувствата си към мосю Антоан. Това беше първият път, в който проявяваше интерес към някого от приятелите на брат си, въпреки че беше срещала много от тях, когато той беше в колежа. Пол Антоан се различаваше от тях в много отношения. Беше французин, или поне наполовина французин, което означаваше, че по традиция притежаваше вродена галантност към всички жени, млади или стари. Тя беше забелязала с одобрение искреното удоволствие, което той явно изпитваше, когато разговаряше с майка ѝ или с братовчедките ѝ по време на вечеря. Дори когато наоколо имаше няколко по-млади жени, той не показваше никакво особено предпочитание към тях.

Емили беше забелязала, че в тези случаи той обикновено се приближаваше до нея и когато се разхождаха навън, съвсем естествено тръгваше в крачка с нея, но отдаваше това по-скоро на приятелството, което се беше развило помежду им, отколкото на някакво специално отношение от негова страна. Когато ѝ направи комплимент за майсторското изпълнение на едно сложно произведение, което я беше помолил да му изсвири веднъж в музикалния салон в Пембърли, на нея ѝ стана много приятно, но си каза, че който и да ѝ беше отправил подобна похвала, би се почувствала по същия начин.

Не отричаше, че той притежава качества, на които тя се възхищаваше. За първи път можеше да разговаря с мъж, който я приемаше като равна, а не просто като партньорка в танците и забавите или като представителна жена, с която да се появи в театъра. Той се беше оказал искрено заинтересован от мнението ѝ по много въпроси, а освен това имаше и свое мнение, което споделяше с нея точно по същия начин, по който би го споделил с брат ѝ или с баща ѝ.

За Емили, която беше запозната със сегрегацията на жените по-скоро в социален аспект, това беше приятно ново преживяване и тя му се наслаждаваше. Също така беше напълно в неведение, че от няколко седмици приятелството им е обект на наблюдение от страна на общите им приятели и членовете на нейното семейство. Ако се беше вгледала по-внимателно щеше да остане изненадана, защото макар в съзнанието

й да имаше само чиста наслада от едно приятелство, такова приятелство тя никога преди не беше споделяла с никой от младите мъже, които познаваше.

[1] The Cotswolds (англ.) — регион в Южна Англия, забележителен с красивата си природа и живописни населени места — Б.пр. ↑

[2] Шарл X (1757–1836) — по-малък брат на Луи XVI и Луи XVIII, крал на Франция от септември 1824 г. до август 1830 г., свален от трона с Юлската революция от 1830 г. — Б.пр. ↑

[3] The Representation of the People Act (англ.), приет през 1832 г. — Б.пр. ↑

[4] Thomas Attwood (1783–1859) — британски икономист, водеща фигура в политическите реформи във Великобритания от 1832 г., основал в Бирмингам Политическо обединение (1830), което се бори за реформи по отношение на представителството на големите британски градове в Парламента. — Б.пр. ↑

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА ЗА СВОБОДАТА НА НАРОДА

Петнадесетте месеца на бурна политическа агитация донесоха вълна от социални промени, която заля Англия и промени живота на много от хората в нея. След исторически избори, които дадоха на вигите неоспоримо мнозинство в Камарата на общините, лорд Грей удържа на думата си, прокарвайки своя Законопроект за реформа в противовес на организираната опозиция на Камарата на лордовете. Те забавиха приемането му, като заговорничеха помежду си и от време на време дори с хората на краля и стигнаха до там, че почти разрушиха избраното правителство.

Кралят отначало се колебаеше, но след една горчива зима на недоволство, през която народният гняв и безредици доведоха Британия до ръба на катастрофа, осъзна, че парламентарната реформа е оправдана, ако нацията бъде удържана в цялост. След няколко седмици на колебания и много машинации Камарата на лордовете се огъна и сякаш голяма въздишка на облекчение се отприщи навред из страната.

Фицуилям и Каролайн бяха в Лондон през последните смутни дни. Когато всичко свърши, те се върнаха у дома като от битка, носейки своя трофей — копие от Закона, обявен за съвременната Магна Харта^[1]. И заявиха, че отхвърлянето на старата система за гласуване с фиктивни гласове е равносилно на победа за народа, чиито протести са принудили краля и хората му да се вслушат в народния глас.

Мисис Гарднър, която се беше грижила за двете си обични внучета Изабела и Едуард, докато родителите им бяха в Лондон, попита дали след като сега всичко вече е свършило, ще си вземат почивка.

— Не е свършило — каза Фицуилям за нейна изненада. — Всъщност това е само началото. Сега имаме реформиран Парламент, трябва да продължим да настояваме за разширяването на изборителните права и за премахване на робството.

Каролайн също го подкрепи.

— И няма да свърши, докато във фабриките и мините продължават да работят малки деца, мамо. Дала съм обет да подкрепя тяхната борба.

Мисис Гарднър се съгласи, че експлоатацията на деца е отвратителна практика, но за съжаление нито тя, нито съпругът ѝ могат да видят някаква възможност за промяна — след като вече индустриалците имат повече, а не по-малко сила в Камарата на общините, те едва ли ще допуснат да бъдат приети закони за забрана на детския труд, които биха попречили на печалбата им. Но Каролайн, както винаги, не се обезсърчаваше лесно и беше решена да започне кампания за „извеждане на децата от мините и пращането им в училище“.

Фицуилям разкри, че Каролайн вече се с възползвала от възможността да се срещне по тези въпроси с влиятелния лорд Алтроп, който, макар и първоначално изненадан от исканията ѝ, я беше уверил, че интересите на децата са на първа позиция в плановете му. Обещал беше, че това е въпрос, който лично той ще повдигне много скоро, посредством закон за регламентиране на работното време и условията на труд във фабриките.

Фицуилям отначало бил изненадан, когато тя му казала за разговора си с лорд Алтроп, но скоро ѝ повярвал, когато той лично го поздравил за интелигентността и чара на жена му. Очевидно нейната смелост в полза на социалните промени съвсем не беше навредила на съпруга ѝ. Дарси и Елизабет чуха историята от мистър и мисис Гарднър, когато заедно с Бингли и Джейн вечеряха в Пембърли следващата събота.

— Да не повярваш — каза мисис Гарднър, — но Каролайн въобще не е била притеснена от този голям човек. Чувствала е, че той, като едни от най-влиятелните и способни членове на Парламента, със сигурност би бил най-подходящият, който може да се застъпи за такава важна кауза.

Джейн и Елизабет възкликнаха с недоверие, но Дарси се усмихна и каза:

— Разбира се, че е постъпила правилно. Да не би да е по-добре да излее душата си пред някой никому неизвестен човечец с малко или никакво влияние в кабинета!

Той припомни на Елизабет, че беше предрекъл, че с Каролайн до себе си Фицуилям ще стигна далече. Бингли се съгласи, като добави:

— С този чар не би могла да засегне никого, както би се случило, ако някой друг, дори и не толкова пряк, колкото Каролайн, направи опит за такова застъпничество.

Мистър Гарднър, който едва успяваше да прикрие гордостта си от младата си дъщеря, се намеси лаконично, за да изтъкне, че никой, който познава Каролайн, не би се усъмнил в искрената ѝ всеотдайност, когато има пред себе си ясна цел.

— Вярвате ли, че може да устои на прищевките на политическия живот? — запита Елизабет.

Дарси отвърна:

— Тук не става въпрос само за смелост. Не вярвам, че тя може да бъде толкова безпричинно смела заради мъжа си, е, поне не повече, отколкото е той самият. Всеки път, когато говоря с нея, не мога да не чувствам, че Каролайн иска да промени света. Вижда несправедливост и иска да направи нещо, независимо дали става въпрос за децата на бедните, които са принудени да работят във фабриките и да останат неуки, или за възрастните вдовици, които няма къде да отидат, освен в приют за бедни, след като цял живот са се трудили в услуга на някого. Уверен съм, че тя вижда начини, чрез които да привлече вниманието към тези проблеми и в нашата община. Това вероятно няма как да навреди на репутацията на Фицуилям.

Мистър Гарднър се съгласи, но жена му изрази надежда, че дъщеря им няма да се съсипе от политическа работа.

— Виждам я с едното дете на ръце и с друго до полата ѝ, говореща търпеливо на всеки, който е готов да слуша за злините на детския труд. Знам, че има неизчерпаема енергия, но се опасявам, че работи твърде много — каза тя с майчинска загриженост.

Това, което никой не подозираше обаче, беше, че единственото нещо, което можеше да забави Каролайн, предстоеше да бъде обявено на семейството. Тя го беше пазила в тайна през последните няколко седмици.

През лятото на 1833 г. Каролайн очакваше да се роди третото ѝ дете и с типичната си всеотдайност тя щеше да насочи всичките си усилия към това да бъде любяща майка по същия начин, както и с двете по-големи деца. Когато следващата неделя мисис Гарднър научи

новината, беше толкова щастлива, че нареди да докарат каретата и замина за Пембърли заедно с Емили, където можа да съобщи новината едновременно и на Елизабет, и на Джейн. Съпрузите на сестрите бяха излезли да поаядят, а те се бяха отдали на любимото си занимание — да си спомнят за миналото и да правят планове за бъдещето. Неочакваната поява на мисис Гарднър добави единствения липсващ компонент в разговора — ведрото настроение и мъдрите съвети на любимата им леля. Новината, която тя донесе, повдигна духа на всички още повече.

На чай в личната дневна на Елизабет те си спомниха многото случаи, когато бяха разговаряли така, и се удивиха на начина, по който винаги бяха стигали до хармония и единомислие, вместо до разногласия.

— Никога не сме си разменили дори една груба дума — каза Джейн, отправяйки се към малката си дъщеря Луиза, която се чуваше да недоволства шумно откъм детската стая.

Елизабет се усмихна и погледът ѝ срещна този на леля и, която възрази:

— Мила Джейн, не мога да повярвам, че ти някога би разменила груба дума с когото и да било, да не говорим за сестра ти или за мен.

Бракът не беше променил Джейн. Останала си беше все така мила и търпелива (дори прекалено), затова и децата ѝ, което тя изключително много обичаше, винаги успяваха да наложат своето. Мисис Бенет често я предупреждаваше, че може да ги разглези, но такава опасност нямаше и трите приличаха твърде много на родителите си по характер. А освен това имаха и безценното предимство да бъдат деца на един щастлив брак.

Елизабет често казваше, че няма късмета на сестра си, тъй като нейните деца не бяха толкова хрисими, колкото тези на Джейн. Тъй като и двамата им родители бяха достатъчно свободолюбиви, не беше изненадващо, че децата им също бяха наследили това качество. Що се отнасяше до образованието им, Елизабет въобще не беше сполучила да зададе посока на живота им по свое усмотрение. Шестнадесетгодишната Касандра категорично беше отказала да замине да учи в Оксфорд, доволна да бъде обучавана от гувернантката на Джорджиана; напълно се бяха провалили и усилията ѝ да накара Уилям, който беше почти на петнадесет, да отиде в интерната в

Лондон, избран от семейство Бингли за братовчед му Джонатан. Дарси се беше опитал да проведе строг разговор с младия Уилям и да изиска да учи там или най-малкото да опита да изкара една година в колеж, преда напълно да се откаже, но нямаше никакъв успех, защото вече беше отстъпил пред Касандра.

— Ако Каси не трябва да замине да учи, защо да го правя аз? — с основание беше попитал Уилям, изтъквайки, че се справя прекрасно с частния си учител и въобще не смята, че училището на Джон ще му даде нещо добро. — Не искам да бъда принуждаван да спазвам военна дисциплина и да участвам в глупави игри. По-скоро бих учил музика и литература с мистър Кларк и бих яздил, или пък бих играл крикет в Дарбишър, отколкото да отида в пансион в Лондон.

Той беше толкова категоричен, че баща му, който ненавиждаше деспотизма в насието в отношенията, нито можеше да му заповяда да отиде, нито имаше основания да промени решението му. Елизабет беше разстроена, че и двете ѝ деца отказват да правят каквото тя очакваше от тях, но и тя като Дарси не желаше да се стига до конфликт, който по-скоро би влошил нещата, отколкото да помогне.

Истина беше, че Касандра беше успяла да убеди баща си обучението ѝ да не бъде усложнявано в девическото училище на миене Бакстър. Вече шестнадесетгодишна, тя се беше превърнала изключително интелигентна и начетена млада дама със собствено мнение и голям потенциал да конкурира остроумния език на майка си.

— Наистина, мамо, не вярвам да има нещо, което да мога да добавя към знанията си, ако престоя година или две в пансиона на мисис Бакстър. Ако за в бъдеще искаш да прекарам известно време в Оксфорд, бих предпочела да приема поканата на леля Джорджиана да ѝ гостувам. Те двамата с мистър Грантли биха били далеч по-добра компания от мисис Бакстър. От тях мога да науча толкова повече! Не си ли съгласна?

Елизабет не можеше да не се съгласи. Опитите ѝ да убеди дъщеря си, че има какво да се научи в един пансион, бяха напълно безнадеждни и Касандра отвърна с коварно предложение, което изненада майка и дори още повече.

— Знам какво би ми харесало най-много! — заяви тя и преди някой да може да си поеме дъх, продължи. — С удоволствие бих се научила как да пазарувам, да готвя и да въртя домакинство като леля

Гарднър. Ричард казва, че тя няма равна, Емили също. Това вече би било нещо наистина полезно за една съвременна млада дама, не си ли съгласна, мамо?

Примамливата логика на аргумента ѝ, в съчетание със съвършената невинност на изражението ѝ, докато се опитваше да убеди майка си и леля си, беше обезоръжаваща. Елизабет се поколеба, но мисис Гарднър, която изпитваше безрезервна обич към децата на племенницата си, беше толкова поласкана, че чак не ѝ се вярваше. Предвкусвайки успеха, Касандра продължи да упорства, обръщайки се към мисис Гарднър с големите си тъмни очи и ангелската си усмивка:

— Ще ме научиш ли, лельо?

— Разбира се, но майка ти и баща ти... — не можа да продължи, защото Касандра се хвърли да прегърне първо мисис Гарднър, а после и майка си, след което заяви категорично.

— Тогава вече е решено. Достатъчно ми е близо, за да идвам с коня си, а ако вали, може да пращаш каретата да ме вземе или пък ще оставам да преспя. О, нямам търпение да кажа на Уилям. Радвам се, че той няма да ходи в интерната, мамо — щеше да е толкова нещастен и аз щях да се чувствам толкова виновна! — Заяви тя и излезе с танцова стъпка от стаята, след което продължи надолу по дългия коридор, търсейки брат си.

Елизабет поклати глава, не знаейки какво да каже. Джейн си замълча, за да не каже нещо, което би обидило сестра ѝ. Само леля ѝ беше подготвена да говори, но беше толкова пристрастна към Касандра, че не можеше да направи нищо повече, освен да предложи малко утеха на Елизабет:

— Лизи, мила, не бива да се тревожиш. Знам, че моята Каролайн и Емили научиха много при мисис Бакстър, но не забравяй, че те нямаха основата, която вие с мистър Дарси сте дали на Каси тук в Пембърли. Ние живеехме в Чийпсайд, и с чичо ти чувствахме, че момичетата трябва да излязат в малко по-културна среда за година-две. Каси е съвсем права, като изтъква, че би било по-добре да отиде при Джорджиана в Оксфорд — тя е образована жена и изключително съвестен преподавател, но тъй като познавам Каси, мога да предположа, че за не повече от седмица вече ще се е отегчила сериозно.

Джейн охотно я подкрепи и Елизабет трябваше да се съгласи, че дъщеря ѝ ще направи каквото сметне за добре.

— Наистина ли смяташ да я учиш да готви и да ръководи домакинство? — попита тя, а леля ѝ се засмя:

— Така мисля и ми се струва, че ще ѝ хареса — каза тя, без да бъде съвсем наясно как точно ще организира нещата вкъщи, за да настани Каси, но Емили ѝ се притече на помощ.

— Тъй като аз съм тук, в Пембърли, през по-голямата част от седмицата, Каси може да ползва моята стая винаги когато идва — предложи Емили, която досега не беше вземала отношение по въпроса.

— Сигурна ли си, че няма да те притеснява? — попит Елизабет, обезпокоена да не би планове на Касандра да объркат ежедневието на семейство Гарднър.

Емил и я увери, че с радост ще предостави стаята си на Касандра. Самата тя имаше на разположение няколко чудесни стаи в Пембърли точно срещу учебния кабинет, където даваше уроци на Уилям и на Касандра, когато бяха малки. Там обичаше да се усамотява. Водеше динамичен живот — работеше в библиотеката и в музикалния салон и преподаваше на децата в началното училище на Кити. Ходеше до Ламбтън всяка събота и се връщаше в Пембърли в понеделник. Тази организация се оказваше доста удобна за всички.

Междувременно животът на другите членове от семейството също се беше променил. Робърт Гарднър се беше установил почти за постоянно в Лондон, където се беше заел да следи правните въпроси в търговските дела на баща си. Робърт беше пожелал да учи право. Съмнявайки се, че синът му ще има волята да отдели нужното внимание на търговията, мистър Гарднър наскоро беше наел един много способен сътрудник. Коего означаваше, че Робърт можеше да отдели повече време на образованието си, но сведенията, които идваха от Лондон, не предполагаха, че хвърля сериозни усилия в учението.

Ричард, от друга страна, успешно беше преминал през тежък курс по медицина първо в Единбург, а след това и в Париж, след което беше започнал практика в един район на Бирмингам, който отчайващо се нуждаеше от услугите му. С помощта на приятеля си Пол Антоан той беше обзавел скромна приемна и беше закачил табелка с името и специалността си отпред. Пациенти имаше предостатъчно — от възрастни мъже и жени, страдащи от пристъпи на треска или плеврит,

до пеленачета с круп или ангина — всички идващи с надеждата, че ще бъдат излекувани от новия доктор. Докторът, на чието място беше дошъл, беше работил само два дена от седмицата в общинската лечебница и Ричард с радост беше приел работата. Скоро обаче беше разбрал, че пациентите, които трябва да бъдат ни — и в лечебницата, и в приемната му, са два пъти повече. Често работеше до късно и се прибираще в квартирата, която бяха наели в града, без да вечеря.

Когато мисис Гарднър разбра, реши, че това не може да продължава повече.

— Ако не се храниш както трябва, скоро и ти ще имаш нужда от лекар — заяви тя и се зае да организира пътуване до Бирмингам за себе си, Емили и мистър Гарднър, за да сложи нещата в ред.

Първата стъпка беше да им намери по-добро жилище — не стая под наем, а истински дом. Един познат на мистър Гарднър от търговските среди имаше възможност да предостави няколко стаи и дневна в собствената си къща. След като ги огледаха и одобриха, се уговориха и за подсигуряването на храна. Когато Ричард и Пол се прибраха вечерта, останаха истински изненадани от жилището си — с нови завеси и разпален огън в камината.

— Почти като у дома е — каза Ричард, — само дето е в Бирмингам.

След като изтръгнаха няколко обещания от тях, включително и това да си идват вкъщи на всеки две седмици, семейство Гарднър си заминаха.

Забелязала колко по-слаб и блед е станал Пол, Емили изрази надежда, че не се претоварва. Майка ѝ и баща ѝ си размениха бързи погледи и мисис Гарднър призна, че тя също е забелязала бледността му, но я е отдала на все още студеното време в Бирмингам.

— Сигурна съм, че страните му ще си върнат свежестта през пролетта — рече тя и тъй като Емили не каза нищо, родителите ѝ решиха, че е съгласна.

Всъщност не беше, но не го показа, решена да поговори с брат си при следващото му идване у дома.

Благодарение на постоянната подкрепа на семейство Гарднър и на съветите на Елизабет и Емили, Шарлот Колинс нае една скромна къща и Мансфийлд, графство Нотингамшър. Разположена в приятна местност в близост до имението на наемодателя ѝ лорд Мансфийлд,

къщата беше идеална за целта ѝ. Със съдействието на мисис Гарднър и съпруга ѝ, Шарлот можа да се запознае с няколко семейства от околността, което събуди голям интерес и накрая пет млади момичета изявиха желание да се присъединят към начинанието ѝ.

Дали то щеше да има успех, предстоеше да се разбере в бъдеще, но тя с положителност не си спести нито едно от нужните усилия. Можеше да разчита на помощта на дъщеря си Ребека, която имаше пристрастия към литературата, и на младата Емили Гарднър, а когато Елизабет предложи да се организира посещение в Пембърли със следобеден чай за младите дами, Шарлот беше във възторг.

— Ще бъде още по-интересно, Лизи — във от близкия ти кръг роднини и приятели, малко са онези, които могат да имат такава прекрасна възможност да видят Пембърли и да пият чай в градината му — каза тя с голямо задоволство.

Междувременно, с помощта на мистър и мисис Дарси, мистър и мисис Гарднър и съответните енорийски съвети, в Пембърли и Кимптън бяха основани две начални училища. Липсата на подкрепа от страна на властите и в двата случая беше критикувана от Фицуилям като позор за държавата и от позицията си на представител на областта в Парламента, той се зарече да отнесе проблема до Уестминстър. Редакторът на „Матлок Ривю“ написа поредния красноречив материал относно нуждата от държавна образователна система, който за пореден път остана без ответна реакция. Все още нямаше политическа воля в защита на каузата за образованието на децата на бедните.

Раждането на детето на Каролайн — момченце, което нарекоха Дейвид, се превърна в празник за цялата фамилия, а за кръщенето му в малката църква дойде цялото село. Всички се гордееха с новия член на своята общност и със семейството му. С честността си и отдадеността си на идеята за реформа Фицуилям беше убедил много от онези, които все още не се ползваха с избиращо право (тъй като не бяха нито земевладелци, нито представители на средната класа), че безпрекословно защитава тяхната позиция. А това, че в отношението си към обикновените отрудени хора съпругата му беше също толкова естествена и непринудена, колкото и в отношението си към богатите и известните, допринасяше още повече за добронамереността им.

Страната влезе и нова епоха с ново управление и животът на семействата в Дарбишър сякаш също пое в нова посока. На хоризонта

се събираха буреносни облаци, но все още никой не подозираше за тях. Мистър и мисис Гарднър бяха толкова горди с децата и внуците си, че не можеха да приемат, че някое от тях може да им донесе разочарование. И въпреки това отсъствието на най-малкия им син Робърт от повечето семейни събирания даваше повод за известни коментари, от които майка му много страдаше. Тъй като нямаше представа за сериозността на проблемите му, когато пристигна писмо от сътрудника на мистър Гарднър и той реши да замине за Лондон за няколко дена, тя се надяваше, че каквито и да са причините за неприятностите на сина ѝ, съпругът ѝ ще успее лесно да се справи с тях. Когато се върна обаче, новините, които донесе, съвсем не бяха добри и дори той, обикновено ведър и оптимистично настроен, мрачно беше свъсил чело.

След вечеря, когато нямаше слуги наблизко, мистър Гарднър разкри, че младият Робърт е в беда.

— Задлъжнял е и не може да плати на кредиторите си — каза той и с мъка в гласа и в погледа поясни подробностите около проблемите, в които беше затънал синът им: — Оказва се, че е попаднал в компанията на безпътен и безотговорен човек. От няколко от познатите му успях да разбера, че е дал на заем голяма сума на някакъв приятел, който натрупал дългове в игри на покер.

Но виждайки ужасения поглед на съпругата си, побърза да допълни:

— Не, не, мила, не е това, което си мислиш — самият Робърт не играе покер, но явно се е сблизил с някои особено неприятни типове, които играят, и те са се възползвали от него.

Въпреки утешителните му думи, мисис Гарднър беше толкова разстроена, че не можа да каже нищо. Когато проговори звучеше напълно объркана:

— А сега какво ще правим? Как ще го намерим, какво ще стане с него?

Мистър Гарднър я прекъсна:

— Първо трябва да го открием. Поразпитах тук-там, а се надявам и Фицуилям да помогне. Той познава Лондон доста добре. После ще се наложи да разбера каква сума дължи и на кой? Явно са много пари, иначе щеше да се обърне към нас. Накрая остава да намеря парите и да го отърва от кошмарния му дълг.

— Но, Едуард, ако наистина са толкова много тези пари, как ще ги намерим? — възкликна мисис Гарднър развълнувано.

Той не пожела да навлиза в подробности.

— Довери ми се, любов моя, щом разберем как точно стоят нещата, ще ти обясня всичко. Междувременно трябва да се срещна с Фицуилям, след което отивам до Пембърли, за да говоря с мистър Дарси.

— Мистър Дарси! Нужно ли е и той да знае за всичките ни проблеми? — възрази съпругата му, притеснена за реакцията на мистър Дарси.

— Нужно е — партньори сме и ако се налага да предприемам нещо, заради което може да се оттегля от общите ни дела за известно време, партньорът ми има право да знае причината. А освен това, мила — добави той, — аз особено ценя съветите му.

На мисис Гарднър ѝ хрумна, че може да отиде с него, но бързо се разколеба. Той се върна много късно, придружен от двама коняри от Пембърли, Дарси беше настоял да тръгнат с него, като беше подчертал, че времената са несигурни и не е разумно да се поемат рискове. Мисис Гарднър изтича да го посрещне и виждайки колко изтощен изглежда, едва не се заплака. Но когато ѝ обясни какви са плановете им, се поуспокои и се довери на неговата преценка.

На следващата сутрин мистър Дарси дойде в Ламбтън. Фицуилям вече беше пристигнал. Без никакво отлагане тримата потеглиха с каретата на мистър Гарднър. Мисис Гарднър, която не беше слязла долу, а ги наблюдаваше от прозореца на горния етаж, усети как очите ѝ се наливат със сълзи. Това, че едно от децата ѝ, дори невзрачният, свит Робърт, можеше да причини толкова неприятности, беше достатъчно да разбие сърцето ѝ. И все пак мистър Гарднър беше убеден, че Робърт не е направил нищо недостойно. Нямахше никакъв намек за незаконно присвояване или за непочтени намерения — просто едно необмислено вземане-даване, от което нямаше измъкване. Най-трудно ѝ беше да понесе несигурността. Само да имаше някого, с когото да сподели опасенията си! Запита се дали да не вземе двуколката и да отиде до Пембърли.

Докато все още се колебаеше, скоро след закуска (от която хапна съвсем малко) желанието ѝ се сбъдна. Звукът от приближаващи колела по алеята я накара да изтича до прозореца, откъдето, за своя най-

голяма радост, види Елизабет, която слизаше от една от малките карети на Пембърли. Мисис Гарднър се завтече към входа и едва дочакала племенницата ѝ да влезе, се хвърли в обятията ѝ.

— О, Лизи, само да знаеш как копнеех да те видя!

След като се прегърнаха отново, лелята и племенницата седнаха да пийнат по чаша чай, а после се оттеглиха в стаята на мисис Гарднър, за да поговорят насаме. Елизабет не беше разбрала нищо друго, освен че Робърт има „финансови проблеми“ и че Дарси и чичо ѝ са заминали за Лондон, за да му помогнат. Когато леля ѝ, ѝ разказа всичко, което ѝ беше известно, Елизабет остана напълно потресена.

— А знае ли се от кого е заел парите Робърт и заради кого? — попита тя.

Леля ѝ не знаеше. Знаеше само, че го е направил, за да помогне на приятел да плати дълговете си от залози на покер. Спомнила си мрачните дни на бягството на Лидия, Елизабет се замисли как събитията се повтарят.

— Едно поне е сигурно, Лизи — че Робърт не е злоупотребил с Компанията. Чичо ти ми каза, че се е срещнал с мистър Бартоломю и той го е уверил, че Робърт не е теглил никакви пари, с изключение на месечната си издръжка.

Леля ѝ все още беше твърде разстроена и Елизабет се опита да я успокои.

— Не трябва да се тревожиш толкова, мила лельо, сигурна съм, че Дарси и чичо ще открият Робърт и ще намерят разрешение на тази ужасна ситуация. Не мога да приема, че Робърт съзнателно би се заплел в такива проблеми. Сигурна съм, че е бил измамен.

Всяко споменаване на Робърт и на положението, в което беше изпаднал, беше като удар с нож в сърцето на леля ѝ. Елизабет реши да я изведе да се поразходят с каретата. На нея самата това винаги ѝ помагаше и сега се постара да убеди леда си, че и тя ще се почувства по-добре.

Пропътували бяха много мили, когато и двете усетиха, че са вече уморени и жадни. Спряха за сянка и отмора в странноприемницата в Ламбтън, с която ги свързваха много щастливи спомени. Възползвайки се от гостоприемството ѝ, прекараха там един спокоен следобед, през който Елизабет успя да накара леля си да приеме нещата такива, каквито са, което я поуспокои и ѝ вдъхна увереност, че Робърт ще бъде

намерен и кредиторите ще го оставят на мира. Важното беше да знаят къде да търсят, а с помощта на Дарси и Фицуилям задачата на мистър Гарднър вече съвсем не беше толкова трудна. Когато позахладня, се върнаха в Оукли, където завариха една от каретите на Пембърли. Емили беше дошла за Елизабет, Уилям внезапно се беше почувствал зле и мисис Ренълдс беше изпратила да доведат доктора. Елизабет незабавно потегли обратно за Пембърли, а мисис Гарднър тръгна с нея, решена да остане за през нощта. За щастие неразположението на Уилям се оказа не животозастрашаващо заболяване, а остро стомашно разстройство; при напредващата от северозапад лятна буря и нахлуващите откъм Пийк дистрикт облаци обаче Елизабет беше истински доволна, че е у дома.

Мистър Гарднър и Дарси се върнаха късно на следващия ден, докато Фицуилям беше останал в Лондон при Робърт. Макар новините, които донесоха, да не бяха изцяло лоши, не успяха да зарадват много горката мисис Гарднър, която беше прекарала тежка нощ под надзора на Емили и Елизабет — и те самите изтощени от тревога и липса на сън. По-късно, след като се нахраниха, мистър Гарднър, с натезал от тъга глас, подробно описа действията, които бяха предприели. Мистър Бартоломю се беше свързал с Робърт и след като го беше уверил, че баща му не е разгневен от поведението му, а по-скоро иска да му помогне да се измъкне от безизходното положение, в което се намира, той сам беше дошъл при тях. Посъветван от мистър Бартоломю и от адвокатата на мистър Гарднър, че най-добре ще бъде да сподели проблемите си открито, той най-сетне беше признал какво се е случило.

Преди една година Робърт имал шанса да се сближи с виконт Линдзи — един от тримата синове на известно семейство в града, чиято привлекателна сестра явно имала симпатии към него. Благодарение на тях Робърт влязъл в социални кръгове, до които никога преди не бил имал достъп, но скоро се почувствал не на място. В усилията си да угоди на приятеля си и да задържи симпатиите на очарователната му сестра, Робърт му заел пари, за да плати няколко дребни дълга. В началото получил парете си обратно, тъй като виконт Линдзи спечелил на бакара^[2] и на рулетка, след няколко месеца обаче му била поискана сума, която далеч не съответствала на скромните му възможности. Изнуден от приятеля си и сърцераздирателните молби на

сестра му, той използвал връзките на баща си, за да вземе пари на заем, които предал в някакъв клуб в присъствието на двама познати. От тогава повече нито видял, нито чул за виконта и хубавата му сестра. Притиснат да върне парите и нямайки към кого да се обърне, Робърт заложил повечето от вещите си, за да плати част от дълга си и напуснал квартирата си. Наясно с проблемите, които щял да причини на семейството си, и с последващите вреди, които можел да нанесе върху делата на баща си, младежът, чиято вина била следствие по-скоро от слабост, отколкото от престъпни помисли, започнал да се укрива.

След тревожните вести от мистър Бартоломю мистър Гарднър най-сетне беше заминал за Лондон, за да провери какво се случва, и така всичко беше излязло наяве.

— И сега какво ще стане с Робърт? — попита майка му, безсилна да сдържи сълзите си.

Мистър Гарднър продължи, обяснявайки, че дългът е изплатен и грабителството на виконта и неговата шайка са предадени в ръцете на адвокатите.

— Що се отнася до Робърт, той искрено съжалява за проблемите, които е причинил. Срамува се да се върне у дома при нас и затова ще остане в града с Фицуилям, а когато всичко бъде готово, ще замине за Цейлон.

— Цейлон! — това беше твърде голям удар за мисис Гарднър, дори Елизабет възрази, че такава мярка е твърде крайна.

Леля й изглеждаше така, сякаш всеки момент ще изпадне в несвяст, но Дарси се намеси, като обясни кротко и внимателно:

— Всъщност, мисис Гарднър, това е чудесна възможност за Робърт. Вие, естествено, добре знаете, че Фицуилям има собственост в Цейлон, придобита, когато той беше там преди десет години. Доколкото ми е известно, притежава няколко плантации за кафе и какао, градини с подправки, както и дялове в мина за скъпоценни камъни. Тези дела се ръководят от отлично търговско представителство — на една британска компания с много добри позиции. Същата тази компания предлага възможност един такъв млад мъж да бъде изпратен в Цейлон и обучен в управлението на въпросните дела.

Макар да имаше пълно доверие и преценката на Дарси, мисис Гарднър не можеше да приеме внезапността на решението и огромното разстояние между Англия и този малък остров в Индийския океан, на който, както ѝ се струваше, синът ѝ щеше да бъде заточен. Разбирайки вълнението ѝ, Дарси продължи:

— Фицуилям никога не е съжелявал за това, че отиде там, а днес колонията е доста по-малко размирна и много по-напреднала в сравнение с тогава. И освен това е на път да се превърне в стратегическа база за британския флот и в оживен търговски център за нас на изток.

Мистър Гарднър го прекъсна, като подчерта колко важно е за Робърт да напусне Лондон и средите на непочтените и безотговорни млади мъже и жени, с които се е сблизил.

— Няколко години надалеч, прекарани в общуване с усърдни млади момчета, със сигурност ще извадят най-доброто от него — каза той. — Знам, че притежава благородство и талант, който досега не е имал възможност да развие. В днешно време Лондон предлага твърде малко възможности за младеж като Робърт — франтовете и пасмината им са завзели всичко.

Колкото и логични и разумни да бяха доводите им, мисис Гарднър оставаше все така неутешима при мисълта, че най-малкото ѝ дете ще бъде изпратено на хиляди мили през морета и океани и обречено на живот сред чужди хора. По-късно, при завръщането си, Фицуилям също щеше да прекара часове наред с тъща си, използвайки примери от собствения си опит, за да разсее страховете ѝ. Беше му много тежко да я гледа как страда. Вечерта, след като семейство Гарднър си заминаха, а Дарси си легна уморен, Елизабет писа на Джейн с подробно описание на събитията от изминалата седмица:

„Когато прочетеш това, мила ми Джейн, ще добиеш представа за страховете и мъката, които всички преживяхме при този нещастен обрат на събитията. Милата ни леля е напълно съкрушена и само благодарение на намесата на Дарси и Фицуилям беше възможно да се стигне до някакво разрешение на проблема относно бъдещето на Робърт. Контактите на Фицуилям с едно от

най-големите търговски представителства за Изтока отвори пред Робърт нови възможности за развитие. Мога да разбера какво отчаяние изпитва скъпата ни леля — за нея той все още си е «малкото ѝ момченце», но чичо е убеден, че това е правилната посока и че всичко е за негово добро. Дарси също смята, че нищо хубаво няма да последва, ако Робърт остане в Лондон, където като нищо отново може да попадне в клопката на «приятелите си»...

Тъй като явно не обича публичните изяви, нито пък е показал особен интерес към правото, възможностите, които се отварят пред него, не са много. Можем само да се надяваме, че за негово добро и за доброто на чичо и леля, накрая всичко ще завърши добре.“

Отговорът на Джейн дойде по-скоро от очакваното. Тя пишеше:

„Миличка Лизи,

Това е по-скоро бележка, отколкото писмо, но носи добри новини, които, уверена съм, ще те зарадват. Когато получих писмото ти за горкия Робърт, веднага го прочетох на Бингли. Лизи, можеш ли да повярваш, че братовчедът на мистър Бингли, Франк, работи в същата търговска компания, за която гласят Робърт? Той е в Цейлон от дванадесет месеца и се очаква да се прибере за следващата Коледа, когато ще се ожени за мис Евелин Форстър, за която се е сгодил, преди да замине за колониите. Бингли ще му пише за предстоящото пристигане на Робърт и е информирал леля и чичо за това щастливо съвпадение. Робърт ще има подкрепата и приятелството му и съм сигурна, че така леля най-после ще може да се успокои. И аз като теб съм натъжена от случилото се, най-вече заради последствията, които е имало върху леля и чичо Гарднър. Трудно ми е да си представя, че младият Робърт може да причини толкова неприятности — беше такава свито малко момченце. Миличка Лизи, не се ли молиш нашите момчета да бъдат пощадени от такива неволи, като пораснат? Аз се

моля всяка нощ и всеки ден, всеки път, когато видя Джонатан и Уилям — не мога да си представя как бих понесла на някой от двамата да му се случи нещо подобно. Но по-добре да не продължавам, защото ще ми се разсърдиш. Просто толкова много ги обичам, мила Лизи, че понякога чак се плаша, че сме така щастливи. Все ми се струва, че не го заслужавам, и когато се случи нещо толкова ужасно като бедата, която е сполетяла Робърт, ме обзема страх, че следващата може да съм аз — защо да трябва аз да бъда пощадена? Прости ми, Лизи, знам, че е глупаво и че със сигурност ще ме смъмриш в следващото си писмо. Заслужавам си го, знам.

Твоя любяща сестра,
Джейн“

Елизабет поклати глава и се замисли, оставяйки писмото настрана. „О, Джейн, как е възможно толкова малко да познаваш доброто си сърце, че да не вярваш, че си достойна за щастие! Наистина не знам да има друг на този свят, който повече от теб да заслужава да бъде щастлив, и благодаря на Бога, че си така щедро благословена!“ Изкачвайки се нагоре по стълбите, Елизабет се зарече, че следващия път, когато види сестра си, ще отдели известно време и ще се опита да я убеди, че радостта ѝ не е незаслужена. Тъкмо напротив. Когато Дарси влезе при нея в спалнята, тя му показа писмото на Джейн и със задоволство забеляза как усмивка озари лицето му. И двамата бяха единомислени, че новината за братовчедата на Бингли е чудесна.

— Така на мисис Гарднър ще ѝ бъде доста по-лесно да приеме заминаването на Робърт за Цейлон. Чичо ти възнамерява да отведе семейството в Лондон, за да прекарат няколко дена заедно с него, преди да отплава. Фицуилям и Каролайн ще бъдат там заради заседанието на Парламента и всички ще могат да се съберат заедно. Предложих им да отседнат в къщата на Портман скуеър.

Усмивката на Елизабет беше доказателство за благодарността ѝ. Странданията на леля ѝ от изминалата седмица сякаш я бяха състарили. Мисис Гарднър беше любяща и отговорна майка и не можеше да

повярва, че някое от децата ѝ е способно да направи такава погрешна стъпка. И обвиняваше себе си. А Елизабет страдаше заедно с нея.

Наясно с чувствата ѝ, Дарси опита да я успокои:

— Знам, че ти е много мъчно за леля ти и чичо ти, мила, давам си сметка колко тежко беше за теб всичко това, но тях няма за какво да ги обвиняваме.

И със сериозен глас поясни:

— За разлика от Ричард и Каролайн, младият Робърт явно няма нужната устойчивост за лъжовния свят, в който живеем. Сгрешил е не защото е лош по природа, а защото сляпо е повярвал на приятелите си. Тяхна е вината, не негова. Греховете на Робърт са плод на невярна преценка. Твърде млад е и ще си извади поука от това, сигурен съм.

Елизабет знаеше колко топли чувства храни Дарси към семейство Гарднър и от цялото си сърце се надяваше, че е прав.

Колкото до думите на Джейн относно Джонатан и Уилям, Дарси отхвърли опасенията ѝ по далеч по-малко сериозен начин:

— Не се сецам за нито една причина, поради която да се съмнявам в здравия разум и добросъвестността на Джонатан Бингли. В сравнение с баща му на неговите години, той има много по-оформен характер и повярвай ми, любов моя, достигналите до моето знание оценки за него са повече от отлични. Макар да е само на осемнадесет, е доста зрял за възрастта си. Джейн няма никакво основание да се тревожи.

— Ами Уилям? И за него ли си толкова уверен? — запита Елизабет, а гласът ѝ издаваше известно притеснение за отговора, който щеше да последва.

Нямаше нужда от уверения. В думите на Дарси се съдържаха цялата топлина и цялата искреност, които тя можеше да желае.

— Мила ми Елизабет, та нали Уилям е наш син. Защо да не съм уверен в него? Сега е на петнадесет — още е дете — чувствително и умно дете, което има толкова много възможности пред себе си. Възпитателят му — мистър Кларк, е изключително доволен от работата му, Джорджиана също оценява много високо музикалните му умения. Е, все още няма самостоятелното мислене на Касандра (толкова прилича на теб, Лизи), но не се съмнявам, че ще вземе пример от нея.

Дарси добре знаеше, че Уилям беше голямата ѝ слабост. Притегли я в обятията си, сякаш за да препотвърди своята роля в тази връзка. Любовта им беше станала още по-силна, след като се бяха научили да я споделят без престорена гордост и недоверчивост, а после се беше пренесла и към децата им. Касандра ги завари така, когато влезе да помоли за позволение да приеме поканата на семейство Гарднър да отиде с тях в Лондон, за да се сбогува с Робърт. Позволениято беше дадено без колебание, а Каси, прегръщайки ги, додаде с лека гримаса:

— Поканиха и Уилям, той обаче не иска да пропуска урока си по музика.

— Е, поне няма да ни липсва компания на нас с баща ти — отвърна Елизабет.

Предчувстваше, че ѝ предстои една спокойна седмица в Пембърли в компанията единствено на съпруга ѝ и сина ѝ. Седмица, която често щеше да си припомня през следващите години.

А Робърт Гарднър, прекарал своята незабравима седмица със семейство си, скоро отплава към Цейлон и към новия живот, който го очакваше там.

[1] Magna Charta Liberation (лат.) — Магна Харта, Великата харта на свободите — акт подписан от английския крал Джордж Безземни през 1215 г., приеман за първия документ в британската история, който ограничава кралската власт и гарантира правата на феодалната аристокрация и гражданите. — Б.пр. ↑

[2] Хазартна игра на карти с големи залози. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

„НЕСЛОМИМИ КАТО КОРАБИТЕ, МОЩНО ПОРЕЩИ ВЪЛНИТЕ...“

Две събития събраха семействата заедно в късната есен на 1833 г. Първото им донесе истинска радост — в Ашфорд Парк се състоя кръщението на София Бингли. Скоро след това последва нова семейна среща — този път заради тъжната вест за смъртта на мисис Бенет вследствие на тежка пневмония. Дъщерите ѝ — мисис Бингли, мисис Дарси и мисис Дженкинс, придружени от съпрузите и по-големите си деца и от мистър и мисис Гарднър, се отправиха към Лонгборн, където семейство Бенет беше живяло заедно с единствената си неомъжена дъщеря Мери и немногобройната си прислуга. Щом пристигнаха и се видяха с баща си, чийто траур и печално изражение бяха по-скоро плод на сериозно отношение към установените порядки, отколкото израз на вътрешно състояние, те се включиха в приготовленията за погребението.

Сестра им Мери, която се беше грижила за майка си по време на краткото ѝ, но изключително сериозно боледуване, беше обяснимо много по-разстроена. Мистър и мисис Гарднър, незаменими както винаги, поеха грижата за повечето от формалностите около погребението, за да могат Джейн и Елизабет да окажат нужната подкрепа на баща си, а Кити да помогне на Мери. По-късно същия ден от Нюкасъл пристигна мисис Уикъм, придружена от съпруга си и всичките си деца. Изглеждаше видимо неспособна да се овладее и твърде разстроена, за да могат сестрите ѝ да разчитат на помощта ѝ. Оттегляйки се незабавно в стаята си от моминските години и изпращайки да повикат Кити, която да се погрижи за нуждите ѝ и за нуждите на децата ѝ, Лидия явно смяташе, че по право на нея се полага да заеме мястото на майка си в домакинството. Елизабет и Джейн не сметнаха за нужно да изразяват съчувствие към преувеличената скръб на сестра си. И те като леля си Гарднър имаха известни резерви относно демонстрациите на синовна привързаност от нейна страна, а ако по реакциите на баща им можеше да се съди за

чувствата му, то и той със сигурност имаше своите съмнения. Благодарение на гостоприемството на сър Уилям Лукас, всички можах да пренощуват в неговия дом, като така не се наложи да търпят компанията на семейство Уикъм на вечеря.

На поклонението в селската църква дойдоха много хора — доказателство за многото приятелства, които семейството беше създадо в околността през годините. След погребението Джейн и Бингли побързаха да се върнат у дома при семейството си, но Елизабет и Кити останаха, за да бъдат няколко дена до баща си и Мери. За своя изненада разбраха, че Лидия имаше същите намерения. Усамотила се в будоара на майка си и потънала в дълбока скръб, Лидия беше проумяла колко дълго и изтощително е било пътуването ѝ до тук и колко дълго и изтощително пътуване я очаква обратно. От подмятанията ѝ за това колко скъпо ѝ е излязло всичко, ставаше ясно, че очаква от баща си някаква компенсация.

— Вярвам, че разбираш, Лизи, колко ми струваше пътя до тук, да не говорим за траурните тоалети, които трябваше да купувам на децата — беше казала тя.

Безсмислено беше да се спори, че никой не е искал от нея да води всичките си деца, още по-малко пък облечени в официални тоалети за случая. Елизабет и Джейн бяха преценили, че е достатъчно на погребението да присъстват само по-големите им деца, Лидия обаче беше повела към църквата цялата си челяд, заедно с Уикъм, всички облечени в черно от главата до петите. Като че участваха в някакъв театър. Лидия, вече прехвърлила тридесетте, все повече започваше да прилича на майка си и беше придобила впечатляващо сходна склонност към себеизтъкване. Елизабет за нищо на света не искаше да оставя баща си в това положение и почувства истинско облекчение, когато Кити реши да удължи престоя си в Пембърли с една седмица, за да помогне на него и на Мери да си стъпят на краката. Това беше твърде голям жест от нейна страна и доказваше колко много се е променила в сравнение с онова лекомислено момиче, което е била в младите си години под влиянието на Лидия.

Спокойствието на Елизабет обаче не продължи дълго — когато след два дена се отбиха в Ламбтън, с изненада научни от мисис Гарднър, че икономката на мистър Бенет, мисис Хил, ѝ е доверила, че Лидия възнамерява да се установи в Лонгборн за постоянно! Сара,

камериерката на мисис Бенет, беше потвърдила, че мисис Уикъм е намекнала и пред нея за подобна възможност. Елизабет беше ужасена от това развитие на нещата — най-вече заради баща си. Той едва беше успявал да се справи със странностите на Лидия, когато беше празноглаво момиченце преди петнадесет години — как, питаше се тя, ще може сега да се разбере с нея и разглезените ѝ деца?

— Ами Уикъм? И той ли смята да се премести в Лонгборн? — попита Елизабет.

Мисис Гарднър нямаше отговор, можеше единствено да предположи, че вероятно мистър и мисис Уикъм биха предпочели да бъдат по-скоро разделени, отколкото заедно! Прибрала се в Пембърли и все още обезпокоена от казаното от леля ѝ, Елизабет незабавно писа на Джейн, разказвайки ѝ подробно всичко и молейки я за съвет:

„Възможно ли е, мила Джейн, Лидия да възнамерява да се натрапи на татко, като остави Уикъм в Нюкасъл? Трудно ми е да си го представя. Не знам какао да мисля. Леля Гарднър смята, че Лидия се възползва от смъртта на мама, за да се настани в Лонгборн, като се преструва, че иска да се премести, за да се «грижи» за татко. Всъщност тя ще си свие гнездо там и ще подлуди горкия татко. О, Джейн, това е толкова нежелан обрат, а аз нямам никаква идея как може да го спрем...“

В отчаянието си тя умоляваше сестра си да предложи стратегия, към която да прибегнат, макар да не хранеше големи надежди за успех, при появилата се ситуация.

Така и не изпрати писмото. Току-що го беше завършила и беше тръгнала да ги предаде за изпращане, когато пристигна спешно съобщение. От Джейн. Елизабет го отвори още във вестибюла — веднага щом го получи, и с изненада прочете набързо нахвърляните от сестра ѝ редове:

„Миличка Лизи,

След като се разделихме след погребението на мама, се е случило нещо много обезпокоително. Тази сутрин получих писмо от Кити, в което тя съобщава за една много неприятна среща между нея и Мери, от една страна, и Лидия, от друга. Кити пише, че докато приготвяла багажа си миналата неделя, Лидия заявила намерението си да се завърне напролет, «за да се грижи за татко и да наглежда Лонгборн» заради Хенри. Оказва се, че тъй като след смъртта на мистър Колинс Лонгборн остава на татко, синът им Хенри, които е с няколко седмици по-голям от нашия Джонатан, се явява негов законен наследник. Въз основа на това Лидия възнамерява да се подsigури двойно и да се пренесе в Лонгборн, докато татко е още жив. Кити и Мери се изключително обезпокоени и искат да запознаят татко с намеренията на Лидия, но досега не са успели, тъй като тя почти не се е отделила от стаята му.“

Елизабет избухна и разгневена хвърли писмото на масата с думите:

— Това вече е прекалено! Как смеят да издевателстват над татко тези непоносими създания?

Чула гласа ѝ, Емили, която тъкмо слизаше от библиотеката, бързо притича до нея. Елизабет ѝ подаде писмото на Джейн. Тъй като Дарси беше в Камдън и щеше да остане там до вечерта, не ѝ оставаше нищо друго, освен да отиде направо в Ламбтън и да се посъветва с чичо си и леля си.

Нямаше никакво време за губене. Мисълта за вероятността семейство Уикъм да се пренесе в Лонгборн за ужас на баща ѝ и на сестра ѝ Мери, която нямаше къде другаде да отиде и щеше да бъде принудена да остане да слугува на Лидия и семейството ѝ, беше потресаваща.

След като остави съобщение за Дарси, Елизабет замина за Оукли, придружена от Емили. Семейство Гарднър бяха приятно изненадани от неочакваната ѝ визита, но радостта им незабавно се помрачи, когато видяха писмото на Джейн. Макар и донякъде

запозната с намеренията на Лидия, мисис Гарднър остана изумена от безочияето ѝ:

— Как може да са толкова нагли? — възкликна тя. — Не мога да повярвам, че чета това тук!

Елизабет беше бясна и неумолима.

— Лелъ, мила, нищо не може да ме изненада при Лидия и Уикъм. Не ми се вярва това да е работа само на Лидия. Убедена съм, че Уикъм я е подучил. И двамата са изключително себични, самонадеяни и безскрупулни, когато целят лични облаги. Пред нищо не се спират, за да получат това, което смятат, че им се полага.

— Но правилно ли е да смятат, че сега им се полага наследство? — попита Емили, която имаше известни резерви относно амбициите на Лидия.

Баща ѝ поклати глава.

— Не съм убеден. Според мен, при положение че имението остава на мистър Бенет след смъртта на братовчед му, негово право е сам да определи на кого да го завещае. Въпреки това трябва да се допитаме до адвокат. И все пак, Лизи, не ми се вярва мистър Бенет да не е наясно с тази възможност. Бих могъл лично да поговоря с него и да видя какво мисли по въпроса — предложи той.

В друг случай Елизабет с радост би се съгласила с това предложение. Вярваше на чичо си безрезервно. Сега обаче твърде много се безпокоеше за баща си и по-малките си сестри. Заяви, че смята да тръгне с него в сряда, след като преди това е информирала баща си, че ще го посетят. И заедно с Емили да потегли обратно за Пембърли, за да се подготви за пътуването. Не че изгаряше от желание да се върне в Лонгборн толкова скоро след погребението, но гневът ѝ от възмутителното поведение на семейство Уикъм беше взел връх.

Когато вечерта Дарси се прибра, Елизабет трябваше да го запознае с подробностите около подлите замисли на двамата Уикъм. Суровостта на мрачното му изражение, когато чу новостите и прочете писмото на Джейн, я остави въвн от съмнение относно мнението му. И той като нея не се съмняваше, че Уикъм стои в основата на плана на Лидия, и беше категоричен, че на всяка цена трябва да им се попречи.

— Няма и капчица истина в това, че наследството може да излезе извън семейството. Освен ако не е изрично посочено в допълнение към оригиналното завещание, баща ти, в чиято власт остава имотът сега, е

упълномощен да го припише на който член от семейството той пожелае.

Обнадеждена от подкрепата и искрената му загриженост, Елизабет горещо го помоли да я придружи. Първоначално Дарси отхвърли идеята, не желаейки да се намесва в делата на семейство Бенет, но съпругата му изтъкна, че след като нито те самите, нито децата им имаха интерес да се възползват от наследството, по-скоро те, отколкото Джейн и Бингли, чийто син Джонатан можеше да бъде потенциален наследник, трябваше да се чувстват свободни да се намесят. И макар и неохотно, Дарси се съгласи.

Пристигането им в Лонгборн в следващия четвъртък един мрачен късно ноемврийски ден беше предшествано от експресно съобщение от Елизабет. Кити и Мери излязоха да ги посрещнат и казаха, че мистър Бенет е в библиотеката с адвоката си, мистър Граймс. Кити добави, че са успели да информират баща си за намеренията на Лидия да се върне напролет, на което той отговорил категорично: „Напротив, няма да се върне.“

— От тогава той се среща с мистър Граймс поне два пъти, а днес всички трябва да се съберем в библиотеката, когато пристигне Джонатан — каза Мери с обичайното си спокойствие.

— Джонатан? — възкликна Елизабет, изненадана от този нов обрат на събитията.

— Да — каза Кити, — татко изпрати бързо съобщение до Лондон, с което го моли да бъде в Пембърли днес. Очакваме го всеки момент.

Дарси и мистър Гарднър изглеждаха много доволни, уверили се, че мистър Бенет не само е наясно с плановете на Лидия, но и е предприел необходимите мерки, за да ги осуети. Дарси определено изпита облекчение. Никак не му се искаше да изглежда така, сякаш поучава тъст си как да постъпи със собствения си имот. Не след дълго мистър Бенет дойде да ги поздрави и ги покани да заповядат в библиотеката, където бяха представени на мистър Граймс. Докато чакаха Джонатан Бингли, им сервираха лека закуска. Той пристигна малко по-късно от очакваното — височък седемнадесетгодишен младеж, красив като майка си, с безупречни обноски като баща си; сърдечно поздрави всички и се извини за закъснението.

Това, което последва, изненада всички. Мистър Граймс упълномощен от клиента си, мистър Бенет, потвърди, че мистър Бенет е внесъл промени в завещанието, касаещо имението Лонгборн, което отново беше станало негова собственост след смъртта на мистър Колинс, посочен за наследник по силата на старото завещание. След това имотът беше прехвърлен на дъщеря му Мери, като майка ѝ имаше право да живее в него до смъртта си. Скорошната смърт на мисис Бенет обаче беше наложила преразглеждане, обясни мистър Граймс. Тъй като нямаше да има промени в разпределянето на състоянието, което щеше да бъде разделено между сестрите, Лонгборн щеше да остане за внука на мистър Бенет, Джонатан Бингли, като дъщеря му, мис Мери Бенет, щеше да има правото да живее в имението, докато е неомъжена. Ако изявеше желание да ползва част от имота за целите на уроците по музика, които преподаваше, нямаше да срещне пречки. На осемнадесетия си рожден ден Джонатан щеше да поеме управлението на имението Лонгборн, а по-късно щеше да има правото да се разполага с него, както намери за добре — да го даде под наем или пък да заживее в него.

Когато мистър Граймс свърши да говори, мистър Бенет също поиска думата. Каза, че е искал да бъде справедлив, защото само Мери от всичките му дъщери не се беше омъжила. Всички останали имаха съпрузи и домове, докато тя нямаше нищо освен Лонгборн, който доскоро дори не принадлежеше на семейството. Но след като Съдбата беше повелила да остане в неговите ръце, той се беше освободил от тази отговорност по възможно най-справедливия начин. Избрал беше внука си Джонатан да управлява, а впоследствие и да унаследи имението, защото беше син на най-голямата му дъщеря.

Елизабет и Дарси едва успяха да скрият задоволството си, но младият Джонатан остана сериозно озадачен. Не беше сигурен дали е готов за отговорността, която щеше да легне на плещите му с унаследяването. Призна, че има много да учи. Дядо му обаче внимателно му напомни, че няма защо да се притеснява още от сега и обгръщайки раменете му с ръка, го увери.

— Ще можеш да се учиш на спокойствие, момчето ми — аз смятам още да се понавъртам наоколо. Сигурен съм обаче, че когато му дойде времето, всички ще се гордеем с теб.

Мери, която рядко изпадаше в емоционални изблици, се разплака от щастие, когато Джонатан я увери, че никога няма да бъде изоставена и че ако се нуждае от помощ за основаването на собствено музикално училище, той ще направи всичко, което е по силите му. Елизабет улови в думите му същата щедрост и доброта, които винаги бяха отличавали майка му.

Перспективата да бъде икономка на семейството на сестра си Лидия, беше държала Мери в постоянен ужас. Сега, след като угнетяващата представа се разсея и тя можеше да види бъдещето си по-ясно, признателността ѝ беше голяма. Тя прегърна сестрите си и благодари на баща си, обещавайки му, че докато има нужда от нея, ще бъде в Лонгборн и ще се грижи за него. Такова развитие на взаимоотношенията в семейството Елизабет съвсем не беше очаквала. Помежду им нямаше кой знае колко силни връзки или голяма близост, с изключение единствено на взаимоотношенията между сестра ѝ Джейн и нея самата.

Неведнъж на подобни семенни събирания тя се беше срамувала от безпардонността и невежеството на майка си, леля си Филипс и Лидия. Този път обаче с истинско удоволствие наблюдаваше как между близките ѝ се поражда откритост и чувство за отговорност. Щастлива беше, че баща ѝ беше взел разумно решение и че сестрите ѝ проявяваха такава загриженост една към друга. Особено се гордееше с племенника си Джонатан и ѝ се искаше родителите му също да бяха заедно с тях в този момент.

Това, че Дарси беше с нея, ѝ носеше истинско удовлетворение. Въпреки че си бяха обещали никога да не захващат тази тема след злополучното предложение, което той ѝ беше отправил в Хънсфорд, и след писмото му, последвало отказа ѝ, през изминалите години Елизабет се беше чувствала много притеснена от членовете на семейството си в негово присъствие. Този път беше неимоверно горда с тях.

Тъй като мистър Гарднър имаше ангажименти в Лондон, а Джонатан също възнамеряваше да се връща в града, Дарси и Елизабет решиха, че ще поостанат за няколко дена там, преди да се върнат в Пембърли. Елизабет не беше ходила в Лондон от много време. Дотолкова щастлива се чувстваше в Дарбишър, дотолкова спокойна, че всичките ѝ скъпи роднини са съвсем наблизко, че не смяташе за нужно

да пътува до столицата, освен ако нямаше нещо особено важно, което да я привлече. Порасналият ѝ интерес към управлението на дома и имението, сериозно беше ангажирал вниманието ѝ, ето защо оживлението и блясъкът на града не ѝ липсваха дори и за миг. Въпреки това тя особено много ценеше изобилието от музикални и театрални събития там и даваше воля на страстта си към тях всеки път, когато отиваха в Лондон.

Семейство Контини, които продължаваха да бъдат все така верни приятели, от време на време организираха по някое празненство заедно с Джорджиана и д-р Грантли и в тези случаи Дарси и Елизабет им гостуваха за вечеря, за вечерно театрално представление или за някои от станалите популярни концерти на известни изпълнители от Европа. Ако имаше заседание на Парламента, на което Фицуилям щеше да говори по важна тема, той ги канеше да го слушат. Каролайн неизменно присъстваше и настояваше майка ѝ и Елизабет да я придружават. Въпреки липсата на какъвто и да било интерес към политиката, Елизабет не можеше да не откликне на молбите на младата си братовчедка.

Този път семейство Фицуилям бяха в Лондон за приемането на два закона, за които полковникът предричаше, че ще променят лицето на Британия и Европа. Първият забраняваше робството на британските територии, като така слагаше край на зловещата търговия с хора, от която мнозина се бяха облагодетелствали, но която също така беше причинила страдания на милиони други. Вторият беше мярка, обещана от лорд Алтроп^[1], когато вигите спечелиха голямата си победа през 1830 г. — закон, който налагаше ограничения върху работното време на жените и децата и за първи път регламентираше контрола върху фабриките, като така правителството можеше да прилага закона и полза на работниците, които трябваше да защитава^[2].

Фицуилям и Каролайн, които бяха участвали и кампаниите и за двете реформи, бяха въодушевени — основно защото така Британия се разграничаваше от Европа. Когато вечеряха заедно в дома на Дарси на Портмън Скуеър, Елизабет използва възможността да ги запознае с новостите в семейството, сред които бяха и последните новини от Лонгборн. Когато се събраха в дневната след вечеря, младият Джонатан получи поздравления и няколко закачливи забележки за

това, че става наследник на Лонгборн, той обаче отказа да приеме тази „титла“.

— Не възнамерявам да мисля за това — заяви, — докато дядо е в отлично здраве и за доста години напред няма изгледи на Лонгборн да му е нужен нов наследник. Въпреки това ще отделя далото нужно време да се уча как да управлявам имението добре.

Дарси и Фицуилям изразиха увереност в способностите му, изтъквайки, че вече е научил немалко от баща си, който се справяше безупречно с Ашфорд Парк.

В писмото до сестра си Елизабет не можеше да не спомене любимия си племенник:

„Мила Джейн,

Ако съжалявам за нещо, това е, че двамата с Бингли не бяхте там да станете свидетели на изтънчеността и благородството на сина си. Татко беше толкова горд и говори с такава обич за внука си. Всички присъстващи бяха единопдушни, че Джонатан се държа много достойно, показвайки зрялост, доста нетипична за възрастта му. Скъпа ми Джейн, трябва много да се гордеете с момчето си. Знам, че няма нужда да ти казвам това, миличка, но и двамата с Дарси сме много щастливи, че Джонатан ще бъде дясната ръка на татко и впоследствие ще наследи Лонгборн. И аз, и Кити смятаме, че няма по-подходящ човек, на когото да бъде поверено имението, от Джонатан. Думите му към татко и Мери бяха толкова искрени, че и двамата се просълзиха, и дори и аз, дете съм толкова трезвомислеща, се разчувствах. Не са много онези днешни младежи, които съчувстват така дълбоко на по-възрастните и по-онеправданите от тях...

Отделно от това изключително щастливо обстоятелство, мога също така да съобщя, че Уикъм са напълно обезоръжени и наглите им планове са разбити на пух и прах. Само като чул за тях от Мери и Кити, татко веднага накарал мистър Граймс да направи всичко необходимо, за да се избегне такава катастрофа. Дарси и

чичо Гарднър смятат, че татко е обмислял тази стратегия за Лонгборн още от смъртта на мистър Колинс, но докато майка е била жива, не е искал да я разстройва, като променя завещанието. Внезапната ѝ кончина и безочливото прибързване на Уикъм с обявяването на плановете им очевидно са го принудили да реагира бързо. Признавам, че може и да съм предубедена в оценката си, но когато се срещнахме на погребението на мама, младият Хенри Уикъм съвсем не ми се стори привлекателен и приятен младеж и затова съм напълно доволна, че няма да има никаква роля за бъдещето на Лонгборн. Притежава твърде много от самодоволството на баща си и твърде малко от обаянието му, което, ако си спомняш, беше качеството, което първоначално му спечеш нашите симпатии, когато се появи в Меритън преди толкова години. Вероятно е за добро, защото Хенри ще има много по-малко възможности да мами, след като му липсва галантността, с която баща му е подлъгал толкова много хора, включително и мен самата.

А сега нещо по-приятно, мила Джейн — татко и Мери, а също и Джорджиана и д-р Грантли ще бъдат с нас на Коледа. Нямаме търпение да ви видим с Бингли и децата. Шарлот и момичетата също ще дойдат, така че ще разполагаме с много възможности да си поговорим надълго и нашироко заедно, а има толкова много неща да си кажем. Чакам ви с нетърпение.

Твоя любяща сестра,
Лизи“

Завръщанията в Пембърли винаги бяха много специални моменти за Елизабет. Когато каретата достигнеше до мястото, където от излизацията от гористите околности път се откриваше най-завладяващата гледка към красивата каменна сграда, която сега беше неин дом, тя неизменно затаяваше дъх. Към естественото ѝ очарование се добавяше и щастието от годините, прекарани там — спокойствието, което беше намерила във времето на всенародните кипежи, нежната

грижа и разбирането, които беше получила от прислугата и семейството си, радостта, която беше споделяла с Дарси и двете си обични деца. Имението Пембърли се беше превърнало в символ на всичко това. Дори сега, по средата на зимата, то беше нейният топъл и сигурен дом.

Когато слезе от каретата, Елизабет се огледа наоколо и остана изненадана, че не вижда нито Емили, нито Касандра. Спокойна, но леко озадачена, тя попита за тях. Лицето на мисис Ренълдс не издаваше тревогата ѝ, но когато заговори, гласът и трепереше:

— Щях да Ви кажа, като влезете вътре, господарке. Имаше ужасен инцидент в долината — една пощенска кола изхвърчала от пътя в дерето близо до Кимптън и казват, че много хора са пострадали. Мис Гарднър и мис Касандра отидоха да помагат. Взеха Джени и няколко от мъжете — обясни тя и въпреки всичките усилия не успя да сдържи сълзите си.

Елизабет незабавно влезе в къщата и настоя за повече информация. Дарси вече беше говорил с конярите, които първи бяха научили новината. Един от тях беше препуснал към Ламбтън, за да доведе помощ.

— Можахте ли да разберете кои са? — попита Дарси и момчето отговори, че по всяка вероятност са пътници, които идват отвън и не познават рисковете на пътищата по тукашните места.

— Пътят беше заледен, сър. Колелата трябва да са поднесли, когато са взимали големия завой над дерето.

След половин час Елизабет и Дарси, заедно с още двама мъже и всичко необходимо за оказване на първа помощ, вече пътуваха към мястото, за да се уверят дали не може да се направи нещо повече. Когато пристигнаха в църковния двор в Кимптън, там кипеше трескава дейност. Естествено, много от спасените пътници бяха доведени на топло в църквата, където им бяха раздадени топли напитки, докато останалите, които бяха имали по-малко късмет и бяха пострадали, бяха закарани във вестиария, където за своя изненада Елизабет откри Ричард Гарднър и Пол Антоан, които с помощта на Емили, Касандра и Джени обгрижваха ранените. Семейство Гарднър също бяха дошли, донесли одеяла, превръзки, чай и нещо по-силно за онези, които се нуждаеха. За щастие загинали нямаше, но някои от децата бяха контузени и премръзнали. Останалата част от следобеда премина в

прекарване на ранените до областната болница на няколко мили разстояние.

Когато се мръкна и рискът от поледица и инциденти стана неизбежен, Дарси реши, че седмината останали пътници не могат да прекарат нощта в проветривото преддверие на църквата. Някои от тях вероятно щяха да имат нужда от допълнителна грижи. След като се допита до Ричард и Елизабет, той изпрати съобщение до Пембърли със заръка да бъдат приготвени легла за тях и храна за онези, които им бяха оказали помощ в мразовития следобед.

Ричард, който беше работил часове наред без почивка, беше щастлив, че пациентите му скоро ще имат храна и топла постеля. Но същевременно се тревожеше за верния си помощник Пол Антоан. Емили беше забелязала, че Пол не спря да тича напред-назад из църковния двор, за да помага на Ричард, който полагаше усилия да окаже първа помощ на ранените и да успокои онези, които бяха обхванати от паника. Независимо от топлите си дрехи, той изглеждаше явно премръзнал, макар сам да не го забелязваше. Когато тя го беше пресрещнала с купа гореща супа, той искрено ѝ беше благодарил, но едва хапнал няколко лъжици, се беше спуснал да утешава едно изплашено дете. Ричард намери Елизабет и сподели, че е притеснен за Пол, след което попита дали не може да го вземе със себе си в Пембърли. Елизабет веднага се съгласи.

Когато и последният от пътниците беше докаран в Пембърли, вече беше късно и много студено, там обаче ги очакваха приготвени за тях стаи, легла, одеяла, гореща вода и храна. Мъжете, жените и няколкото малки деца нямаха никаква представа кои са благодетелите им, но бяха истински благодарни за навременната им намеса. Ако не бяха спасени и подслонени навреме, със сигурност вече щяха да са премръзнали до смърт. Чист късмет беше, че Ричард гостуваше в къщата на майка си в Ламбтън по това време и беше повикан от един от хората на Дарси, и това, че той се беше отзовал незабавно, вероятно беше спасило живота им.

Вечерта, изтощен, но и удовлетворен от свършената работа, той използва възможността да повдигне пред Дарси въпроса за лечебница за района.

— Безсмислено е да разчитаме на правителството или на общинския съвет да направят нещо. Единствената болница се намира

на мили от тук и както виждате, в истински спешни случаи пострадалите могат да издъхнат, преди да стигнат до там. Истински късмет беше, че бях тук, за да мога да помогна — каза той.

Дарси беше заинтригуван. Самият той винаги беше вярвал, че една община се нуждае от местни болници, училища, библиотеки и други подобни институции. Те бяха същността на всяко общество. Успехът на началните училища в Пембърли и Кимптън бяха доказали, че е прав. Обеща да поговори с другите собственици на имения в областта и най-вече със сър Томас Камдън и да даде отговор на Ричард до Коледа.

— Има един проблем обаче — продължи Дарси — нуждаем се от доктор, който да се установи в района, нали тика?

Думите на Ричард приятно го изненадаха:

— Вие само ни направете лечебница, лекар ще имате, имате думата ми.

— Да не искаш да кажеш, че ще се пренесеш тук от Бирмингам?

— Така е, сър — отвърна Ричард за изненада и за радост на майка си. — Отидох в Бирмингам, защото там се нуждаеха от лекар. Там имаше работа. Разполагат с общинска болница, в която работя по два дена в седмицата, а непрестанно приемам и в собствения си кабинет. Ако и тук работата е толкова много, с радост ще се преместя.

— Това — отбеляза Дарси — ми звучи като предложение, на което не бих могъл да откажа. Ако успея да убедя Камдън, гарантирам ти, че няма да те разочаровам.

Дойде Емили и съобщи, че Пол има висока температура и трябва да остане на легло, Ричард веднага скочи и я поведе нагоре по стълбите, а Елизабет, която изгаряше от желание да зададе на леля си някои въпроси, запази мълчание. Ричард се върна посърнал.

— Пол е много зле. Не бива да го местим. Братовчедке Лизи, мога ли да остана за през нощта?

— Естествено, че можеш, Ричард. Всъщност възможно е и някои от пътниците да се нуждаят от помощта ти. Дарси ще ти даде дрехи. Междувременно има ли нещо, което можем да направим за Пол? — поинтересува се Елизабет, готова да помогне.

Ричард поклати глава.

— Не, просто е твърде изтощен от работата на студа цял следобед. Не е особено устойчив.

Емили също изглеждаше много притеснена, но Елизабет забеляза, че след като брат ѝ поговори внимателно с нея, видимо се поуспокои.

За щастие следващата седмица донесе по-ясно, макар и не по-топло, време и всички пътници, които бяха предимно премръзнали и с повърхностни наранявания и се бяха вдигнали на крака, можаха да се върнат в Матлок, за да продължат прекъснатите си пътувания.

Пол Антоан обаче остана в Пембърли по препоръка на своя приятел и лекар. Емили се чувстваше видимо много щастлива в компанията му и с радост изпълняваше стриктно инструкциите на брат си по отношение на лечението. Самият Пол беше изключително благодарен пациент, неизменно оценяващ грижите, които получаваше, и подобряващ се с всеки изминал ден. Емили беше убедена, че топлината, удобствата и добрата храна в Пембърли са от голямо значение за бързото му оздравяване. Елизабет пък не се съмняваше, че личността на болногледачката му е също толкова важна за оздравяването му, колкото и грижите, които получаваше.

По време на престоя му в Пембърли Елизабет откри особения чар на този скромен и деликатен млад французин. Наблюдавайки Емили и Пол заедно, тя виждаше колко им е приятно да бъдат заедно, но все пак не мажеше да каже със сигурност, че помежду им има по-сериозна привързаност. Ангажираността на Емили с грижите за оздравяването на Пол беше изключителна.

И въпреки това колкото и да се стараеше, Елизабет не успяваше да намери доказателство за романтични чувства. Това я озадачаваше още повече и тя беше решена да търси обяснение.

Наближаваше Коледа и въпреки благосклонността на съдбата до момента, не се очертаваше предстоящият празник да бъде толкова весел за фамилията, колкото миналогодишният. Въпреки че не беше взел жертви, инцидентът с пощенската кола на пътя за Матлок беше уплашил много хора и празничното настроение наоколо беше помрачено.

На Бъдни вечер три от децата в хора не дойдоха, защото се бяха разболели от круп. За голямо огорчение на Касандра, която беше поела организирането на детското празненство от Джорджиана. Елизабет също беше разочарована, но въпреки това беше твърдо решена да прекарат хубав празник заедно. Поне не бяха затрупани от преспите,

както преди няколко години. Макар да беше голяма, господарската къща в Пембърли беше проектирана така, че да бъде уютна във всякакво време. Без много усилия беше създадена топла и ведро атмосфера за коледните празници и къщата се огласи от смеховете на гостуващите семейства.

Джейн, Шарлот и Елизабет с радост наблюдаваха колко близки приятелски отношения имаше между децата им — също както между тях самите някога. Амелия-Джейн, най-малката дъщеря на Шарлот, която още нямаше четиринадесет години, настоя да научи Уилям на най-новия европейски танц — поли, който според него приличаше повече на народен танц.

Джонатан и Ема Бингли бяха без съмнение най-красивата млада двойка сред танцуващите, но Ричард Гарднър и Касандра Дарси също извикаха не малко възхищение.

В края на благотворителния ден след Коледа, когато празничната трапеза беше вдигната и големият салон засия от светлината на свещите и топлината на разпаления огън в камината, Елизабет почувства, че всичко в нейния свят е както трябва. Родителите насядаха наоколо, а децата звънко запяха. Уилям и Касандра изпълниха една омайна френска коледна песен с акомпанимент, която бяха упражнявали в продължение на цяла седмица и за която бяха възнаградени с бурни аплодисменти. Седнал до съпругата си, Дарси я прегърна, а Елизабет улови погледа на сестра си от отсрещната страна на стаята и се усмихна. Заобиколена, както обикновено, от прекрасното си семейство, Джейн изглеждаше истински щастлива.

Елизабет усети как в ума ѝ се прокрадна мисълта за постоянното безпокойство на Джейн — за натрапчивото колебание „дали това щастие е заслужено“. Но, ядосана, че е допуснала тази мисъл да наруши собственото ѝ щастие, бързо я пропъди.

Уловил едва забележимото раздражение, което пробяга по лицето ѝ, и усетил безпокойството ѝ, Дарси попита:

— Наред ли е всичко, Лизи?

Елизабет кротко се усмихна и кимна:

— Да, скъпи — отвърна, — всичко е наред.

Децата запяха прелестна коледна песен и гласовете им изпълниха стаята.

- [1] [John Charles Spencer \(1782–1845\) — Б.пр. ↑](#)
- [2] [Factory Act, Aldrop's Act \(англ.\) — 1833 г. — Б.пр. ↑](#)

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

ЗАЩО ЗА ЩАСТИЕТО НЯМА ВТОРА МЛАДОСТ?

Елизабет се събуди в едно мразовито, сиво утро с натрапчивото усещане, че предстои да се случи нещо лошо. И тъй като достатъчно добре познаваше изменчивата природа на времето в Дарбишър през януари, беше благодарна, че не вали като из ведро.

Предишната вечер беше преминала особено приятно. Преди повечето от гостите да си тръгнат, Елизабет беше успяла да ги спечели в полза на идеята, която тя и Емили сърцато бяха прегърнали. Планирали бяха да организират в Пембърли панаир по случай жътвата и да дадат възможност на арендаторите, работниците във фермите и семействата им да предложат за продан това, което са произвели, да покажат уменията си и в същото време да подпомогнат своята община.

Джейн беше предложила да съчетаят случая с „представянето“ на три млади дами, които щяха да станат на седемнадесет през тази година — Ема Бингли, Касандра Дарси и тяхната приятелка Ребека Колинс. Особено ако мистър Дарси склонеше да организира бал в тяхна чест, събитието със сигурност щеше да бъде повод за голямо семейно събиране. Бингли, който си беше останал все така запален танцьор и беше в крак с всички нови европейски танци, беше определил идеята като забележителна. Веднага се захванаха да планират разнообразни забавления за празненството и последващия бал, след като мистър Дарси даде съгласието си за него — и как би могъл да откаже при такова всеобщо одобрение? По-младите членове на семейството настояха на панаира да има „магическо представление“ и „предсказване на бъдещето“, други пък видяха възможност да спечелят подкрепа за каузите, които ги вълнуваха. Кити и съпругът ѝ решиха, че могат да съберат дарения за училището, Каролайн пък сметна, че случаят ще бъде идеален за подписка в полза на всеобщото изборително право, което набираше все повече привърженици из цялата страна. Полковник Фицуилям предупреди че ако Елизабет не упражни малко контрол, панаирът по случай жътвата в Пембърли ще започне да конкурира празненствата след победата при Ватерло!

Необезпокоени от хапливата забележка, Елизабет, Емили и Каролайн бяха убедени, че събитието ще има голям успех.

— Можеш да се подиграваш, Фици, но аз смятам, че ще бъде забележително. Ще дойдат хора от мили разстояние и ще помним този ден за години напред — предрече Каролайн уверено.

Елизабет беше много доволна от начина, по който идеята беше приета, и благодари на Дарси за това, че се беше съгласил с нея веднага. Тя добре знаеше колко ценно беше за него уединението на Пембърли и му беше признателна, че без възражения беше склонил да допусне то да бъде нарушено.

— Зная колко притеснен ще се чувстваш с всичките тези хора наоколо, мили, но вярвам, че е в името на чудесна кауза — каза тя с извинение, но Дарси я увери, че съвсем няма да се чувства притеснен.

— Няма защо да ми се извиняваш, Лизи. Ще се радвам земите на Пембърли да се използват за доброто на общината. Пембърли е в центъра ѝ и смятам, че трябва да дадем приноса си. Мисля, че идеята е прекрасна, и не се съмнявам, че ще има голям успех.

Елизабет остана искрено изненадана от явното му въодушевление, но побърза да отговори:

— Много ми се иска да е така. Естествено, чака ни доста работа и ще трябва да организирам цяла група помагачи. Толкова се радвам, че си съгласен — опасяха се, че напълно ще отхвърлиш идеята.

— О, преди няколко години, когато все още не се бях преборил с егоизма и безразсъдството си, със сигурност щях да бъда. Но, както знаеш, мила ми Лизи, сега съм друг човек.

Тя безпогрешно долови ироничната нотка в гласа му и отвърна подобаващо:

— Да, знам, и се надявам, че този друг човек знае, че е обичан повече от всеки друг на света, защото е най-милият и най-щедрият от всички, които познавам.

Дарси цял грейна от задоволство, но се престори, че е притеснен от суперлативите, и отново се пошегува:

— Замълчи, Лизи, и внимавай, че току-виж така съм се възгордял, че пак съм станал непоносим, и твоите усилия ще отидат на вятъра.

Макар да се засмя, Елизабет се запита как е могла някога да го смята за непоносим. Вече имаше твърде малко прилики между мъжа,

който беше влязъл в балната зала в Меритън с надменност, която тя беше оценила като непоносима, и съпруга, когото толкова много обичаше. Одобрението му имаше огромно значение за нея и подкрепата му правеше инициативата ѝ специална.

За нещастие следващата сутрин (която до закуска вече беше станала дори още по-мразовита, отколкото беше подсказвала, че ще бъде, със суграшица, заваляла над хълмовете зад къщата) доведе щастливото вълнение на Елизабет до неочакван край. Малко след закуска Дарси и мистър Гарднър заминаха за Кимптън, оставяйки мисис Гарднър и Емили в компанията на Елизабет, а на вратата пристигна спешно съобщение. Когато прислужницата донесе бележката, Елизабет не се впечатли особено.

— От Лидия е — поясни тя.

Емили и мисис Гарднър размениха погледи, очаквайки да съдържа обичайните просби за помощ със сметките след Коледа.

Но когато я прегледа набързо, Елизабет я изпусна на пода с вик, а очите ѝ се наляха със сълзи. Мисис Гарднър скочи от мястото си до огъня и се спусна към племенницата си.

— Лизи, мила, какво има? Какво се е случило? Нещо лошо ли?

Елизабет едва можа да продума.

— Не — каза тя горчиво — не лошо, много лошо!

— Защо? Какво пише? — настоя леля ѝ.

Елизабет с мъка намираше думи, разкъсвана от бурни емоции.

— Лидия ни обвинява — мен и Дарси, че сме фалшифицирали завещанието на татко, за да попречим на сина ѝ, Хенри Уикъм, да наследи Лонгборн.

Мисис Гарднър ахна.

— Това е възмутително — възкликна тя.

Емили се намеси:

— Как смее! Какво право има да говори така?

Взе писмото и докато четеше, гневът ѝ нарастваше все повече, докато в един момент майка ѝ настоя да продължи на глас, Емили се оплака, че почеркът на Лидия е толкова лош, че едва се разчита. Накрая започна:

„Скъпа Лизи,

Вероятно няма да бъдеш очарована от това писмо, но едва ли ще ви се види по-лошо, отколкото ми се видя на мен уведомлението, което получих днес от мистър Граймс, адвокат на татко. Никога не съм го срещала но ако съдя по писмото му, ще да е особено неприятен човек. Информира ме, че за да бъдат спестени на мен и семейството ми бъдещи разочарования във връзка с очакванията ми за унаследяването на имението Лонгборн, основаващи се по-скоро на предположения, отколкото на реални факти — да не повярваш що за дълги и сложни думи — той бил помолен от клиента си (ще рече татко!) да ми съобщи каквото трябва. После ми съобщава, че татко е определил мистър Джонатан Бингли за свой управител, когато навърши пълнолетие, и за наследник на имението Лонгборн след смъртта му, като на мис Мери Бенет се гарантира правото да живее в него, докато не се омъжи. Ама че нелепост! Всичко, което мога да се надявам да получа след смъртта на татко, е полагащият ми се дял от някаква неясна сума, която той е разделил между нас, а цялото имение ще остане за Мери! Лизи, направо не мога да повярвам! Джонатан да стане управител! Та той няма и осемнадесет. И защо, след като моят Хенри е по-голям от Джонатан и е най-големият внук на татко, той го пренебрегва? Колкото до Мери, какво ще прави тя с толкова много място? С Уикъм смятаме, че в дъното на всичко сте вие с мистър Дарси. Уикъм казва, че това е точно в стила на мистър Дарси — точно както го е лишил от правото му на чудесно пасторско място в Пембърли след смъртта на стария мистър Дарси. Не е честно, Лизи. Както добре знаеш, Джонатан ще наследи състоянието на мистър Бингли, което, както чуваме, доста се е увеличило в последно време. Защо му е тогава и Лонгборн? Ама че егоизъм, ама че алчност! Смятам да пиша на Джейн и на татко. Трябва да разберат, че моите две момчета имат нужда от помощ, за да си стъпят на краката. Хенри може да управлява имението на татко и да живее в Лонгборн, в същото време. Аз мога да се грижа за домакинството

вместо тях двамата. Място има достатъчно — Мери не се нуждае от повече от няколко стаи, а пък татко прекарва почти цялото си време в библиотеката. Лизи, надявам се двамата с мистър Дарси да осъзнаете какво сте причинили на децата ми. Може би ако не бяхте толкова богати, щяхте да разберете колко трудно живеем ние, които не разполагаме с достатъчно средства и нямаме богатство по наследство. Вярвам, че татко и Джейн ще проумеят колко нечестно са постъпили с нас и децата ни, особено с Хенри. Трябва да кажа, че като имам предвид хладното отношение на татко към нас, когато бяхме в Лонгборн на погребението на милата мама, не очаквам много съчувствие от него. Може би Джейн ще бъде по-отзивчива.

С поздрав,
Лидия Уикъм“

Мисис Гарднър, която беше слушала Емили с нарастващо недоумение, беше онемяла от изненада. Емили се приближи до Елизабет и прегърна братовчедка си.

— Лизи, мила, не обръщай внимание на Лидия. Виж колко е глупава и невежа. Това е жестоко, злобно писмо, което само доказва, че у нея няма и капчица почтеност — каза тя, опитвайки се да я успокои.

Елизабет, която се беше разплакала, докато Емили четеше писмото, се изправи и издуха носа си.

— Напълно си права, Емили — Лидия е глупава, но това писмо не е само нейно дело. В основата стои Уикъм и така разкрива цялото си коварство — продължава с нападките си срещу Дарси, а покрай него и срещу мен, продължава с онези лъжи за лишаването му от чудесно пасторско място, а сега идва и нелепото обвинение за намесата ни в лишаването на Хенри от наследство! Мистър Граймс ясно е обяснил, че сега Лонгборн принадлежи на татко, заедно с правото да решава на кого да го остави, и той е решил да го остави на Джонатан, избирайки него сред всичките си внуци. Ние нямаме възражения защо вместо него не е предпочел Уилям или Кити. Защо Лидия го прави?

Тя едва сдържаше сълзите си от възмущение.

— Личи, миличка — намеси се мисис Гарднър, която донякъде вече си беше върнала самообладанието, — не виждаш ли, че Уикъм и Лидия са вбесени, защото жалкият им план е бил осуетен? Искат да обвинят теб, защото това е техният безобразен начин да си отмъстят на двама ви с мистър Дарси.

Елизабет кимна, видимо поуспокоена, но все още твърде ядосана и решена да седне незабавно и да напише по едно писмо до баща си и до сестра си Джейн, за да ги предупреди за нападките на Лидия. Веднага щом написа и запечатата писмата, тя ги изпрати с бърза поща, след което чаят, съчетан със съчувствие и разбиране от страна на леля й и Емили, значително я ободри. А когато Дарси и мистър Гарднър се върнаха, за писмото въобще не се спомена — нито преди, нито по време на вечеря.

Когато семейство Гарднър си тръгнаха и Елизабет и Дарси се оттеглиха в личните си стаи, тя му подаде писмото, като му се извини, че трябва да прочете унизителното му съдържание. Не беше сигурна каква ще бъде реакцията му — очакваше да се разгневи. Но след като го прочете, Дарси се изсмя високо и заяви:

— Елизабет, миличка, не е ли хубаво да знаеш, че Уикъм е изхвърлен от играта така безславно? Това изпълнено със злъч писмо го разобличава и доказва колко прав е баща ти да постъпи по този начин — каза той, усмихвайки се широко, очевидно удовлетворен от мисълта за поражението на Уикъм.

Напълно объркана, Елизабет попита:

— Не си ли ядосан от всички тези лъжи?

— Ядосан ли? Не, разбира се. Защо трябва да съм ядосан? Ние не искаме нищо за себе си и за децата си. Присъствахме там, за да бъдем свидетели как баща ти ясно заяви волята си за унаследяването на имението. Това жалко писмо потвърждава онова, в което винаги съм бил убеден. Не ми се вярва да е работа само на Лидия. Зад всичко стои Уикъм с непочтените си номера и на мен лично ми доставя огромно удоволствие да го видя напълно сразен.

Дарси звучеше искрено развеселен и независимо от болката, която й бяха причинили жестоките думи на Лидия, Елизабет също се разведри.

Получените на следващия ден писма от баща й и от Джейн я увериха, че усилията на Уикъм да съсипе спокойния им живот са

останали без успех. Нито Джейн, нито мистър Бенет изглеждаха притеснени от гнева на семейство Уикъм. И двамата уверяваха Елизабет, че много бързо могат да осуетят всякакви опити от страна на Лидия. Елизабет се успокои и скоро реши, че Дарси е напълно прав, а семейство Уикъм не заслужават никакво внимание.

* * *

Когато Ричард Гарднър се върна от Бирмингам, в Оукли вече го очакваха две предложения. С първото, което той прие като голяма чест, го канеха да се срещне с група църковни деятели, общински служители и земевладелци, които били чули добри отзиви за работата му в Бирмингам и имали подобни планове и за Дарби. Лорд Дарби бил заявил, че е заинтересован от подобряването на бита и здравето на арендаторите си и възможността за подкрепа от негова страна обнадежила по-заможните жители на Дарби и редактора на вестник „Пионер“, които многократно били правили неуспешни опити да осигурят по-добри грижи за здравето и образованието на децата в областта. След като изпрати положителен отговор, Ричард отвори и второто писмо — покана за вечеря в Пембърли, която несъмнено щеше да бъде истинско удоволствие за него. Братовчедка му Елизабет предлагаше да остане до сутринта, ако желае, тъй като имало много въпроси за обсъждане „във връзка с болницата и други проблеми“. След което продължаваше:

„Каси и Уилям ме помолиха също така да ти напомня да не забравиш творбата на мистър Менделсон, която явно си обещал да им донесеш. Откакто бяхме на негов концерт в Лондон, все за това говорят. Не вярвам някой от тях да има достатъчно умения да изпълни великолепното «Carpiccio Brillante», но са решени да опитат.“

Тъй като сестра му Емили се беше върнала в Оукли, за да прекара няколко дена с родителите си, както правеше от време на

време, Ричард вечеря заедно с Дарси, Елизабет и сър Томас Камдън. Те проявиха сериозен интерес към работата на Ричард, който за много кратко време беше превърнал една занемарена лечебница в детска клиника. Голяма част от вдъхновението и средствата за това той дължеше на приятеля си Пол Антоан, който непоколебимо беше решил да вложи част от собствените си средства в обновяването на това западнало място. Когато Ричард спомена за поканата да разговаря с влиятелните жители на Дарби, сър Томас остана много впечатлен.

— Изглежда, се касае за работа.

— Може би най-накрая са започнали да разбират колко важни са условията на живот и грижите за здравето на хората в едно населено място — каза Ричард, изтъквайки, че години наред се води отчаяна битка с нищожен успех.

Дарси мигновено го подкрепи.

— Винаги съм смятал, че не можем да изградим силна държава, ако хората, което вършат най-тежката работа — фермерите миньорите, работниците във фабриките и т.н. живеят в нехигиенични условия, без училища и медицински грижи. Фицуилям апелира към признаването на тези нужди от години, както и Томас, благодарение на вестника си, но за съжаление нито торите преди, нито сегашните управляващи са готови да вложат необходимите средства, защото това би означавало по-високи данъци за средната класа, която ги подкрепя.

— И формира голяма част от новото мнозинство в Камарата на общините — допълни Ричард.

Елизабет, която досега слушаше мълчаливо, предложи:

— А защо ние да не опитаме? Ако общината даде пример и започне да прави лечебница, не можем ли с помощта на нашите представители в Парламента да изискаме от правителството подкрепа.

— Всъщност, братовчедке Лизи, това ще бъде същността на посланието ми, когато отида в Дарби следващата седмица. Ако можем да докажем, че има такава нужда, и поемем инициативата на местно ниво, вярвам, че ще можем да издействаме помощ от правителството. От друга страна, ако бездействаме и само се оплакваме, няма да постигнем нищо.

Дарси кимна с усмивка и се съгласи:

— Напълно си прав. Нищо не може да привлече вниманието на който и да е член на Парламента така, както някоя голяма група

избиратели, ангажирани с начинание, полезно за общината им. Това може да го мотивира да се ангажира с подобни добри инициативи. Трябва да се постареем да извлечем изгода за тази благородна кауза.

— Ще плащаме или в брой, или с гласове — пошегува се Ричард.

— Така е — рече Дарси и за голяма радост на Ричард съобщи, че двамата със сър Томас Камдън са решили да дарят земя и средства за построяването на лечебница, която да обслужва района. — Има един доста обширен парцел в Литълфорд, на границата между Пембърли и имението на семейство Камдън, който е свързан директно с пътя за Ламбтън през Бенкуел. Беше цветуща ферма, но арендаторът почина миналата година. И тъй като той нямаше семейство, имотът стои безстопанствен от няколко месеца. Мисля, че ще бъде идеално за твоите цели — хем е закътано, хем има връзка с оживен път.

Обади се и сър Томас, за да допълни че ако е нужно да се ползва част от прилежащите земи от неговата страна на границата, няма да има никакъв проблем, а също така и че след като плановете на сградата бъдат готови, неговият управител ще може да организира група от строители, работници и майстори за строежа.

— В района има хора, за които не достига работа и които с радост ще приемат да бъдат наети срещу заплащане — допълни той.

Ричард беше във възторг — не знаеше как да изрази благодарността си. Когато станаха, за да се преместят в салона, той се обърна към Елизабет:

— Чак не ми се вярва. Това е чудесна новина. Нямам търпение да кажа на Пол — толкова ще се зарадва.

Точно такава възможност беше чакала Елизабет. След като се поинтересува за здравето на приятеля му и получи уверение, че то се подобрява, макар и бавно, тя продължи:

— Ричард, има нещо, за което трябва да говоря с теб.

Гласът ѝ подсказваше, че е сериозно обезпокоена, което незабавно прикова вниманието на Ричард, сметнал, че става въпрос за здравето на някой от семейството или домакинството.

— Какво има, братовчедке Лизи? С радост ще направя всичко възможно, за да помогна.

— Не от помощ се нуждая, Ричард, а по-скоро от информация, тъй като съм доста объркана от някои обстоятелства, които не мога да

си обясня. Но трябва да те помоля да бъдеш напълно откровен с мен. Можеш ли?

Ричард, още недоумяващ за причината за безпокойството ѝ, остана много озадачен, но тъй като тя изглеждаше напълно сериозна, незабавно отвърна:

— Разбира се.

— Добре тогава, когато Каси и Уилям се отправят към музикалния салон, аз ще ги последвам, като оставя Дарси и сър Томас тук. Моля те да дойдеш с мен — там ще можем да говорим на спокойствие.

След като сервираха кафето и господата се разположиха удобно в креслата край камината, точно както Елизабет беше очаквала, Уилям и Касандра се оттеглиха в музикалния салон с нотите, които Ричард им беше донесъл. По изражението на братовчедка си той ясно виждаше, че е притеснена, но не можеше да предположи какво я е разтревожило толкова.

И остана смаян от въпроса, с който Елизабет започна:

— Ричард, знаеш ли, че приятелят ти Пол се е влюбил в Емили?

Преди да успее да отговори, тя продължи:

— Месеци наред го наблюдавам в нейно присъствие — и тук, и другаде; толкова често са заедно — дали случайно, или нарочно, не знам, но е повече от ясно, че имат чувства един към друг. Никой от родителите ти не ми е казал нищо, но аз не се съмнявам, че са наясно.

На лицето му бяха изписани и изненада, и вълнение. Елизабет очакваше отговор, но когато отговор не дойде, продължи:

— Ричард, помолих те да ми кажеш истината, защото трябва да знам — дори и само заради това, че много обичам сестра ти и се чувствам отговорна за нея, докато живее тук, в Пембърли. Моля те, кажи ми какво се случва? Убедена съм, че са влюбени или че скоро ще бъдат. Пол споделял ли е с теб? Какви са намеренията му, възможностите му? Как ще живеят, ако се оженят?

Ричард се поколеба за миг, после отговори:

— Няма как да се оженят.

Тонът му беше толкова категоричен, че хвърли Елизабет в пълно недоумение:

— Какво искаш да кажеш? Има ли някаква пречка?

— Да, има, и те и двамата са напълно наясно с нея. Очевидно е, че много се обичат — уверен съм, че е така, но и двамата знаят, че и дума не може да става за женитба.

Лицето и гласът на Ричард бяха толкова мрачни, че Елизабет едва посмя да продължи.

— Защо? Какво е извършил? — представила си беше младия французин в ужасяващия образ на беглец от закона.

— Нищо — отвърна Ричард. — Пол не е направил нищо лошо. Но не може да се ожени нито за Емили, нито за което и да е друго момиче, защото е болен — умира от туберкулоза и едва ли ще доживее до следващата зима.

Елизабет онемя. Приседна върху канапето в отдалечения край на стаята, а умът ѝ трескаво запрепуска (слава Богу, че Уилям и Касандра бяха напълно погълнати от опитите си да извлекат музика от пианото). Наясно беше, че Пол не е в идеално здраве. Беше блед и напоследък кашляше доста често, но за туберкулоза тя никога не беше и помисляла дори. Когато се окопити, първата ѝ мисъл беше за Емили:

— Емили знае ли?

Ричард кимна печално.

— Да, винаги е знаела, майка и татко също — поясни той и после продължи: — Когато бях в Париж и завършвах обучението си, живеях при семейството на Пол. Приеха ме като собствен син. Пол също учеше — за аптекар. Дори тогава здравето му не беше в добро състояние и бяха преценили, че не притежава нужната устойчивост, за да учи медицина, въпреки че безспорно беше достатъчно умен за това.

Говореше тихо и Лизи с мъка долавяше думите му.

— Когато баща му почина, Пол наследи почти цялото му състояние — всичките му сестри бяха сполучливо омъжени и се бяха установили в провинцията. Майка му, която също имаше много крехко здраве, ме помоли да се грижа за него. Тя добре знаеше, че синът ѝ е не само болнав, но и твърде доверчив, което лесно можеше да го превърне в жертва на мошеници и шарлатани. Обещах ѝ, че ще направя всичко по силите си, не просто защото двамата с него бяхме близки като братя, но и заради добротата и щедростта на цялото семейство към мен. Скоро след това, когато вече почти бях завършил обучението си и се приготвих да се връщам у дома, майката на Пол също се спомина. Останал съвсем сам в Париж, той ме помоли да дойде с мен в Англия и

да ми помага в работата. Заяви, че не иска никакво заплащане — разполагаше с достатъчно средства и дори предложи да се включи с известна сума, когато започвах да практикувам.

Елизабет се обади:

— А тогава ти знаеше ли, че е болен от туберкулоза?

— Съвсем не. По това време той имаше чести дихателни проблеми, но това не е нещо необичайно за Европа. Няколко месеца след пристигането ни в Англия обаче, след като състоянието му не се подобри, аз го отведох при един колега и тогава опасенията ми се потвърдиха. Страдаше от форма на туберкулоза — не от скоротечната форма, която отне живота на Кийтс, но въпреки това беше обречен на бавна и сигурна смърт.

— Наистина ли няма лек? — прекъсна го Елизабет, изумена и невярваща.

Ричард поклати глава:

— Ако имаше, още много животи щяха да бъдат спасени.

И продължи, изброявайки значителен брой видни личности, покосени от тази болест — от младата дъщеря на крал Джордж III до великия германски композитор Карл Мария фон Вебер, който беше разтърсил английската публика по време на триумфалното си гостуване и малко след завръщането си в Германия беше починал.

— И, естествено, има хиляди обикновени мъже, жени и деца, застигнати от същата злочеста съдба — добави Ричард.

— Нищо ли не може да се направи, за да им се помогне?

— Почти нищо, ако живеят, както повечето бедни хора, в нехигиенични и претъпкани помещения, недохранени и изтощени от работа.

— Ами Пол?

— Няма лек за него, но можем да вземем известни мерки, за да удължим живота му и да му осигурим спокойствие. Чистият въздух, движението, питателната храна, приятелската подкрепа и добрата компания със сигурност ще му се отразят добре. Всъщност той значително се подобри през изминалото лято, но откакто се случи онзи инцидент на пътя за Матлок, когато той работи наравно с мен за спасяването на пътниците, не може да се отърве от тежката кашлица, която разви, след като се простуди.

— И майка ти, баща ти и Емили знаят за това?

— Знаят, да. Предполагам не вярваш, че бих допуснал семейството ми, и особено сестра ми, да останат в неведение за истината. Мислиш ли, че бих могъл? Беше напълно ясно, че го харесват — той е толкова симпатичен и приятен младеж. Всъщност майка го обикна като собствен син. Готова е на всичко, за да му помогне, но знае, че не можем да направим нищо друго, освен да му даваме цялата обич и грижа, на която сме способни, докато се нуждае от тях.

Елизабет се тревожеше за Емили, която беше прекарала толкова много време с Пол.

— А няма ли опасност и тя да се зарази? — попита.

— Само ако е невнимателна, а аз съм я информирал за всички предпазни мерки, които трябва да взема. Тя е здрава, силна и разумна, което е най-добрата ѝ защита — поясни Ричард, като добави, че самият Пол много внимава да не изложи околните на риск, особено децата. — Трябва да знаеш, че е решил да не идва повече в Пембърли, защото се притеснява за Уилям и Каси, нито пък ще ходи у семейство Фицуилям, защото децата им са малки. Това е решението му. Когато дойде време да не може да се справя сам, ще наема опитна болногледачка, която да се грижи за него — никога няма да го изоставя в клиника.

Елизабет беше дотолкова потресена от разкритията на Ричард, че не знаеше какво да направи. Тъгата ѝ се усилваше от убеждението, че Ричард я е сметнал за груба и безсърдечна — извини му се, защото беше захванала темата:

— Най-искрено съжалявам, Ричард — нямах никаква представа. Ако знаех, никога не бих задала подобен въпрос.

Ричард се опита да я успокои:

— Моля те, братовчедке Лизи, не се разстройвай — нима можеше да знаеш? Просто съвсем обяснимо се тревожеше за Емили.

— Да, а за Пол въобще не помислих. Толкова съжалявам!

Разкаянието ѝ трогна Ричард и той я увери.

— Сега си давам сметка, че трябваше да споделя с теб и мистър Дарси, но заради Пол предпочетохме да мълчим. Разчуе ли се, отношението към него веднага ще се промени, а това много би го наранило. Емили ме накара да обещаая, че ще пазя всичко в тайна, докато тя самата не се почувства готова да ти каже.

Елизабет си даде сметка, че Емили вероятно скоро е щяла да ѝ довери тайната. И поиска от Ричард позволение да я сподели със съпруга си.

— Разбира се. Той трябва да знае защо Пол страни от Пембърли.

— А може ли да се определи кога... — тя не успя да произнесе зловещите думи, но не беше и нужно.

— Никой не може да каже със сигурност — отвърна братовчед ѝ. — Много зависи от това доколко той самият ще има сили да се бори с болестта. Времето също е от значение. Ако лятото е слънчево и топло, ще му се отрази добре. Ако обаче е студено и влажно, със сигурност няма да преживее годината.

По-късно тази вечер Елизабет сподели със съпруга си за разговора с Ричард. След изненадата и изблика на чувства в началото Дарси потъна в мълчание и размисъл. Когато заговори отново, имаше готово предложение:

— Утре ще кажа на Ричард че ако се нуждае от място, където да настани Пол и където за него могат да бъдат полагани подобаващи грижи, има на разположение къщата в Литълфорд — в парцела, който дарихме за лечебницата. Сградата е чиста и удобна и вероятно ще бъде подходяща. Няколко мъже ще бъдат ангажирани да помагат с всичко необходимо. Това е най-малкото, което можем да направим.

Елизабет беше трогната от съчувствието и съпричастността му. Забелязал вълнението ѝ, той я прегърна в опит да я утеши.

— Знам какво чувстваш, Лизи. Аз самият съм много изненадан и опечален, но едва ли можем да си представим тяхната връзка. Едва ли някой въобще може да се постави на тяхното място. Възхищавам се на силата им. Съмнявам се, че аз лично бих бил способен да посрещна такова нещастие с такъв кураж.

Елизабет се съгласи и добави тихо:

— Колко малко познаваме хората около себе си, дори и най-близките! Емили израсна пред очите ми, а никога не съм предполагала, че може да бъде толкова силна и да изпитва толкова дълбоки чувства.

На следващата сутрин след закуска мистър Дарси изпрати Ричард до каретата, която чакаше да го закара в Ламбтън. Преди да се разделят, той го уведоми за решението си да предостави къщата в Литълфорд, където Пол да може да бъде настанен веднага щом Ричард реши да го премести от Бирмингам.

— Много съжалявам за това, което разбрах, Ричард — и заради приятеля ти Пол, и заради Емили, която е станала вече като част от семейството ни тук, в Пембърли. Толкова ми е мъчно, че е страдала сама, без ние дори да подозираме какво се случва, без въобще да можем да ѝ помогнем. Искам да знаеш, че винаги и за всичко можеш да разчиташ на нашата подкрепа. Решиш ли, че е време да се преместите в къщата в Литълфорд, тя незабавно ще ви бъде предоставена — за толкова време, за колкото трябва, заедно с всякаква нужна помощ.

Ричард изрази голяма благодарност за проявеното благородство и подчерта, че би желал да премести Пол възможно най-скоро.

— Бирмингам никак не му се отразява добре — толкова е мръсно и пренаселено. Тук въздухът е чист и свеж — точно такъв, от какъвто той се нуждае. Освен това идеята за лечебницата много ще го въодушеви и ако успее да го убедя, че ми е необходим тук, за да следи как вървят нещата, това ще го накара да се почувства полезен.

След като благодари още веднъж, Ричард замина, нетърпелив да съобщи на майка си и сестра си хубавите новини за лечебницата и за щедрот предложение. Въпреки че страдаше за състоянието на приятеля си, Ричард се почувства окрилен от добрината на Дарси. Прекарал по-голяма част от последните години в учене в Единбург, Лондон и Париж, Ричард не беше имал възможност да опознае мистър Дарси отблизо и се беше доверявал на оценката на родителите си, чиято привързаност и високо мнение бяха безпределни. Това, което беше видял със собствените си очи в деня на инцидента с пощенската кола, заедно със състраданието, което беше получил сега, бяха достатъчно потвърждение. Колкото до самия Дарси, той беше щастлив, че може да помогне след дълбоката мъка, която беше изпитал при новината за Пол Антоан.

По-късно същата седмица Елизабет посети леля си е Ламбтън. Нямаше съмнение, че Ричард е разказал на майка си за разговора с Елизабет — двете жени почти не се нуждаеха от думи, за да изразят чувствата си. И двете бяха преминали през немалко душевни терзания и страдания и никак не беше лесно да говорят за притесненията, които споделяха. Взаимната им обич обаче не можеше да позволи нищо да застане помежду им. Обичта на Елизабет към Емили и гнетящото чувство за безсилие, което леля ѝ изпитваше, виждайки страданието на

дъщеря си, ги сплотяваха още повече. Мисис Гарднър промълви с разкаяние:

— Съжалявам, че беше в неведение толкова дълго, мила Лизи, но така искаше Емили и тъй като тайната не беше моя, не можех да ти я разкрия, въпреки че толкова пъти ми се е искало да го направя.

Елизабет, чиято обич към леля ѝ беше по-силна от всяко разочарование, което би могла да ѝ причини липсата на доверие, увери мисис Гарднър, че прекрасно разбира желанието на Емили възможно най-малко хора да знаят за болестта на Пол и за чувствата ѝ към него. Дарси беше изтъкнал, че при такива обстоятелства няма нищо по-мъчително от съзнанието, че голям кръг роднини и познати, не всички от които добронамерени, са наясно с истини, които не разбират напълно. Елизабет подчерта, че самата тя най-добре от всички знае как нечие нещастие може да бъде преувеличено и използвано от другите за очерняне на цяло семейство. Спомни си неприятното писъмце на мистър Колинс и злорадството му относно бягството на Лидия, както и последствията за останалите от семейството ѝ. Повече от ясно беше, че Емили ще иска да избегне всичко подобно.

След като постоя при леля си достатъчно дълго, уверявайки я в обичта и готовността си да помага във всеки един момент с всичко, с каквото може, Елизабет си тръгна за Пембърли, където веднага потърси братовчедка си Емили и я намери на любимото ѝ място — в една ниша в най-отдалечения край на библиотеката. В ръката си държеше томче с поезия, а на бюрото пред нея имаше разтворена тетрадка, повече от ясно беше обаче, че нито беше чела, нито беше писала, тъй като очите ѝ бяха зачервени от плач, а листовете пред нея бяха покрити с безсмислени драскулки. Когато Елизабет се приближи до нея, тя направи безуспешно усилие да се усмихне, но чувствата ѝ се изляха заедно с избликналите сълзи. Елизабет я прегърна и я задържа в обятията си.

— Емили, миличка, току-що бях при майка ти. Знам всичко — от нея и от Ричард. Не обвинявай брат си, моля те, аз бях тази, която, недоумявайки какво се случва с теб, го заразитвах в събота вечерта и настоях да ми каже истината. Притеснявах се за теб, затова го направих. Страхувах се да не бъдеш наранена.

Емили горко се разрида, а Елизабет продължи:

— Нямах представа колко много си изстрадала вече. Толкова съжалявам, Емили, не съм искала да любопитствам и да се натрапвам.

Когато успя да проговори, Емили увери братовчедка си, че не е обидена от загрижеността ѝ. Ричард беше пояснил, че мотивите за въпросите на Елизабет са били напълно добронамерени и искрени. Емили чувстваше, че дължи на Елизабет обяснение защо не ѝ се е доверила по-рано, но поясни, че е било за доброто на Пол. За да не се чувства обект на внимание и още по-лошо — на съжаление, от страна на околните. Елизабет взе ръцете на братовчедка си в своите и много внимателно попита:

— Емили, обичате ли се с него?

Гласът на Емили прозвуча глухо, но категорично:

— Да, обичаме се. Но също така сме наясно с последствията от положението, в което се намираме. О, Лизи, знам, че бих могла да му помогна, но имаме толкова малко време пред себе си.

И като каза това, отново се обля в сълзи. Елизабет, която сама едва успяваше да се овладее, прегърна братовчедка си. Ясно беше, че макар двамата да бяха говорили за чувствата си един към друг помежду си, Емили не беше в състояние да разговаря с никого друго за тях. След като я прегърна още веднъж и я увери, че винаги може да разчита на нея — и за да поговорят, и дори само за да поседят заедно, Елизабет си тръгна, чувствайки се все така безпомощна и нещастна и молейки се двамата да получат поне малко утеха.

Няколко дена по-късно Емили дойде при Елизабет и попита дали може да ѝ услужи с малко лепен плат за къщата в Литълфорд, тъй като Ричард беше писал, че ще доведе Пол в събота. Елизабет с радост се съгласи и настоя да я откара до там със своята карета, а после остана да ѝ помогне и двете с дружни усилия успяха да свършат доста работа и да подготвят къщата за пристигането на новия ѝ обитател. Емили полагаше усилия и за най-дребните неща с впечатляваща всеотдайност, но и с примиренческо спокойствие, което караше сърцето на Елизабет да се свива от мъка.

Около месец след като Пол Антоан се пренесе във фермерската къща в Литълфорд, Ричард и един архитект от Дарби вече бяха готови с плановете за строежа на скромна лечебница. След нужното одобрение от страна на управителя на мистър Дарси се реши строителните работи да започнат през лятото. Пол Антоан беше

безкрайно щастлив от новината за щедростта на мистър Дарси и сър Томас Камдън, които, осигурявайки и земя, и материали, и труд, бяха превърнали мечтата на Ричард в реалност. Вълнението му, че ще присъства на първата копка, беше голямо, макар да не се знаеше дали ще бъде свидетел на посрещането на първия пациент. Той нямаше намерение да се предава и накара Емили да му обещае, че тя ще пререже лентата в този ден. Тя обеща.

* * *

За разлика от пролетта, която не беше отговорила на очакванията за хубаво време и беше преминала ту дъждовна и ветровита, ту ветровита и суха, лятото настъпи сияйно и слънчево и примамва всички навън. Дарси, Елизабет, Касандра и Уилям заминаха на пътешествие до Езерната област. Предприеха пътуването най-вече заради Елизабет, която беше заявила, че не може човек да живее толкова близо до толкова прекрасно място и да не го посети.

— Омръзна ми да измислям оправдания, когато всеки срещнат непознат ми разказва за вълшебната красота на Езерата, а аз мълча, защото никога не съм ги виждала. Чувствам се като истинска дивачка — оплакала се беше тя.

— Не можем да оставим това така, нали, татко? — казал беше Уилям.

Баща му веднага се беше съгласил:

— Разбира се, момчето ми, ако мама ще се почувства щастлива, като види Езерата, трябва да отидем там. И това лято ще го направим.

Заминаха през май, а междувременно, докато отсъстваха, в Пембърли щеше да бъде поставен нов водопровод и да бъдат направени други необходими подобрения. На сбогуване с мистър и мисис Гарднър и с Ричард, с които бяха вечеряли вечерта преди заминаването, Елизабет остави адресите на всички странноприемници, в които се очакваше да отседнат, и помоли леля си да ѝ пише за всичко, което се случва вкъщи. И особено за Емили и Пол.

Елизабет писа на Джейн, която не беше присъствала на вечерята, тъй като двете ѝ малки дена се бяха разболели:

„Мила ми Джейн,

Снощи много ни липсвахте на вечеря и много се натъжихме, когато разбрахме, че София и Луиза не са добре. Надявам се, че не е нищо сериозно и че скоро отново ще са на крак. Заминаваме за Езерата утре. Ще бъдем само аз Дарси, децата и вярната ми Джени, която категорично отказа да ме остави на грижите на разни непознати камериерки в Къмбрия^[1], за което говори така, сякаш е чиста лудост. Освен по време на пътуванията си с мен, Джени никога не е напускала Дарбишър и въпреки че е приятна и умна млада жена, все още продължава да вярва, че навсякъде, с изключение на родното ѝ графство, мъжете са грубияни, на които не може да се вярва!

Нямаше ли да е чудесно, ако бяхме тръгнали заедно? Много ми липсват дългите ни спокойни следобеди и съм си обещала, че следващото лято ще пътуваме всички заедно до Съри или до Хампшър, или до някое друго приятно място, където децата ще се забавляват на воля, Дарси и Бингли ще ловят риба, ще яздят, ще ловуват или ще играят крикет, а ние с теб ще си бъбрим до насита. Ще си мисля за теб и ще очаквам някое и друго писмо, докато ме няма.

Миличка Джейн, сега, когато си толкова заета с малките, писмата ти ми липсват толкова много!

Поздрави на Бингли, на любимия ми племенник и на прекрасните ми племеннички!

Твоя Лизи“

Елизабет очакваше пътешествието до Езерата с такова нетърпение, каквото скоро не беше изпитвала. Споделила беше с Джейн, че с изключение на отличния рецитал на мистър Менделсон, на който бяха присъствали заедно със сенъора Контини, последното ѝ пътуване до Лондон е било много отегчително и единственото и желание е било да се прибере у дома.

Опитвайки се да си обясни силното вълнение, което изпитваше сега и което превъзхождаше дори вълнението на дъщеря ѝ Касандра, тя виждаше причината за него в разочарованието, което беше изпитата

преди много години, когато плановете им за точно такова пътуване се бяха провалили заради служебните ангажименти на мистър Гарднър. И все пак именно това разочарование беше станало причина да посетят Дарбишър, и най-вече Пембърли, в момента, в който господарят на имението се беше върнал ден по-рано от очакваното. Останалото, разбира се, беше история.

Елизабет и леля ѝ често бяха разсъждавали върху различните възможности Мисис Гарднър, също както Джейн, смяташе, че някои неща в живота са неизбежни и беше сигурна, че Дарси и Елизабет са до такава степен един за друг, че при всички положения е щяло да се стигне до женитба. Елизабет не беше толкова сигурна и винаги щеше да бъде благодарна на леля си и чичо си за ролята, която бяха изиграли за събирането им.

Тогава тя се беше надявала пътуването да ѝ помогне да преодолее разочарованието си от един военен, чиято женитба за мис Мери Кинг я беше потресла. Надявала се беше, че планините, скалите и езерата ще ѝ вдъхнат малко свежа радост и сила. Изпълнена с радост и сила тръгваше тя сега, почти двадесет години по-късно, дарена с щастлив брак и обични деца и предвкушаваща насладата от великолепието на местността, чиято красота се беше превърнала в примамка за не един пътешественик.

На север от Матлок те избраха пътя през Йоркшир, вместо стария рискован маршрут от Ланкастър през коварните пясъци на Моркъм Бей^[2] по време на отлив. Кочияшът им наговори куп смразяващи кръвта истории за пощенски коли, погълната от плаващите пясъци, и за непредпазливи пътници, изчезнали в мъглата или отнесени от прилива.

Уилям, който беше във възраст, когато и най-малката опасност го привличаше, възнегодува защо не са избрали пътя „през пясъците“.

— Нямаше ли да бъде по-вълнуващо, мамо? — попита той със съжаление.

Нито кочияшът, нито родителите му бяха на това мнение. Касандра отбеляза саркастично, че според нея целта на пътуването е да стигнат до Езерата и да се полюбуват на красотата им, а не да се удавят или да потънат в плаващите пясъци, преди да са стигнали до там.

На Елизабет ѝ дожаля за сина ѝ — голямата ѝ дъщеря се отличаваше с бърз ум и остър език и обикновено не пропускаше да ги

използва, за да постави по-малкия си брат на място, докато Уилям, с благия си нрав, нито веднъж не ѝ беше отвърнал със същото.

— Уилям толкова прилича на Джейн — отбелязала беше леля ѝ, — толкова е спокоен и добродушен.

Елизабет не можеше да не се съгласи. Сега се почувства длъжна да се намеси в негова подкрепа.

— Ще има много вълнуващи неща, когато стигнем в Езерната област, Уилям. Обещавам ти да не прекараме цялото време в разглеждане на любимите места на мистър Уърдсуърт.

Дарси улови погледа ѝ и, разбрал какво цели, добави, че той самият има нагласа за риболов и разходки с лодка в езерата и доколкото знае, в близост се намират забележителни височини за катерене. Уилям не възрази и каза, че той също очаква всичко това, но добави, че все пак би било забавно да може да стресне мистър Кларк и мисис Ренълдс с някой ужасяващ разказ за това как са се заблудили в мъглата посред плаващите пясъци, при представата за което всички се разсмяха, с изключение на Джени, която беше племенница на мисис Ренълдс. За никого не беше тайна, че Уилям ѝ беше слабост.

Като спираха за почивка и за да нахранят и напоят конете или за да пренощуват в странноприемница по вкуса им, те пътуваха, без да бързат, и от долините на Йоркшир преминаха в Къмбрия. Децата бяха особено впечатлени от каменните огради, които се виеха из низините и нагоре по планинските стръмнини, брулени от ветровете и съвсем различни от приветливите зелени живи плетове, които ограждаха фермите в Средна и Южна Англия. Минавайки през Лонсдейл и Къркби по границата на Къмбрия, те продължиха към Кендъл, който се беше разраснал във важен търговски град с павирани дворове и препълнени странноприемници, гъмжащ от пощенски коли и хора, пътуващи по работа или за развлечение.

Хубав път, по който пътуването беше и по-безопасно, и по-евтино, водеше стотици туристи към областта. Много от тях биваха привлечени от идиличните картини на тази част на Англия, сътворени от поетите — от Колридж, Сауди, Кийтс и първия сред всички тях — Уилям Уърдсуърт. За разлика от братовчедка си Каролайн, чиято страст по Уърдсуърт беше претърпяла радикална промяна след разкритието, че той се е присъединил към консерваторите, Елизабет продължаваше да намира голямо удоволствие в поезията му. Едно изтъркано копие на

„Лирически балади“ я придружаваше по време на това пътуване — беше си обещала да го отваря всеки път, щом ѝ се прииска да почете. Но добрите намерения невинаги биват доведени докрай, както Елизабет можа се убеди, когато стигнаха до странноприемницата край езерото Уиндърмиър, където възнамеряваха да останат няколко дена.

Вечерта тя писа на Джейн, обзета от необичайно поетично настроение:

„Здрачаваше се и залязващото слънце озаряваше небето, докато потъваше зад хълмовете, а притихналото езеро тъмнееше пред нас като копринено платно. И сякаш само стрелкащите се над водната повърхност лястовици бяха останали будни, докато навред около нас мракът обгръщаше всичко в прегръдката си. Ето това, помислих си аз, е съвършеният момент за четене на Уърдсуърт. Но, уви, мила ми Джейн, твърде тъмно беше за четене и томчето ми с поезия си остана на дъното на струпаната пред входа купчина с багаж. Децата, особено Уилям, бяха уморени от пътуването, а Джени настояваше багажът да бъде внесен по стайте, преди да се е стъмнило напълно. Дарси беше отишъл да се срещне с хазяите и нямаше никой, който да сподели с мен този вълшебен момент — първият досег с това специално очарование, с което Езерата превъзхождат всяко друго кътче на Англия. Как ми се искаше една от вас двете с Каролайн да беше с мен в този момент. Моята Касандра е твърде увлечена по музиката и предпочита по-скоро да пее, отколкото да чете поезия. За Уилям още имам някаква надежда. Наскоро му четох Кийтс и Уърдсуърт и той се оказа много по-възприемчив. Все пак си остава по-добър в рисуването и обеща да направи няколко скици на любимите ни места, така че ще имам спомени от пътуването ни.“

По-късно вечерта, след като бяха вечеряли и бяха вече по леглата си, Елизабет сподели със съпруга си за изпуснатата „възможност за поезия“. Със съчувствие, макар и с шеговита нотка в гласа, той ѝ

обеща, че на следващата сутрин ще ѝ покаже мястото, на което Уърдсуърт е писал стиховете за езерото Грасмиър, където ще може да вземе томчето си с поезия и да чете на воля. И когато на следващата сутрин денят изгря светъл и ясен и лъчите на слънцето проблеснаха във водите на езерото, сякаш отразени в шлифован кристал, Дарси удържа на думата си. Тъй като за щастие беше посещавал областта и преди с една група от Кеймбридж, той си спомни, че местата за поклонение за почитателите на Уърдсуърт са по-скоро Грасмиър^[3] и Уотър^[4], отколкото Уиндърмиър, което беше най-популярното и затова най-посещаваното от езерата.

Ето защо те се отправиха на север от Уиндърмиър — към тихата долина на Грасмиър и Райдъл Уотър, където човек наистина можеше да полегне необезпокояван на сянка и да се наслаждава на поезията, вдъхновена от това магическо място, стояло скрито векове наред сред възвишенията и низините на многодетната Къмбрия. Двете прекрасни езера с реката помежду им се намираха в центъра на великолепна местност и накъдето и да се обърнеше човек, пред погледа му се откриваха невероятно красиви картини.

Взели бяха храна със себе си и прекараха целия ден в толкова приятни занимания, че когато слънцето се снижи зад хълмовете и Джени им напомни, че е време да се връщат в странноприемницата, никой не пожела да си тръгне. Небето все още светлееше и Уилям и Касандра се примолиха да им позволят да останат още малко. Уилям довършваше една рисунка, а Каси просто не беше готова да се откъсне от ромона на водата, стичаща се по камъните.

— Като истинска музика — каза тя.

Нито Дарси, нито Елизабет можеха да откажат.

Когато се върнаха в странноприемницата, завариха там голяма и шумна група хора, празнуващи успешен риболов. Въпреки красотата си, Уиндърмиър беше твърде посещавано място, за да им се хареса. На следващата сутрин потеглиха към Грасмиър, където намериха съвсем приемлив подслон в близост до Езерата. Едва ли е нужно да описваме в детайли приятните изживявания, които всецяло завладяха малката компания през следващите шест седмици, изнизали се съвсем неусетно за всички.

Летните дни се редяха един след друг — кога слънчеви, кога дъждовни, а те посетиха безброй места: забележителната „Дав

Котидж“ — дома на Уилям и Дороти^[5] Уърдсуърт от първите години след установяването им в областта; малките гробчета на двете деца на Уърдсуърт — Катрин и Томас, в църковния двор, напомнящи, че животът по тези места все пак не се състои само в красиви гледки и идилични изживявания. Когато времето беше хубаво, те прекарваха дните си от сутрин до вечер край езерата — край Грасмиър, край Конистън, край Дърuent, или пък по-надалече — край езерото Батърмиър, и всеки преоткриваше за себе си частица от магията, заплелявала хиляди пътешественици и държала в плен художници и поети. Изкачваха се по скалисти възвишения, извървяваха десетки мили през горите и полята и четяха поезия, когато оставаха край буйните потоци или край тихите езерни води. Впечатлили ги бяха също така и мистериозните древни каменни кръгове като кръговете в Касълриг^[6] — не по-малко вълнуващи от природните забележителности, дело на мъже и жени, обитавали тези обвити в мъгли планини и тайнствени долини преди векове.

Навсякъде, откъдето минеха, иззад всеки завой по пътя се откриваше нова гледка, която ги изкушаваше да останат още и още. Уилям захласнато рисувахе местата, които посещаваха, и скицникът му се изпълваше с рисунки на езера, мостове, лодки, сенчести сипеи и слънчеви долини — все скъпи спомени от това прекрасно лято. За Елизабет и Дарси общуването с децата им беше дори по-вълнуващо, отколкото гледките и звуците от Езерата. Това беше рядка и ценна възможност за тях, с която нищо не можеше да се сравни.

Една седмица преди края на пътуването Елизабет и Каси заявиха, че се нуждаят от нови ботуши, тъй като техните бяха напълно износени от ходене, и Дарси предложи да се отбият за един ден в Кеңдъл^[7]. Предложението беше незабавно прието, защото вече бяха слушали от хазяите си за чудесния панаир, който се организираше там, и им се искаше да го посетят.

Връщайки се от Кеңдъл в Амбълсайд^[8], те завариха няколко писма, препратени от мястото, където бяха отседнали в Грасмиър. Когато видяха, че адресираните до нея писма са от Джейн и мисис Гарднър, Елизабет помоли останалите да я извинят, че няма да ги придружи на разходката до езерото^[9] след вечеря, където щеше да има танци и фойерверки. Дарси се засмя на себе си, забелязал с какво

нетърпение съпругата му беше отворила писмото от Джейн — фойерверките определено не можеха да се сравняват с него.

Когато Уилям и Касандра, придружени от баща си, се отправиха към увеселението, Елизабет се настани удобно в един голям стол и се приготви за четене. За нейна радост новините, които ѝ съобщаваше Джейн, бяха доста:

„Мила ми Лизи,

Получих писмото ти от Уиндърмиър от началото на пътуването ви преди почти две седмици и най-искрено ти се извинявам за закъснелия отговор. Единствената причина е, че бях много заета и реших, че вместо да ти изпратя някаква кратка бележка, по-добре ще е да изчакам, докато се освободи достатъчно време, за да ти пиша подробно. Днес всички отидоха на състезание по крикет. Бингли и Джонатан ще играят, а Ема и няколко съседски момичета тръгнаха с тях, за да подкрепят отбора им. Което означава, че имам цял ден на разположение и, разбира се, веднага се сетих за теб — там някъде, надалеч, щастлива, че си сред езерата. Надявам се, че писмото ми те намира в Грасмиър, където, както разбрах, е много спокойно. Каза ми го Каролайн Бингли, която, заедно с мисис Хърст, току-що си тръгна за Бат, след като двете ни гостуваха няколко дена на връщане от Лондон, където бяха канени на сватба. Не беше чак толкова трудно да ги изтърпим, тъй като подаграта на мистър Хърст му беше попречила да пътува до Лондон. Макар да съжалявам, че не е в добро здраве, трябва да призная, че бях доволни от отсъствието му.

Та да се върна към Каролайн и Езерата — тя сподели, че е прекарала там две седмици преда няколко години. Макар да каза, че е било «спокойно», призна, че се е отегчила от «безкрайните еднообразни пейзажи с планини и езера». Много ми се иска да узная какво мислиш ти, мила Лизи. Доколкото можах да разбера от писмото ти, за разлика от нея, ти съвсем не си отегчена.

Тази седмица Шарлот Колинс си замина за Мансфийлд, след като в продължение на две седмици ни гостува заедно с двете си момичета. Най-голямата, Катрин, все още е в Розингс. Шарлот каза, че кръстницата ѝ лейди Катрин я е поканила да остане като компаньонка на мис Де Бърг. Мисля, че макар да тъгува за нея, Шарлот е решила, че такава възможност не бива да се изпуска, и е дала съгласието си. Що се отнася до нейните планове — усилията ѝ вече дават плод — в Мансфийлд има седем млади момичета, които трябва да завършат обучението си през ноември, и още седем, които ще започнат следващата пролет. За повече просто няма място. Каза ми, че Ребека много ѝ помага. Има желание да пише материали за пресата — дори е изпратила материали до няколко издания, сред които и «Матлок Ривю», но междувременно с удоволствие се занимава с момичетата на Шарлот. Ребека казва, че много се стараят и че с голямо желание четат поезия, пишат хубави писма и стихове и т.н. Още ми се вижда странно, Лизи, че въобще се наехме с такова обучение.

И все пак, Лизи, трябва да призная, че голямата ми слабост е нашата кръщелница, Амелия-Джейн, която още няма петнадесет, а вече е най-хубавото и най-мило девойче, което можеш да си представиш. Миналата събота Бингли организира празненство в чест на двете госпожици Колинс и Амелия-Джейн привлече вниманието на всички присъстващи. За нещастие на всички млади господа, които искаха да танцуват с нея, тъй като още не е «представена», майка ѝ не ѝ позволи да приеме покана от никого, с изключение на Джонатан и Ричард, които, както си изрази тя, «са ѝ почти като братя». Имаше много разочаровани кавалери, можеш да бъдеш сигурна, но Шарлот бди като орлица над момичетата си — което е напълно разбираемо, като се има предвид, че се грижи за тях съвсем сама. Въпреки това даде съгласието си Амелия-Джейн да празнува Коледа с нас, докато самата тя и Ребека ще бъдат в Лукас Лодж.

Мила Лизи, имахме толкова много гости това лято — Каролайн и Фицуилям също се отбиха на връщане от Лондон, особено развълнувани от успехите си. Каролайн все говореше за усърдната работа на Фицуилям в подкрепа на реформистката партия, която се бори както за по-добри условия на труд за работниците, така и за това всеки да има право да гласува.

Бингли е убеден че ако жените можеха да гласуват и да се кандидатира за Парламента, Каролайн със сигурност щеше да бъде в Уестминстър! Ех, Лизи, какъв урок само дадоха тези двама души на всички, които смятаха, че не са един за друг само защото тя беше толкова по-млада от него! Рядко може да се види съюз като техния, в който има толкова много обич, подкрепа и доверие...“

След това Джейн продължаваше с подробности по някои въпроси, свързани с домакинството и с нея самата, които Елизабет прочете с голям интерес, доволна, че сестра ѝ беше изчакала подходящ момент, за да напише такова дълго писмо. Усмивката още не беше слязла от лицето ѝ, когато отвори писмото от леля си, но след като му хвърли бърз поглед, както обикновено правеше, изведнъж се сепна, поразена от разликата между двата текста.

Ако писмото на Джейн разказваше за приятните моменти от лятото и Елизабет с радост беше научила колко щастливи са били тя и семейството и, то това на мисис Гарднър силно я обезпокои. Макар да не беше нито мрачно, нито тъжно и всъщност да не съдържаше никакви лоши новини, то беше сковано и се четеше трудно — нещо съвсем неприсъщо за стила на леля ѝ. Тя също споменаваше за дъщеря си и зет си и за успехите на Фицуилям по отношение на местната политика, но Елизабет усещаше, че нещо не е наред — писмото звучеше вяло. Доколкото можеше да прочете между редовете, тя имаше чувството, че леля ѝ, която добре познаваше и много обичаше, се е опитала без особен успех да скрие някакво безпокойство или нещастие.

Тя пишеше:

„Мъчно ми е, че Каролайн и Фицуилям си тръгнаха за Матлок и взеха внуците ми със себе си. Толкова обичам да са с мен — особено когато чичо ти е заминал по работа — в тях единствено намирам щастие. О, Лизи, толкова ми липсват!“

После следваха няколко добри новини. Получили бяха вести от Робърт — срещнал се бил с братовчедата на мистър Бингли, Франк, който му помогнал да се установи и да си намери мястото в колонията. Харесал бил работата и вече бил създал няколко приятелства. Не му понасял горещият климат, но очаквал да замине на север, където било доста по-хладно. За Елизабет беше видно, че леля ѝ е много доволна от разказаното от Робърт. За Емили обаче нямаше почти никакви новини, с изключение на това, че е много ангажирана в Пембърли. За Пол не пишеше нищо. В последния параграф имаше един ред, който гласеше, че Ричард е напуснал Бирмингам, за да започне работа в Дарби, и едва тогава почти мимоходом беше споменато, че в края на седмицата ще пътува до Лондон с Пол. Елизабет провери датата на писмото — беше от преди десетина дена. Не можеше да си обясня защо е трябвало Ричард да води Пол в Лондон. Сигурна беше, че леля ѝ е премълчала нещо.

Писмото сериозно я обезпокои. Оставаше им още седмица от пътуването, но Елизабет вече нямаше търпение да се прибере у дома. Чувстваше, че нещо не е наред, и искаше да е там, за да знае какво се случва. Осъзнаваше, че едва ли може да промени нещо, и въпреки това не можеше да се примири, че е на мили разстояние. Тревожеше се за Емили и фактът, че леля ѝ не беше споменала нищо нито за нейното състояние, нито за здравето на Пол, сериозно я безпокоеше. Трябваше непременно да се върне в Пембърли час по-скоро.

Объркана и притеснена, тя посрещна Дарси в съвсем различно състояние от това, в което го беше изпратила, когато започваше да чете писмото от Джейн. Промяната го изненада и когато тя му показа писмото от леля си и сподели тревогата си, той първо се опита да я убеди че ако наистина се е случило нещо сериозно, досега е трябвало вече да са уведомени с експресно съобщение. Виждайки обаче, че тя си

остава все така неспокойна и потисната, предложи да си тръгнат няколко дена по-рано.

— Вярно, че бяхме решили да минем и през Пернит, но там няма нищо кой знае колко забележително. Ако тръгнем утре и пътуваме през Кендъл, можем да сме в Пембърли поне два дена по-рано от планираното.

Елизабет му благодари със сълзи на очи, признателна за разбирането и усилията му да разсее тревогата ѝ.

— Няма смисъл да оставаме, след като сърцето ти се е свило така, мила — поясни съпругът ѝ. — Виждам, че си неспокойна, и единственото, което можем да направим, е да се върнем у дома.

Елизабет се притесняваше дали децата няма да останат разочаровани, ако се приберат по-рано, но Дарси я успокои:

— Касандра вече се е поуморила от цялото това обикаляне и мечтае за домашния уют.

— Ами Уилям? — настоя тя. — Не е ли разстроен?

Дарси поклати глава.

— Уилям няма претенции, а когато разбра, че ти искаш да се приберем по-рано, въпреки че не съм разкривал причината за тревогата ти, веднага се съгласи, че трябва да тръгнем незабавно — обясни той за нейно голямо успокоение.

А и при положение че се очакваше времето на следващия ден да се влоши, това, изглежда, беше най-разумното нещо, което можеше да бъде сторено в момента. Всички приготовления на тръгване бяха направени възможно най-бързо и само ден по-късно те вече пътуваха за Дарбишър и за дома.

[1] Cumbria (англ.) — графство в Северозападна Англия. — Б.пр.

↑

[2] Morecambe Bay (англ.) — голям залив в графство Ланкастър, северозападна Англия, известен с плаващите си пясъци и бързо прииждащи приливи. — Б.пр. ↑

[3] Grasmere (англ.) — едноименни езеро и село в Езерната област, където У. Уърдсуърт живее от 1799 до 1813 г. — Б.пр. ↑

[4] Rydal Water (англ.) — малко езеро в Езерната област, и близост до което се намира домът на У. Уърдсуърт (Rydal Mount), в който той живее от 1813 г. до смъртта си през 1850 г. — Б.пр. ↑

[5] Сестрата на У. Уърдсуърт. — Б.пр. ↑

[6] Castlerigg Stone Circle (англ.) — едни от древните мегалитни паметници в Къмбрия — Б.пр. ↑

[7] Kendal (англ.) — град в Къмбрия — Б.пр. ↑

[8] Ambleside (англ.) — град в Къмбрия. — Б.пр. ↑

[9] Езерото Уиндърмиър, намиращо се в близост до Кендъл и Амбълсайд — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

МЪЧИТЕЛНА АГОНИЯ НА ОЧАКВАНЕ^[1]

След като пътуваха възможно най-бързо с кратки почивки само колкото да се поразтъпчат и да се подкрепят, те пристигнаха в Пембърли на следващия ден, когато следобедът вече преваляше. Въпреки че Дарси беше изпратил бързо съобщение за промяната в плановете им, мисис Ренълдс изглеждаше необичайно развълнувана, което веднага подсказа на Елизабет, че нещо не е наред.

Докато притеклото се множество от слуги и коняри трескаво се зае с разтоварването на багажа и разпрягането на конете, Елизабет, без да обръща внимание на суматохата наоколо, веднага отиде да потърси мисис Ренълдс. Вместо да говори, мисис Ренълдс ѝ подаде едно писмо — сгънато и запечатано. По почерка Елизабет веднага позна, че е от Емили. Взе го и погледна към икономката:

— Какво има, мисис Ренълдс, какво се е случило?

Мисис Ренълдс я поведе към дневната, където за нейна изненада седеше сестра ѝ Кити и чакаше. Напрегнатото ѝ изражение не вдъхна ни най-малка увереност на Елизабет. Сега вече беше напълно сигурна, че нещо непоправимо се е случило.

— Моля ви, защо някоя от вас не ми каже какво е станало? Кити, какво правиш тук? Къде е Емили? — настоя за отговор тя.

Миене Ренълдс излезе от стаята и последва Уилям и Касандра нагоре по стълбите. Ясно ѝ беше, че сестрите трябва да поговорят насаме. Кити настоя Елизабет да прочете писмото на Емили, тя обаче отказа.

— Не и преди да знам какво ѝ се е случило. Къде е тя, Кити? Трябва да ми кажеш!

Най-накрая, разбрала, че е безсмислено да упорства, тя каза:

— Емили е в Италия, или поне досега трябва вече да е пристигнала.

— Италия? Господи! Какво, за Бога, прави в Италия? — Елизабет беше изумена.

Кити настоя да отвори писмото на Емили и да го прочете.

— Тя е обяснила всичко, ще видиш. Моля те, Лизи, не се разстройвай така! Нищо лошо не ѝ се е случило — когато прочетеш писмото ѝ, ще се убедиш, че е взела това решение изцяло по своя воля.

Елизабет вече беше отворила писмото. Когато го прочете, остана толкова обърквана и толкова смаяна, че трябваше да седне.

Написаното от Емили беше ясно и съдържано. Обяснила беше действията си по начин, по който вероятно би информирала Елизабет, че възнамерява да пътува до Ламбтън или до Матлок, за да посети майка си или сестра си:

„Скъпа ми братовчедке Лизи!

Когато четеш това писмо, аз вече ще бъда в Италия — с Пол. Моля те, не се гневи на постъпката ми, защото не е това, от което се опасяваш. Ще пътувам съвсем почтено — със съпруга си, който час по-скоро се нуждае от по-топъл и по-сух климат. Лекарят от «Харли Стрийт»^[2], който е прегледал Пол преди десет години, е бил уверен, че не му остава много. Ричард ще ти разкаже повече, ако се нуждаеш от още медицинска информация. Когато чух фактите, реших, че трябва да замина заедно с Пол, за да съм сигурна, че получава нужните грижи, но бях наясно, че не е нито разумно, нито почтено да пътувам сама с него. Ето защо взех решение да се оженим и да пътуваме като съпруг и съпруга. Така не само аз щях да бъда защитена по време на пътуването, но и вие със семейството ми щяхте да бъдете предпазени от злонамерени клюки. Казах на Ричард и на скъпите си родители за това решение. Не мога да сторя нищо за това, че мама е нещастна, Лизи. Предполагам, че аз самата също бих била, ако дъщеря ми постъпи така. Ричард и татко обаче много ми помогнаха. Ричард организира пътуването и настаняването ни. От страна на средства нямаме никакъв проблем — Пол разполага със състояние, предостатъчно и за двама ни, и въпреки това татко настоява да имам собствена издръжка. Първоначално Пол настояваше, че не трябва да правя

такава «саможертва», но успях да го убедя, че това е моето най-искрено желание, защото много го обичам, Лизи, и искам да се грижа за него, независимо колко време имаме пред себе си. Не бих понесла да го видя затворен в някаква мизерна клиника, далеч от всички ни.

Кити ще ти разкаже за сватбата, за д-р Дженкинс, който изпълни ритуала така прилежно, и за скъпата мисис Ренълдс, която ми помогна в подготовката за пътуването. Намери една мила жена на средна възраст, която да ни придружи. Мисис Браун е запозната със състоянието на Пол, тъй като ми помагаше да се грижа за него, докато беше на легло в лечебницата в Литълфорд. Татко ще изпрати и един прислужник, който да ни съпровожда, да помага в грижите за Пол и да ни пази като цяло.

Мисля, че това е всичко, мила братовчедке, ще добавя само, че те моля за прошка и разбиране за това, че предприех тази стъпка, без да изчакам съвета ти. Моля те да разбереш, че времето беше толкова малко а, както казах на Ричард, аз самата съм вече на двадесет и шест, с много по-беден опит по отношение на заобикалящия ме свят, в сравнение с братята и сестра си.

В едно обаче съм напълно сигурна — обичам Пол твърде много, че да позволя да умре сам в някоя болница. Любовта ми не би имала смисъл и самата аз не бих могла да живея в мир нито със себе си, нито с Бога, ако не направя всичко по силите си за него тогава, когато се нуждае най-много от мен. И двамата сме разумни хора и знаем какво ни очаква. Моля се да имаме сили да се борим заедно рамо до рамо. Моля те, Лизи, всичко, за което те моля, е да ни разбереш и да се молиш за нас!

Твоя любяща братовчедка,
Емили“

Когато Елизабет прочете писмото, лицето ѝ беше обляно в сълзи. Седна, неспособна да промълви и дума, а през това време в стаята

влезе Дарси, придружен от Ричард, който, също както Кити, беше пристигнал, известен от мисис Ренълдс за по-ранното им пристигане.

Спонтанно Елизабет понечи незабавно да отиде при леля си и чичо си, но Ричард я спря:

— Не, братовчедке Лизи, не бива да ходиш сега. Пътували сте близо два дена, изморена си и още си твърде разстроена от новината — не си в състояние да бъдеш от помощ на мама. Може би утре...

— Но, Ричард, не мислиш ли, че майка ти се нуждае от мен? — възрази Елизабет.

— Сигурен съм, че се нуждае, и знам, че много ще се зарадва на посещението ти, но се опасявам, че нямаш достатъчно сили да издържиш пътуването в момента.

Дарси го подкрепи:

— Ричард е прав, Елизабет. А освен това има неща, с които трябва да се запознаеш. Вероятно ще искаш да поговориш с мисис Ренълдс, с Кити, с д-р Дженкинс, а също и с Ричард, преди да отидеш при леля си и чичо си.

Елизабет не можеше да отрече, доводите му са разумни и неохотно се съгласи да отложи пътуването си до Лимбтън. След вечеря Кити и съпругът ѝ се върнаха вкъщи, но Ричард остана, за да разкаже в детайли за случилото се. Елизабет искаше да узнае всяка подробност, а само Ричард имаше нужните отговори, защото сестра му му беше доверявала всичко от самото начало.

Пристигайки от Бирмингам седмица преди да започне работа в Дарби, той бил обезпокоен от състоянието на Пол, който въпреки топлото лято продължавал да бъде блед и сериозно да се задъхва.

— Настоях да се срещнем с колегата от „Харли Стрийт“ незабавно, както и направихме, без да губим нито минута повече. Той беше напълно категоричен, че за Пол няма никаква надежда, ако не напусне Англия и не се премести на място с по-топъл и сух климат. Препоръча Южна Италия — изпращал бил и други пациенти там и те се били подобрили значително. Някои имали щастието да се радват на дълги периоди на забележително добро здраве. Самият Пол вече беше приел неизбежното. Макар и да не искаше да заминава, все пак склони, когато му казах, че ще отида с него и лично ще го настаня. Той спокойно може да си позволи удобно жилище и един-двама прислужници.

Елизабет беше нетърпелива да разбере как и кога се е включила Емили.

— Почти веднага щом се върнахме от Лондон — отговори той. — Тя настоя да разбере всичко до последната подробност. Отначало изпадна в отчаяние и плака дълго и неутешимо. После отиде някъде и се върна след два часа, взела категорично решение. Беше планирала всичко — документите, пътуването, приготовленията, всичко. Трябваше да се оженят, за да може тя да придружи Пол в Италия и да се грижи за него.

Дарси, който досега беше мълчал, се намеси, като попита:

— А мисис и мистър Гарднър как приеха решението на Емили?

Отговорът на Ричард не беше точно този, който очакваха.

— Мама се разстрои най-много. Не че не проявяваше съчувствие, защото винаги беше харесвала Пол и го беше приемала като част от семейството. Страхуваше се за Емили и не искаше тя да заминава. Дори предложи аз да отида с него — като мъж и като доктор, както каза тя — разумно и правилно беше да го придружа аз. Но Емили беше непреклонна. Никога преди не бях я виждал толкова категорична за нещо. Нищо и никой от нас не можа да я разубеди — обясни той.

— А мистър Гарднър? — настоя Дарси, представяйки си как би се чувствал той самият на негово място.

— Мисля, че татко ме изненада най-много. Той изслуша всичко, което Емили каза, и когато осъзна колко твърдо решена беше да замине, просто попита как може да помогне в приготовленията за пътуването и настаняването, дори реши да изпрати един от прислужниците си да ги придружава.

Ричард въздъхна и додаде:

— Мисля, че мама беше дълбоко разочарована. Надявала се беше той да я подкрепи и да се опита да разубеди Емили, но, както самата Емили ми напомни, тя е на двадесет и шест години. Каролайн получи позволение да се сгоди за Фицуилям, когато беше едва на петнадесет почти дете. Как можеха да кажат на Емили, че няма право да стори нещо, кост е решила на двадесет и шест?

— Но, Ричард, и дума не може да става за сравнение. Емили трябва да е наясно, че, както всички ние знаем, този трагичен брак няма бъдеще.

Гласът на Дарси прозвуча сериозно, също като изражението му. Питаше се дали вродената доброта на Емили не ѝ беше попречила да прозре безнадеждността на положението. Ричард обаче беше категоричен, че Емили прекрасно съзнава последствията от взетото решение.

— Емили беше напълно наясно с всичко, свързано със състоянието му, още от самото начало. Самият аз споделих с нея всичко в мига, в който разбрах. Тя знае, че няма надежда за оздравяване дори и при най-добрите грижи на света. И го е приела. Но обича Пол и иска да бъде с него, за да го дари с малко радост и спокойствие, преди да настъпи краят. Той самият отначало не беше съгласен, тъй като и той я обича, тя обаче го убеди.

— А сватбата? Тя как беше организирана?

— Д-р Дженкинс и Кити бяха невероятни. Те организираха всичко. Церемонията беше съвсем скромна, в присъствието само на най-близките. Джейн и Бингли бяха там, разбира се; Каролайн и Фицуилям дойдоха направо от Лондон. Емили изглеждаше прелестно и ако ги бяхте видели, щяхте да кажете, че са честита двойка, която има цялото щастие на света пред себе си — изумително беше.

Заминали бяха още на следващия ден с частен превоз, а Ричард ги беше придружил, за да бъде сигурен, че всичко е наред.

— Къде са сега? — попита Елизабет.

— Наели са къща в околностите на Рим — трябва да бъде достатъчно близо, за да може докторът да ги посещава редовно — поясни Ричард.

— Ще му помогне ли това наистина? — настоя тя.

— О, да, вероятно ще удължи живота му с няколко месеца. А освен това хубавият климат ще направи престоя му още по-приятен. Слънцето и сухият, свеж въздух ще му се отразят чудесно. Със сигурност по-добре от Средна Англия през зимата.

Гласът на Ричард издаваше чувствата му, независимо от опитите му да запази хладнокръвие. Освен пациент Пол беше и негов приятел. А сега — и съпруг на сестра му.

На следващата сутрин по време на закуска Касандра и Уилям, които бяха дочули шушуканията на камериерката предишната вечер, бяха информирани за женитбата на Емили и за някои от причините, довели до нея. Те зададоха няколко въпроса и след като получиха

директни и откровени отговори от родителите си, реакциите им бяха впечатляващи. Касандра заяви, че Емили е направила нещо много смело и благородно — щедър жест, израз на истинска любов. Уилям се съгласи с нея, макар и да не можеше да разбере напълно защо времето в Рим е по-добре за Пол, отколкото времето в Дарбишър или Бат. Надяваше се това да означава, че Пол ще оздравее, и добави, че Емили много ще му липсва. Елизабет беше доста изненадана. Позицията им, неповлияна от предразсъдъци, беше в пълен контраст с нейните собствени реакции.

В разговора си с Дарси по-късно тя призна, че се е засрамила от себе си.

— Питам се, мили, дали не ставам коравосърдечна и безчувствена? — възкликна тя и когато той ѝ отвърна с недоумение, продължи: — Вероятно и аз, като Каси, бих могла да мисля, че постъпката на Емили е смела и самоотвержена — образец на истинска любов. И все пак продължавам да виждам само безразсъдството и болката, която със сигурност ще сполети не само нея, но и семейството ѝ, родителите ѝ, които ще бъдат съкрушени. Знам, че е на двадесет и шест и има пълното право да взема решения сама, но все ми се иска да съм била там, за да я посъветвам.

Лицето на Дарси беше особено сериозно. Елизабет добре познаваше това изражение — почти винаги то означаваше, че съпругът ѝ не е съгласен с нея. И все пак, когато заговори, гласът му беше кротък и благ:

— А пък аз съм доволен, че не сме били тук, Елизабет, и че Емили е могла да вземе решение, необезпокоявана от мненията и съветите на който и да е от нас, пък били те и най-добронамерени. Не бих искал да се чувствам виновен, че съм утежнил още повече състоянието на една млада жена, която приема, че най-важното нещо в живота ѝ е да даде малко топлина и спокойствие на мъжа, когото обича, защото, както самата тя казва в писмото си, той се нуждае от тях повече от всичко на света.

— Но, Дарси, не можеш да смяташ, че е постъпила правилно, като се е омъжила за Пол — та той умира! Със сигурност е имало и други начини да му помогне. Знам, че го обича, но трябва ли да жертва целия си живот, за да му даде утеха за кратко?

На мига съжали за суровите си думи и ѝ се прииска да можеше да не ги е изричала. Дарси също ги чу, но познаваше съпругата си твърде добре, за да ги приеме за чиста монета. Знаеше, че те са резултат от тревога и загриженост за Емили, която и двамата много обичаха. В тона му имаше толкова топлина, че и дума не можеше да става за порицание:

— Елизабет, този въпрос нито е справедлив, нито пък подхожда на твоята щедра и любяща природа. Познавам те твърде добре, за да приема, че наистина мислиш това, което току-що изрече. И все пак, позволи ми да разсея опасенията ти.

Застанали бяха в личната си дневна до прозореца, от който се откриваше изглед към парка. Докато Дарси говореше, Елизабет продължаваше да съзерцава слънчевия пейзаж навън, притеснявайки се да обърне поглед към него.

— Лизи, когато ние с теб решихме да се оженим, и двамата пренебрегнахме мнението на околните, включително и мнението на моята леля и на твоя баща, всеки от които имаше своите резерви, основавани на виждането им за характеристиките и поведението ни. А нас не ни интересуваше нищо, освен любовта, която изпитвахме един към друг. Нищо друго! Как тогава можем да съдим Емили за това, че е последвала сърцето си? Помисли и за друго — тя не е действала неразумно в материално отношение — както ме увери Ричард, Пол има значително наследство, което впоследствие ще остане за Емили. Така е било и договорено преди самата сватба. Ако се замислим за характера и потеклото му, те са безупречни. Ричард много го цени и със сигурност, ако беше в добро здраве, нямаше да имаме нито едно възражение срещу него. Всъщност, Елизабет, ако, венчавайки се, си обещаваме да се обичаме и в болест, и в здраве, то можем ли да съдим Емили, че изпълнява този обет? Тя е постъпила така единствено и само с най-благородни намерения. А какво можем да кажем за някого, който би изоставил партньора си, защото се е оказал в същото положение? Няма ли да го заклеймим най-сурово?

Елизабет мълчеше, силно смутена от тежестта на доводите му и от категоричността в гласа му. Той говореше тихо, но със сериозност, която приковаваше вниманието.

— Безпокои ме единствено мисълта за мъката, която смъртта му ще ѝ причини, но това е избор, който Емили сама е направила. Приела

е, че страданието, което ще изпита, когато той си отиде, е част от любовта, която двамата споделят сега, докато са живи. Нямаме право да ги съдим, вместо това трябва да положим усилия да им помагаме по всякакъв възможен начин — продължи той.

Елизабет прие думите му безрезервно. Тя самата се беше борила с предразсъдъци и злонамереност и посредством свои брак и брака на Джейн беше видяла отвоювана гордата си вяра в превъзходството на характера и ясните принципи. Сега Дарси, чиято сила се коренеше в постоянството и почтеността му, ѝ беше припомнил в какво си струваше да се вярва.

Благодарна за намесата му, Елизабет отмести погледа си от прозореца и вдигна очи към него, при което забеляза колко се беше променил с възрастта. Волевата брадичка и изтънчените му черти все още правеха впечатление, но тъмните му очи бяха станали по-топли, а преживяното през годините беше смекчило изражението му — силата и упоритостта бяха все така явни, но надменността отдавна беше отстъпила място на уважение и внимание към околните и на едно искрено великодушие, което винаги ѝ беше доставяло радост. Елизабет се пресегна към ръката му и заговори развълнувано:

— Много си прав, мили, никога не бих допуснала, че мога да критикувам действията на Емили, ако са основани на такива благословени добродетели като безрезервна любов и всеотдайност. Ако Емили никога вече не обикне друг мъж през живота си, поне ще пази спомена за любовта, която е споделяла с Пол, без значение за колко кратко е било. Никой от нас, най-малко пък аз с моя пословичен стремеж към независимост, имам правото да я порицавам. Трябва да ти благодаря затова, че толкова деликатно ми подсказа колко много съм сгрешила. Съжалявам!

Дарси я притегли към себе си и я задържа в прегръдка. Беше дълбоко развълнуван от разкаянието ѝ, но не и изненадан. Познавайки я добре, той разбираше мотивите ѝ и приветстваше честността и искреността, с които си беше признала грешката. Обичта и загрижеността ѝ към Емили и родителите ѝ, към които и двамата бяха сърдечно привързани, бяха породили първата, явно несъзнателна реакция. Въпреки това Елизабет, сама способна на дълбока любов и преданост, не можеше да отрече превъзходството на такава безкористна любов, каквато Емили беше показала. Тя толкова

безусловно прие оценката на съпруга си, че когато на следващия ден се отправиха към Ламбтън, взе да се притеснява дали ще бъде способна да успокои леля си, очаквайки да я заvari потънала в мъка заради женитбата на Емили и отчаяно нуждаеща се от утеха.

За нейна изненада семейство Гарднър ги посрещнаха много спокойни от очакваното. Търсейки обяснение за овладяността им, Елизабет не се наложи да стига много далеч или да чака много дълго. Докато донесат чай и сладкиши, мистър Гарднър покани Дарси да види една нова кола, с която се беше сдобил, а мисис Гарднър се качи заедно с Елизабет на горния етаж, където ѝ показа едно писмо, гъсто изписано с почерка на Емили. Изпратено от Рим, то беше адресирано до Ричард, но явно беше мислено като обръщение към цялото семейство.

След като първо отправяше най-сърдечна благодарност към брат си за всичко, което беше направил, за да им помогне, и молеше за прошка, че е причинила толкова болка на него и на милите си родители, тя продължаваше да разказва в най-дребни детайли за това как са се настанили, колко щедри и добри са италианските им съседи и не на последно място — каква промяна е настъпила в Пол само за една седмица, благодарение на топлото време и постоянното слънце.

После ведро споделяте колко щастлива се чувства за това, че може да бъде с него:

„Така ми се иска да можехте да ни видите — с летни дрехи, наслаждавайки се на чистия въздух и на прекрасното италианско слънце. Сигурна съм, че в края на лятото ще имаме тен също като на съседите ни — сеньора Касини и децата ѝ. Те са толкова красиви — загорели и свежи като италиански рожби на природата. Утре, неделя, след като се върнат от църква, ще ходим заедно до Анцио — едно селище на крайбрежието. Сеньор Касини обеща да си направим пикник, така че се очертава да прекараме целия ден край морето! Не е ли прекрасно! Баба им, която живее с тях, прави най-невероятните ледени десерти (нещо като сорбе с плодове) и вече взе да ни разглезва — всеки път, когато приготвя за тяхното семейство, донася и на нас.

Пол я трогна, като заяви, че по вкусно нещо не е ял от години, което си беше самата истина. О, Ричард, да не забравя — вчера ни посети докторът от болницата. Много е доволен от състоянието на Пол и му препоръча да прави кратка разходка всяка сутрин след закуска. Аз ще го придружавам, за да може, ако се преумори, да избързам до вкъщи и да изпратя Джак да го вземе с малката двуколка. Въпреки че не ми се вярва да се наложи. Той вече изглежда и се чувства много по-добре.

Мили Ричард, татко и мамо, не мога да завърша писмото си, без отново да кажа колко ми се иска да не бях ви натъжавала. Толкова съм щастлива тук, а така ми тежи, че ви накарах да страдате. Само за това съжалявам. Моля ви, мислете за мен като за съпруга на Пол и ще разберете, че нямах друг избор — трябваше да бъда до него в тези изпитания. Надявам се скоро да се видим, но всичко е в Божиите ръце. Пол ви изпраща поздрави и ме помоли да ви напомня да храните птиците в Литълфорд. Притеснява се да не гладуват през зимата.

Твоя любяща и много благодарна сестра,
Емили“

Докато Елизабет четеше, леля ѝ остана седнала до нея, а когато приключи, и двете се бяха просълзили — но този път от облекчение и дори щастие. Когато се прегърнаха, тя притисна леля ся в обятията си и възкликна:

— О, мида лельо, колко си преживяла!

Леля ѝ се усмихна и хвана ръката ѝ.

— И при това без да мога да поплача на рамото на любимата см Лизи.

Елизабет добре помнеше колко утеха беше търсила и получавала от леля си навремето. На долния етаж господата се бяха върнали и в дневната беше сервиран чай, когато дамите се присъединиха към тях. С позволенията на леля си Елизабет даде на Дарси да прочете писмото на Емили. Тя въобще не се беше съмнявала в правотата му. В

разговорите си с мистър Гарднър, Дарси беше достигнал до същото заключение, въпреки че се въздържаше да го сподели.

Когато Елизабет се върна в Пембърли, макар да не се нуждаеше от повече убеждаване, там я чакаше още едно доказателство. Пристигнало беше писмо от Джейн за нея — адресирано до квартирата им в Грасмиър и препратено до Пембърли след едноседмична обиколка из Езерната област. Писано беше в деня след сватбата на Емили и Пол. Независимо от неизменния оптимизъм на семейство Бингли и пълната неспособност на сестра ѝ да каже и една лоша дума за когото и да било, докато не се появи крещящо доказателство за обратното, писмото беше безспорно потвърждение за всичко, казано от Кити, Ричард, Дарси и д-р Дженкинс.

След първоначалното си безпокойство, основано на страха, че почти няма надежда Емили да се радва на дълъг и щастлив брак (а това беше идеалът на Джейн за хубав живот), Джейн беше останала изумена от самоотвержеността на братовчедка им:

„Емили беше толкова красива — със скромна бяла рокля и букет от рози от градината на пасторския дом. Цялата излъчваше състрадание и любов, когато се вричаха във вярност. Никой не можеше да се съмнява в дълбочината на чувствата им един към друг. О, Лизи, ще ми се да беше тук да ги видиш — беше такава прекрасно изживяване, дори за нас, които сме женени от толкова много години — аз се разплаках от умиление.

Отначало, когато получихме писмо от чичо Гарднър с покана за сватбата, двамата с Бингли бяхме много изненадани, тогава обаче пристигна Ричард и ни обясни всичко. Толкова заети бяхме покрай децата и работата на Бингли във фермата, че не бяхме разбрали колко сериозна е болестта на Пол. Разбира се, аз никога не съм се съмнявала, че двамата се обичат, и всеки път, когато ги виждах заедно, се убеждавах все повече в това.

Мила Лизи, зная, че леля Гарднър е много разстроена — първо Робърт замина за Колониите, а сега и Емили отива в Италия. Достатъчно е обаче, както споделих с

Бингли, само да видиш щастието, изписано на лицата им, за да узнаеш колко се обичат и да можеш да се радваш за тях. Но всеки път, щом си помисля какво ни каза Ричард за здравето на Пол и за вероятността да не живее много, очите ми се наливат със сълзи. Бингли имаше един познат младеж в Лондон, който замина за Рим, защото беше болен от туберкулоза. Живял няколко години и се споминал, тъй като не могъл да се откаже от пиенето, което ускорило смъртта му. Надявам се здравословният климат в Италия да помогне на Пол и да удължи живота му повече, отколкото се очаква.“

Писмото на Джейн — винаги оптимистично настроена и склонна да вижда само хубавата страна на нещата, успя значително да повдигне духа на Елизабет. Тя също така говори дълго и с Кити, която, заедно със съпруга си, се беше убедила в искреността и още по-важно — в правилността на решението на Емили да се омъжи и да се грижи за мъжа, когото обича. Когато Елизабет попита дали са мислили за вероятната опасност Емили да се зарази, д-р Дженкинс отговори, че не само са мислили, но са попитали и Емили дали се е замисляла, когато са разговаряли с нея. Отговорът ѝ, че стотици лекари и хора, които се грижат за болните независимо дали в болница, или вкъщи — са изложени на същата опасност и че това е риск, който тя с радост ще поеме заради Пол, само беше доказал още веднъж голямата ѝ обич към него.

— Това — каза д-р Дженкинс — е онази безкористна любов, която човек може да се надява да срещне веднъж или най-много два пъти в живота си. Любов, която свещениците проповядват, но почти не вярват, че могат да видят в действителност. Почувствах се привилегирован, че имам възможността да помогна, убеден, че нямам право да задавам повече въпроси.

Кити, която беше станала десетократно по-разумна, откакто се беше омъжила за д-р Дженкинс, разказа на сестра си за разговора, който беше провела с Емили, докато ѝ беше помагала с приготовленията за сватбата.

— Тя беше толкова щастлива, Лизи. И всичко беше толкова прекрасно. Сякаш напред я очакваха години наред щастлив живот с него. Нито веднъж не каза, че съдбата е била несправедлива — аз бих го почувствала така, но не и Емили. Преди да заминат, тя благодари на всички, дори на прислугата, а ние, разбира се, организирахме детския хор да изпее два от любимите ѝ химни. Всички плачеха, а Емили се усмихваше. Бедната леля Гарднър — страхувах се да не припадне — изглеждаше толкова бледа, Ричард обаче беше безупречен. Той даде пример на всички ни и когато тържеството свърши, двамата с полковник Фицуилям ни качиха в две големи карети, след което потеглихме за Давдейл. Беше прекрасен ден. Въпреки сълзите, Емили не спря да се усмихва.

Кити не можеше да скрие вълнението си от преживяното.

След тези разкази всички първоначални възражения на Елизабет вече бяха загубили тежестта си за нея. Оставаше ѝ да направи само още едно нещо и по-късно тази вечер, седнала зад писалището в музикалния салон, докато Уилям и Касандра се упражняваха на пианото, тя писа на братовчедка си:

„Скъпа моя Емили,

Получих писмото ти, след като се върнахме от Езерата, после говорих с Ричард и родителите ти, а също и с Кити и д-р Дженкинс. Ако кажа, че не бях изненадана, дори поразена, от новината за женитбата ти, ще излъжа, а знам, че ти не би искала това. Бях изумена и същевременно разстроена, че съм била далеч и затова не съм имала възможност да споделя с теб тези, убедена съм, трудни дни. И въпреки това мисля, че успях да събера достатъчно информация от няколко източника, преди да бъда в състояние да ти пиша. С мистър Дарси също си говорихме много за теб и Пол и за желанието ти да се омъжиш и грижиш за него, което безспорно е израз на голяма любов. Моля се всеотдайните ти грижи и топлото италианско слънце да му помогнат, колкото е възможно повече. Миличка Емили, не мога да кажа, че бих имала куража да сторя това, което си сторила ти. Държа да те уверя обаче

колко много те обичаме и искаме да бъдеш щастлива. Пожелаваме и на двама ви много споделена радост и се молим за подобряването на здравето на Пол. Майка ти ми позволи да прочета последното ти писмо до Ричард, което доказва, че слънцето, свежият въздух и любовта, събрани заедно, са отлично лекарство и за тялото и за душата. Пиши ми, когато можеш. Всички много те обичаме и се молим за вас. Бог да ви благослови и двамата!

Твоя любяща братовчедка,
Лизи“

През лятото и есента пристигаха доста писма от Емили, които разказваха за топлите и щастливи летни дни и за бавното, но сигурно подобряване на здравето на Пол. Те даваха на Елизабет и Дарси, както и на мистър и мисис Гарднър, с които те развълнувано споделяха всяко зрънце нова информация, голямо успокоение. Ричард обаче предупреди Елизабет да не се подвежда по добрите вести от Емили.

— Тази коварна болест често заблуждава така — обясни той, — понякога изглежда, че се оттегля, и за известно време пациентът значително се подобрява, но винаги се завръща, често с удвоена сила.

Виждайки разочарованието, изписало на лицето ѝ, той веднага додаде:

— О, мила братовчедке Лизи, съжалявам. Не трябваше да бъда толкова рязък. Говоря като лекар.

Макар и натъжена, Елизабет беше доволна да чуе истината. Но също така се безпокоеше за леля си.

— Не казвай на майка си това, което току-що каза на мен, Ричард. Тя възлага големи надежди на добрите вести от Емили — помоли тя и той се съгласи.

— Знам, че мама много се радва на новините за подобряващото се здраве на Пол и трябва да призная, че сърце не ми даде да ѝ кажа истината. Пред татко обаче съм намекнал, че не бива да бъдат много оптимистично настроени. Надявам се да мога да пътувам до Италия през ноември и да мога да кажа точно какво е състоянието му.

Докато го слушаше, Елизабет се замисли в какъв чудесен млад мъж се е превърнал. Спомни си буйното момче, което играеше на

криеница с кроткия си по-малък брат в Лонгборн и нерядко го изпреварваше, като се скриваше така, че някой не успяваше да го намери. Сега, вече на двадесет и пет години, уважаван член на общината, той беше много достоен и млад мъж — лекар със социално съзнание и желан ерген!

В този ден той беше дошъл рано, за да вземе Касандра, която беше обещала да помогне на сестра му Каролайн за организирането на един благотворителен концерт. Самият той — харизматичен и с живо чувство за хумор, беше много търсен от сестра си, която се беше посветила на агитациите за реформа на съпруга си и често разчиташе на подкрепата на обаятелния си и начетен брат за провежданите събрания.

Тази вечер всички щяха да вечерят заедно със семейство Фицуилям и Каси, сложила новата си шапка и особено очарователна с нея, попита дали на вечерята може да има музика танци. Ричард отговори:

— Ако искаш да танцуваш, Каси, уверявам те, че ще има.

Докато той се качваше в двуколката си, Елизабет му напомни, че разчита на помощта му за Панаира по случай жътвата през октомври, особено сега, когато Емили я нямаше. След като я увери, че за нищо на света няма да го пропусне, Ричард потегли надолу по алеята през парка, а Елизабет и Уилям го изпратиха с поглед.

Обръщайки се към сина си, който беше застанал наблизко — с разбъркани медено руси коси, примижал на ярката слънчева светлина, Елизабет попита дали и той не би искал да дойде на вечерята. Уилям отказа.

— Не, мамо, обещал съм на мистър Кларк едно есе за Езерната школа, което трябва да довърша днес, а и трябва да се поупражнявам с Моцартовата соната, преди мистър Голдман да е дошъл за урока ми утре.

Майка му се пошегува:

— О, милото ми дете, колко усилена работа те чака с всички тези неща, които толкова много обичаш — внимавай да не се преумориш!

Уилям се разсмя и я прегърна, след което изтича нагоре по стълбите, а тя с усмивка видя как подир него се качи една прислужница, носеща поднос с храна, която трябваше да му стигне за по-голямата част от предобеда.

Хубавите отношения с децата ѝ даваха на Елизабет голямо удовлетворение и щастие. Докато беше по-малък, Уилям, чиято чувствителна и кротка природа отначало затрудняваше общуването между него и баща му, беше по-привързан към майка си, през последните няколко години обаче тримата бяха станали много близки. Веселият нрав на Касандра и деликатността на Уилям бяха еднакво ценени и приемани от родителите им, които никога не бяха оставяли децата си да се съмняват в обичта им. Дарси беше израснал, лишен от такава обич, а самата Елизабет се беше зарекла, че стане ли майка, ще я осигури на децата си в пълен размер.

* * *

Седмицата преди Панаира по случай жътвата и бала в Пембърли беше най-напрегнатата в целия живот на Елизабет. Тя не помнеше никога да е имала толкова много работа и да е била толкова необходима. И можеше да бъде изключително горда с безупречната организация на двете събития, осъществена с помощта на Каролайн и Касандра и на особено чевръстите и добре обучени прислужници в Пембърли.

Джени, която беше нейна лична прислужница години наред, наскоро се беше омъжила и се готвеше да заеме мястото на леля си — икономката мисис Ренълдс. През последните две седмици тя беше помагала на Елизабет за всички детайли около вечерята и бала, докато съпругът ѝ — управителят на Дарси, се беше заел с подготовката на всичко, свързано с панаира. Елизабет въобще не беше предполагала, че първият панаир в Пембърли ще предизвика толкова голям интерес в общината. Арендаторите, занаятчиите, работниците във фермите, прилежащи към Пембърли и имението Камдън, та дори и онези от по-далеч — от Ламбтън, Матлок и Бейкуел, всички бяха изявили желание да участват и затова по ливадите имаше десетки постройки и навеси с дървени маси, върху които бяха подредени множество изделия, произведени и изложени с радост. Включен беше всеки, който имаше някакво умение или стока за показване и продаване: дърводелски и кошничарски изделия, играчки, сечива, изобилие от земеделска продукция, мед, сладка, консервирани и сушени плодове и зеленчуци,

а също и кошници с плодове, цветя и пресни зеленчуци от градините. Имаше дори няколко картини с пейзажи от Пийк дистрикт и Давдейл, както и пъстроцветни плетени килими и бродирани ленени тъкани.

Веднага щом Каролайн, като позната на всички съпруга на местен политик, откри панаира, започна трескаво пазаруване и цялото множество беше обзето от въодушевление. Всички бяха видимо доволни и дори времето, което през по-голямата част от седмицата се беше задържало доста приятно, в този ден се беше подобрило дотолкова, че сякаш беше върнало лятото по средата на есента. Когато към средата на следобед Елизабет се почувства малко поуморена и се прибра в къщата, намери Дарси на горния етаж, наблюдаващ сцената навън от един от прозорците в библиотеката, от който се откриваше живописна гледка към ливадите. Тя се присъедини към него, отбелязвайки, че така, от разстояние, суеятното се множество долу изглежда сякаш нарисувано на картина. Докато гледаха сновящите напред-назад фигури в далечината, те, развеселени, започнаха да се опитват да разпознават хората по походката или по облеклото. Каролайн лесно се забелязваше покрай дъщерите си, които притичваха от навес към навес; не беше трудно да се различат и Ричард и Касандра, която беше сложила една от любимите си шапки, обсипана с жълти рози, когато двамата излязоха изпод един навес, носейки две доста тежки кошници с ябълки към една сергия отсреща. Най-неочаквано Касандра се спъна и изпусна своята кошница, а цялото ѝ съдържание се разпиля в тревата. Ричард се впусна да ѝ помогне и загрижено заглежда глезена и стъпалото ѝ, за да се увери, че не се е наранила. Макар да не чуваха разговора им, Елизабет и Дарси не можеха да не се усмихнат, докато ги наблюдаваха — нямаше как да им убегнат неговата загриженост и нейните усмивки на благодарност. Когато събраха ябълките и продължиха, като този път Каси здраво се държеше за ръката на Ричард, Дарси небрежно попита:

— На колко години е Ричард?

— Малко след Коледа ще навърши двадесет и шест — отвърна Елизабет.

Повече не казаха нищо по този въпрос и след кратка почивка отново слязоха долу, където в светлината на късното следобедно слънце мястото на панаира бавно се опразваше, докато повечето хора товареха колите си и се отправяха към къщи.

По-късно Елизабет беше свидетел как дъщеря ѝ убеди първо приятелките си, а после и братовчед си Ричард да се включат в танцовата забава, която вече беше започнала на ливадата.

— Ето един сърцат мъж — каза Фицуилям на Елизабет.

Мисис Гарднър, седнала до тях, се обади:

— Каси беше много заета цял ден и въпреки това никак не изглежда уморена. Всъщност изглежда по-жизнена и по-весела от всякога в тази хубава нова рокля.

Елизабет докосна ръката на леля си и попита:

— Не мислиш ли, мила лельо, че може да има специална причина да бъде така жизнена и весела?

Доловила познатата дяволитост в гласа на племенницата си, мисис Гарднър ѝ хвърли бърз поглед, но не успя да отговори, тъй като дойде Уилям, който категорично беше отказал да танцува. Също както баща си, който на едно всеизвестно събитие в Меритън беше изненадал сър Уилям Лукас с лаконичната забележка: „Всеки дивак може да танцува“, Уилям приемаше танците за отегчителни и рядко танцуваше, освен ако нямаше някоя особено красива или забавна партньорка.

Когато слънцето се скри зад хълмовете, излезе хладен ветреца и напомни на всички, че всъщност е есен. Много хора дойдоха да благодарят на мистър и мисис Дарси за гостоприемството и за възможността да предложат това, което са произвели. Виждайки, че съпругата му изглежда вече доста уморена, мистър Гарднър предложи да тръгват, но не и преди да са благодарили на Елизабет и Дарси и на всички, които имаха заслуга за успешния ден.

— Трябва да подчертая, че денят беше забележителен, Елизабет. Убеден съм, че догодина ще ви бъдат отправени искания да организирате още един панаир — каза той.

Дарси се съгласи, добавяйки, че сър Томас Камдън е предложил следващата година той да бъде домакин на панаира.

— Чудесна идея! — отбеляза мистър Гарднър, като така изразяваше всъщност всеобщото мнение.

Семейството се прибра в къщата и Елизабет предложи тази вечер да си легнат рано. Очакваха Шарлот и двете ѝ по-малки дъщери да пристигнат на следващата сутрин.

Безспорно нямаше по-добро място от Пембърли за големия бал. Изящната архитектура, красотата на градините, изтънченото обзавеждане — събрани заедно, това бяха идеалните условия за такова събитие. Жалко, че господарят на имението не беше ценител на танците и рядко организираше балове.

Този бал обаче беше съвсем различен, тъй като щеше да се състои в чест на три млади дами, които скоро бяха навършили седемнадесет години. Никакви разходи не бяха спестени, за да бъде подготовката безупречна. Джени Грантъм и голяма група от прислугата на Пембърли се бяха трудили дни наред, за да бъде всичко наред. Менюто беше обмислено до последната подробност, извадени бяха най-хубавите покривки, порцеланови и кристални сервизи, за да красят масите. Във всеки ъгъл на всяка стая имаше вази и кошници с цветя, стотици свещи чакаха да се здрачи, за да бъдат запалени. Не една, а две групи музиканта щяха да се грижат за празничното настроение — камерен състав за музиката преди и по време на вечерята и още един оркестър за танците по-късно.

Рано сутринта, привлечена от носещите се из къщата звуци на пианото, Елизабет надникна в музикалния салон и виждайки златисторусата глава на Уилям, сведена над клавишите, изведнъж се почувства неизмеримо тъжна. Стори ѝ се толкова самотен и раним. Решен беше да усъвършенства един труден пасаж от произведението, което упражняваше, и не спря да го повтаря, докато не го изсвири правилно. Елизабет знаеше за желанието му да бъде концертиращ пианист — споделил го беше с нея още когато беше на дванадесет. Но уместно ли щеше да бъде това за бъдещия господар на Пембърли? Нямаше ли всички да рекат, че е своеволно и егоистично от страна на мъж в неговата позиция да не получи сериозно образование?

Когато спря да свири, Елизабет го аплодира. Уилям се обърна и зарадван, че ѝ е харесало, дойде при нея.

— Уилям, чудесно беше. Мистър Голдман ще бъде доволен — похвали го тя.

— Предполагам обаче, че няма надежда татко да ми позволи да се занимавам с това сериозно — като професия имам пред вид? — попита той предпазливо.

— Ти осмелявал ли си се някога да го попиташ?

Той поклати глава и прокара пръсти през непокорната си коса.

— Страх ме е — не от татко, а от отказа му, предполагам. Просто ми се иска да продължа да се надявам.

— Това ли желаеш наистина?

— Повече от всичко на света, мамо — каза той с такава искреност и убеденост, че Елизабет си обеща да поговори с Дарси след празника.

— Може да предложим да учиш музика сериозно — да речем с по-напреднал учител в продължение на две години, а ако след това се окаже, че вече нямаш желание да продължаваш, все още ще бъдеш достатъчно млад, за да се ориентираш към нещо друго — каза тя.

— Като това да управлявам Пембърли? — отбеляза Уилям с язвителна усмивка.

Той се върна при пианото, а тя попита:

— Ще изсвириш ли новата Моцартова соната за мен и татко по някое време?

Той се усмихна и лицето му грейна от задоволство.

— Разбира се, на драго сърце. Мислиш ли, че това ще помогне да го убедя?

— Може и да помогне. Във всеки случай произведението е прекрасно и не се съмнявам, че изпълнението ти ще му хареса. Баща ти има отличен вкус към музиката.

Той се върна до нея и неочаквано, импулсивно я прегърна — така, както правеше, когато беше малко момче.

— Ти си най-добрата майка на света — каза. — Благодаря ти!

Трогната, Елизабет също го прегърна, а после го помоли да не се бави много.

— Ще имам нужда от помощта ти за момичетата на Шарлот, а те ще бъдат тук всеки момент — каза тя и внимателно затвори вратата след себе си.

Тази вечер Елизабет отдели голямо внимание на облеклото и прическата си, като внимателно избра роклята и бижутата си. Случаят беше много специален. Докато довършваше тоалета си, влезе Касандра и попита дали може да вземе някои от бижутата на майка си за новата см рокля. Косата ѝ беше сресана в модна гръцка прическа, а очите ѝ искряха от голямо вълнение, което явно предвещаваше нещо, но майка ѝ все още не можеше да бъде сигурна какво.

Докато избираха обици и огърлица, Елизабет попита небрежно:

— А има ли някой джентълмен, който да те е помолил да запазиш за него първия си танц тази вечер?

Очаквала беше уклончив отговор, затова остана изненадана, когато дъщеря ѝ се засмя и отговори:

— О, да — Ричард — помоли ме и за първия, и за втория и за още много.

Виждайки изражението на майка си, тя добави:

— Мамо, страхувам се, че се влюбих в него. Не възнамерявах да стане така, но нищо не мога да сторя.

Елизабет вдигна вежди от учудване.

— Наистина ли? И какво те кара да се страхуваш?

— Това, че татко може да не даде съгласието си, което напълно ще разбие сърцето ми.

— И защо да не го даде? — попита Елизабет, недоумявайки.

— Не знам, мамо. Ричард е най-интелигентният, красив и благороден мъж на мили разстояние наоколо. Дали татко би бил против? Ричард също е притеснен.

— Не мисля, че има причина — каза майка ѝ. — А пък и след като баща ти няма избор, изглежда доста несправедливо да не одобрява.

А после, решила да остави разговора за по-късно, добави:

— Във всеки случай това е въпрос, който ще възникне, когато Ричард поиска благословията на баща ти, а все още не сме стигнали до там. Затова, обич моя, предлагам ти да се насладиш на вечерта, но все пак бъди дискретна.

— О, да, ще бъда, мамо, нито аз, нито Ричард бихме искали да направим нещо, което не трябва.

Вечерта, докато наблюдаваха танцуващите, Джейн и Елизабет дадоха воля на въображението си. Имаше няколко особено очарователни двойки — Джонатан танцуваше с Роуз Фицуилям, Беки Колинс често приемаше поканите на младия Антъни Тейт, който сега беше издателят на „Ривю“, а пък Ема Бингли — без съмнение най-красивото момиче на бала, нито за миг не остана без партньор.

Вниманието им обаче беше привлечено от Ричард и Касандра, които накараха Джейн да сподели, че се надява Дарси да е подготвил речта си, защото скоро ще се нуждае от нея. Елизабет никога не беше

могла да крие нещо от любимата си сестра и ѝ предаде разговора с дъщеря си.

Джейн, помнейки много нещастни дни и ноци на вълнение, прекарани в задаване на въпроси за намеренията на мъжете, които впоследствие бяха станали техни съпрузи, се усмихна и подчерта, че младото поколение е доста по-открито по отношение на чувствата си.

— Не е трудно да забележиш, че Ричард и Каси са влюбени и макар да се държат съвсем благоприлично, явно нямат желание да прикриват чувствата си. Като си помисля колко изстрадахме ние, искрено се радвам, че децата ни ще бъдат пощадени от такава напълно ненужна скръб. Ние с Бингли често сме съжалявали за дългото време, което изгубихме в неведение за чувствата си един към друг.

Елизабет беше напълно съгласна и не успя да отговори единствено защото съпругът ѝ дойде да я покани за следващия танц. Тя винаги с удоволствие танцуваше с него и въпреки това не можеше да не се пошегува малко, опитвайки се да го въвлече в разговор, докато танцуваха.

— Забеляза ли колко добре изглежда Касандра тази вечер?

— Да, така е, толкова е елегантна — отвърна той и добави: — Но ако съм прав в наблюденията си върху младия доктор Гарднър, може би трябва да започна да подготвям отговор на въпроса, който всички бащи на красиви девойки трябва да обмислят.

— И мислил ли си какъв ще бъде отговорът?

— А ти какъв би искала да бъде, Лизи? — пошегува се той.

Тя беше решена, че първо той ще ѝ даде отговор.

— Ти си този, който ще трябва да дава отговор. Какъв ще бъде?

Дарси се усмихна.

— Ако решаваш да оставиш отговорността на мен, аз няма да имам никакви затруднения. Ричард е може би най-надеждният млад мъж в областта и не мога да се сетя за някой по-подходящ за Касандра. Той е зрял и отговорен, с добра работа, а и тя изглежда много го харесва. Казвала ли ти е, че смята да приеме предложение от негова страна? — попита той.

— Само ми е намеквала, но няма вероятност да му откаже. През последните три дена са неразделни — очевидно им е приятно да бъдат заедно и явно не се притесняват кой го забелязва и кой не — отговори тя.

Дарси се усмихна и също като Джейн изрази мнение за начина, по който младото поколение открито показва чувствата си.

— Ако тя го приема, аз лично не виждам причина да не им дам благословията си, стига да са съгласни да се сгодят и да изчакат, докато тя навърши осемнадесет.

Зарадвана от отговора му, Елизабет нямаше търпение да сподели тази радост със сестра си и щеше незабавно да го направи, ако внезапно откъм мястото, където младите танцуваха, не се бяха разнесли бурни аплодисменти. За първи път Уилям беше поканил момиче на танц — най-малката дъщеря на Шарлот, Амелия-Джейн, която по всеобщо мнение беше най-красивата от трите сестри Колинс. Неговото светло обаяние, в ярък контраст с нейната тъмна красота, прекрасно допълваше грациозната и фигура, когато двамата се присъединиха към редиците на танцуващите. Елизабет преливаше от щастие. Колкото и да обичаше дъщеря си и да се гордееше с постиженията ѝ, синът ѝ — сега почти на седемнадесет години — беше голямата ѝ слабост. Тъй като никога не беше имала брат, раждането на Уилям беше внесла нова радост в живота ѝ. С благородното си и любящо сърце той беше направил щастието ѝ наистина пълно.

Когато Дарси се отдели от нея, за да се присъедини към Бингли и Фицуилям, тя намери Джейн до стълбището и веднага ѝ довери тайната си. След двадесет години семеен живот сестрите не бяха загубили нищо от ведрия си начин на общуване и продължаваха да споделят тайните си със заговорнически шепот. Джейн, която беше наблюдавала младата двойка, подчерта, че не се съмнява, че Ричард има намерение да ѝ направи предложение тази вечер.

— Лизи, те не се разделиха нито за миг (като изключим танците с някой братовчед или сестра) и макар да бяха много дискретни, мога да се закълна, че ги видях да се оттеглят насаме по време на полката.

В този момент музикантите засвириха валс и с изключение на няколко смелчаци, всички отстъпиха място на младите, чиито леки вихрени стъпки бяха наблюдавани от мнозина със завист и възхищение. Джонатан, поканил младата Амелия-Джейн, се присъедини към Ричард и Касандра и още няколко танцуващи двойки — танцът, който беше завладял Европа и сега господстваше във всички бални зали в Лондон, вече беше навлязъл и в Дарбишър. Когато накрая

и последната двойка се оттегли и изморените музиканти оставиха инструментите си, вече беше станало късно.

Качвайки се на горния етаж, Елизабет потърси Касандра, но не успя да я открие. Очакваше да ѝ съобщи някои новини, но тя беше изчезнала. Едва когато и последната карета си беше заминала и уморените гости се бяха прибрали по стаите си, на вратата ѝ се чу леко почукване. Придърпвайки майка си навън в студения коридор, Касандра ѝ прошепна, че Ричард ще дойде рано на следващата сутрин.

— Ще поиска ръката ми от татко — продължи тя, — но държи първо да каже на родителите си.

Елизабет прегърна дъщеря си и я увери, че няма защо да се притеснява, че баща ѝ може да откаже да даде съгласието си.

— Мамо, мислиш ли, че ще бъдем толкова щастливи, колкото сте вие? — попита Каси с въздишка.

Майка ѝ имаше само един отговор на този въпрос и го даде с цялата увереност, на която беше способна:

— Ако сте убедени в чувствата си така, както бяхме ние, когато се оженихме, не се съмнявам, че ще бъдете щастливи. Убедени ли сте? — попита тя.

Гласът на Касандра прозвуча категорично:

— О, да, мамо, аз винаги съм го боготворяла. Той казва, че ме обича от години, но се е въздържал да го сподели, преди да се утвърди в професията си. Тази вечер ни предостави прекрасна възможност.

Елизабет се усмихна с леко неодобрение, припомнила си колко време беше нужно на Дарси да намери подходящите думи и подходящия момент, за да направи предложението си. Ричард очевидно не беше срещнал такива затруднения.

Следващият ден беше също толкова хубав, колкото и предишният, макар и малко по-хладен. Следите от снощния бал бяха заличени от малка армия прислужници, а най-ранобудните сред присъстващите вече бяха излезли на сутрешна езда, за да се насладят на свежия утринен въздух в парка. Предупредила Дарси да очаква Ричард, Елизабет беше решила да поостане по-дълго от обикновено в леглото си, но преди още да се е разсънила напълно, влетя Каси и припряно настоя майка ѝ да стане и да се облече за закуска. Елизабет я отпрати, но след половин час тя се върна отново, като заяви, че Ричард вече е пристигнал и е в сутрешния салон заедно с баща ѝ.

— Татко тъкмо се връщаше от сутрешната си езда с мистър Бингли, когато Ричард пристигна — поясни тя, — така че трябва да слезеш.

Елизабет си спомни онзи ден преди двадесет години, когато Бингли, нетърпелив да направи предложение на Джейн, беше дошъл от Недърфийлд, докато почти всички в Лонгборн още спяха. Тогава се беше наложило да седи сам в салона, и горкият мистър Бенет беше изпаднал в много конфузно положение, докато дъщерите му на горния етаж се щураха насам-натам, бързайки да се облекат подобаващо за скъпия си, макар и подранил гост. Елизабет обаче се постара да успокои дъщеря си:

— Каси, миличка, баща ти е този, с когото Ричард е дошъл да се срещне. След това ще повикат и теб и трябва да бъдеш готова. Ще слеза да чуя хубавата вест преди закуска.

Каси не изглеждаше особено убедена, но по-късно Елизабет се оказа права, когато баща ѝ я повика, за да им даде благословията си, след което от горния стаж слязоха и Елизабет и Уилям, за да пожелаят на щастливата двойка да бъде още по-щастлива.

На закуска, когато към тях се присъединиха семейство Бингли и семейството на Шарлот, всички единодушно решиха, че денят е твърде хубав, за да стоят затворени вътре. Гodeжът и приятното време бяха достатъчно основание за пикник и скоро бяха направени всички приготовления, а Ричард и Касандра решиха да отидат до Ламбтън, за да съобщят на семейство Гарднър добрата новина, след което заедно да се върнат за пикника в парка.

Когато следобед семейството се събра (а беше един от онези вълшебни есенни дни, когато златистата светлина се процежда през листата и създава приказна атмосфера), се възцари пълно щастие.

За Елизабет и Дарси гodeжът на дъщеря им и Ричард — синът на семейство Гарднър, които бяха най-скъпите и най-доверените им приятели, беше съюз, благословен от Бога. Елизабет не вярваше да има нещо, което може да развали този съвършен ден.

Пригответни бяха закуски, подходящи за случая и донесени на мястото за пикника и кошници. Елизабет беше избрала най-красивото място в парка — под сянката на стари дъбове и брястове, с изглед към потока, където бяха организирани много пикници, нито един от които обаче не е бил толкова специален, нито пък в толкова скъпа компания.

Следобедът отминаваше лениво като след жътва, съвсем различен от напрегнатите летни дни. Много от гостите споделиха, че не могат да хапнат нито залък повече, други се унесоха в дрямка, а новосгодената двойка се отдалечи на тиха разходка из гората. Елизабет и Дарси се бяха отпуснали толкова удобно, че никак не им се ставаше още, Джонатан и Уилям обаче скоро се надигнаха и казаха, че тръгват към къщата, като смятат да вървят покрай потока, при което Едуард, синът на Каролайн, се присъедини към тях.

След известно време стана и Джейн, заедно с нея и Бингли, а след тях се размърдаха и останалите. Внезапен порив на вятъра грабна шала на Елизабет и я накара да потрепери, а наоколо ѝ се посиниха ръждиви и кафяви дъбови листа. Помагайки ѝ да се изправи, Дарси отбеляза:

— Това беше първият истински студен полъх за целия ден.

Загръщайки се, Каролайн се съгласи:

— Сякаш дойде краят на прекрасните ни есенни дни.

Тази забележка тя щеше да си припомня отново и отново много пъти по-късно. При следващия студен повеи, при който към земята прошумоляха още листа, всички бяха готови да се прибират.

Когато приближиха къщата, вървящи на групи (за разлика от мисис Гарднър и Джейн, които се придвижваха с файтон), видяха Джонатан, застанал на алеята заедно с едно младо момче, не много по-голямо от Уилям. Нито Елизабет, нито Дарси можаха да го разпознаят. Малката Изабела Фицуилям обаче се досети:

— Това е онзи отвратителен Линди, мамо, баща му има ферма в Бейкуел, развъждат коне. Дай им само да се перчат.

— Какво ли може да иска... — учуди се Елизабет.

Изабела се обади отново:

— Яздят надолу по реката. Виждала съм ги там заедно. Сигурно е дошъл да се покаже с някой кон. Том, по-големият, е същински дивак — винаги обяздва конете покрай пътя и прескача през плетовете.

Все още недоумяваща, Елизабет се огледа за Уилям и се провикна към Джонатан:

— Джонатан, с теб ли е Уилям?

Преди той да успее да отговори обаче, младият Линди излезе напред и поясни вместо него:

— Уилям и Едуард препуснаха нагоре по гората, заедно с брат ми Том.

— Какво? — Елизабет не можеше да повярва.

— Какви коне яздат? — намеси се Дарси, а момчето отвърна наперено:

— Ми, наши, разбира се. Извели сме ги да се поразтичат. Те искаха да пояздят.

Чувайки думите му, Елизабет се хвърли към съпруга си.

— Уилям не язди непознати коне — не се чувства сигурно с тях и те стават нервни и плашливи — проплака тя.

В това време бяха дошли Ричард и Касандра и се бяха присъединили към Джонатан, който изглеждаше страшно притеснен. Дарси вече беше изпратил да оседлаят и доведат два коня. Решил беше да тръгне след тях заедно с един от хората си. Каролайн и Фицуилям, които се бяха позабавили край езерото, пристигнаха тъкмо когато Дарси се провикваше към един от конярите си:

— По-добре да вземем един кон в повече.

Каролайн беше объркана и разтревожена, не беше чула къде е отишъл Едуард и с кого. Обърна се първо към Елизабет и после към Джейн за обяснение, но не го получи. Джонатан призна, че не е бил съгласен Уилям и Едуард да яздат конете на Том, но не е могъл да ги разколебае при толкова много настояване от страна на братята Линди.

— Докато се обърна, те се метнаха на седлата и изчезнаха — каза той, обезпокоен, че още не са си дошли, независимо от непрестанните уверения на Линди, че нищо няма да им се случи, защото „Том е най-добрият ездач в графството“.

Бингли, сам отличен ездач, беше по-малко притеснен.

— Предполагам, че ще се върнат съвсем скоро — каза той, но всички присъстващи жени бяха разтревожени, особено Елизабет, която трепереше като лист.

Касандра изтича до горния етаж, за да донесе на майка си топъл шал, а Ричард последва Дарси до конюшните с молба и той да тръгне с тях.

— Може да има нужда от лекар — каза той и Дарси, явно признателен, се съгласи.

След няколко минути те вече бяха оседлали конете и бяха потеглили, заедно с все по-усилващия се вятър, а на близките им не

оставаше нищо друго, освен да се приберат в къщата и да чакат, изпълнени с тревога. Слънцето вече залязваше и слагаше край на един ден, който само за час се беше преобърнал напълно — доскоро преливащ от щастие и оптимизъм, сега завършващ със злокобна неизвестност.

[1] Препратка към стихотворение на Шарлот Бронте (1848), писано по повод смъртта на Емили Бронте: „My darling thou wilt never know/ The grinding agony of woe/ That we have bourne for thee...“ (англ.) (превод — З. С.). — Б.пр. ↑

[2] Harley Street (англ.) — улица в Лондон, станала известна при XIX в. с множеството кабинети на частно практикуващи лекари-специалисти. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА

„ДУШАТА МИ НЕ ЗНАЕ СТРАХ“^[1]

Времето едва пълзеше, а новини все не идваха и не идваха, мракът се съгъстваше и обгръщаше къщата; малката група, състояща се основно от жени и деца, беше потънала в мълчание и само от време на време някой прошепваше нещо, едни стояха изправени из стаята, други се бяха скупчили край камината, сякаш търсейки утеха един в друг.

Бингли и полковник Фицуилям неспокойно крачеха из вестибюла, докато мистър Гарднър, със свито от тревога за двете момчета лице, беше седнал до съпругата си, отчаяно опитвайки се да й вдъхне надежда. Незнанието само влошаваше нещата, несигурността правеше очакването непоносимо. Елизабет и Каролайн — най-уплашени от всички, едва проронваха дума. Обзети от вледеняващ страх, те седяха една до друга, хванати за ръце и от време на време от гърдите им се изтръгваше стон — колкото повече време минаваше, толкова по-мъчително ставаше безрезултатното очакване. Джейн, както винаги любяща и грижовна, направи опит да ги накара да хапнат малко, но срещна неочакван отпор:

— Как е възможно да мисли човек за храна! — възнегодува Каролайн, рязко обръщайки й гръб и дори Елизабет винаги подхождаща с разбиране към благородството и добротата на сестра си, покри лицето си с ръце, неспособна да мисли за каквото и да било в момента.

Джени, чието напрегнато изражение отразяваше цялата тревога на господарката й, беше нахранила, измила и сложила децата да спят. След като повече от час все още нямаше никаква вест от спасителната група, мисис Гарднър предложи след тях да тръгне още някой. Фицуилям и Бингли току-що бяха обсъдили същата идея и тъкмо се канеха да се отправят към конюшните за конете си, когато се обади Уил Камдън, който през цялата вечер беше мълчал.

— Безсмислено е някой, който не познава горите тук, да излиза през нощта. Би било твърде опасно. Аз лично съм наясно с района и съм готов да тръгна, ако решите да ме последвате.

Фицуилям веднага се съгласи и двамата заедно се упътиха към конюшните, докато Бингли остана в къщата.

Само няколко минути слея като бяха тръгнали, от горния стаж долетя гласът на Джени, която заедно с мисис Ренълдс стоеше на пост до прозореца, от който се виждаше алеята:

— Някой идва откъм моста — извика тя и след миг Елизабет и Каролайн вече бяха на входа, последвани от всички останали.

Когато конят приближи, стана ясно, че мъжете са двама — Джак, конярят, които яздеше коня, и до него — помощникът му, който вървеше пеш. Застаналите на входа жени се завтекоха към тях в студа и ги наобиколиха. Отчаяните ям въпроси ги засипаха отведнъж и се сляха в неразбираема смесица от думи, на която нито един от тях не беше способен да отговоря. Намеси се съпругът на Джени, Джон, който първо въведе мъжете вътре и когато се събраха всички останали, попита коняря:

— Какво става, Джак, кажи сега — къде е господарят, какво се е случило с момчетата?

Младото конярче се беше разплакало, а лицето на възрастния беше изкривено в потрес. Бяха премръзнали. Седнаха до огъня, дадоха им топла напитка и след като се посгряха, заразказваха с мъка.

Случил се беше угасяващ инцидент. На едно място в гората един от конете се беше спънал и паднал със счупен крак, при което конят зад него се беше подхлъзнал и полетял в дерето заедно с ездача си — младият господар Едуард. Каролайн нададе вик и конярчето спря до тук — наложи се по-възрастният да продължи. И конят, и ездачът били загинали на място. Отнело цял час, за да стигнат до момчето, но напразно. То било издъхнало, преди да го намерят. Елизабет стоеше неподвижна, обзета от паника, безсилна да попита за сина си, докато разкъсващата болка на Каролайн изпълни стаята, а майка ѝ се впусна към нея. Тогава Джени, почувствала тревогата на господарката си, попита:

— А господарят Уилям?

Конярят поклати глава, облян в сълзи:

— Явно конят му се е подплашил, защото господарят Уилям лежеше, изхвърлен на пътеката, ударил главата си при падането. Д-р Гарднър се втурна към него веднага щом го открихме, господарят също: докторът направи всичко по силите си, но той издъхна няколко минути след като го бяхме намерили. О, господарке, толкова съжалявам! Беше ми като собствен син. Това никога нямаше да се случи с някой от нашите коне — изплака той.

Елизабет се обърна и горко се разрида, цяла разтърсвана от непоносима мъка. Когато при следващите въпроси разказът продължи, стана ясно, че само Том Линди е оцелял — и то само с един счупен крак. Последваха реакции на гняв и отчаяние — загубата на две от най-скъпите и най-добри деца на семейството беше загуба за всички. Каролайн и Елизабет се прегърнаха и заплакаха заедно. Джейн и мисис Гарднър безуспешно се опитаха да ги утешат. Въпреки мъката си мистър Гарднър продължи да задава въпроси:

— Къде са д-р Гарднър и мистър Дарси? — попита.

Казаха му, че са отишли да известят властите в Матлок и чакат за кола, с която да прекарат телата на децата, които били пренесени до пътя. Джак не можеше да сдържи мъката си и плачеше през цялото време, докато говореше. Конярчето беше седнало на пода, хванало главата си с ръце и невярващо на това, което беше видяло. То беше фермерски син, родено в имението, и през целия си живот не беше преживявало нищо, подобно на трагедията, на която беше свидетел в момента. Тропотът на приближаващи коне и викът на Елизабет предупредиха за пристигането на Ричард и Дарси. Когато влязоха, мистър Дарси, със скръбно и вцепенено лице, отиде право при ридаещата си съпруга, прегърна я и я отведе на горния етаж, където можеше да даде воля на мъката си, необезпокоявана от никого. Джейн помогна на Фицуилям и мисис Гарднър да придружат Каролайн до стаята, която беше подготвена за тях, където тя продължи да плаче часове наред, независимо от усилията на семейството и да я утеши.

Въпреки болката си, Елизабет беше решена да разбере какво точно се е случило. Съпругът ѝ се опита да я убеди да си почине малко, но без успех — тя искаше да узнае всички подробности за инцидента, който беше отнел живота на детето ѝ, а най-силно я вълнуваше дали Уилям е страдал много и дали е разпознал баща си, когато са го намерили.

Дарси каза, че според Ричард Уилям едва ли е страдал много, защото при падането и поради травмата на главата е изпаднал в безсъзнание — състояние, от което беше излязъл само за кратко, когато го бяха открили. На втория ѝ, по-мъчителен въпрос Дарси отговори искрено и с дълбока скръб, че Уилям въобще не е проговорил, но когато Ричард се опитал да му помогне, се видяло, че го е познал. Баща му го положил на тревата и останал до него, като държал ръката му в своята, докато не затворил очи завинаги. Той искрено вярваше, че синът му го е познал и се е чувствал по-спокоен в присъствието му. Всяка подробност извикваше още и още сълзи в очите на Елизабет, докато при един силен изблик на мъка Дарси не се изплаши, че самата тя може да пострада. Излезе от стаята и отиде да намери Джени и Джейн, като ги помоли да останат при нея за известно време.

Междувременно мистър и мисис Гарднър, страдайки и заради дъщеря си, и заради племенницата си, но не желаейки да притесняват Дарси и Елизабет, чакаха търпеливо в дългата галерия, докато се появи Дарси. Той ги видя и отиде при тях веднага. Не беше говорил с никого, откакто се беше върнал преди около час. Семейство Гарднър го прегърнаха със съчувствие и с болка му изказаха съболезнованията си, а Дарси им отвърна с признателност за споделеното страдание — мъката тази вечер беше обща за всички.

Те се поинтересуваха за Елизабет и когато разбраха, че Джейн е с нея, мисис Гарднър попита дали може да отиде и тя.

— Да, моля, сигурен съм, че Лизи копнее да те види — настоя Дарси, след което заедно с мистър Гарднър се отдалечи към края на галерията и спря, когато достигнаха мястото, където бяха окачени портретите на децата му редом с прекрасното платно с образа на сестра му Джорджиана и любимия му портрет на Елизабет — в прекрасна изумрудено зелена рокля.

Докато портретът на Касандра беше запечатал нейната жизненост, Уилям беше нарисован с умислено изражение и лека усмивка. Макар там да беше на четиринадесет, личеше си онова особено присъствие, което майка му беше забелязала и заради което беше насърчила интереса му към музиката и изкуството.

За разлика от Едуард Фицуилям, който беше по-своенравен и често по-труден за общуване, Уилям притежаваше благ и чувствителен нрав. Това, че беше намерил смъртта си вследствие на спонтанен

порив, подтикнат от случаен човек да язди кон, който вероятно не е познавал достатъчно добре, за да може да контролира, беше истинска ирония на съдбата. Дарси стоеше пред портрета мълчалив, с разкъсвано от скръб сърце. Мистър Гарднър чакаше няколко крачки зад него, нежелаещ да се натрапва, но искрено съчувстващ на мъката му.

Към тях приближи Шарлот Колинс, видимо дълбоко покрусена от случилото се. Семейството ѝ беше преживяло смъртта на мистър Колинс — съпруг и баща, но смъртта на дете, при това толкова обичано като Уилям, за нея беше непоносима и тя от цялото си сърце страдаше заедно с тях. Изглеждаше толкова разстроена, че Дарси, който винаги много я беше уважавал, истински се трогна.

— Ако мога да съм полезна с нещо, мистър Дарси, насреща съм. Двамата с Елайза бяхте толкова добри с нас, че не мога да понеса да стоя и да гледам как страдате. Двете с Ребека сме готови да помогнем с всичко, което е по силите ни.

— Мила ми мисис Колинс, Шарлот, благодаря ви от дъното на душата си — от свое име и от името на Лизи. Дълбоко ценим съпричастието ви. Може би ако се обърнете към мисис Ренълдс и Джени, те ще знаят от какво точно има нужда и помощта ви ще бъде приета на драго сърце както от тях, така и от Лизи. Идете при нея, моля ви! — каза той кротко.

Тя задържа ръката му в своята за момент и видя сълзите в очите му, когато той се обърна и се отдалечи. Шарлот, чиято доброта не оставяше място и за капчица завист у нея, искрено се беше радвала, когато най-добрата ѝ приятелка се беше омъжила за мистър Дарси, дори и преди да бъде наясно колко забележително щастлив се е оказал бракът им. От тогава тя самата лично беше свидетел на щедростта и добротата, за които беше говорила Елизабет, а след смъртта на мистър Колинс лично ги беше почувствала заедно с дъщерите си. И това, че сега ги беше сполетяла такава трагедия, за нея беше изключително несправедливо. Цялата нощ жените — сестри и приятелки, будуваха заедно с опечалените. Никоя от тях не заспа — унасяха се само за кратко, в пристъпи на крайно изтощение.

Рано на следващата сутрин пристигна черната карета, превозваща телата на починалите, и започнаха приготовленията по погребението, които неизбежно трябваше да бъдат доведени до

ужасния си край. Единственото желание на Каролайн и Елизабет беше да зърнат синовете си, но трябваше да почакаат, докато приключат формалностите. По ирония на съдбата всички надежди за младия живот и на двамата бяха покосени и единственото, което оставаше на майките им да очакват, беше тази последна жестока среща с обичните им деца. Вцепенена и все още отказваща да повярва, Елизабет си мислеше колко бързо бяха отлетели дните на чиста и непомрачена радост, отстъпвайки място на горчива скръб.

Изминаха няколко дни, докато бъдат довършени всички приготовления по погребенията. Трябваше да се съобщи на приятели и роднини наблизко и надалеч, трябваше да им се даде достатъчно време да се придвижат. Пристигнаха мистър Бенет и сър Уилям Лукас, независимо от напредналата си възраст и дългото и изморително пътуване. С тях дойдоха и Мери и за всеобща изненада — Лидия (но без Уикъм), която беше пътувала през нощта от Норуич, където живееше в момента. Лейди Катрин, на чието благоразположение Уилям се радваше от малък, изпрати съболезнования, тъй като беше възпрепятствана от грижите за болната си дъщеря. Пратеничката ѝ Катрин, дъщерята на Шарлот, пристигна с подобаващ стил — с една от най-добрите карети на Розингс, придружена от личната си прислужница и библиотекаря на лейди Катрин.

Дошли бяха и много от приятелите на семейство Гарднър, а също и колегите на Фицуилям от политическите среди и църквата се изпълни с хора много преди д-р Грантли, пристигнал заедно с Джорджиана от Оксфорд, да започне службата. Джорджиана скърбеше не по-малко от брат си и сестра си — Уилям винаги беше имал специално място в сърцето ѝ. Мъже и жени от съседните имения се бяха стекли в църковния двор в Пембърли, където почиваха няколко поколения от рода Дарси. Тук, в тяхното достолепно обкръжение, щяха да бъдат положени и двамата млади братовчеди, в присъствието на огромно множество опечалени.

Най-неочаквано, пътувала през целия предишен ден и през нощта, в двора на църквата беше пристигнала и Емили Гарднър. Елизабет и Дарси я видяха на излизане от църквата. Тя се спусна към тях и когато двете с Елизабет се прегърнаха, лицето ѝ се сви от мъка.

— Емили, миличка Емили, кога пристигна? — промълви Елизабет, когато възвърна способността си да говори.

— Ричард ми изпрати бърза вест веднага след случилото се. Трябваше да дойда.

— Ами Пол?

— Той настоя да тръгна незабавно. Хората на семейство Касини ще се грижат за него, докато ме няма. Лизи, мила ми братовчедке, не зная какво да кажа — очите ѝ се наляха със сълзи, които се застичаха по страните ѝ. — Уилям и Едуард, прекрасните ни момчета, няма ги вече! Защо? Не спирам да си задавам този въпрос и не намирам отговор.

Дарси и Елизабет бяха трогнати от саможертвеното ѝ пътуване — с карета през Италия, после с кораб до Доувър и с пощенска кола до Ламбтън, откъдето я беше взел Ричард и я беше докарал до църквата. Не беше мигнала и почти не беше слагала зальк в устата си, докато стигне до странноприемницата, където трепетно беше чакала да дойдат за нея от Пембърли, копнееща да се срещне със сестра си и братовчедка си и да разбере как се е случило нещастиято. Искаше да им даде утехата си, знаейки колко много ще се нуждаят от нея. Собствената ѝ мъка, която тя понасяше в голяма степен сама, като се изключи постоянната подкрепа на брат ѝ Ричард, я правеше способна да сподели тяхната скръб. Това, че продължаваше да живее с разяждащата болка, съпътстваща грижите за умиращия ѝ съпруг, ѝ даваше чувствителност, каквато Джейн, чийто живот беше милостиво пощаден от подобни страдания, нямаше как да познава, колкото и преизпълнено със сестринско съчувствие да беше нежното ѝ сърце. Оказало се беше, че споделената мъка създава връзки, по-дълбоки от връзките, породени от споделено щастие, и когато вече не можеше да сдържа сълзите си, когато мислите и чувствата натежаваха твърде много и трябваше да се излеят навън, Елизабет започна все по-често да търси компанията на Емили — за да поседят една с друга, да поговорят или да поплачат заедно.

Много скоро между двете жени се разви близост, родена от взаимното им съпричастие, която надминаваше дори най-нежната връзка между Елизабет и сестра ѝ. Независимо от голямата им обич и усилията на Джейн да утеша скърбящата си сестра, Елизабет трудно можеше да приеме това, че нейният живот е разтърсен из основи, докато този на Джейн продължавала бъде цялостен, сигурен и, както ѝ се струваше, недокоснат от неописуемата мъка, която тя преживяваше.

Неразумно и несправедливо, тя размишляваше над факта, че всичките деца на Джейн са добре и в безопасност, докато Уилям, нейният единствен син, е мъртъв. Елизабет не търсеше извинение за чувствата си — необяснимата загуба на неговия млад живот беше сломила сърцето ѝ и беше оставила незаличима и на моменти непоносимо болезнена следа в нея.

Навремето всички можеха заедно да си спомнят за щастливото минало — и по-близко, и по-далечно, сега обаче Елизабет се беше ограничила само с щастливите спомени за Уилям, които можеше да сподели със съпруга си. Нямаше по-мил сред тях от спомена за една седмица в късното лято на 1833 г., когато почти всички от семейството, заедно с Каси, бяха заминали за Лондон, за да се сбогуват с Робърт. Тогава Дарси, Елизабет и Уилям бяха прекарвали заедно няколко идилични дни, заети с риболов, езда, разходки из горите и пикници в Давдейл и Бръш Фарм. По време на тези незабравими дни помежду им се беше развила близост, която изключваше всякаква необходимост от друго присъствие. Дарси беше освободил възпитателя мистър Кларк за тази седмица, за да посети майка си. Нямаше нищо, което да попречи на общуването им. Сега Елизабет припомни на Емили една случка:

— Все още чувам смеха му, когато ми помагаше да премина през един поток в Давдейл и изведнъж най-неочаквано ме остави да се подхлъзна в плитчините, при което и краката, и фустата ми станаха целите мокри. Включи се дори и Дарси, развеселен от моето неудобство, но след като видя колко съм притеснена, Уилям се разкая най-искрено. Извини ми се, като ме обсипа с грижи и предложи да изсуши обувките ми. Докато достигнем горната част на потока, вече бях напълно изсъхнала, но продължавах да се преструвам. Когато разбра, той едва не ме хвърли в потока отново!

Припомняйки си случката, Елизабет се засмя, но после внезапно очите ѝ се наляха със сълзи и тя замълча. Емили прегърна братовчедка си и я притисна към себе си.

— Знам как се чувстваш, мила Лизи. Понякога, откакто Пол е прикован на легло, отивам при сенъора Касини и си говорим за доброто старо време, а когато се разплача, както се случва почти винаги, тя ме прегръща по същия начин.

При напомнянето за агонията на братовчедка ѝ Елизабет се натъжи още повече — почувства се неудобно, че беше пренебрегнала

мъката на Емили, докато оплаква своята участ.

— Емили, съжалявам, каква съм егоистка да те карам да споделяш моята болка, когато ти самата носиш такова тежко бреме! Каж ми как е Пол? Докторът дава ли някаква надежда?

Емили се усмихна и отговори с много тих глас:

— Решили сме да прекараме една много хубава Коледа тази година, защото според доктора тя ще бъде последната за Пол.

Елизабет беше изумена — при пълното съзнание за това, че съпругът ѝ умира и всеки ден, прекаран далеч от него, е загубен ден от живота им заедно, Емили беше останала в Пембърли, за да ѝ помага да се справи със загубата на Уилям. Не можеше да повярва, че подобна доброта е възможна и че тя самата я заслужава.

— Емили, мила, трябва незабавно да се върнеш обратно. Не можем да те задържаме тук, при положение че такава зловеща орисия е надвиснала над двама ви. Пол има нужда от теб — проплака тя, срамувайки се, че не е попитала по-рано.

Емили я увери, че е възнамерявала да тръгне в края на седмицата, но е изчаквала подходящ момент да им каже. После извади от джоба си едно писмо от Пол. Той пишеше, че се радва на добри грижи и изпращаше искрените си съболезнования и обич, като предлагаше Дарси и Елизабет да прекарат част от зимата в Италия, като „отседнат във вилата с изглед към реката — на няколко крачки от нас. Там е тихо и удобно и от края на лятото няма наематели.“

— Можете да отидете до Рим и до Флоренция — там има толкова хубави места, които да посетите, а и ще бъде много по-топло, отколкото в Англия — добави Емили насърчително.

Дарси и Елизабет вече бяха обсъждали евентуално пътуване за Коледа. В Пембърли нямаше да има празненства тази година. Предложението за Италия си струваше да се обмисли. На тръгване Емили горещо настоя да ги посетят, обещавайки им „спокойна и задушевна италианска Коледа“ и добавяйки, че Пол ще бъде истински щастлив да ги види отново. Последната забележка ги убеди, че трябва да заминат.

Две седмици по-късно, когато вечеряха заедно с Ричард и Каси, Елизабет отвори темата.

— Смятаме да заминем за Италия през декември — Емили и Пол ни поканиха. Ще наемем вила близо до техния дом и се надяваме да

можем да посетим и Рим и Флоренция. Искате ли да дойдете с нас?

Ричард, който беше решил да пътува през ноември, но не искаше да оставя Касандра в такъв момент, с радост прие предложението. Но Каси, която смяташе, че след смъртта на брат ѝ родителите ѝ са се отчуждили от нея, тъй като в скръбта си често я пренебрегваха, не изглеждаше много сигурна. Смъртта на Уилям и Едуард в деня на годежа ѝ с Ричард беше помрачила щастието ѝ. И ако не беше Ричард, щеше да се чувства напълно сама в страданието си. Усетил колебанието ѝ, Дарси се обади внимателно:

— Каси, знам, обърнахме ти гръб. Възползвахме се от вниманието на Ричард към теб и те оставихме да споделяш скръбта си с него, като отнехме Емили за себе си. Може би сме били твърде себични, но Каси, мила, Уилям беше част от всички нас и трябва да се опрем един на друг, за да преодолеем загубата му. С майка ти се нуждаем от вас с Ричард. Няма ли да дойдеш?

Тя се беше почувствала отхвърлена, наранена, че е останала настрана от тяхната скръб. Сега думите на баща ѝ, изречени с такава кротост и искреност, бяха попаднали право в сърцето ѝ. Поглеждайки към майка си, тя видя болката в очите ѝ и единственото, което можа да направи, беше да ги прегърне и двамата и да обещае:

— Разбира се, че ще дойда. И двамата ще дойдем с вас. Ричард знае, че Пол една ли ще има друга Коледа — Еми му каза наскоро.

Ричард се съгласи.

— Трябва да заминем, дължим го както на Пол и на Емили, така и на самите себе си — допълни той, изтъквайки, че Емили не се поколебала, когато е получила вестта за смъртта на Уилям и Едуард, и с благословията на Пол е тръгнала за Пембърли, за да бъде до близките си в скръбта им. — Сега, заради Пол, ние трябва да ѝ помогнем да понесе тежкото бреме, което ѝ е отредено за идната година.

След думите му никой вече не се съмняваше, че трябва да заминат.

Така и направиха, като отпътуваха две седмици преди Коледа, избирайки Италия пред мразовитата Англия. За първи път, откакто някога беше посетила Пембърли и след това се беше завърнала като негова млада господарка, Елизабет напускаше имението, без да се обърне назад. Години наред, когато заминаваше някъде, тя не пропускаше да погледне за последно към къщата, която беше

обикнала, преди да се скрие от погледа ѝ зад завоя. Този път просто искаше да напусне мястото, което пазеше толкова много спомени за нейното прекрасно и мило мъртво момче. В Пембърли вече нищо никога нямаше да бъде същото.

В Италия бяха посрещнати от Емили и Пол с много топлина и сърдечност. Италианските им съседи — голямо и дружелюбно семейство, веднага дойдоха да ги приветстват с добре дошли.

* * *

Вилата, която наеха, се отличаваше с живописен изглед и чудесни условия, имаха на разположение двама домакини, които щяха да отговарят за прехраната и удобството им. Гостоприемни и внимателни, те обградиха гостите си с топлина и уют. Елизабет беше много щастлива, че са дошли.

Въпреки забележителните образци на културата и изкуството в Рим, по-голямата част от времето им през първите две седмици беше посветена на Емили и Пол. Пол изглеждаше значително по-укрепнал, отколкото беше видът му в Англия, и им трябваша усилия да си припомнят предупреждението на Ричард за коварството на тази болест и това, което Емили им беше казала в Пембърли.

След Коледа, която всеки беше посрещнал с бремето на собствената си мъка, те решиха да последват съвета на Пол и да попътуват из Италия. Дарси и Ричард бяха идвали в Европа и преди, но нито Елизабет, нито Касандра бяха напускали Англия досега. Ето защо споделянето на неповторимите италиански съкровища с тях носеше особено очарование. През зимата не беше прието да се правят туристически обиколки и благодарение на това те можеха безпрепятствено да достигнат до места, които през лятото биха били изпълнени с хора. Като се връщаха от време на време във вилата си, за да бъдат близо до Пол и Емили, те предприемаха кратки пътувания накъдето пожелаеха, склонни да сменят посоката всеки път, щом се натъкнеха на нещо особено интересно.

И въпреки това писмото на Елизабет до Джейн беше изпълнено не толкова с разкази за големите паметници и античната архитектура

на Рим, а за спокойствието и приятните мигове, споделени с Емили и Пол, и за любезността на милата сеньора Касини и нейното семейство.

Приемайки, че сестра ѝ се нуждае от известно обяснение, тя пишеше:

„Мила ми Джейн,

Ако се питаш защо не ти пиша надълго и нашироко за божествено красивите картини на Да Винчи и фрески на Рафаело и Микеланджело, то е защото съм наясно, че тези прекрасни произведения на изкуството имат живот, по-дълъг от този на хората около нас. Гледам Пол, чиито край неизбежно приближава, докато Емили безропотно посвещава дните си на грижите, които полага за него, и си мисля за нашия Уилям и за Едуард — напуснали ни без време, преди да можем да ги опознаем и обичаме достатъчно — и не мога да почувствам истинско вълнение пред голямото изкуство, което със сигурност ще надживее всички ни. При все това всички ми казват, че Флоренция непременно трябва да бъде посетена, ето защо следващата седмица заминаваме за там. Ще завърша това писмо, когато пристигнем, и ще ти разкажа за всичките ѝ съкровища.“

Продължението на писмото обаче не разказваше за шедьоврите на Флоренция, а съобщаваше тъжната вест за внезапното и неочаквано влошаване на здравето на Пол.

„След като ти писах горните редове, мила Джейн, прекарахме няколко дена във Флоренция, която наистина е толкова великолепна, че трябва да запазя усещането си, докато се видим, защото се случи нещо, което ангажира цялото ни време и внимание.

Когато се завърнахме от Флоренция, намерихме Емили много разтревожена, тъй като Пол беше развил треска. Италианският му лекар е озадачен, Ричард също не може да намери обяснение. Пол няма симптомите на

пациент, чието заболяване се е влошило. Изглежда силен и в добро настроение и Ричард иска да извика лекар от Рим, който също да даде мнението си, но, мила ми сестрице, признавам, че аз лично не храня големи надежди. Пол е обезпокоително блед. Емили се успокоява с това, че е весел и че се храни добре. И вярва, че успешно се бори с болестта. Искане ми се да се съглася с нея, но трудно мога да го направя, независимо че самият пациент продължава да няма оплаквания и да бъде оптимистично настроен. Дарси споделя мнението ми и реши да удължим престоя си тук с още един месец, за да бъдем до Емили, ако има нужда от нас. Кое означава, че ще се приберем у дома най-рано през март. Толкова ми се иска отново да бъдем заедно, мила сестрице! Моля те да ми простиш за това толкова кратко и неудовлетворително писмо. Обещавам ти да се реванширам, когато се върнем в Англия и когато остана за известно време при вас, преди да се върна в Пембърли. Бог да бъде с теб!

Твоя любяща сестра,
Лизи“

Когато дойде време Ричард да се връща в Англия, за да започне работа в болницата в Дарби, Елизабет не пожела да остави Емили, а Касандра реши да остане с родителите си. Сякаш се страхуваха, че тръгнат ли си, повече няма да видят Пол. Неизменната му признателност за присъствието им и за всеотдайните грижи на Емили беше болезнено трогателна. Няколко седмици по-късно, с разцъфването на първите пролетни цветове, всеки от които носеше зародиш на нов живот, Пол Антоан издъхна спокойно в съня си. Емили разбра рано сутринта и повика сенъора Касини, която изпрати най-голямото си момче да извести Дарси и Елизабет.

Докато дойдат, сенъора Касини и Емили вече бяха приготвили тялото и бяха повикали свещеника, доктора и погребалния агент. С малко помощ от страна на съседите за италианския език, Емили успя да организира всичко около погребението и разпределянето на вещите на Пол след това.

След погребението, на което дойде само една от сестрите му, беше прочетено завещанието — той оставяше всичко на обичната си съпруга — имот във Франция с овощна градина и къща, както и значителна сума, като беше поставил само едно условие — да дари достатъчно средства за лечебницата на Ричард в Литълфорд, за да бъде построено детско отделение в памет на Едуард и Уилям. Сега Емили можа да си обясни защо през последната седмица той толкова беше настоявал да се срещне с адвоката от Анцио.

Елизабет, която се чувстваше задължена на Емили за подкрепата ѝ след смъртта на Уилям, беше изключително благодарна, че може да бъде до нея сега. Казваше си, че има много да учи от братовчедка си — овладяна и спокойна, съсредоточена в задачите си по подготовката на заминаването им за Англия — и беше споделила тези мисли с Дарси и Касандра. Дарси обаче беше наясно, че тук не става въпрос за научаване. Както обясни на Каси:

— Разликата е в приемането, Каси. Емили знаеше за болестта на Пол от самото начало. Просто я беше приела. О, да, сигурно се е надявала и се е молела да се случи чудо, но Ричард ѝ беше казал истината. Когато реши да се омъжи за него, тя тръгна към олтара заедно с това приемане — обичаше го и се грижеше за него, но знаеше, че няма да е за дълго и много скоро всичко ще свърши.

Той се стараеше да не звучи така, сякаш я поучава, но тя беше достатъчно заинтригувана, че да слуша внимателно.

— С майка ти е различно. Когато се роди Уилям, за нея той беше мечтаният син. Беше здрав и жизнен и тя никога не беше и помисляла за смъртта му, най-малко пък на такава крехка възраст — той трябваше да порасне и да бъде нейният герой. Така и не можа да проумее тази ненавременна, жестока, безсмислена смърт. Така и не успя да си отговори на въпроса защо в онази нощ трябваше да пострада именно той.

— Все още ли изпада в пристъпи на гняв срещу тази несправедливост? — попита Каси и баща ѝ кимна.

— Да, понякога, когато ѝ става твърде тежко и аз не мога да ѝ дам отговор.

Дарси се надяваше, че завръщането им в Англия заедно с Емили ще помогне на всички, и особено на Елизабет, да приемат, че колкото и да е тежко, Уилям вече го няма. Тя отчаяно отказваше да се примири с

невидимите сили, които бяха отредили Уилям и Едуард да загинат в онази нощ. Въпросите ѝ бяха винаги едни и същи: „Защо Уилям и Едуард? Защо не Том Линди, този безразсъден натрапник, който причини това нещастие, който се появи с жалките си плашливи коне и ги подмами като някой средновековен изкусител от невинния семеен пикник към смъртта? Какво право има той да бъде жив, когато нашият мил, невинен Уилям и скъпият ни малък Едуард са мъртви?“ Това бяха въпроси, на които Дарси не можеше да отговори. Нито се осмеляваше да я утешава с безсмислени банални думи.

С безкористността си Емили им беше дала пример за любов от друг порядък, скръбта ѝ също беше различна. Нейният кураж и безрезервна всеотдайност бяха истинско вдъхновение за него. И той горещо се надяваше, че тя ще помогне и на Елизабет. Знаеше, че между тях двете има особена близост, и се молеше да не я загубят, защото без съмнение забележителната сила на Емили можеше да изтръгне Елизабет от капана на скръбта. Изненадаха го думите на Касандра, че това, което прави загубата на Уилям още по-тежка, е фактът, че с нея Пембърли губи своя единствен мъжки наследник. Дарси възрази:

— Това няма никакво значение, Каси — в нашето имение няма строг ред на унаследяване — ако липсва мъжки наследник, ти ще бъдеш господарка на Пембърли, когато нас с майка ти няма да ни има.

Касандра не беше на това мнение.

— Не трябваше да става така, тате. Аз ще бъда съпруга на Ричард и господарка на неговия дом. Пембърли винаги е имал свой господар. Няма да бъде същото и мама го знае.

Дарси въздъхна и прекрати разговора. Нещата щяха да се подредят сами, след като се върнеха в Англия с Емили, която вероятно щеше да остане в Пембърли. Споменавала беше за преподаване в училището и за работа с детския хор. Предположила беше, че Ричард вероятно ще се нуждае от подкрепа за лечебницата в Литълфорд, а също така смяташе да предложи помощта си и в училището в Кимптън. Изтъкнала беше, че сигурно ще има много работа и в общината и Каролайн ще бъде благодарна, ако е до нея. Емили изглеждаше твърдо решена да вложи цялата си енергия във всичко, в което може.

Разбирайки желанието ѝ да бъде ангажирана, Дарси горещо се надяваше, че Емили ще успее да върне Елизабет обратно към живота в Пембърли. Той лично възнамеряваше да продължи започнатата работа по подобренията в имението и да създаде условия за обединяването на всички хора от областта. В това отношение Елизабет беше най-ревностният му поддръжник, но сега съществуваше голяма вероятност да се затвори в мъката си и да обърне гръб на Пембърли като сцена на най-голямата трагедия в живота и.

[1] Заглавие и цитат от последното стихотворение, написани от Емили Бронте (1846): „No coward soul is mine/ No trembler in the world’s storm-troubled sphere/ I see Heaven’s glories shine / And faith shines equal, arming me from fear...” (англ.) — превод З. С. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ОРИСАНИ С КОПНЕЖ ЗА ЩАСТИЕ

Когато се завърнаха в Англия, първата работа на Емили беше да навести родителите си в Ламбтън, а пък Елизабет отиде при Джейн в Ашфорд Парк, както беше обещала. Изминали бяха два месеца от последния път, когато сестрите се бяха виждали. Срещата им беше сърдечна и вълнуваща; когато се прегърнаха, сълзи изпълниха очите им. Дарси и Бингли се канеха да заминават за Лондон и те с нетърпение очакваха дните, които щяха да прекарат заедно.

Преди пътуването на Елизабет до Италия неспособността ѝ да контролира горчивата мъка, която неспирно напираше в нея при всеки досег със сигурността в семейството на сестра ѝ, беше мъчителна и за двете. Но Джейн внимаваше да щади чувствата ѝ. Правеше всичко възможно да я предпази от повече тревоги и болка. Макар и изгаряща от нетърпение да разкаже на сестра си всичко, случило се в нейно отсъствие, Джейн остави настрана по-маловажните неща и я запозна само с най-съществените новини. Като дори и тях съобщи с много загриженост и внимание. Научила тях обаче, Елизабет пожела да чуе и останалото. Когато в едно писмо по Коледа Джейн беше загатнала, че Емили прекарва все повече време в Лондон по покана на семейство Уилсън, тяхно приятелско семейство, тя беше предположила, че сестра ѝ тъгува за дъщеря си. Не беше и помислила дори за предстоящ годеж.

Сега стана ясно, че Дейвид, по-малкият от двамата синове на Уилсън и двамата членове на Парламента, е направил предложение на Емили и тя го е приела! Бързината, с която се бяха стекли събитията, беше изненадала всички, според думите на Джейн, въпреки че двамата бяха неразделни през по-голямата част от последния месец и това не беше останало скрито за никого. Годещът щеше да бъде обявен много скоро на предстояща среща на семействата в Лондон.

Тази новина дойде напълно неочаквано за Елизабет, но следващата беше още по-изненадваща. Тя веднага пожела да узнае всички подробности. Джейн обясни, че малко след заминаването им за

Италия Шарлот Колинс и двете ѝ дъщери са били поканени в Ашфорд Парк за Коледа.

— Всъщност идеята беше на Джонатан, Лизи — уточни тя. — Той смяташе, че ще се чувстват самотни в Мансфийлд, където не познават почти никое от семействата, с изключение на най-близките си съседи. А и едва ли щяха да получат покана за коледната вечеря у лорд Мансфийлд! Двамата с мистър Бингли се съгласихме, надявайки се, че така ще спестим на Шарлот неудобството да очаква покана от Лукас Лодж.

Елизабет разбра.

— Предполагам, че сега съпругата на брат ѝ се разпорежда там — отбеляза тя.

— Така е, Шарлот ходи при тях миналия октомври и по думите ѝ не изгаря от желание да се върне скоро.

— А Джонатан какво общо има? — настоя Елизабет.

Джейн вдигна ръка, сякаш да даде знак, че ѝ е нужно малко време, за да може да обясни. Разказът, който последва, беше пълна изненада.

— Гостуваха ни по Коледа и младите прекараха доста време заедно. Кълна се, Лизи, не забелязах някакво специално отношение към което и да било от двете момичета, но когато се застыгахме за Лондон, за да празнуваме там Нова година, Джонатан изрази голямо желание да заведе Амелия-Джейн в редакцията на „Ривю“ и на бала в Ричмънд. Бингли твърди, че не е забелязал нищо, но Каролайн Бингли ми каза, че са прекарвали много време заедно, докато сме били в града. Трябва да призная, че не бях склонна да обърна много внимание на думите ѝ, но, Лизи, няма да повярваш — те се сгодиха след по-малко от месец.

— Но, мила ми сестрице, Амелия-Джейн още няма шестнадесет!

— Няма, да. Попитях Джонатан дали е сигурен в чувствата си, а също и в нейните. Той ме уверява, че я обича и че това е желанието и на двамата.

Виждайки скептичното изражение на сестра си, Джейн побърза да добави:

— Но, Лизи, трябва да кажа, че съм впечатлена от младата Амелия-Джейн. Тя е много разумна за възрастта си и дума не може да става за сравнение с Кити и Лидия на времето. Шарлот е била

безупречна майка за всичките си момичета. Те са изключително зрели и прекрасно възпитани. Амелия е отзивчива и учтива, без следа от натруфеност и кокетност. Пее, рисува, свири на пиано и сама шие дрехите си. Джонатан ми каза, че също така чете много, насърчавана от сестра си Ребека, която, както знаеш, е много образована — каза Джейн и добави: — Но тъй като е още твърде млада, ние помолихме да изчакат известно време, което изглежда не ги притеснява; Бингли казва, че най-добре ще бъде да се уверят напълно в чувствата си, тъй като Джонатан смята да се кандидатира за Парламента в бъдеще.

Тази новина още повече озадачи Елизабет. Доколкото можеше да си спомни, младият Джонатан Бингли досега не беше проявявал никакъв интерес към обществения живот.

— Джонатан да се кандидатира за Парламента! Да не би семейство Уилсън да са му повлияли? — недоумяваше тя.

Джейн поклати глава.

— Не, Лизи, това е резултат от целенасочените усилия на мистър Тейт — поясни тя с вълнение в гласа, — но има и още нещо. О, Лизи, толкова много неща не знаеш, толкова много неща се случиха, докато те нямаше.

— Така изглежда. Разкажи ми, моля те, Джейн, какво общо има мистър Тейт? — попита Елизабет с все по-нарастващо любопитство.

Джейн обясни с извинение:

— Лизи, знам, че беше редно да ти пиша за това, но беше напълно неуместно да те занимавам с любовни истории и годежи на фона на цялата болка, която двете с Емили трябваше да понесете. Скъсах толкова много писма.

— О, Джейн! — възкликна Елизабет, която добре познаваше нежното сърце на сестра си.

Джейн продължи:

— Лизи, нали помниш, че средната дъщеря на Шарлот беше нещо като писател?

— Да, разбрала бях, че Беки Колинс пише; сещам се, че съчиняваше стихове — доколкото знам, не бяха нещо особено — отвърна Елизабет, спомнила си някои от съчиненията на Беки, които беше виждала.

— През изминалата година тя пишеше материали за „Ривю“, чийто редактор е Антъни Тейт, под псевдонима Мариан Лорънс.

Елизабет отвори широко очи от изненада, която стана още по-голяма, когато Джейн продължи:

— Преди известно време се премести от Мансфийлд в Матлок, където живее в дома на майката на Тейт, Терез Камдън, и наскоро се сгоди за Антъни.

Елизабет възкликна:

— Боже мили, Джейн, всичките тези годежи за толкова кратко време! Не са ли малко прибързани? Горката Шарлот какво казва?

Джейн се усмихна, развеселена от реакцията на сестра си.

— Е, Лизи, сигурна съм, че Шарлот разбира, че понякога тези неща могат да се случат, когато най-малко ги очакваш — отвърна тя, сякаш за да ѝ припомни как преди много години самата Шарлот се беше сгодила за мистър Колинс съвсем изневиделица — не повече от двадесет и четири часа, след като Елизабет беше отказала на предложението му.

За първи път след смъртта на Уилям, Джейн виждаше сестра си да се смее, с очи, светнали при спомена за онзи съдбовен ден в Лонгборн и за всичко, което беше последвало.

— Както винаги, мила Джейн, напълно си права. Убедена съм, че Шарлот прекрасно ще разбере колко важно е да не се изпускат възможностите. А пък и не бива да избързвам с оценките. Ако всички тези млади хора искат да се сгодят, защо да не го направят? Насрочени ли са вече дати за сватбите?

— Не — отговори Джейн, при което отново стана сериозна. — С изключение на Антъни и Ребека, които планират да се оженят през пролетта, останалите трябва да изчакаат най-малко година. Недопустимо е за който и да било от семейството толкова скоро след...

Гласът ѝ заглъхна, а Елизабет, която не се нуждаеше от повече думи, веднага отиде до нея и двете се прегърнаха, като дадоха воля на сълзите си, останали несподелени толкова дълго време. През сълзи, Джейн промълви:

— Само ако знаеше, Лизи, как ти съчувствах от дъното на душата си! Без да знам как да достигна до теб. Страхувах се, че ще те нараня, ако заговоря, а копнеех да споделя скръбта ти.

Вече не можеше да сдържа мъката си.

— Всички обичахме Уилям толкова много. Бингли не е спрял да проклина злата участ, която го сполетя, а Джонатан продължава да

сънува кошмари и да се самообвинява, че не е спрял момчетата в онзи ден.

Този път Елизабет беше тази, която се пресегна и прегърна сестра си, виждайки колко тежка е била раздялата за Джейн.

— Милата ми Джейн, колко ми липсваше само! Не можем да обвиняваме Джонатан. Има други, които не трябваше да се намесват в живота ни в онзи ден. Тяхна е вината, не на Джонатан, той е виновен не повече от Дарси, полковник Фицуилям или мен самата. Не бива да се самообвинява. Сигурна съм, че и Каролайн, и леля Гарднър биха казали същото.

Гласът ѝ потрепери, въпреки че тя запази самообладание, решена да вдъхне увереност на сестра си.

Джейн я увери, че нито семейство Гарднър, нито Каролайн обвиняват Джонатан, но той продължава да се чувства отговорен. Тъй като беше най-голям от тримата, той смяташе, че е трябвало да положи повече усилия да предотврати лекомислената авантюра на по-малките си братовчеди.

— Много му липсват, Лизи, особено Уилям, и аз си мисля, не внезапно му увлечение по Амелия-Джейн се дължи, поне отчасти, на самотата, която го измъчва — каза Джейн с натъжено от спомена лице. — Допускам, че и Ема се сгоди по-скоро, отколкото очаквах, за да преодолее тези тежки чувства от загубата първо на Уилям и Едуард, а само няколко месеца след това — и на Пол. О, Лизи, толкова жестока беше тази година за всички ни! — проплака тя.

По-късно, когато седнаха да пият чай заедно, те заговориха за младостта си и за времето, когато почти не знаеха що е тъга. Някое разочарование тук, някоя клюка там — какво бяха те, ако не само дребни неприятности, в сравнение със сполетялата ги неотдавна трагедия? Джейн разказа на Елизабет за това как Антъни Тейт беше ухажвал Ребека Колинс и за връзката, която беше довела до сближаването на Джонатан и сестра ѝ Амелия-Джейн.

— Тя идваше на гости на Ребека, а пък Джонатан се срещаше с Антъни, за да обсъждат политическите си планове — обясни тя, добавяйки: — Знаеш ли, Лизи, мистър Тейт, който в момента е собственик на „Трибюн“ и „Ривю“, възнамерява да застане с двете си издания зад някои от по-младите кандидати за Парламента. Казват, че мистър Пийл е въздигнал консервативната партия и витите се нуждаят

от свежи сили, за да ѝ се противопоставят. Според мистър Тейт Джонатан е подходящ кандидат.

— А Джонатан склонен ли е да се съгласи? — попита Елизабет.

— Казва, че има желание. Бингли също смята, че идеята е добра. Той твърди, че е време средното съсловие, на което се крепи просперитетът на Британия, да бъде по-добре представено в Парламента.

Елизабет не можеше да не се съгласи с тази идея — чувала беше често от Дарси и чичо си.

— Ами скъпата ти Ема и мистър Уилсън? — смени темата тя, искайки да узнае повече за годежа на племенницата си.

— Ема и мистър Дейвид Уилсън ще се оженият наесен, когато тя навърши седемнадесет — поясни Джейн.

— Каж ми, Джейн, доволна ли си от годежа на Ема? Тоя мистър Дейвид Уилсън може ли да направи милата ми племенница щастлива? — настоя Елизабет, знаейки, че сестра ѝ рядко се изказва негативно за някого, но все пак обезпокоена от факта, че не беше казала и нищо добро за бъдещия си зет.

Джейн се усмихна и подчерта, че все повече съвременни млади хора сами вземат решения за себе си и че ако Ема смята, че ще бъде щастлива с Дейвид Уилсън, тогава тя, Джейн, ще се радва заедно с нея.

— Неувереност ли долавям? — загатна Елизабет, чувствителна към всеки нюанс в гласа на сестра си.

Джейн веднага понечи да се защити:

— Не, Лизи, не бива да мислиш така. И Бингли, и особено Джонатан много харесват двамата братя, само дето аз винаги съм предпочитала мистър Джеймс Уилсън — вероятно защото ми напомня на Бингли. От години не бях виждала толкова мил младеж. Той е чувствителен и ведър, без следа от нахалство или надменност. От онова лято, когато мистър Бингли дойде за първи път в Пембърли, не съм срещала толкова приятен, скромнен и очарователен млад мъж като мистър Джеймс Уилсън — подчерта тя и не остави никакво съмнение у сестра си, че Ема беше избрала неподходящия мистър Уилсън, поне според мнението на майка ѝ.

Сравняването на мистър Джеймс Уилсън с обичния и Бингли беше възможно най-високата оценка.

— А мистър Дейвид Уилсън? Не е ли и той също толкова приятен и възпитан? — настоя Елизабет.

— Разбира се, а също така и интелигентен и красив, което е в негова полза. Но аз повече си харесвам Джеймс. Все пак това е изборът на Ема и тя обича своя мистър Уилсън, така че, Лизи, трябва да бъда доволна.

Когато мистър Дарси дойде, придружен от Бингли, след като беше пътувал да нагледа делата си, той с радост установи, че Елизабет и Джейн са възвърнали близостта помежду си. Взаимната им привързаност винаги е била в основата на отношенията им. Той знаеше, че те черпят сила и обич една от друга и се беше притеснявал дали Елизабет ще може да се съвземе, ако не успее да възстанови тази съкровена връзка. От своя страна, колкото и трудно да му е било да се бори със своята собствена мъка и същевременно да бъде до Каролайн и Фицуилям в тяхната, Дарси беше положил всички усилия да даде опора на съпругата си с личния си пример. Съпричастието и всеотдайността му ѝ бяха вдъхнали сила да надмогне непоносимата мъка от загубата на Уилям и усещането, че е ограбена и опустошена. Макар да не беше лесно, той беше намерил начин да я довежда до по-спокойно състояние, в което можеше по-лесно да бъде утешавана.

До момента, в който Елизабет беше готова да се завърне у дома, Емили беше възобновила отношения си с родителите си и със сестра си Каролайн. Решила беше да остане в Пембърли и да помага на Ричард за лечебницата в Литълфорд. Предстоеше още много работа — да се намерят средства, да се подсигури оборудване и обзавеждане, да се назначи персонал. Възвръщаше се и интересът на Елизабет към проблемите на общината, които дълго бяха съставлявали основна част от живота ѝ в Пембърли. Ричард беше много благодарен за помощта ѝ. Подкрепата на господарката на Пембърли беше гаранция за успех на всяко благородно начинание. Лечебницата в Литълфорд се нуждаеше от нейното покровителство и тя на драго сърце се съгласи да бъде неин патрон. Междувременно Каролайн и Ребека работеха за създаването на местна библиотека и търсеха гласност във вестниците и на общинските събрания. Нуждата на младите жени от достъп до добри четива и образование беше една от основните теми в творчеството на станалата известна авторка Мариан Лорънс. Емили не се нуждаеше от убеждаване да се присъедини към тези каузи.

Сватбата на Ема Бингли през есента на 1835 г. — месец преди да се навърши година от смъртта на братовчед ѝ, беше първото празнично събитие, на което Дарси и Елизабет присъстваха след трагедията. Младата двойка беше заобиколена от множество приятели от Лондон и техният престиж даде на мистър и мисис Дарси възможност по изключение да останат встрани от всеобщото внимание. Уилям ужасно им липсваше и всичко, което желяеха, беше да се дистанцират от празничното настроение. Никога нямаше да се отърсят от тези болезнени чувства. С времето щяха да се научат да живеят с тях, но сега беше още рано.

* * *

Тази зима се случи още едно, донякъде очаквано, тъжно събитие — мистър Бенет, който така и не можа да приеме ненавременната смърт на обичния си внук, внезапно загуби желание за живот и кротко издъхна в съня си. Това беше жесток удар за всички, най-вече за Джейн и Елизабет, но също така и за Дарси, който изключително много уважаваше своя тъст, чието остро чувство за хумор винаги беше в готовност да атакува недъзите на обществото. Обикнал библиотеката на Пембърли и самото имение, той беше прекарал много лета там и между него и зет му се беше развила сърдечна близост.

Само Елизабет знаеше колко болезнена е тази липса за Дарси, когото беше намерила в библиотеката да разгръща десетките познати книги, които баща ѝ беше обичал да чете, и да се спира на онези от тях, из страниците на които се натъкваше на кратки бележки, нахвърляни с неговия почерк.

Сър Уилям Лукас също започна да боледува все по-често и Шарлот се опасяваше, че може да не доживее да види Ребека омъжена. Доживя, но скоро след това се спомина, поради влошаването на дихателните проблеми, от които години наред беше страдал.

По ирония на съдбата смъртта на двамата съседни и стари приятели доведе до последствия, които Елизабет шеговито коментира така:

— Осъзнаваш ли, Джейн, че при всичките мрачни предчувствия на мама за това, че мистър Колинс и Шарлот ще я изхвърлят от дома ѝ,

сега не друг, а тяхната дъщеря, младата Амелия-Джейн, ще бъде господарка на Лонгборн като съпруга на Джонатан, който наследява татко!

Джейн призна, че и тя си е помислила същото и двете сестри дружно се засмяха при спомена за възмущението на майка им от възможността Шарлот Колинс да заеме нейното място в Лонгборн. Кръгът се беше затворил. Нито Бингли, нито Дарси, които хранеха най-добри чувства към Шарлот и децата ѝ, отгледани от нея с кураж и достойнство, бяха очаквали такъв обрат на събитията.

— Смятам, че мисис Колинс заслужава малко щастие — каза Бингли.

Дарси се съгласи.

— Изглежда ми като някакво епическо въздаване на справедливост — допълни той, — особено след като комичният мистър Колинс беше лишен от правото си на наследство.

Независимо от привързаността си към Шарлот, Елизабет не можа да се сдържи да не отбележи:

— При положение че и двете ѝ дъщери случиха на сполучлив брак, а най-голямата се радва на покровителството на лейди Катрин де Бърг, Шарлот няма от какво вече да се оплаче.

Всички се засмяха, дори и Джейн, макар да смъмри сестра си за саркастичната забележка. Хубаво беше да чуят смеха на Лизи отново.

* * *

През пролетта на 1836 г. мистър Дарси, обезпокоен от тъгата, обзела Елизабет след смъртта на баща ѝ, реши да я разсее, като я отведе далеч от Пембърли за известно време. Случи се така, че получи предложение да наеме за година един имот край Олбъри^[1] недалеч от Гилфърд, където двамата с мистър Гарднър имаха важни търговски връзки.

Разположена посред плодородни обработваеми земи в гориста долина, фермата Удландс включваше къща, не много по-голяма от тази в Лонгборн, но доста по-удобна — невисока и закътана, заобиколена от прекрасна градина. Ливадата под къщата се спускаше към река, която лъкатушеше през пролом, врязан между варовикови възвишения

и затревени хълмове. Докъдето поглед стигаше, се разкриваше красива и успокояваща гледка. Цялото графство се виждаше като на длан — гори с вековни тисови дървета, зелени поля, ябълкови градини и поляни, обсипани с диви цветя и пеперуди.

Както писа Елизабет в писмото си до Джейн, това беше:

„... извор на утеха за изтерзаното ми сърце — всичко, от което се нуждаех в тези тежки дни.“

Не се и опитваше да отрече обаянието на това красиво място, нито силата, с която то притегляше скърбящата ѝ душа. Осъзнал удобството му по отношение на разрастващата се търговия в областта и стремейки се да бъде колкото може по-полезен за мистър Гарднър, Дарси се възползва от възможността да прекара заедно с Елизабет няколко идиллични месеца в най-прекрасната част на Южна Англия.

Веднъж в Пембърли той я беше намерил да плаче над скицника, който Уилям беше запълнил със спомени от Езерната област; друг път, след като бяха вечеряли, тя се беше опитала да изсвири на пианото една от любимите му композиции, но неспособна да сдържи сълзите си, беше избягала навън. Дарси се беше надявал, че смяната на обстановката ще ѝ се отрази добре. След няколко седмици, прекарани във фермата в обкръжението на малък брой доверени прислужници от Пембърли, Дарси, видял колко ведра и спокойна се чувства Елизабет в Удландс, я попита дали не би желала да купят имота. Забелязал объркването ѝ при този въпрос, той обясни откровено:

— Реших, мила моя, че това ще те направи поне малко пощастлива и ако знаех, че мога да намаля страданието ти дори само с един ден, с радост бих продал къщата в Лондон и бих вложил парите тук, за да можем от време на време да бягаме от спомените, които витаят край нас в Пембърли.

Елизабет беше дълбоко трогната от загрижеността му и от любовта, която безспорно я пораждаше. Беше му истински благодарна за силата и подкрепата в ужасните дни и седмици след смъртта на Уилям, но най-много от всичко ценеше топлата му любов. Макар и признателна за съпричастието му към болката ѝ, тя нямаше намерение да напуска Пембърли.

Отвърна нежно на загрижеността и на решимостта му да ѝ помогне, но не скри желанието си:

— Не искам да бягам от спомените, което ни заобикалят в Пембърли, любов моя. Там е домът ни, там беше домът на Уилям, който той обичаше. Виждам го навсякъде — в парка, край реката, където ходеше да язди, виждам го из цялата къща. В съзнанието ми постоянно звучи музиката, която свиреше. Една неделна сутрин влязох откъдето и чух из къщата да се носи Моцартовата соната, която упражняваше в деня преди бала — същата онази част, която беше обещал да ни изсвири. Завтекох се към музикалния салон, но, разбира се, музиката идваше от ума ми или може би от сърцето ми — откъдето и да е било обаче, тя винаги ще бъде с мен. Знам, че ще нося със себе си спомените за Уилям, където и да отида, но никога няма да обърна гръб на Пембърли. Там е домът ни и там трябва да се върнем.

Дарси поясни, че само се е надявал да ѝ предложи място, където да може да лекува болезнените рани, които измъчваха и него самия. Тя се усмихна и го увери, че вече е започнала да ги лекува, благодарение на помощта му, а също така и на помощта на Джейн, Емили, Джени и всичките ѝ скъпи приятели.

— И недей да мислиш, мили, че в скръбта си не съм забелязала твоята мъка или че съм била толкова безчувствена, че да вярвам, че само аз страдам ден и нощ. Знам колко много означава Пембърли за теб. Колко много усилия положи за изграждането на общината там. Искам да бъда до теб. Толкова се радвах на тези спокойни и безгрижни седмици на това прекрасно място, благодаря ти от все сърце, че ме доведе тук и че можах да се откъсна от всичко, но все пак искам да си ида у дома.

Дарси ѝ отвърна с нежност и благодарност, притегляйки я в прегръдка към себе си.

Тогаваша Елизабет му показа писмото си до Джейн, което гласеше:

„Това е без съмнение най-красивата, най-очарователната част на Англия и аз копнея да прекараме всички заедно едно възхитително лято тук — убедена съм, че и на теб, и на Бингли много ще ви хареса. Ще говоря с Дарси и ако собствениците са склонни да ни предоставят

фермата и следващото лято, ще дойдем заедно. Може би след сватбата на твоя Джонатан и Амелия-Джейн ще настане време да се оттеглим от шумотевицата и многото хора и да прекараме останалата част от сезона тук, защото, мила Джейн, това място е истински земен рай.“

Дарси се усмихна и каза:

— Чудесна идея, мила! Веднага ще се поинтересувам какво може да се направи.

Както беше настояла Елизабет, те се върнаха в Пембърли, а в късната есен им се роди син. Нареккоха го Джулиан Пол и Емили стана негова горда кръстница. Радостта на двамата родители беше споделена едва ли не от цялата област. Всички, които познаваха семейството, най-искрено им бяха съчувствали за загубата и се бяха надявали да ги видят възвърнали си поне част от щастиято, което си беше заминало заедно с Уилям в онази ужасяваща нощ. Като едно от големите имения в графството, Пембърли винаги е било център на благоденствието в областта. Просперитетът на него и на господарите му означаваше просперитет и на мъжете, жените и децата от околните ферми, енории и селища. Елизабет, вече на четиридесет години, беше изключително благодарна за това дете; младата ѝ братовчедка Каролайн, която през лятото се беше сдобила с дъщеря, още копнееше за син, който да смекчи болката от загубата на Едуард. Елизабет знаеше, че нищо, нито дори това малко момченце, не можеше да смекчи нейната болка. Споменът за Уилям беше твърде ярък. За разлика от него, Джулиан беше тъмен като баща си, но пък имаше слънчевата усмивка и ведрия нрав на майка си. С неговото раждане се върна коледната радост. За първи път след смъртта на Уилям имаше истински повод за празнуване.

Мисис Гарднър, която дойде заедно с Джейн да види Елизабет и сина ѝ, донесе новината за пристигането на Джеймс Кортни, ученият от Оксфорд, който преди няколко години беше работил в библиотеката на Пембърли, а сега беше одобрен за свещеник в Кимптън. Завършил теоложките си изследвания и ръкоположен в духовен сан, той беше кандидатствал за поста пред мистър Дарси с препоръки от д-р Грантли и беше приет.

Елизабет знаеше за назначаването му, но не беше разбрала, че вече е пристигнал.

— Всички се радват, че отново ще бъде сред нас. Беше толкова деен и усърден младеж, докато правеше изследването. Работеше толкова всеотдайно в училището, че Каролайн беше решила, че трябва да се върне като учител — каза мисис Гарднър, добавяйки, че Емили много го е харесала.

Джейн добави, че мисис Гарднър вече е решила непременно да покани преподавания Джеймс Кортни на коледната вечеря в Оукли, за да се запознае с останалите от семейството. По-скоро усетила, отколкото разбрала, че има замислен план, Елизабет предупреди:

— Мила лельо, моля те, внимавай. Знаем колко много искаш Емили да бъде щастлива, но тя преживя загубата на Пол много тежко и може още да не е готова да приеме мисълта за друг. Ние всички ѝ желаем щастие, но, повярвай ми, малко може да се направи, когато всяка мисъл и всяко чувство са болезнено пропити от Смъртта. Нищо друго няма значение. Знаем го от личен опит; при Емили едва ли ще бъде различно, сигурна съм. Съпричастността ѝ към околните не е доказателство, че болката ѝ е отслабнала, а просто, че има голямо сърце.

Трогната от изстрадания съвет на племенницата си, мисис Гарднър се съгласи да не предприема нищо — дъщеря ѝ беше достатъчно умна и чувствителна млада жена.

— И все пак се надявам, Лизи, за нейно добро, да излезе нещо от това — добави тя. — Сърцето ми се къса, като виждам цялата тази тъга в очите ѝ. Тя заслужава да бъде щастлива.

Джейн се съгласи:

— Емили заслужава щастие повече от всеки друг. Била е до нас винаги когато сме имали нужда от помощ или утеха. Децата толкова я обичат, а тя все още няма свои. Не е справедливо, Лизи.

Елизабет не можа да потисне чувствата си.

— Светът, мила Джейн, не е справедлив — каза тя. — Щяха ли иначе милите ни Едуард и Уилям да лежат в църковния двор, докато ненавистните братя Линди печелят награди на конните състезания?

Горчивината в думите ѝ изненада и сестра ѝ, и леля ѝ, които я познаваха толкова добре и я обичаха толкова много. Мъката ѝ обаче

беше твърде сипна — и лелята, и племенницата останаха безмълвни, когато тя горко заплака.

Междувременно Емили всеотдайно се беше нагърбила с всичко, което трябваше да бъде организирано — хора, училището, болницата, кампанията за библиотеката, и дори беше обещала на Фицуилям да му помогне да възкреси чартистките петиции! Но Фицуилям, отстъпвайки път на Джонатан, вече беше започнал да губи интерес към активната политическа дейност. Смъртта на двамата герои — Кобет и „оратора“ Хънт, чиито речи още кънтяха в ушите му, беше за него знак за края на великата политическа ера. Можеше обаче с чиста съвест да признае, че много от каузите, които беше защитавал, сега вече бяха реализирани, макар и не в пълна степен.

След смъртта на Едуард той почувства нужда да започне да прекарва повече време заедно с Каролайн и децата. Раждането на дъщеричката им Рейчъл само увеличи желанието му да си остане въкъщи, вместо да участва в политическите борби в Уестминстър. Той реши да се прибере във фермата си в Матлок, където да води спокоен живот, помагайки на мистър Гарднър в търговските му дела и радвайки се на семейството си. Благодарен за любовта и неизменната преданост, която винаги беше получавал от Каролайн, Фицуилям се надяваше да може да ѝ даде подкрепата и обичта, които заслужаваше. Каролайн, все още енергична и решена да работи заедно с останалите жени в полза на целите, които си бяха поставили, беше увлякла и Емили и Ребека в дейността си. Независимо дали се касаеше за образование на момичетата, или за подслон за бездомните, те бяха еднакво активни и съпричастни.

Ребека, Каролайн и Емили внесоха толкова много страст и увереност в работата и с подкрепата на вестниците на мистър Тейт успяха да постигнат толкова много от желаните резултати в полза на областта и хората ѝ, че местните започнаха да се шегуват, че трябва да издигнат кандидатурата им за Парламента. Дейността им беше привлякла вниманието и на някои видни личности, които бяха писали да ги поздравят за успеха. Никой не можеше да отрече, че бяха отличен екип.

* * *

В началото на 1837 г. смъртта на крал Уилям IV доведе до възкачването на една много млада кралица на английския престол. Този момент беше приет като особено светъл в историята на Англия. Започна Викторианската епоха, съпътствана от нови вълнения извън пределите на страната. Постепенно цялата държава пое към възход. Изкуството, музиката и литературата се възраждаха за нов живот, търговията процъфтяваше и макар някои от социалните цели все още да изглеждаха трудно постижими, имаше надежда за промяна и напредък, най-вече заради това, че Парламентът беше принуден да работи в защита на социалната реформа, а не само в полза на икономически и политически интереси. Поземлената аристокрация вече не беше доминиращата сила сред управляващите, голяма част от британския народ вече имаше свое представителство, чиято дума тежеше и пораждаше съответни действия.

Джонатан и Амелия-Джейн се ожениха и се установиха в района, който той възнамеряваше да представлява. Съгласи се да заеме мястото на Фицуилям в изборите през 1838 г., от които се очакваше да изведат новите консерватори на мистър Пийл на предна позиция.

В писмото си до Джейн, която от известно време беше в Лондон с дъщеря си Ема, Елизабет пишеше:

„Мила Джейн,

Всички сме единомислени, че Джонатан ще бъде много добър кандидат — с удоволствие държи публични речи, а Амелия-Джейн е чудесна в ролята на съпруга и поддръжник. Той е интелигентен и напет, тя — обаятелна и красива. Полковник Фицуилям предвижда, че ще бъдат впечатляваща двойка в Уестминстър.

Шарлот винаги е била прагматична, способна да разпознае възможността и да се възползва от нея, без да изглежда непочтена или алчна. И явно е предала това качество на дъщерите си. Досега и трите сестри Колинс са съумели да използват по най-добрия начин всички възможности, появили се на пътя им.

Може би ще се радваш да научиш, че семейство Тейт — Антъни и Ребека — подкрепят безрезервно Емили,

чиято работа за училището и лечебницата ѝ спечели завидна репутация за служба в общината. Вестниците им с готовност прокламират множеството благородни цели, които тя защитава, тъй че връзката им се оказва полезна и за двете страни. Що се отнася до преподобния Джеймс Кортни, който отново спечели благоразположението на енорията в Кимптън, той намира време да помага в много от начинанията, с които Емили и Каролайн са се захванали. Милата ни леля е изключително доволна и обнадеждена.

И с право, разбира се. Той е добър човек, а Емили заслужава другар като него. Ричард високо оценява грижите му за бедните и болните енориаши, които постоянно се стичат към лечебницата в Литълфорд.

Предай голямата ми обич на Ема и ѝ кажи, че много ми се иска да видя красивата ѝ къща в Лондон, която ти така впечатляващо беше описала в писмото си. За жалост Джулиан е още твърде малък, за да пътува до Лондон, така че ще трябва да изчакам търпеливо още някой и друг месец, преди да посетя скъпата си племенница. Двамата с Дарси се надяваме да се видим с вас с Бингли скоро — не се застоявай твърде дълго там!

Твоя любяща сестра,
Лизи.“

За Елизабет и Дарси животът също беше започнал да се връща към нормалния си ход. Гордостта и удовлетворението, които будеше у тях дъщеря им, сега бяха допълнени от щастието, което им донесе малкият син. Немислимо беше Джулиан да замени Уилям, чието светло присъствие беше неразделна част от живота им. Споменът за него никога нямаше да бъде изместен от друго дете, колкото и обичано да беше то. Независимо от това те бяха благодарни за чистата радост, с която Джулиан ги даряваше. Той наруши тягостната тишина и оживи пустите ъгли, в които се беше стаила неизличима тъга. Сега друг детски глас ехтеше из коридорите на Пембърли, разнасяше се навън из огрените от слънцето градини и постепенно отгръщате спусналия се над къщата скръбен покров.

По-късно през годината те купиха Удландс, след като получиха отлично (по единодушната преценка на Дарси и мистър Гарднър) предложение. Елизабет се съгласи, че би било хубаво фермата да остане на разположение на семейството — всъщност това беше мястото, където сърцето ѝ най-сетне беше започнало да заздравява. Затова не беше изненадващо, че започнаха я да наричат „Фермата на Лизи“ и тя се превърна в сцена на много щастливи семейни събирания.

* * *

Едва през есента на 1837 г., когато се състоя сватбата на Касандра Дарси и д-р Ричард Гарднър, част от магията, която беше напуснала Пембърли в онази скръбна нощ преди три години, се възвърна наново. Сватбата беше изключително събитие. Благословено от всички и най-вече от двете семейства, обединени чрез него.

В съюза на двете си обични деца семейства Дарси и Гарднър намериха най-голяма радост. Обичали се дълбоко в продължение на много години, Ричард и Касандра бяха доказали себе си с проявеното постоянство, себеотрицание и озаряващ пример за преданост към семействата и близките си. Сега бяха готови да пристъпят към най-благословения от съюзите — брака на сърцата и умовете.

Отново бяха произнесени думите на Шекспир: „Обич не е това, което времето мени...“^[2], когато двамата бяха венчани от д-р Грантли в Пембърли — в ден, много напомнящ на онзи, в който преди близо двадесет и пет години Дарси и Елизабет се бяха врекли един на друг.

Сякаш за да компенсира мъчителния спомен за деня на годежа им — завинаги белязан от смъртта на Уилям и Едуард, сватбеният им ден сияеше с особена тържественост, започнал с прекрасна утрин, огласена от камбанен звън. Когато излязоха от църквата, младоженците пожелаха да вървят, вместо да се качат в каретата, и поеха надолу по алеята сред събралото се множество от роднини, приятели и гости, а щастието им се понесе — като леко вълнение по повърхността на тихо езеро — нататък през църковния двор и над земите на Пембърли.

Застанали заедно с родителите си на стъпалата на къщата в Пембърли, преди да влязат вътре за разкошното сватбено угощение, Ричард и Касандра съзнаваха, че са част от една голяма традиция,

която почитаха и продължаваха с радост. Гордостта на мистър Дарси от красивата му дъщеря можеше да се сравни единствено с уважението и привързаността, които изпитваше към Ричард. Ако трябваше сам да си избира зет, едва ли щеше да намери друг, който да обича повече. Елизабет, подкрепяна от любовта на съпруга си и семейството си, гледаше дъщеря си и зет си с неизмеримо щастие, виждайки в тях едно ново поколение, на което Пембърли, с неговите достойни традиции, спокойно можеше да бъде поверено.

Няколко седмици по-късно Елизабет писа на леля си Гарднър, която беше на пътешествие във Франция заедно с Емили. Наложило се беше тя да посети завещаната ѝ от Пол ферма и ѝ беше хрумнало, че може да вземе и родителите си със себе си.

Осведомила леля си за обичайните домашни дела, Елизабет се беше отдала на размисли. Само с нея и с Джейн можеше да споделя така открито съкровените си мисли. Писмото гласеше:

„Сигурно ще си спомниш, мила лельо, колко възхитени бяхме от Пембърли, когато дойдохме тук за първи път в онова лято преди много години. Беше изумително! Никога няма да забравя първите си впечатления при гледката на това величествено място — възправяше се като Камелот в някакъв романтичен парк на откъснатата страна на пробиващо езеро — истински рай, където пошлостта и злото не могат да докоснат онези, които са имали щастието да го посетят.

Помниш ли как двамата с чичо се шегувахте с мен за Пембърли? Аз си спомням, че бяхте напълно сигурни, че господарката на имението няма да бъде никоя от познатите ни девойки. Колко често сме се забавлявали с тези думи! Дарси особено харесва забележката на чичо за «неприятния господар на Пембърли». Не ми се иска да си призная, но аз бях напълно съгласна с това мнение. Всъщност за мен идването тук и тогава, и по-късно — когато влязох в Пембърли като съпруга на мистър Дарси беше равнозначно на бягство от изкривеното и

изкривяващо общество в Меритън, от дребнавите страсти, които така ни задушаваша в Лонгборн.

Ще се изненадаш ли, ако ти кажа, че начинът, по който възприемам Пембърли, е станал много различен през годините? Което не означава, че изключителната му красота или очарованието му са се изменили или че съм започнала да ги ценя по-малко, просто за мен това място вече не е убежище, а различна реалност, на която се научих да се наслаждавам.

От съпруга си разбрах, че животът в Пембърли изисква приобщаване и отговорност. Това е същността на неговата връзка с имението и с всички хора, които живеят и работят в него. Открих също, че вече не се боя от спомените за Уилям, които ни заобикалят тук. Сега те са част от живота ни. Когато се върнеш в Англия, непременно трябва да ни навестиш — искам да ти покажа колко добре съм събрала парчетата от живота си. Уверявам те, ще се гордееш със своята племенница.“

Елизабет признаваше, че макар и трудно, двамата с Дарси са се научили да живеят със спомените си — така, както се бяха научили да приемат (и в моменти на съкровена близост споделяха един пред друг) безсмислието на високомерието и гордостта, които им бяха причинили толкова болка и едва не ги бяха лишили от щастие за цял живот.

Имението Пембърли, при цялото си великолепие и благосъстояние, така и не ги беше предпазило от скръб и разочарование. Но пък се беше превърнало за тях в място, изпълнено със спокойствие и красота, в дом, какъвто рядко се среща, където Елизабет, Дарси и семейството им щедро бяха давали и получавали безгранична любов, щастие, преданост и приятелство. Тук бяха намерили и силата, с която да понесат и непоносимите страдания.

И без съмнение бяха истински благословени.

[1] Albury (англ.) — селище в близост до град Гилфърд, Югоизточна Англия. — Б.пр. ↑

[2] Сонет 116. Цитиран според превода на Владимир Свинтила.
Шекспир, У. — Сонети. Варна: Държавно издателство, 1973, с. 116 —
Б.пр. ↑

ЕПИЛОГ

„Мила ми Беки,

Стоя до прозореца и гледам навън към парка на Пембърли — милото, скъпо имение Пембърли; което беше мой дом в продължение на толкова много години — и ми е толкова трудно да си представя, че утре напускам това обично място. Първо ще посетя родителите си в Ламбтън, а после, в събота сутринта, ще се отправя към църквата в Кимптън, за да се омъжа за Джеймс Кортни. Знам, че всички ще бъдете там, за да ме видите как се венчавам и да ми пожелаете щастие.

Мила Беки, чувствам се така, сякаш това е краят на целия ми живот, а не просто на един период от него. Дните ми като част от това прекрасно семейство, с което съм споделяла толкова много, свършиха и аз продължавам напред. Макар като съпруга на свещеника в Кимптън да оставам част от тази община, вече няма да бъда част от сърцето ѝ — защото Пембърли и хората му са всъщност голямото и силно сърце на нашата община.

Знам, че довечера, когато мистър Дарси и братовчедка ми Лизи ме откарат до Ламбтън, за да се сбогувам, ще плача. И въпреки това, колкото и да обичам семейството си, с тях съм преживяла много по-малко радости и болки, отколкото с Елизабет, мистър Дарси и Касандра; те са тези, които споделяха страданието и мъката ми така, както никой друг.

Мила Беки, оказах се голяма щастливка, тъй като имах привилегията и удоволствието да живея в Пембърли в обкръжението на това семейство, поверена на грижите на хората, които особено много обичам. Благодарение на това, че бях близо до тях, имах възможността да опиша и своя, и техните животи, и радостите, и болките им историите в

хрониките на Пембърли са създадени от тях, не от мен. Не съм се опитвала да разкрасявам ти да оцветявам фактите. Просто наблюдавах хората и отразявах случилото се така, както го виждах. Както ще прочетеш в дневниците, които ти изпращам заедно с хрониките, наблюдавала съм, но не съм правила оценки. Събирала съм тези и останалите материали в течение на много години и сега ги поверявам на теб, за да ги съхраняваш. Защото реших, че като съпруга на свещеника в Кимптън, пред която ще се разкриват подробности от личния живот на много хора не би било достойно да продължавам с тези хроники. Подобни ограничения няма как да бъдат наложени върху теб, тъй като писането е твоя професия. Така че, ако някога в бъдеще пожелаеш да продължиш труда, който с любов съм започнала, трябва да се чувстваш свободна да използваш част или пък всичко от това, което ли събрала. Моля те само да не забравяш, че това са историите на реални хора, които съм обичала от цялото си сърце, и да разкажеш за тях с любов и разбиране. Надявах се да добавя ръкописа на завършените хроники към семейната колекция в Пембърли, за което получих позволение на мистър и мисис Дарси. След като говорихме миналата неделя, аз им писах, за да ги информирам за намерението си да предам всичките материали на теб.

Мила ми Беки, дължа ти огромна благодарност за помощта и приятелството, особено през онези тежки месеци след смъртта на Пол. Знам, че ще се виждаме често, след като се омъжа за Джеймс Кортни и се установя в Кимптън, тъй като в енорията има много неща, за които трябва да се погрижим. Но, мила Беки, тогава вече няма да бъда «малката Емили», която съм била за теб години наред, а мисис Кортни, съпругата на свещеника. И нищо няма да бъде както преди.

Твоя любяща приятелка,
Емили
Пембърли, октомври 1840 г.“

В ДОПЪЛНЕНИЕ

Читателят едва ли има нужда да му бъдат представяни героите от „Гордост и предрасъдъци“ на Джейн Остин, някои от които съм заимствала за тези Хроники. В тях обаче участват и известен брой нововъведени образи, много от които принадлежащи към следващото поколение. По-долу е приложен списък на тези герои — за онези от читателите, които биха желали повече яснота:

Касандра Дарси и Уилям Дарси — деца на Фицуилям и Елизабет Дарси от Пембърли;

Джонатан и Ема Бингли — първороден син и дъщеря на Чарлс и Джейн Бингли;

Каролайн, Емили, Ричард и Робърт Гарднър — деца на мистър и мисис Гарднър и братовчеди на Джейн и Елизабет;

Катрин, Ребека (Беки) и Амелия-Джейн Колинс — дъщери на Шарлот и мистър Колинс;

Д-р Франсис Грантли от Оксфорд — приятел на мистър Дарси, по-късно съпруг на Джорджиана Дарси;

Д-р Хю Дженкинс — енорийски пастор в Пембърли, по-късно съпруг на Кити Бенет;

Ангъни Тейт — издател на „Матлок Ривю“, по-късно съпруг на Беки Колинс;

Пол Антоан — приятел на Ричард Гарднър, по-късно съпруг на Емили Гарднър;

Семейство Камдън — семейство от съседно имение, близки приятели на семейство Дарси.

ПОСЛЕПИС

Емили Кортни, по баща Гарднър, бивша вдовица на мосю Пол Антоан, се омъжи за преподобния Джеймс Кортни, свещеник в Кимптън, през 1840 г. Тя води дълъг и щастлив живот, посветен на съпруга и децата ѝ — Елизабет, Уилям и Джесика — всички израснали като талантливи и уважавани членове на своята община.

Синът ѝ Уилям — красив младеж, какъвто рядко се среща, отрано показва интерес към музиката и стана известен органист и диригент. Елизабет — най-голямата ѝ дъщеря, се омъжи в знатно семейство, докато малката — Джесика, последва примера на майка си и се посвети на грижи за бедните и преподаване в училището.

Мисис Кортни беше много обичана из цялата енория заради благотворителната и обществената си дейност и беше удостоена с почит от кралицата за грижите си към децата на бедните.

Но тя никога не написа нито ред повече. Всички документи, писма, бележки, дневници и мемоари, както и прологът към „Хрониките на Пембърли“, заедно с още няколко незавършени чернови на глави, бяха изпратени на Ребека Колинс, която продължи да бъде нейна близка приятелка и довереница. В последствие материалът беше завещан на дъщеря ѝ Джоузи, която на свой ред ги предаде на мен. Те съдържат богати и впечатляващи спомени — твърде ценни, за да бъдат заключени в някоя стара ракла завинаги. Благородството на семействата от Пембърли — на Джулиан Дарси, на Касандра Гарднър и техните деца, ми даде възможността да завърша начинанието, започнато преди време от Емили, с тяхната благословия.

За да не се къса нишката на приемствеността, използвах моминското име на Ребека като псевдоним, най-вече защото чувствам, че Емили и обичното ѝ семейство от Пембърли биха предпочели да бъде така.

Защото ако в известна степен те може би биха били обезпокоени при мисълта, че непознат наднича в дома им (сега национална забележителност), чете писмата им и се опитва да разкаже за живота

им, то вероятно едва ли биха възразили, ако това е Беки Колинс, дъщерята на Шарлот, най-близката приятелка на Лизи.

Отправлям сърдечна благодарност към Лизи, Джейн, Шарлот, Дарси и всички други забележителни личности, чиито истории вдъхновиха „Хрониките на Пембърли“, а също така и към „обичната Джейн“, тяхната създателка.

Ребека Ан Колинс

Издание:

Ребека Ан Колинс. Хрониките на Пембърли

Австралийска. Първо издание

ИК „Сиела Норма“, София, 2013

Редактор: Деян Илиев

Коректор: Кремена Бойнова

ISBN: 978-954-28-1332-3

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.